सरस्वतीकण्ठाभरण वेणीकृपाणेति बिरूदधारि

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

महाकवि आचार्य श्रीअमरचन्द्रसूरि विरचित

श्री चतुर्विंशति जिनेन्द्र चरितानि

प्रेरक

पज्याचार्य श्री विजय रामसूरीश्वरजी म. सा.

ડહેલાવાળા

सपादक

मुनि जगत्चन्द्र विजय

प्रकाशक :

आचार्य सुरेन्द्रसूरीश्वरजी जैन तत्त्वज्ञान शाला

अहमदावाद

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

सरस्वतीकण्ठाभरण वेणीकृपाणेति बिरूदधारि
महाकवि आचार्य श्रीअमरचन्द्रसूरि विरचित

श्री चतुर्विंशति जिनेन्द्र चरितानि

प्रेरक
पूज्याचार्य श्री विजय रामसूरीश्वरजी म. सा.

संपादक
मुनि जगत्चन्द्र विजय

प्रकाशक :
आचार्य सुरेन्द्रसूरीश्वरजी जैन तत्त्वज्ञान शाला
अहमदावाद

www.jaintatvagyanshala.org

: પ્રકાશક :
આચાર્ય શ્રી સુરેન્દ્રસૂરીશ્વરજી જૈન તત્ત્વજ્ઞાન શાળા
ઝવેરીવાડ - પટણીની ખડકી
અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૧
શાખા
આચાર્ય શ્રી સુરેન્દ્રસૂરીશ્વરજી જૈન તત્ત્વજ્ઞાન શાળા
આચાર્ય સુરેન્દ્રસૂરીશ્વરજી માર્ગ, જૈન દેરાસર સામે
ઝવેરીપાર્ક - નારણપુરા, અમદાવાદ

મૂલ્ય : Rs. 80-00

નકલ : ૫૦૦

વિ. સંવત : ૨૦૫૧
વીરસંવત : ૨૫૧૧

: वितरक :
बाबूभाई हालचंद शाह
पार्श्व प्रकाशन
निशापोळ, झवेरीवाड, रिलीफ रोड,
अमदावाद-३८० ००१

દ્રવ્ય સહાયક

૧. શ્રી ઝવેરીપાર્ક આદીશ્વર જૈન સંઘ - નારણપુરા રેલ્વે ક્રોસીંગ - અમદાવાદ
૨. શ્રી સારંગપુર તળીયાની પોળ જૈન શ્વેતાંબર પંચ ટ્રસ્ટ - અમદાવાદ
૩. નવરંગપુરા જૈન શ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક સંઘ - નવરંગપુરા - અમદાવાદ
૪. ભૂરીબેન કક્કદાસ અજબાણી - ધાનેરા
૫. છગનલાલજી મલુકચંદજી - સાંચોર
૬. શાન્તાબેન બાદરમલ ઝોટા - વારાહી

આવકાર

શ્રમણ સંસ્થાના સાહિત્યક્ષેત્રે પ્રદાનના ઈતિહાસની વિગતે તપાસ કરવામાં આવે તો સૈકાવાર કેટલું મોટું ગુણવત્તા અને ઈયત્તા બન્ને રીતે મોટું-પ્રદાન જણાઈ આવે છે.

કેવી કેવી રીતે તેઓ શ્રુતની સર્વાંગીણ ઉપાસના કરતા આવ્યા છે.

એક તીર્થંકર પરમાત્માના જીવન ચરિત્રોનો જ વિભાગ લઈએ તો તેમાં સંસ્કૃત, પ્રાકૃત, ગદ્ય અને પદ્ય; વિસ્તારથી અને સંક્ષેપથી, પૌરાણિક શૈલી અને કાવ્ય શૈલીથી કેટલાં બધાં ચરિત્રો આપણને મળે છે.

આવા પ્રકારના પ્રયત્નોની પાછળનું કારણ તો જીવોની રુચિ અને ઉપાસના દ્વારા ઉપકાર કરવાની ભાવના જણાય છે. કેટલાક જીવો વિસ્તાર રુચિ હોય છે જ્યારે કેટલાંક જીવો સંક્ષેપ રુચિ હોય છે. કેટલાંકને ટૂંકાણમાં કશું ન ખપે લંબાણથી, વિગતવાર મળે તે ગમે, જ્યારે કેટલાકને લાંબુ નહીં પણ ટૂંકું છતાં મુદ્દાસરનું વાંચવું ગમે.

હા, અત્યારના બહુલતાએ જીવો આ બીજા પ્રકારમાં આવે.

આવા જીવોને સામે રાખીને સાહિત્ય સુધાનિધિ આચાર્ય શ્રી અમરચન્દ્રસૂરિજી મહારાજે ચોવીસ તીર્થંકર પરમાત્માના ચરિત્રો સંસ્કૃતમાં મનોહર અનુષ્ટુપ છંદમાં રચ્યા.

આ ગ્રન્થનું સંપાદન વર્ષો પહેલાં પ્રો. હીરાલાલ રસિકદાસ કાપડિયાએ કર્યું હતું. અને વડોદરાની ગાયકવાડ ઓ. સિરિઝમાં તેનું પ્રકાશન થયું હતું.

જૂના ભંડારો સિવાય ક્યાંય તે જોવા મળતું ન હતું. અને આનો ગુજરાતી અનુવાદ ભાવનગરની શ્રી જૈન આત્માનંદ સભાએ પ્રકાશિત કરેલો એટલું જ નહીં તેની બે આવૃત્તિઓ પણ પ્રકટ થઈ ગયેલી. તેથી આ મૂલ સંસ્કૃત ચોવીસ જિન ચરિત્રનું પુનઃ સંપાદન કરીને પ્રકાશિત કરવું જરૂરી હતું.

પૂજ્યપાદ પરમવિદ્યાનુરાગી આચાર્ય મહારાજ શ્રી વિજયરામસૂરીશ્વરજી મહારાજ (ડહેલાવાળા)ના શિષ્યરત્ન વિદ્વાન મુનિરાજ શ્રી જગચ્ચન્દ્રવિજયજી મહારાજ શાંત પણે શ્રુતવિદ્યાની ઉપાસના કરવામાં તલ્લીન રહે છે. તેમનું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું અને તેઓએ આ કાર્ય તુર્ત હાથ ઉપર લીધું અને બહુ થોડા જ સમયમાં આ કાર્ય સુંદર રીતે સંપન્ન કર્યું છે. તેને આવકારતાં ઘણો આનંદ અનુભવાય છે.

આચાર્ય શ્રી અમરચન્દ્રસૂરીજી સંસ્કૃત સાહિત્યના સ્વામી છે. તેનું શબ્દ પાંડિત્ય અને પદ લાલિત્ય ચેતોહર છે. ગ્રન્થકાર અંગે ગ્રન્થની

વિશેષતા અંગે ખૂબ ખૂબ પરિશ્રમ લઈને આ ગ્રન્થના મૂલસંપાદક પ્રો. શ્રી હીરાલાલ રસિકદાસ કાપડિયાએ સંસ્કૃતભાષામાં લખેલી ભૂમિકા જેનો ગુજરાતી અનુવાદ આ આવૃત્તિમાં સામેલ કરવામાં આવ્યો છે. તેમાં ઉદાહરણ સહિત વિસ્તૃત રીતે ગ્રન્થની વિશેષતા સહિતનો પરિચય તથા ગ્રન્થકારના જીવન અને ગ્રન્થરચના વગેરેની વિગતે વાત છે તેથી તે વાતોની પુનરુક્તિ નથી કરતો. વાચકને તેમાંથી જ તે જાણી લેવા ભલામણ છે. આ સિવાય પણ તેઓના શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનના વિસ્તૃત ચરિત્ર જેવા ગ્રન્થોનું પણ પુનઃ સંપાદન કરવા જેવું છે.

સંસ્કૃત ભાષા તથા વ્યાકરણનો પ્રાથમિક અભ્યાસ કરીને ભાષા-વિષયક વ્યુત્પત્તિ ખીલવવા માટે જેમ કાવ્યના બે/પાંચ સર્ગનું અધ્યયન કરવામાં આવે છે. તે જગ્યાએ આ ચોવીસ જિનેશ્વરના સંક્ષિપ્ત જીવન ચરિત્રનું વાંચન કરવામાં આવે તો એક પંથ દો કાજ એ ન્યાયે શબ્દકોશ, ભાષાવ્યુત્પત્તિની સાથે સાથે પ્રભુના લોકોત્તર મંગલમય જીવનનો પણ પરિચય મળી રહે.

આપણને ઈચ્છવું ગમે છે કે ચોવીસ તીર્થંકર પરમાત્માના મંગલમય જીવનચરિત્રના ગ્રન્થ સંપાદનથી તેઓએ સંપાદનના ક્ષેત્રે મંગલાચરણ કર્યું છે. તો હવે તે પછી આચાર્ય શ્રી અમરચન્દ્રસૂરિજી મહારાજના જ બીજા ગ્રન્થોનું પુનઃ સંપાદન કરીને વિદ્વાનોને સુલભ બનાવવા દ્વારા જિનવાણીરૂપ શ્રુતની ઉપાસના કરતાં જ રહે કરતાં જ રહે.

એ જ શુભેચ્છાને દોહરાવીને વિરમું છું.

વિ. સં. ૨૦૫૧ ફા. સુ. ૫ — **- પં. પ્રદ્યુમ્નવિજયગણી**

વિશ્વનંદીકર જૈન ઉપાશ્રય
પાલડી,અમદાવાદ-૭.

ગ્રંથ અને ગ્રંથકાર

જીનશાસનના ગગનમંડળમાં સૂર્ય-ચન્દ્ર-ગ્રહ-નક્ષત્ર-તારાની ઉપમાને પામી શકે તેવા અનેકાનેક જીવોએ આ વિશ્વને તેજોમય બનાવી જીનશાસનની આન-બાન અને શાનને વધારી છે. મહાપુરુષોએ ઘણા શાસ્ત્રોને અવગાહી ભવ્ય જીવોનાં ઉપકારાર્થે ઘણા શાસ્ત્રગ્રન્થો રચ્યા છે. તે પૈકી સૂર્યની ઉપમાને વરેલા મહાપુણ્યનાં પ્રાગ્ભારથી શોભતા, વિશ્વનાં સમસ્ત પ્રાણીગણ માટે કરૂણાનાં ધોધસમા એવા પરમપવિત્રપુણ્યાત્મા તીર્થંકરદેવોનાં ચરિત્રોનું વર્ણન છે. જ્ઞાનીઓ પણ કહે છે કે મુખમાં ૧૦૦૦ જીભ હોય હૃદયમાં કેવળજ્ઞાન હોય અને અમાપ આયુષ્ય હોય તો પણ ગુણગરિમાથી શોભતા આ પુણ્યપુંજોનું ચરિત્ર કહી શકાતું નથી. તે તો નાના મોઢે મોટી વાત કરવા જેવું થાય.

"शिरसा गिरि बिभित्सेदु च्चिक्षिप्सेच्च सक्षितिं दोर्भ्याम्

प्रतितीर्षेच्च समुद्रं-भित्सेच्च पुनः कुशाग्रेण ॥२८

तत्वार्थभाष्यकारिका

પૂજ્યશ્રી ઉમાસ્વાતિ મહારાજનાં શ્રીમુખેથી ઉપરોક્ત ઉદ્ગાર સરી પડયા છે તેવી જ અવઢવ આ ગ્રન્થનાં ગન્થકારશ્રી અમરચન્દ્રસૂરિ મ. ની હશે તેમ માનવા મન પ્રબળ દબાણ કરી રહ્યું છે. આ વાતની સાક્ષી તેઓશ્રીનાં જ શબ્દોમાં જોઈએ.

"बालोऽहं कलयामि चापलमिदं कर्तु युगादिप्रभोर्यावद्

वीरविभुं जिनेश्वरचरित्राणां चतुर्विंशतिम् ।"

पद्मानंद काव्य सर्गे १/१३०

તો પણ "શુભકાર્યે સદા યતિતવ્યં" એ જ્ઞાનીઓની હિતશિક્ષાને નજર સામે રાખી શ્વેતાંબર શ્રમણાગણી, વાગ્દેવીપ્રદત્તવરથી વિભૂષિત, કવિચક્રચક્રવર્તિ પદથી શોભતા, પ્રજ્ઞાલચૂડામણિ, પરોપકારપરાયણ એવા આચાર્યશ્રી અમરચન્દ્રસૂરિ મહારાજે સ્વ-પરનાં આત્મશ્રેયને સમજી આ ગ્રંથની રચના કરી છે.

આચાર્યશ્રી અમરચન્દ્રસૂરિ મ. નો ચોક્કસ સમયકાળ (સ્થિતિનિર્ણય) માટે કોઈ પ્રબળપુરાવા અદ્યાવધિ મળ્યા નથી. છતાં અનુમાનથી તેમનાં સમયકાળને તેમની કૃતિઓથી, રાજશેખરીય પ્રબંધકોશનાં આધારે (સં.૧૪૦૫) સમકાલીન મહાપુરુષોનાં આધારે અને ઐતિહાસિક લેખનાં માધ્યમથી પ્રો. હિ. ૨. કાપડિયાએ 'ભૂમિકા' શિર્ષક તળે લખાયેલ લેખમાં અટકળે સમયકાળ તેરમા સૈકાનો ઉત્તરાર્ધ અને ચૌદમા સૈકાનો પૂર્વાર્ધ તરીકે ગણાવ્યો છે. તે અનુમાન સત્ય હોવાના ઘણા કારણો મોજુદ છે. તેને વિગતે જોઈએ.

આચાર્ય શ્રી અમરચંદ્રસૂરિજીની સત્તાકાળ મહારાજા વિશલદેવનાં શાસનકાળ દરમ્યાન થયા હોવાની વાત પ્રબંધકોશકારે કરેલી છે. તો મહારાજા વિશલદેવનો રાજ્યસમયનો નિર્ણય પ્રો. હિ. ર. કાપડિયાએ આબુ પર્વત ઉપર રહેલા વિમલવહિકાનાં જીનમંદિરમાં પ્રવેશતાં મૂલપ્રશસ્તિસ્થાનથી ડાબી બાજુ પાંચ દેવકુલિકા પૂર્વે દેવકુલિકાની બહાર કાળા પથ્થર ઉપર લખાયેલ શિલાલેખ અક્ષરશઃ રજુ કરેલ છે. તેમાં શ્રી મહારાજા વિશળદેવનો સમય વિ. સં.-૧૩૫૦ નો સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ છે. અને તેમનાં શાસનકાળ દરમ્યાન જ આચાર્ય શ્રી અમરચન્દ્રસૂરિજીની સ્થિતિનો નિશ્ચય થાય છે. ખ્રિસ્તી સન્ પ્રમાણે પૂજ્ય ગ્રન્થકારશ્રી તેરમાં સૈકામા થયા તેમ કહી શકાય.

આ સિવાય અન્ય એક પુરાવાને રજુ કરતાં પ્રો. હિ. ર. કાપડિયાએ પાટણનાં અષ્ટાપદજીનાં મંદિરમાં રહેલ આ. શ્રી અમરચન્દ્રસૂરિજીની પ્રતિમા ઉપર કોતરાયેલા લેખને રજુ કરેલ છે. જેમાં "સંવત ૧૩૪૯ ચૈત્ર વદ-૬ શનિવારે વાયટીય ગચ્છે જીનદત્તસૂરિનાં શિષ્ય પંડિત શ્રી અમરચન્દ્રની આ મૂર્તિ પં. મહેન્દ્રનાં શિષ્ય મદનચન્દ્રએ કરાવી." એવો ઉલ્લેખ છે. આથી સં. ૧૩૪૯ પહેલા જ પૂજ્ય ગ્રન્થકારશ્રીનો કાલધર્મ થયો હશે. તેમ અનુમાન કરેલ છે.

પૂજ્યશ્રી વાયડવંશના (ગચ્છનાં) ભૂષણ હતાં. તેઓ આચાર્યશ્રી જીનદત્તસૂરિનાં શિષ્ય હતાં. આ. શ્રી જીનદત્તસૂરિનાં ભકતકવિરાજ અરિસિંહથી અમરચન્દ્રસૂરિએ સિદ્ધસારસ્વત મંત્ર ગ્રહણ કરી વાયડગચ્છનાં મહાભકત પદ્માનંદ મંત્રીનાં વિશાલ ગૃહનાં એકાંત ભાગમાં નિદ્રાજય-આહારજય અને કષાયજય પૂર્વક ૨૧ આયંબીલ સહિત એકાગ્રતા પૂર્વક જાપ કરેલ તથા વિસ્તારથી હોમ પણ કર્યો. એકવિસમી મધ્ય રાત્રિએ આકાશમાં ઉગેલા ચન્દ્રબિંબમાંથી નીકળી સાક્ષાત સ્વરૂપે આવીને ભારતીદેવીએ પ્રસન્ન થઈ "સિદ્ધ કવિ ભવ" અને "રાજાઓથી પૂજા-ગૌરવ પ્રાપ્ત કર" આ બે વરદાન આપ્યાં. ત્યારથી પં. અમરચન્દ્ર મહાકવિનાં બિરૂદ ધારક બન્યાં.

તેઓશ્રીએ પોતાની કવિત્વશકિતથી ગુર્જરાધિપતિ વીશલદેવને પણ ચમત્કૃત કર્યા હતાં. મહારાજાએ આચાર્યશ્રીને પોતાની રાજસભામાં આદરમાન આપેલ. આચાર્યશ્રીએ પોતાની કવિત્વશકિતએ સભાને પણ રંજિત કરેલ. ત્યાં રહેલા જુદા જુદા પંડિતો દ્વારા અપાતી ૧૦૮ સમસ્યાઓની પૂર્તિ કરી વિદ્વાનોને પણ પ્રભાવિત કર્યા હતાં. આમ પૂજ્યશ્રીએ નૃપાદિને પ્રતિબોધ પમાડી જિનધર્મવાસિત કરી મહાન શાસનપ્રભાવના કરેલ.

અલબત્ત આ સિવાય તેમનાં જીવન વિષે તેમની રચનાઓ સિવાય કોઈ જ માહિતી સાંપડતી નથી. પરંતુ તેઓશ્રીએ રચેલી કૃતિઓ દ્વારા દૃઢ નિશ્ચય થાય છે કે આચાર્યશ્રી અમરચન્દ્રસૂરિજી મહાન પ્રજ્ઞાપ્રતિભાનાં

સ્વામી હશે. તેમણે રચેલી કેટલીક કૃતિઓ નીચે પ્રમાણે છે. તે ગ્રંથોનો પરિચય વિસ્તારભયથી અત્ર મોકુફ રાખી અવસરે આપવા ભાવના છે. અલંકારપ્રબોધ, કલા કલાપ, કાવ્ય કલ્પલત્તા, છંદોરત્નાવલી, સ્યાંદિશબ્દ સમુચ્ચય, બાલ ભારત, પદ્માનંદ મહાકાવ્ય, ચતુર્વિશતિ જીનેન્દ્ર સંક્ષિપ્ત ચરિત્રાદિ..... આદિ

આ પૈકીનાં ઘણાં ગ્રન્થો તો પ્રચૂરપાંડિત્યયુક્ત છે. રચના મનોહર અને આલ્હાદક છે. આચાર્યશ્રીની કેટલીક કૃતિઓ હજુ ઉપલબ્ધ થઈ નથી.

વાયટવંશભૂષણ મંત્રી શ્રી પદ્મશ્રાવકની વિનંતીથી પૂજ્યશ્રીએ તીર્થંકર દેવોનાં ચરિત્રને સંક્ષેપથી (જે આપુસ્તકમાં છપાયેલ છે.) અને વિસ્તારથી રચેલાં છે. તેવો ઉલ્લેખ પૂજ્યશ્રીએ પોતે જ કરેલ છે. પરંતુ તે પ્રત્યેક તિર્થંકર દેવોનાં ચરિત્રો હજુ પ્રાપ્ત થયા નથી. માત્ર પદ્માનંદ મહાકાવ્યનાં નામાભિધાનથી શોભતા પ્રભુ આદીનાથનું ચરિત્ર પ્રાપ્ત થાય છે. બાકીનાં ૨૩ તીર્થંકર પ્રભુનાં ચરિત્રો અદ્યાવધિ મળ્યા નથી. આથી અનુમાન થઈ શકે કે કદાચ વિસ્તારથી ચરિત્રો રચવાની ભાવના પ્રદર્શિત કર્યા બાદ તે ચરિત્રો રચી શકે તેટલી કાયસ્થિતિ તેમની રહી ન હોય અને તે પૂર્વે જ સ્વર્ગે સીધાવી ગયા હોય. અથવા તો રચાયા બાદ કોઈ કારણસર તે ગ્રન્થ રચનાઓ નાશ પામી ગઈ હોય અથવા તો હજી કયાંક કાલનાં ગર્તામાં ભંડારાયેલી પણ પડી હોય. જે હોય તે, પરંતુ જીનેશ્વર ચરિત્રની બીજી કૃતિઓ હજુ પ્રાપ્ત થઈ નથી તે હકીકત છે.

વૈ. સુદ ૫ — મુનિ જગતચન્દ્રવિજય
સં. ૨૦૫૧
ધાનેરા

સંપાદકીય

આજથી લગભગ પાંચ વર્ષ પૂર્વે મારા પૂજ્ય તારક ગુરૂદેવશ્રી પાસે પંડિતવર્ય શ્રી અમૃતભાઈ ભોજક ચોવીશ તીર્થંકર ચરિત્ર ગ્રંથની ઝેરોક્ષ લઈને આવેલા અને ગ્રંથનું પુનર્મુદ્રણ કરવા વિનંતિ કરી. પરંતુ તેની ઉપયોગિતા કે ઉપાદેયતા તરફ લક્ષ્ય ન જતા તે ઝેરોક્ષ કોપીને ફાઈલ કરી સુવ્યવસ્થિત મુકી રાખી. એમ કરતા લગભગ દોઢ-બે વર્ષ પસાર થઈ ગયા તે દરમ્યાન પં. શ્રી અમૃતભાઈ અવાર-નવાર આવતા હતા, એક દિવસ વાતમાંથી વાત નીકળતાં પુનઃ ચોવીસ જિનેશ્વર ભગવંતના ચરિત્રની વાત નીકળી. ઝેરોક્ષ કોપી યાદ કરી, ફરી વિનંતી કરી કે જો આપે આ કાર્યને પુનર્મુદ્રણ માટે હાથ ન ધર્યુ હોય તો હું આ ગ્રંથ ઉપર કામ કરવા ઈચ્છુ છું, મને આપવા કૃપા કરો એટલે ભંડારમાંથી તે ફાઈલ કઢાવીને તેમને સોંપવામાં આવી.

પંડિતજી થોડા દિવસ બાદ એકદમ હરખાતા-હરખાતા આવ્યા અને પૂજ્યશ્રીને કહેવા લાગ્યા.... સાહેબજી..... આપે આ ગ્રંથના પુનર્મુદ્રણમાં કાલક્ષેપ કર્યો તે સારૂ જ કર્યુ. આ ગ્રંથની એક પ્રાચિન હસ્તલિખિત પ્રત હાથ લાગી છે. હવે તેમાંથી સંશોધન કરી પુનઃ પ્રકાશનનો નિર્ણય કરેલ છે. ત્યાર પછી પંડિતજી જ્યારે મળ્યા ત્યારે આ અંગે કાંઈ જ વાત થઈ નહિ, પરંતુ તે દરમ્યાન તેઓએ પ્રાચિન હસ્તપ્રતના આધારે ૧૫, તીર્થંકર ભગવંતોના ચરિત્રોના ઉપયોગી પાઠોની નોંધણી કરી લીધી. બાદમાં મુદ્રણ માટે સમસ્યા ખડી થતાં કાર્ય અધુરૂ જ પડી રાખી તેમણે ફાઈલ વિદ્યા-વ્યાસંગી પં. શ્રી પ્રદ્યુમ્ન વિજયજી મ. ને સોંપી.

એવામાં સં. ૨૦૫૦ ના વૈશાખ મહિને (અમદવાદ) જૈનનગરમાં વિદ્યાવ્યસની પં. શ્રી પ્રદ્યુમ્ન વિ. મ. મળ્યાં. બપોરના સમયે બેઠા હતા પ્રાચિન સાહિત્યના સંશોધનની વાત નીકળી ત્યારે મેં આ અંગે મારી રુચિ પ્રદર્શિત કરી. તરત જ તેમણે એક ફાઈલ મારા હાથમાં મુકી અને સંશોધન કરવા જણાવ્યું. તે ફાઈલ હાથમાં લેતાં જ પરિચિત લાગી તેની ઉપર મારા હાથે જ લખાયેલું લખાણ-અક્ષર જોઈને પૂર્વ સ્મૃતિ તાજી થઈ પાછી તે ફાઈલ ફરતી-ફરતી મારી પાસે આવી તેની ઉપાદેયતા સમજી ૨૪ ભગવંતના ચારિત્રોનાં સંશોધન માટે મક્કમ બની પ્રયત્ન ચાલુ કર્યો પંડિતજીએ કરેલ ૧૫ તીર્થંકર પ્રભુના ચરિત્રમાં સંશોધનની ઢબ જોઈને કાર્ય આગળ વધાર્યુ.

સંશોધનની શૈલી

પંડિતજીએ કરેલ સંશોધનમાં તેમણે હસ્ત-પ્રતમાં મળેલા કેટલાય પાઠો-અનુપયોગી જાણી છોડી દીધા હતા તે ધ્યાનમાં આવતાં જ ફરી પ્રારંભથી જ પાઠો મેળવવાનું ચાલુ કર્યું. જેટલા અને જેવા પાઠો મળ્યા તે બધા જ સાદ્યંત પાઠ નોંધ્યા પછી પાઠ નિર્ણય કરવા માટે શું કરવું તેની દ્વિધામાં હતો.

આ કાર્યમાં મારા પૂજ્ય તારક ગુરૂદેવનું સતત માર્ગદર્શન-પ્રેરણા અને સહકાર મળતો જ રહ્યો હતો આથી આ મુંઝવણનું નિરાકરણ પણ પૂજ્યશ્રીના પાદમૂલે બેસીશ એટલે થશે જ એવી મનોભાવના (સંકલ્પ) સાથે બેસી ગયો.

(૧) આ ગ્રંથમાં હસ્ત-પ્રતના કયા પાઠને સમાવવો અને કયા પાઠને છોડવો ?

(૨) હસ્ત-પ્રતના પાઠની નોંધ ટીપ્પણમાં લેવી કે નહિ ?

(૩) જ્યાં જરૂર જણાય ત્યાં હસ્તપ્રતના આધારે મુદ્રિતના પાઠમાં ફેરફાર કરવો કે નહિ ?

(૪) જો મુદ્રિતમાં ફેરફાર કરીએ તો તે મુદ્રિતનો પાઠ તદન છોડી દેવો કે ટીપ્પણમાં તેની નોંધ લેવી ?

આ પ્રશ્નોનું સમાધાન પૂજ્ય ગુરૂદેવશ્રી પાસેથી સચોટ રીતે મળ્યું. પાઠ નિર્ણય કરી અંતે કેટલાક બીન જરૂરી પાઠનો જેમાં અર્થની દૃષ્ટિએ કોઈ મહત્વનો ભેદ ન હોય માત્ર તેના જેવો કોઈ બીજો પર્યાયવાચી શબ્દ જેવો અન્ય પાઠ મળ્યો તેવા પાઠને છોડી દીધો છે.

કેટલાક અર્થની દૃષ્ટિએ કે છંદની દૃષ્ટિએ તે પાઠનો કયાંય કેમેય મેળ બેસતો ન હોય તેવા પાઠ પણ છોડી દીધા છે. છતાં તેનું પ્રમાણ બહુજ અલ્પ છે.

કયાંક અર્થની દૃષ્ટિએ મુદ્રિત પ્રતની અપેક્ષાએ હસ્ત પ્રતનો પાઠ શુદ્ધ મળ્યો તો તે પાઠને મૂલમાં સામિલ કરી અર્થની અસંગતિ વાળા પાઠને કયાંક તદન છોડી દીધો છે. તો કયાંક અસંગત પાઠને પણ ટીપ્પણમાં મુકી રાખ્યો છે તેને 'મુ' સંજ્ઞા આપી છે.

પૂર્વે પ્રો. હી. ર. કાપડીયા દ્વારા સંપાદિત પુસ્તકમાં તેઓએ બે પ્રતિઓનો ઉપયોગ કરેલ છે.

(૧) મોહનલાલજી જૈન સેન્ટ્રલ લાયબ્રેરીની હસ્ત પ્રતિ ૧૫૦૭ માં લખાયેલી ૧૭૯ પાનાની પ્રત હતી જેને "ક" સંજ્ઞા આપેલી છે.

(૨) દક્ષિણ વિહારી મુનિરાજશ્રી અમર વિજયજીના શિષ્યોએ લખેલી

મુદ્રણ પુસ્તિકા જેને "ખ" સંજ્ઞા આપેલી છે.

મેં જે પ્રતિના આધારે સંશોધન કરેલ છે તે હસ્ત પ્રત આ. શ્રી. વલ્લભસૂરિ મ. ના સમુદાયના પં. શ્રી નિત્યાનંદ વિજયજી મ. ના ભંડારની હોઈ તેના પાઠો જ્યાં ટીપ્પણમાં મૂકેલા છે તે દરેક પાઠને "નિ" સંજ્ઞા આપેલ છે.

મૂલના અર્થને સ્પષ્ટ કરવા કયાંક ટીપ્પણ મૂકી તે અર્થને વધુ સ્પષ્ટ કરવા પણ પ્રયત્ન કર્યો છે. તો કયાંક તે અર્થની વિસ્તૃત સમજણ માટે તે વિષયનું અલગ પરિશિષ્ટ બનાવેલ છે. તે પરિશિષ્ટ બનાવવામાં હી. ર. કાપડિયા દ્વારા સંપાદિત, આ. શ્રી. અમરચન્દ્ર સુરિ મ. વિરચિત 'પદ્માનંદ મહાકાવ્ય' ગત શ્લોક, ટીપ્પણ અને પરિશિષ્ટનો જ ઉપયોગ કર્યો છે. તેમજ આ ગ્રંથના આધારે પરિશિષ્ટમાં આપેલ આયુષ્યાદિકનો કોઠો પૂજ્યશ્રીનાં આજ્ઞાવર્તિની સાધ્વીજી શ્રી પદ્મલતાશ્રીજીનાં શિષ્યાપ્રશિષ્યાઓએ ઘણા પ્રયત્ને તૈયાર કરેલ છે. મારા મગજને કયાંય પરિશ્રમ કરવો પડયો જ નથી તેની નોંધ લેશો.

સંશોધન અને સંપાદન ક્ષેત્રમાં નવો નિશાળીયો હોઈ ક્ષતિઓની પુરેપુરી શકયતા છે જ તો વિદ્વાન મહાત્માઓને કરબદ્ધ પ્રાર્થના છે કે આ અંગે મારી ક્ષતિઓ વિના સંકોચે મને જણાવવા કૃપા કરે.

આ સંશોધન કાર્ય જે શકય બન્યું છે તે મારા પૂજ્ય તારક ગુરૂદેવશ્રીની કરૂણા-કૃપા-માર્ગદર્શન અને પ્રોત્સાહનનું જ પરિણામ છે. મારા ઘણા અવિનયાદિ અપરાધોને બેનજર કરીને પણ સતત પ્રેરણા કરવાનું કાર્ય દિવસ-રાત જોયા વગર કર્યું છે. આથી બેધડક કહી શકાય કે આમાં જે કાંઈ ક્ષતિઓ હશે તે મારી જ છે અને જે સુંદરતા છે તે ગુરૂભગવંતની કૃપાનું જ ફળ છે. મારૂં કાંઈ જ નથી.

આ ગ્રંથના સંશોધન કાર્યમાં પ્રેરકબળ તરીકે પૂ. પં. શ્રી પ્રદ્યુમ્ન વિજયજી મ. છે. તેમજ આ ગ્રંથની પ્રસ્તાવના લખી આપી મને ઉપકૃત પણ કર્યો છે. ને બદલ હું તેમનો ઋણી છું સાથોસાથ પં. શ્રી શીલચન્દ્ર વિજયજી મ. તરફથી પણ સલાહ સૂચના મળેલ છે તે બદલ તેમનો પણ આભારી છું.

પ્રાન્તે આ ગ્રંથના સંશોધન-સંપાદન કાર્યની મહેનતને વિદ્વાનો અને અભ્યાસુઓ સફળ બનાવી મહામહિમાવંત શ્રી જિનેશ્વર પરમાત્માના ચરિત્રને વારંવાર વાંચે વિચારે અને તે દ્વારા આત્મશ્રેય સાથે તે જ અભ્યર્થના.... !

ફા. સુ. ૧૫. સં ૨૦૫૧

કુવાલા (બનાસકાંઠા) ગુરૂકૃપાકાંક્ષી... મુનિ જગચ્ચંદ્રવિજય

તા. ૧૭-૫-૯૫

अर्हम्
।। नमः श्रीसर्वज्ञाय ।।
।। नमो नमः श्री गुरु सुरेन्द्रसूरये ।।

सरस्वतीकण्ठाभरणवेणीकृपाणेतिबिरुदधारिश्रीअमरचन्द्रसूरिसूत्रितानि
चतुर्विंशतिजिनेन्द्रसङ्क्षिप्तचरितानि

श्रेयोवल्लिवनांकुराः कुजननश्रेणीपिधानेऽर्गला
मोहद्रोहणमुद्गराः शिवसुखारोहे महारजवः।
अंहः संहतिजैत्रधर्मविजयस्तम्भाः शुभं भाविनां
पुष्यासुर्वृषभप्रभोः पदनखप्राप्तोदया रश्मयः ।।१।।[२]

पूर्वं श्रीवृषभादीना मर्हतां चरितानि ते ।
पुरः श्रीपद्म ! संक्षेपाद् वक्ष्ये विस्तरतस्ततः ।।२।।[३]
श्रीपद्म ! प्रथयिष्यामि, प्रथमं पुरतस्तव ।
श्रीमद्वृषभचरित्रं, त्रयोदशभवाद्भुतम् ।।३।।[४]
धनसार्थवाह १-युगलज२ 'सौधर्मं' सुरा ३ महाबलनरेन्द्रः ४ ।
'ईशाने' ललिताङ्गाभिधविबुधो ५ वज्रजङ्घनृपः ६ ।।४।।[५]
युग्मी ७ 'सौधर्मग ८ भिषग ९-ऽच्युतजा १० वज्रनाभचक्री ११ च ।
'सर्वार्थसुरो १२ वृषभ १३ स्त्रयोदशेत्यादिनाथभवाः ।।५।।[७]-युग्मम्

(अथ श्रीआदिनाथचरितम् -)

अस्ति कुण्डलिभिर्द्वीपै र्नदीपैः परितो वृतः ।
शाश्वतश्रीनिधिर्द्वीपो, 'जम्बूद्वीपो'ऽभिधानतः ।।१।।[८]
अयं जयति सद्वृत्त धरो द्वीपाधिराजवत् ।
'जम्बूद्वीपः परद्वीपैः, प्रावृतः सेवकैरिव ।।२।।
यस्य चूडामणिज्योति श्चित्रनेत्राश्चितोऽभित ।
एकातपत्रवन्मेरुः जल्पति द्वीपराजताम् ।।३।।
उभौ सोमा[९]भौ तीक्ष्णा[१०]वुपायाविव भूपतेः।

---

१ नि -सर्हंतिनेत्रध र्मविजयस्तम्भाः। २ शार्दूल । ३-४- अनुष्टुप् । ५ - आर्या। ६ नि - युग्म, ७- आर्या ८ नि - अतः परं सप्तदशं पद्यं यावत् छन्दोऽनुष्टुप् । ९ साम - दामौ । १० - द ण्ड भेदौ ।

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

शशिनौ तपनौ[१] यस्य, प्रकाशाय सदोद्यतौ ॥४॥
भूषितः सप्तभिर्वर्षैः[२] षड्भिर्वर्षधरैश्च[३] यः ।
दीर्घश्रीकैर्महोच्छ्रायै, राज्यमङ्गैर्गुणैरिव[४][५] ॥५॥
अस्त्यस्य पश्चिमस्थेषु 'विदेहे'षु महर्द्धिमत् ।
'क्षितिप्रतिष्ठितं' नाम, स्वर्धामपुरवत् पुरम् ॥६॥
धर्मकल्पतरुर्यत्र, जिनेन्द्रस्नपनोदकैः ।
सिक्तो भक्तिनतां[६] कैः कै-र्न कामैः फलितोऽन्वहम् ॥७॥
यस्य वाससुखं नाप्ता -स्तप्ताः स्ववासकर्मणा ।
वहन्त्यनिमिषीभावं, चिन्तयेव दिवौकसः ॥८॥
प्रसन्नचन्द्रो निस्तन्द्र - श्चन्द्रोज्ज्वलयशा नृपः ।
तत्र क्षत्रशिरोरत्न - मभूत् तीव्रमहोमहाः ॥९॥
स राजाऽऽत्मानमायत्तं, गुणानामेव निर्ममे ।
कुर्वन्ति स्म कृतज्ञास्ते, तदायत्तं सदा जगत् ॥१०॥
तेनावहीलिता दोषा, न स्थितिं लेभिरे क्वचित् ।
गुणास्त्वङ्गीकृतास्तेन, केन गीता न गौरवात्? ॥११॥
तस्य पृथ्वीपतेः प्रौढ - प्रसादपरमास्पदम् ।
धनाह्वः सार्थवाहोऽभूत्, परार्थप्रथनो द्विधा ॥१२॥
महासार्थो वणिज्यार्थं, स 'वसन्तपुरं' व्रजन् ।
प्रावृट्काले पथि प्राप्ते, वनेऽस्थाद् वृष्टिकष्टतः ॥१३॥
प्राक् सार्थेन सहायाताद्, धर्मघोषगुरोरिह ।
साधुभ्यो घृतदानेन, बोधिबीजं स भेजिवान् ॥१४॥
वर्षात्यये गुरुन् नत्वा, स 'वसन्तपुरे'ऽगमत् ।
'क्षितिप्रतिष्ठे' नगरे, कृतार्थः पुनराययौ ॥१५॥
तत्र क्रमेण पूर्णायु-रुत्तरेषु 'कुरु'ष्वसौ ।
'जम्बू'वृक्षस्य पूर्वेणो - त्तरे 'सीता'नदीतटे ॥१६॥

---

१ सूर्यौ । २ भरतै-रावत-हैमवत-हरि-विदेह-रम्यक्-हैरण्यवत नामधेयानि ।
३ हिमवन् - महाहिमवन्-निषध-नील-रुक्मि - शिखरिनामभिः ।
४ "स्वाम्यमात्यसुहृत्कोश-राष्ट्रदुर्गबलानि च । राज्याङ्गानि" इत्यमरकोशे (श्लो ७५१) ।
५ "सन्धिर्ना विग्रहो यान - मासनं द्वैधमाश्रयः । षड्गुणाः" इत्यमरकोशे (श्लो ७५२) ।
६ ख-नि - 'मतां' । ७ नि - क्षेत्र । ८ मोक्षः, पक्षे परेषामर्थस्तस्य प्रसिद्धिकारकः ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

मुनिदानप्रभावेण, युग्मधर्मी पुमानभूत् ।
युग्मायुः पूरयित्वाऽयं, 'सौधर्मे' विबुधोऽभवत् ॥१७॥ - युग्मम्
च्युत्वा ततो 'विदेहे' - ष्वपरेषु स 'गन्धिलावती' विजये ।
'वैताढ्ये' गिरौ गन्धसमृद्धे 'गन्धार' देशपुरे ॥१८॥[२]
शतबलनाम्नो विद्या - धरधरणीन्द्रस्य चन्द्रकान्तायाम् ।
पत्न्यामुदपादि सुतो, महाबलो नाम गुणधाम ॥१९॥[३] - युग्मम्
प्रव्रजितजनकराज्यं, प्राप्यासौ विषयलीनहृद् बुद्धः ।
केवलिचारणयतिबो - धितः स्वयम्बुद्धमन्त्रिगिरा ॥२०॥[४]
निजतनुजार्पितराज्यः, स प्रव्रज्याऽऽश्रितः कृतानशनः ।
द्वाविंशतिदिवसानथ, ललिताङ्गः सुरोऽजनि'ईशाने' ॥२१॥[५]
'श्रीप्रभ'नाम्नि विमाने, स्वयम्प्रभा वल्लभाऽभवत् तस्य ।
स्वीकृतदीक्षोऽनशनी, मृतः स्वयम्बुद्धमन्त्रिपतिः ॥२२॥[६]
सोऽत्राजनीन्द्रसामा - निकश्च दृढधर्मसञ्ज्ञया त्रिदशः ।
च्युतयाऽथ तया प्रियया, ललिताङ्गो विरहितोऽर्त्तिमगात् ॥२३॥[७]
प्राह प्राग्भवसौहार्दाद्, दृढधर्मः समेत्य तम् ।
ललिताङ्गाकुलो मा भू - र्मयाऽज्ञायि प्रिया तव ॥२४॥[८]
'धातुकी' खण्डद्वीपे प्राग् - 'विदेहे' 'नन्दि' नामनि ।
ग्रामे 'नागिल' सञ्ज्ञोऽस्ति, श्रेष्ठी दारिद्रविद्रुतः ॥२५॥
सप्तानां तस्य पुत्रीणा - मुपर्येषाऽष्टमी सुता ।
जज्ञे तस्यां च जातायां, प्रणश्य स पिता ययौ ॥२६॥
कृतमस्या न केनापि, नाम निर्नामिकेति सा ।
निर्भाग्याऽद्भुतदौर्भाग्या, परिणिन्ये न केनचित् ॥२७॥
सा शैलेऽम्बरतिलके, दार्वाद्यानेतुमन्यदा ।
गता युगन्धरं तत्रा-पश्यत् केवलिनं मुनिम् ॥२८॥
गिरातस्य विरक्ताऽसौ, गृहीतानशनाऽधुना ।
तत्रैवास्ते ततस्तस्या-स्त्वं गत्वा स्वं प्रदर्शय ॥२९॥

---

१ नि - वैताढ्य । २ - ३ - आर्या । ४ - गीतिः । ५ - ७ आर्या । ८ अतः परं ५७तमं पद्यं यावत् छन्दोऽनुष्टुप् । ९ काष्ठादि समानेतुम् ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

ततस्त्वद्रागिणी मृत्वा, भवति त्वत्प्रियैव सा ।
तद्गिरेति कृते साऽपि, मृत्वोत्पन्ना स्वयम्प्रभा ॥३०॥
रेमे समेतया भूयः, कालं भूयांसमेतया ।
ललिताङ्गस्ततोऽमंस्त, चिह्नैश्च्यवनमात्मनः ॥३१॥
ईशानेन्द्रेण सार्द्धं स, श्रद्धयाऽधिकया सुधीः ।
'नन्दीश्वरा'दितीर्थेषु, यात्रां [१]संसूत्रयंश्च्युतः ॥३२॥
'जम्बूद्वीपे' प्राग्'विदेहे', 'सीता'नद्युत्तरे तटे ।
विजये 'पुष्कलावत्यां', पुरे 'लोहार्गला'ह्वये ॥३३॥
राज्ञः सुवर्णजङ्घस्य, लक्ष्मीदेव्यां सुतोऽजनि ।
स वज्रजङ्घ [२]इत्याप, तारुण्यं पुण्यकन्दलः ॥३४॥-युग्मम्
पुत्री स्वयम्प्रभाऽत्रैव, विजये श्रीमतीति सा ।
पुण्डरीकिण्यां' पुर्यासीद्, वज्रसेनस्य चक्रिणः ॥३५॥
तस्याः स्वयंवरार्थं च, पित्राऽऽहूता नृपात्मजा ।
वज्रजङ्घकुमारोऽपि, प्राप्तो 'लोहार्गला'त् पुरात् ॥३६॥
जातिस्मरणमुत्पेदे, श्रीमत्यास्तु पुरान्तिके ।
मुनेः केवलिमहिमा-यातामर्त्येक्षणात् तदा ॥३७॥
पित्रोः प्राग्भववृत्तं स्व-माचख्यौ सा सखीमुखात् ।
ललिताङ्गाद् वरो नान्यो, मान्यो मेऽस्त्विति चाग्रहम् ॥३८॥
तच्चरित्रपटः पित्रा-ऽस्थापि राजपथान्तरे ।
चेत् कोऽपि ललिताङ्गात्मा, राजपुत्रो भवेदिति ॥३९॥
वज्रजङ्घोऽपि तं प्रेक्ष्य, जातिस्मृतिमवाप्तवान् ।
श्रीमत्या प्रत्ययात् कण्ठे, वरमालाऽस्य चिक्षिपे ॥४०॥
[३]सोऽप्येनां परिणीय स्वं, पुरं प्राप तयाऽन्वितः ।
पिता तस्यार्पयद् राज्यं, तस्य पुत्रोऽप्यभूत् क्रमात् ॥४१॥
सोऽगात् पुष्कलपालाख्य - श्रीमतीभ्रातृविद्विषः ।
विजेतुं सीमसामन्तान्, सदारः 'पुण्डरीकिणी'म् ॥४२॥

---

१ क -'स सूत्र०' । २ क 'इत्यापत्' । ३ नि - सोऽप्येतां ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

तत्र पुष्कलपालस्य, दासीकृत्याखिलद्विष : ।
आगच्छन् स्वपुरं मार्गे, सोऽन्तः शरवणं स्थित : ।।४३।।
तत्र तौ दम्पती श्रुत्वा, तदात्त्वोत्पन्नकेवलात् ।
धर्मं मुनिद्वयाज्जैनं, विरक्तौ स्वपुरं गतौ ।।४४।।
प्रातर्न्यस्यावात्मजं, राज्ये प्रव्रजिष्याव इत्यमू ।
सुप्तौ पुत्रस्तु तच्चिन्ता -ऽनभिज्ञो राज्यलोभत : ।।४५।।
विषधूपं तयोर्वास - भुवनान्तरकारयत् ।
मृत्वोत्तर 'कुरू'ष्वेतौ, उत्पन्नौ युग्मरूपिणौ ।।४६।।-युग्मम्
ततोऽप्यायुःक्षये जातौ, 'सौधर्मे' स्नेहलौ सुरौ ।
'जम्बूद्वीपे' विदेहेऽथ, पुरे 'क्षितिप्रतिष्ठिते' ।।४७।।
च्युत्वाऽभूद् वज्रजङ्घात्मा, वैद्यस्य सुविधेः सुत : ।
जीवानन्द इति ख्यात :, श्रीमत्यात्मा ततश्च्युत : ।।४८।।
तत्रैव श्रेष्ठिपुत्रोऽभूत्, केशवाख्यः स चाप्तवान् ।
जीवानन्दस्य मित्रत्वं, तयोरप्यपरेऽभवन् ।।४९।।
चत्वार: सुहृदस्तेऽमी, सुबुद्धिर्मन्त्रिनन्दन : ।
सूनुरीशानचन्द्रस्य, महीन्द्रस्य महीधर : ।।५०।।
सार्थवाहश्रेष्ठिपुत्रौ, पूर्णभद्र-गुणाकरौ ।
पंचाऽन्ये सुहृदो जग्मु - र्जीवानन्दगृहेऽन्यदा ।।५१।।
तदा गुणाकरस्तत्र, व्रती भिक्षार्थमागत: ।
दृष्ट्वा कुष्टाकुलं तं च, पंचानामप्यभूत् कृपा ।।५२।।
एतैरुत्सार्हितो जीवा - नन्दो मुनिचिकित्सने ।
स्वगृहे लक्षपाकं च[१], तैलं सज्जीचकार सः ।।५३।।
तैर्मूल्यादर्थितो जीर्ण-श्रेष्ठी साधुं चिकित्सितुम् ।
मुधा दत्ते स्म गोशीर्ष - चन्दनं रत्नकम्बलम् ।।५४।।

---

१ नि - ख - 'सः, तैलं सज्जीचकार च' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

षडेते काननं गत्वा, चिकित्सामसृजन् मुनेः।
प्रणेमुर्मुनिमुल्लासं, दधुर्बोधं च तद्गिरा ॥५५॥
चिकित्साशेषगोशीर्ष - कम्बलादिकविक्रयात्।
लब्धैः स्वैः स्वैर्धनैर्धन्या-स्ते जिनायतनं व्यधुः ॥५६॥
षडपि प्राप्तदीक्षास्ते, प्रपाल्य विमलं व्रतम्।
मृत्वोत्पन्नाः क्रमात् कल्पे, सर्वेऽप्य 'ऽच्युत' नामनि ॥५७॥
अथ 'जम्बू'द्वीपे पूर्व - विदेहे'षु 'पुष्कलावती'विजये।
पुर्यां च 'पुण्डरीकि - ण्यां' राज्ञो वज्रसेनस्य ॥५८॥[1]
धारिण्यां प्रेयस्यां, पंचैते जज्ञिरे क्रमात् पुत्राः।
च्युत्वा स वैद्यजीव-श्चतुर्दशस्वप्नसूचितश्चक्री ॥५९॥[2]
प्रथमः समजनि तनयो, विदितोऽयं वज्रनाभ इति नाम्ना।
ते चत्वार श्च्युत्वा, नृपसचिवश्रेष्ठिसार्थवाहसुताः ॥६०॥[3]
[4]जातौ बाहु-सुबाहू, क्रमतः पीठो महापीठः।
केशवजीवश्च्युत्वा, सुयशा इति तत्र राजपुत्रोऽभूत् ॥६१॥[5]
सुयशा वज्रनाभं तु, शिश्रिये शैशवादपि।
ते पंच स[6] च तारुण्यं, प्रापुः प्रीतिपरा मिथः ॥६२॥[7]
तीर्थं प्रवर्त्तयेत्युक्ते, देवैर्लोकान्तिकैस्ततः।
वज्रसेनोऽपि राज्ये स्वे, वज्रनाभं न्यवीविशत् ॥६३॥
[8]स सांवत्सरिकं दानं, दत्त्वा दीक्षां प्रपन्नवान्।
उत्पेदे केवलज्ञानं, क्रमादस्य तपस्यतः ॥६४॥
उत्पन्ने वज्रनाभोऽपि, चक्रे षट्खण्डचक्रयभूत्।
सुयशाः सारथिस्तेन, कृतोऽन्ये विषयेश्वराः ॥६५॥

---

१ आर्या। २-३-गीतिः। ४ नि - जाता। ५ आर्या (?)। ६ वज्रनाभ। ७ अतः परं ११३ तमपर्यन्तानां पद्यानां छन्दोऽनुष्टुप्। ८ वज्रसेनः।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

चक्रवर्ती पितुर्धर्म-चक्रिणो वज्रसेनतः ।
दीक्षां जग्राह सौदर्यै-स्तथा सारथिनाऽन्वितः ॥६६॥
[1]विंशत्या स्थानकैर्वज्र-नाभेन मुनिनाऽद्भुतम् ।
अर्जितं तीर्थकृन्नाम - कर्म दुष्कर्ममर्मभित् ॥६७॥
बाहुना साधुयोग्यान्न - पानाद्यानयनादिना ।
वैयावृत्त्येन चोपार्जि, चक्रिभोगोज्ज्वलं फलम् ॥६८॥
सुबाहुना महर्षीणां सद्विश्रामणयाऽनणु[2] ।
उपार्जितं बाहुबलं, वज्रनाभोऽस्तवीच्च तौ ॥६९॥
तदीर्षया पीठ-महा - पीठाभ्यां स्त्रीत्वमर्जितम् ।
चतुर्दशपूर्वलक्षा - ण्येते व्रतमपालयन् ॥७०॥
आयुःक्षये त्रयस्त्रिंशत् - सागरप्रमितायुषः ।
सर्वे 'सर्वार्थसिद्धौ' ते, समुत्पेदुर्दिवौकसः ॥७१॥
'जम्बूद्वीपेऽत्र 'भरते'[3], क्षेत्रे कुलकरोऽभवत् ।
सप्तमो नाभिनामाऽस्य, मरूदेवा प्रियाऽभवत् ॥७२॥
तदा च चतुरशीति - पूर्वलक्षैस्तृतीयके ।
अरके स नवाशीति - पक्षैरूने गते सति ॥७३॥
त्रयस्त्रिंशत्सागरायुः - क्षये 'सर्वार्थसिद्धि'तः ।
आषाढे कृष्णचतुर्थ्या - मुत्तराषाढयाऽऽश्रिते ॥७४॥
चन्द्रे च्युत्वा स जीवोऽथ, वज्रनाभस्य चक्रिणः ।
श्रीनाभिपत्न्याः श्रीमरु - देव्याः कुक्षाववातरत् ॥७५॥-त्रिभिर्विशेषकम्
वृषभे-भ-हरि-श्री - स्रक् - चन्द्रा-ऽर्क-ध्वज-कुम्भकाः ।
सरो-ऽर्णव-विमानानि, रत्नौघ-ज्वलनाविति ॥७६॥

---

१ - प्रेक्ष्यन्तां प्रथमं परिशिष्टं ग्रन्थान्ते, २- महत् । ३ ख - भरतक्षेत्रे

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

चतुर्दश महास्वप्ना, देव्या गर्भगते विभौ ।
निशि तस्यामदृश्यन्त, सुप्तया वासवेश्मनि ॥७७॥-युग्मम्
गतेषु नवमासेषु, सार्द्धाष्टमदिनेष्वथ ।
चैत्रस्य बहुलाष्टम्या[१]-मुत्तराषाढया युते ॥७८॥
चन्द्रे धनुर्गते देवी, निशीथे युग्मधर्मिणम् ।
तनयं सुषुवे स्वर्ण-वर्णं वृषभलाञ्छनम् ॥७९॥-युग्मम्
षट्पंचाशद् दिक्कुमार्यः, स्वस्वकृत्यानि चक्रिरे ।
प्रभोरिन्द्राश्चतुः षष्टि - 'मेरौ' स्नात्रोत्सवं व्यधुः ॥८०॥
स्वप्ने मात्रेक्षि प्रागूरु-गश्चाङ्के[२] वृषभोऽस्य यत् ।
ततः पितृभ्यां वृषभ, इति नाम प्रभोः कृतम् ॥८१॥[३]
चक्रे सुमङ्गलेत्याख्या, युग्मजायाः स्त्रियः पुनः ।
कस्यापि मिथुनस्य स्त्री, पुंसि तालफलान्मृते ॥८२॥
एकाकिनी सुनन्देति, पित्राऽग्राहि प्रभोः कृते ।
ते द्वे स्वामी [४]समयेऽथ, हरिणा परिणायितः ॥८३॥-युग्मम्
उपायनीकृतादिक्षो -र्ग्रहणे हरिणा कृतः ।
'इक्ष्वाकु'रिति वंशोऽभूद्, विभोर्भुवनविश्रुतः ॥८४॥
च्युत्वा सुमङ्गलादेव्या - स्तौ जीवौ बाहु - पीठयोः ।
सञ्जातौ भरत-ब्राह्मौ, समये युग्मधर्मिणौ ॥८५॥
तौ सुबाहु -महापीठ -जीवौ च्युत्वा बभूवतुः ।
सुनन्दाया बाहुबलि - सुन्दर्यौ युग्मरुपिणौ ॥८६॥
गतेषु पूर्वलक्षेषु, विंशतौ जन्मतो हरिः ।
'विनीतां' नगरीं कृत्वा, तत्र राज्ये प्रभुं [५]न्यधात् ॥८७॥
पंचचापशतोच्छ्राय - स्तत्र पुत्रशतावृतः ।
त्रिषष्टिं पूर्वलक्षाणि, राज्यं प्रभुरपालयत् ॥८८॥

---

१ -कृष्णपक्षीय । २ नि - भश्च । ३-८४ तमस्य एतदनु स्थानं प्रतिभाति । ४ क - 'समेतेऽथ' । ५ क - 'व्यधात्' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

चैत्रेऽथ बहुलाष्टम्यां, दिनभागे च पश्चिमे ।
'उत्तराषाढ'नक्षत्रे, कृतषष्ठतपः[1] प्रभुः ।।८९।।
'सुदर्शना ऽऽ'ख्या (ख्य?) शिबिका - रुढः 'सिद्धार्थ' कानने ।
गत्वोत्तीर्णा 'ऽशोक' तरो-र्मूले प्रव्रजितोऽभवत् ।।९०।।-युग्मम्
स्वच्छान्तःकरणाः कच्छ - महाकच्छादयो नृपाः ।
दीक्षां सहस्राश्चत्वारो, जगृहुः स्वामिना समम् ।।९१।।
'कुरु' देशे 'गजपुरे', पुत्रो बाहुबलेर्नृपः ।
सोमप्रभोऽभवत् तस्य, सूनुः श्रेयांससञ्ज्ञया ।।९२।।
सुयशा राजपुत्रो यः, प्रभोः प्राग्भवसारथिः ।
'सर्वार्थसिद्धे' श्च्युत्वा स, श्रेयांसः प्रभुपौत्रजः ।।९३।।
जातिस्मरणविज्ञात - दानधर्मेण पारणम् ।
प्रभुरिक्षुरसैर्वर्षो-पोषितस्तेन कारितः ।।९४।। -त्रिभिर्विशेषकम्
छद्मस्थो विजहाराथ, ग्रामा-ऽरण्य - पुरादिषु ।
व्रताद् वर्षसहस्रान्ते - 'ऽयोध्या' शाखापुरे प्रभुः ।।९५।।
पुरे 'पुरिमताला' ख्ये, 'शकटानन' नामनि ।
उद्याने कङ्केल्लितरु - मूले प्रतिमया स्थितः ।।९६।।
फाल्गुने कृष्णैकादश्या - मुत्तराषाढया युते ।
शशाङ्के केवलज्ञानं, लेभेऽष्टमतपः परः ।।९७।।-त्रिभिर्विशेषकम्
प्रभोर्भूरिप्रभाचक्रं, धर्मचक्रं पुरोऽभवत् ।
आविर्भूतं क्षणेऽत्रैव, चक्रं भरतभूपतेः ।।९८।।
प्रभोः समवसरणं, सुराश्चक्रुर्गणाधिपाः ।
आसन्[2] वृषभसेनाद्या, अशीतिश्चतुरुत्तराः[3] ।।९९।।
क्रोशत्रयोन्नतश्चैत्य - वृक्षोऽभूद् वृषभप्रभोः ।
वराक्षस्रग्युतावाम - दोर्युगो गजवाहनः ।।१००।।

---

१ ख - नि - तपः । २ ख - नि -'आसन्नृषभ०' । ३ -एतन्नामानि न क्वापि प्रेक्ष्यन्ते ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

समातुलिङ्गपाशान्य - दोर्द्वयः कनकद्युतिः ।
यक्षो गोमुख नामाऽभूत्, प्रभोस्तीर्थेऽन्तिकस्थितः ॥१०१॥-युग्मम्
प्रभोरप्रतिचक्राऽऽख्या, तीर्थे शासनदेवता ।
युता सच्चक्रपाशेषु[1] - वरदैर्दक्षिणैः करैः ॥१०२॥
चक्रा-ऽङ्कुश - धनु - र्वज्र - लक्षणैर्दक्षिणेतरैः ।
सुपर्णवाहना स्वर्ण - वर्णा सन्निधिवर्तिनी ॥१०३॥-युग्मम्
प्रभोः सर्वपरीवारः, समभूदिति साधवः ।
सहस्राश्चतुरशीतिः, साध्व्यो लक्षत्रयं तथा ॥१०४॥
[2]चतुःसहस्री पंचाशद् - युक्ता पंच[3]शती[4] तथा ।
चतुर्दशपूर्विणः स्यु - रवधिज्ञानिनो नव ॥१०५॥
सहस्राणि केवलिनः, सहस्रा, विंशतिः पुनः ।
षट्शती विंशतिसह - स्राः [5]सद्वैक्रियलब्धयः ॥१०६॥
सार्द्धषट्शती द्वादश, सहस्राणि[6] च वादिनः ।
एतावन्त एव तथा, मनः पर्ययशालिनः ॥१०७॥
द्वाविंशतिसहस्राः स्यु- रनुत्तरोपपातिनः ।
त्रीणि लक्षाणि पंचाशत्, सहस्राः श्रावकाः पुनः ॥१०८॥
पंचाशत्सहस्रैश्चतुः - सहस्राभ्यधिकैः पुनः ।
समन्वितानि लक्षाणि, पं[7]चासन् [8]श्राविकास्तथाः ॥१०९॥
दीक्षा[9]कालात् पूर्वलक्षे, गते 'ऽष्टापद' पर्वते ।
साधुसहस्रैर्दशभि - श्चतुर्दशतपः प[10]रः ॥११०॥
एतस्यामवसर्पिण्यां, तृतीयस्यारकस्य तु ।
एकोननवतौ पक्षे-ष्ववशिष्टेषु सत्सु च ॥१११॥

---

१ क-'सचक्र०' । २-सहस्राणि तु चत्वारि तथा सप्त शतानि च । पंचाशदधिकान्यासन् श्री चतुर्दशपूर्विणाम् ॥" इति पाठस्तु त्रिशष्टि शलाकापुरुषचरित्रे पं १, स। ६, श्लो। ४५३) ३ ख-नि 'सप्त'। ४ - ४५५० । ५-२०६०० । ६ -१२६५० । ७ - मुद्रिते - शत् । ८- ५५४००० । ९ ख - नि - 'कालाद् गते पूर्व - लक्षेऽष्टापद' । १० नि - 'परम्' ।

www.jaintatvagyanshala.org

माघकृष्णत्रयोदश्यां, पूर्वाह्णेऽभीचिगे विधौ ।
पर्यङ्कासनवान् मोक्षं, ययौ श्रीवृषभप्रभुः ॥११२॥-त्रिभिर्विशेषकम्
विंशतिं त्रिषष्टिरेकं, कौमारे राज्य - दीक्षयोः ।
पूर्वलक्षाण्यायुश्चतु - रशीतिर्वृषभप्रभोः ॥११३॥
श्रियेस नभेयजिनोऽस्तु यस्त्रयो- [१]दशक्रियास्थानविमुक्त त्रयोदशे।
जातो भवे तीर्थकरः परं गुण - [२]स्थानाद् गुणस्थानमगात् त्रयोदशात् ११४[३] ॥
ग्रन्थाग्रं ॥१२५॥

इति श्रीजिनदत्तसूरिशिष्य श्रीमदमरचन्द्रमहाकविविरचिते चतुर्विंशति-जिनेन्द्रसंक्षिप्तचरिते प्रथमं श्रीमदादिनाथचरितं समाप्तम् ॥१॥

॥ अथ श्रीअजित[२]स्वामिचरित्रम् ॥

यत् तेने गतिनिर्जितो गजपतिर्यस्याङ्कमूर्त्त्या पदो
पास्ति तैरिव नव्यपुण्यनिवहैस्तज्जातिरप्यद्भुता[४] ।
श्रीविश्वानपदं रणेऽद्भुतजया मान्या च राज्ञामभूत्
स श्रीमानजितो जिनः सृजतु वो दुष्कर्ममर्मच्छिदम्[५] ॥१॥[६]
'जम्बू' द्वीपविभूषण महा 'विदेह' स्थ 'वत्स' विजयजुषि ।
अजनि 'सुसीमा' पुर्या, महीपतिर्विमलवाहनो नाम ॥२॥[७]
सो[८]ऽरिन्दममुनेरन्ते, तपस्तेपे धृतव्रतः ।
विपद्या ऽनुत्तरे देवो, विमाने 'विजये'ऽजनि ॥३॥[९]
'जम्बू' द्वीपेऽत्र 'भरते', 'विनीता' विद्यते पुरी ।
तस्या 'मिक्ष्वाकु' वंशेऽभूज् - जितशत्रुर्नरेश्वरः ॥४॥
[१०]सद्धर्मचारिणी तस्य, विजया सञ्ज्ञयाऽजनि ।
त्रयस्त्रिंशत्सागरायुः क्षये 'विजय'तस्ततः ॥५॥
जीवो विमलवाहन - नरेन्द्रस्य परिच्युतः ।
वैशाखमासि शुक्लायां, त्रयोदश्यां तिथावथ ॥६॥

१- पश्यतां परिशिष्टं ग्रंथान्ते । २ - पश्यतां परिशिष्टं । ३- वंशस्थविलम् । ४ क - 'प्यद्भुतं । ५ क - 'च्छिदाम्' । ६ शार्दूल । ७ - आर्या । ८ - मुद्रिते - सोरिन्दम०। ९- अतः परं ३३तमं पद्यं यावत् छन्दोऽनुष्टुप् । १० क -'सधर्म' ।

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

रोहिणीधिष्ण्यसंयोगं, प्राप्ते पीयूषरोचिषि ।
स तस्या विजयादेव्याः, कुक्षिदेशमभूषयत् ।।७।।-त्रिभिर्विशेषकम्
माघस्य धवलाष्टम्यां, रोहिण्यां वृषगे विधौ ।
सुतं साऽसूत तीर्थेशं, द्वितीयं हस्तिलाञ्छनम् ।।८।।
द्यूते गर्भस्थितस्यास्य, जननी न जिता मया ।
इत्यदादजित इति, नाम तस्य प्रभोः पिता ।।९।।
युवा सार्द्धचतुश्चाप[१] - शतोच्चः कांचनच्छविः ।
सम्पूर्णाष्टादशपूर्व लक्षो राज्येऽभवत् प्रभुः ।।१०।।
त्रिपञ्चाशत्पूर्वलक्षीं, राज्यं प्रभुरपालयत् ।
माघे नवम्यां शुक्लायां, श्रिते शशिनि रोहिणीम् ।।११।।
'सुप्रभां' प्रभुरारुह्य, शिबिकां निर्ययौ पुरः[२] ।
'सहस्राम्र' वणे गत्वा, सप्तच्छदतले स्थितः ।।१२।।-युग्मम्
दिनस्य पश्चिमे भागे, सहस्रेण नृपैः सह ।
कृतषष्ठतपाः स्वामी, चारित्रं प्रतिपन्नवान् ।।१३।।
द्वितीये दिवसे जात- मजितस्य जिनेशितुः ।
ब्रह्मदत्तनृपावासे, परमान्नेन[३] पारणम् ।।१४।।
ततो द्वादश वर्षाणि, छद्मस्थे व्यहरत् प्रभुः ।
दीक्षास्थाने 'सहस्राम्रे' - पवने पुनराययौ ।।१५।।
तत्र सप्तच्छदतरो - रधः प्रतिमया स्थितः ।
पौषस्य शुक्लैकादश्यां, रोहिण्यां दिवसोदये ।।१६।।
प्रपेदे केवलज्ञानं, कृतषष्ठतपाः प्रभुः ।
सिंहसेनप्रभृतयो, नवतिः पंचभिर्युता[४] ।।१७।।
आसन् गणधराश्चैत्य - पादपस्त्वजितप्रभोः ।
चतुर्दशधनुः[५]शत्य-धिकक्रोशद्वयो[६]न्नतः।।१८।।-त्रिभिर्विशेषकम्
सपाशा -ऽक्षस्रग्-मुद्गर-वरदैर्दक्षिणैः करैः ।
शक्त्य-ऽङ्कुश-बीजपूरा-ऽभयदैर्दक्षिणेतरैः ।।१९।।

---

१ ख - लक्षे । २ क - 'पुनः' । ३ नि - छद्मस्थो । ४ - पंचनवति । ५ ख - 'शताधिक०' । ६ नि - ख - 'द्वयान्वितः' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

अष्टबाहुर्महायक्ष-नामा यक्षश्चतुर्मुख:।
श्यामो गजरथस्तीर्थे, समभूदजितप्रभोः ।।२०।।-युग्मम्
बिभ्राणा दक्षिणौ बाहू, वरदं पाशशालिनम्।
बीजपूरा -ऽङ्कुशयुतौ, वामौ तु कनकद्युतिः ।।२१।।
देवता त्वजितबला, तीर्थेऽभूदजितप्रभोः ।
लोहासनसमासीना, पार्श्वे शासनदेवता ।।२२।।-युग्मम्
आ[1]केवलात् परीवार:, सर्वोऽयमजितप्रभोः ।
व्रतिनो लक्षं व्रतिन्य-स्त्रिलक्षी त्रिसहस्रयुक्[2] ।।२३।।
त्रिंशत्सहस्री च चतु-र्दशपूर्वभृत: पुन:।
त्रिसहस्री सप्तशती, मन: पर्ययशालिन: ।।२४।।
सहस्रा द्वादश तथा, सपंचाशच्चतु:शती ।
आविर्भूतावधिज्ञाना - श्चतुर्णवतिशत्यपि ।।२५।।
उत्पन्नकेवलज्ञाना:, सहस्रा द्व्यग्रविंशति:।
वादिनश्चतु:शत्यग्रा:, सहस्रा द्वादशाऽभवन् ।।२६।।
सद्वैक्रियलब्धयोऽपि, सहस्रा विंशतिस्तथा ।
चतुः शती श्रावकास्तु, सहस्रद्वितयोनितम् ।।२७।।
लक्षत्रयं श्राविकाश्च, पंचलक्षीसमन्विता:।
पंचचत्वारिंशत्संख्यैः, सहस्रैरभवन् पुन: ।।२८।।-युग्मम्
दीक्षाकालादेकांगोने, पूर्वलक्षे गते सति ।
चैत्रस्य शुक्लपञ्चम्यां, पूर्वाह्णे मृगशीर्षगे ।।२९।।
विधौ सानशनो मासं, सहस्रेणर्षिभि: सह ।
'समेता'द्रौ पर्यङ्कस्थ:, शिवं प्रापाऽजितप्रभुः ।।३०।।-युग्मम्
पूर्वलक्षाणि कौमार्ये, ययुरष्टादश प्रभोः।
राज्यभोगे त्रिपञ्चाशत्, पूर्वाङ्गेण युतानि तु ।।३१।।
[3]दीक्षायां पूर्वलक्षं तु, पूर्वाङ्गेण विवर्जितम्।
द्वासप्ततिः पूर्वलक्ष्या -ण्यायुरित्यजितप्रभोः ।।३२।।-युग्मम्

---

१ क - 'श्रीकेवला[' । २ - त्रिषष्टि०चरित्रे तथा जैनतत्त्वादशेयन्त्रे त्रीणि लक्षाणि त्रिंशत् सहस्राणि । ३ - नास्तीदं पद्यं ख - प्रतौ ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

अजितस्वामिनो मोक्षः, श्रीमद्वृषभमोक्षतः।
पंचाशत्कोटिलक्षेषु, सागराणां गतेष्वभूत् ॥३३॥
कृत्वा मोहतमोहतिं प्रकटितानन्तार्थसार्थस्थिते-
र्निःपर्यन्तमुपेयुषः समुदयं यज्ज्ञानभानोः पुरः।
द्वीपोदन्वदसङ्ख्यसूर्यततयः खद्योतपोतप्रभाः
प्रापन् पापचमूः समूलमजितस्वामी स मे लुम्पतु ॥३४॥
ग्रन्थाग्रं ॥३८॥

इति श्रीजिनदत्तसूरिशिष्यश्रीमदमरचन्द्र महाकविविरचिते चतुर्विंशतिजिनेन्द्र सङ्क्षिप्तचरिते द्वितीयं श्रीमदऽजितजिनचरितं समाप्तम् ॥२॥

श्रीसम्भवचरित्रम्

श्रीसम्भवः स भवताद् भवतां विभूत्यै
यस्यांह्रियुग्मनखपङ्क्तिमहः प्ररोहाः।
[1]नम्रस्य भालभुवि बिभ्रति भूर्भुवःस्वः -
स्वामित्वशंसिनवरत्नकिरीटशोभाम् ॥१॥[2]
अभूदैरावतक्षेत्रे, 'धातुकी' खण्डमण्डने।
राजा 'क्षेमपुरी'पुर्यां, नाम्ना विपुलवाहनः ॥२॥[3]
स्वयम्प्रभ[4]गुरोरन्ते, तपस्तप्त्वा धृतव्रतः।
पूर्णायुरानते कल्पे, नवमे स सुरोऽभवत् ॥३॥
'जम्बू'द्वीपेऽत्र 'भरते', 'श्रावस्त्यां' पुर्यभून्नृपः।
जितारिरिक्ष्वाकु वंशे, तस्य सेना प्रियाऽजनि ॥४॥
फाल्गुनस्य सिताष्टम्यां, चन्द्रे मृगशिरःश्रिते।
जीवो विपुलवाहन - नरेन्द्रस्याऽऽनतात् च्युतः ॥५॥

---

१ क -'तप्रस्य (?)'। २-वसन्त०। ३ अतःपरं त्रिंशत्तमं पद्यं यावत् छन्दोऽनुष्टुप्।
४ नि - स्वयम्प्रभुगुरोरन्ते।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

तस्याः सेनामहादेव्याः, कुक्षाववततार सः।
साऽसूत समये सूनु - मश्वाङ्कं कनकद्युतिम् ॥६॥
मार्गशुक्लचतुर्दश्यां, धिष्ण्ये मृगशिरोऽभिधे।
विधौ मिथुनराशिस्थे, तृतीयं तीर्थनायकम् ॥७॥-युग्मम्
अस्मिन् गर्भगते धान्यं, सम्भूतं यदभूद् भृशम्।
सम्भवः [1]सम्भवश्चेति, पित्रा नामाऽस्य तत् कृतम् ॥८॥
गतेषु पंचदशसु, पूर्वलक्षेषु जन्मतः।
न्यस्य श्रीसम्भवं राज्ये, जितारिर्व्रतभागभूत् ॥९॥
चतुश्चापशतोच्चाङ्गः, सपूर्वाङ्ग[2]चतुष्टयीम्।
चतुश्चत्वारिंशत्पूर्व - लक्ष्मीं राज्यं व्यधात् प्रभुः ॥१०॥
ततो मार्गपूर्णिमायां, मृगशीर्षगते विधौ।
श्रितः '[3]सर्वार्थ'शिबिकां, नगर्या निर्गतो विभुः ॥११॥
राज्ञां सह सहस्रेण, 'सहस्राम्रवणे' वने।
कृतषष्ठतपा दीक्षां, पश्चिमेऽहन्यग्रहीत् प्रभुः ॥१२॥
सुरेन्द्रदत्तभूपस्या -वासे तत्रैव पारणम्।
स्वामिनः परमान्नेन, द्वितीये दिवसेऽभवत् ॥१३॥
चतुर्दशान्यत्र समा, विहृत्य पुनरागतः।
'सहस्राम्रवणे' शाल - द्रुमूले प्रतिमास्थितः ॥१४॥
कार्तिके कृष्णपञ्चम्यां, मृगाङ्के मृगशीर्षगे।
पूर्वाह्णे सम्भवस्वामी, षष्ठेन प्राप केवलम् ॥१५॥-युग्मम्
वा[4]रमुख्या गणभृतो, बभूवुर्द्व्यधिकं शतम्।
चैत्यद्रुश्च साष्टधन्व - शतक्रोशद्वयः प्रभोः ॥१६॥
स [6]बभ्रु-गदाभृद-ऽभी - प्रददक्षिणदोस्त्रयः।
समातुलिङ्ग-नागा -ऽक्ष - सूत्रवामभुज[7]त्रयः ॥१७॥
त्रिनेत्रः षड्भुजो यक्षः, श्यामो बर्हिणवाहनः।
त्रिमुखस्त्रिमुखाख्योऽभूत्, तीर्थे श्रीसम्भवप्रभोः ॥१८॥-युग्मम्

---

१ क -'शम्भव०' २ ख+नि -'चतुष्टयम्'। ३ क+नि -'सिद्धार्था'। ४ क+नि - 'चारुमुख्या'। ५-१०२ - सङ्ख्याप्रमिता। ६ नकुल०। ७ क -'स्त्रय '।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

वरदानपरा –ऽक्षस्रग्–युतोदक्षिणदोर्युगा
अभयप्रद–फणिभृद्–वरवामकरद्वया ।।१९।।
दुरितारिरिति नाम्ना, गौराङ्गी च्छागवाहना ।
चतुर्भुजा श्रीसम्भव–तीर्थे शासनदेव्यभूत् ।।२०।। –युग्मम्
श्रीसम्भवपरीवारे, द्वे लक्षे व्रतिनोऽभवन् ।
व्रतिन्यस्त्रीणि लक्षाण्या – सन् षट्त्रिंशत्सहस्र्यपि ।।२१।।
सर्वपूर्वभृतः सार्द्धै–कविंशतिशती पुनः ।
अवधिज्ञानिनः षण्ण–वतिर्जाता शतानि तु ।।२२।।
सहस्रा द्वादश तथा, शतं सार्द्धं मनोविदः ।
सहस्राणि पुनः पंच –दश केवलशालिनाम् ।।२३।।
अष्टादश शतान्यासँ –ल्लब्धवैक्रियलब्धयः ।
सहस्राणि द्वादश तु, वादलब्धिसमन्विताः ।।२४।।
लक्षद्वयं त्रिनवति – सहस्राः श्रावकाः पुनः ।
षड् लक्षाणि षट्त्रिंश–च्च सहस्राः श्राविकास्तथाः ।।२५।।
चतुः पूर्वाङ्गहीनेऽथ, पूर्वलक्षे गते व्रतात् ।
चैत्रस्य शुक्लपंचम्यां, प्रभाते मृगशीर्षगे ।।२६।।
मासिकेनानशनेनो –र्ध्वस्थः श्रीसम्भवप्रभुः ।
'समेता–द्रौ समं साधु –सहस्रेण शिवं ययौ ।।२७।।
कुमारत्वेऽभवन् पूर्व–लक्षाः पंचोत्तरा दश ।
राज्ये चतुश्चत्वारिंश –श्चतुःपूर्वाङ्गसंयुता ।।२८।।
दीक्षायां पूर्वलक्षं तु, चतुःपूर्वाङ्गवर्जितम् ।
इति षष्टिः पूर्वलक्षाः, सर्वायुः सम्भवप्रभोः ।।२९।।
श्रीसम्भवस्य निर्वाणं, निर्वाणादजितप्रभोः ।
सागराणां त्रिंशत्कोटि–लक्षेषु गलितेष्वभूत् ।।३०।।
भूयाद् वः स शुभाय सम्भवविभुर्यद्देशनासंसदि
स्वर्गौकः प्रकरैः प्रसूनततयो मुक्ताः पतन्त्यो बभुः

१ नि – युत । २ नि – फल । ३– क – शालिन । ४ नि–क –'शीर्षभे । ५– शार्दूल ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

सानन्दाःभुवन्दनभ्रमदमर्त्यौघार्तिसङ्घट्टन-[१]
व्यग्रद्यो नघर्मबिन्दुनिवहप्रागल्भ्यलीलावहाः ।।३१।।
ग्रन्थाग्रं ।।३४।।

इति श्रीजिनदत्तसूरिशिष्यश्रीमदमरचन्द्र महाकविविरचिते चतुर्विंशतिजिनेन्द्र-
संक्षिप्तचरिते तृतीयं सम्भवजिनचरितं समाप्तम् ।।३।।

।। श्रीअभिनन्दनचरित्रम् ।।

नानास्थानपरिभ्रमभ्रमतया नित्यं प्रतेने मम[२]
द्वैराज्यं ननु यन्मनस्तदमुना निर्मूलमुन्मूलितम् ।
[३]यस्येत्थङ्कमिषाच्चकार चरणोपास्तिं प्लवङ्गो न किं
स श्रीमानभिनन्दनस्त्रिभुवनानन्दाय कन्दायताम् ।।१।।[४]
'जम्बू' द्वीपेऽत्र प्राग्-'विदेहे' वर 'मङ्गलावती' विजये ।
पुरि 'रत्नसंचया'यां, महाबलो नाम नृपतिरभूत् ।।१।।[५]
काले विमलसूरीणां, पादान्ते सोऽग्रहीद् व्रतम् ।
तपस्तप्त्वा विपद्याभूद्, विमाने 'विजये' सुरः ।।२।।[६]
'जम्बू' द्वीपेऽत्र 'भरते', 'विनीता' विद्यते पुरी ।
तस्यां संवरभूमीशः, सिद्धार्था तत्प्रियाऽभवत् ।।३।।
वैशाखे शुक्लचतुर्थ्या-मभीचि (भिजिद्?) धिष्ण्यगे विधौ ।
त्रयस्त्रिंशत्सागरायुः-क्षये 'विजय'तश्च्युतः ।।४।।
सिद्धार्थाकुक्षिं स महा -बलजीवो व्यभूषयत् ।
माघशुक्लद्वितीयाया -मभीचौ मकराश्रिते ।।५।।
शशाङ्के सूत सा सूनुं, स्वर्णाभं कपिलाञ्छनम् ।
'इक्ष्वाकु' कुलकोटीरं, चतुर्थं तीर्थनायकम् ।।६।।-त्रिभिर्विशेषकम्
गर्भस्थेऽत्र कुलं राज्य - मभ्यनन्ददतो[७] व्यधात् ।
अभिनन्दन इत्यस्य, नाम संवरभूर्वरः[८] ।।७।।
सहार्द्धद्वादशपूर्व -लक्षान्ते जनकेन सः ।

१ क - [illegible] । २ क - नमं । ३ नि - यस्यै । ४ - शार्दूल । ५ - आर्या । ६ प्राग्रन्थे पद्य विहाय अतः परं सर्वेषां छन्दोनुष्टुप् । ७ नि - त तत्कृतं । ८ नि - भूधरः ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

धनुःसार्द्धत्रिंशतोच्चो[1], युवा राज्येऽभ्यषिच्यत ॥८॥
संवरे धृतदीक्षेऽथ, प्रभोः पालयतः प्रजाः ।
सार्द्धासहाष्टपूर्वाङ्गा, षट्त्रिंशत् पूर्वलक्ष्यगात् ॥९॥
माघेऽथ शुक्लद्वादश्या - मभीचिं संश्रिते विधौ ।
शिबिका 'मर्थसिद्धा'ख्या -मारुढो निर्ययौ पुरः ॥१०॥
राज्ञां सह सहस्रेण, 'सहस्राम्रवणे' वने ।
पश्चिमेऽह्नि कृतषष्ठः, प्रभुर्दीक्षामुपाददे ॥११॥
दिवसे द्वितीये स्वामी, परमान्नेन पारणम् ।
इन्द्रदत्तावनीशेन, 'विनीता'यामकार्यत ॥१२॥
विहृत्याष्टादश समा - श्छद्मस्थोऽन्यत्र स व्रतात् ।
पौषशुक्लचर्तुदश्या- मभीचिं शशिनि श्रिते ॥१३॥
'सहस्राम्रवणा' रामे, [2]प्रियालुद्रुतले प्रभुः[3] ।
पूर्वाह्ने केवलं प्राप, षष्ठेन प्रतिमास्थितः ॥१४॥-युग्मम्
गणेशा[4] वज्रनाभाद्याः, शतं षोडश च प्रभोः ।
चैत्यद्रुमः स द्विचाप-शतक्रोशद्वयोन्नतः ॥१५॥
श्यामः समातुलिङ्गा-ऽक्ष-सूत्रदक्षिणदोर्द्वयः ।
नकुला-ङ्कुशभृद्ऽवाम-दोर्युगो गजवाहनः ॥१६॥
यक्षेश्वराख्यो यक्षोऽभूत्, तीर्थेऽभिनन्दनप्रभोः ।
श्यामा वरद-पाशाङ्कौ, बिभ्राणा दक्षिणौ करौ ॥१७॥
नागा-ऽङ्कुशधरौ वामौ, कालिका कमलासना[5] ।
अभिनन्दनदेवस्य, तीर्थे शासनदेव्यभूत् ॥१८॥-त्रिभिर्विशेषकम्
प्रभोः सर्वपरीवारे, त्रीणि लक्षाणि साधवः ।
साध्व्यस्त्रिंशत्सहस्राया (ग्रा?), षड्लक्षी सर्वपूर्विणः ॥१९॥
पुनः पंचदशशता-न्यवधिज्ञानधारिणः ।
शतान्यष्टानवतिस्तु, मनः पर्ययसंयुताः ॥२०॥

---

१ नि - त्रिशत्यु० ।२ क + नि - प्रियाल०। ३ क - पुनः । ४ गणधराः । ५ नि - 'वद्वाम०' । ६ नि - 'समा' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

एकादश सहस्राणि, सार्द्धानि षट् शतानि च ।
चतुर्दश सहस्राणि, केवलज्ञानशालिनः ।।२१।।
एकोनविंशतिसह-स्राः[१] सद्वैक्रियलब्धयः ।
एकादश सहस्राणि, वादलब्धिविराजिनः ।।२२।।
अष्टाशीतिसहस्राग्रा, द्विलक्षी श्रावकास्तथा ।
श्राविकाः पंच लक्षाणि, सहस्राः सप्तविंशति[२] ः ।।२३।।
पूर्वलक्षेऽष्टादशाब्द्या-ऽष्टाङ्ग्योने केवलाद् गते ।
'सम्मेत'पर्वते साधु-सहस्रेण सह प्रभुः ।।२४।।
वैशाखस्य शुक्लाष्टम्यां, सुधांशौ पुष्यधिष्णगे ।
सन्ध्यायां च प्रवृत्ताया-मूर्ध्वसंस्थान[३]संस्थितः ।।२५।।
मासं सानशनः सिद्धिं, भेजिवानभिनन्दनः ।
सार्द्धा द्वादश कौमार्ये, राज्ये त्रिंशत् षडुत्तरा ।।२६।।-त्रिभिर्विशेषकम्
सार्द्धा साष्टाङ्गा दीक्षाया-मेकाष्टाङ्गविवर्जिता ।
पंचाशल्लक्षाः पूर्वाणां, सर्वायुरभिनन्दने ।।२७।।
अभिनन्दननिर्वाणं, सम्भवप्रभुनिर्वृतेः ।
कोटिलक्षेषु दशसु, सागराणां गतेष्वभूत् ।।२८।।
किं संसारचतुर्गतीर्दलयितुं सञ्ज्ञाश्चतस्रोऽथवा-
संहर्तुं युगपज्जनस्य चतुरो जेतुं कषायान् नु[४] वा ।
ख्यातुं धर्मचतुष्टयीमुत[५] चतुर्ध्यानानि देष्टुं स्वेक-[६]
व्याख्यापर्वणि यश्चतुर्वपुरभूत् सोऽव्याच्चतुर्थो जिनः ।।२९।।[७]
ग्रन्थाग्रं ।।३३।।

इति श्रीजिनदत्तसूरिशिष्य श्रीमदमरचन्द्र महाकविविरचिते चतुर्विंशतिजिनेन्द्र-सङ्क्षिप्तचरिते चतुर्थं श्रीमदभिनन्दनजिनचरितं समाप्तम् ।।४।।

श्रीसुमतिनाथचरित्रम्

सन्तः स्नात्वा प्रतिमितिमिषात् कान्तितोयोर्मिपूर्णे
तूर्णं यस्य क्रमनखसरश्चक्रवाले नमन्तः ।

१ क - 'सहस्रास्तद्वैक्रिय०' । २ क - 'पञ्चसप्ततिः । ३ क - 'सुस्थितः' । ४ नि - 'मुदा' । ५ - ख - 'मथ' । ६ क - 'तु वा' । ७ शार्दूल० ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

सम्पद्यन्ते भवदवभवत्तापसन्तापमुक्ता
मुक्तेः स्वामी स सुमतिजिनो जायतां प्रीतये वः ॥१॥[1]
'जम्बू'द्वीपस्थप्राग्-विदेह 'वरपुष्कलावती' विजये।
'सङ्खपुरे' नृपतिर्जय-सेनोऽस्याजनि सुदर्शना दयिता ॥२॥[2]
तयोः पुरूषसिंहाख्यः, सुतः सुकृतभूरभूत्।
कुमारत्वेऽपि विनय-नन्दनाख्याद् गुरोरयम् ॥३॥[3]
प्रव्रज्यां प्राप चक्रे च, तपोऽद्भुततरं ततः।
विमाने 'वैजयन्ता'ऽऽ, महर्द्धिरमरोऽजनि ॥४॥-युग्मम्
'जम्बू'द्वीपेऽत्र 'भरते'-ऽयोध्या'यां पुरि भूपतिः।
मेघ इत्यभवत् तस्य, मङ्गलाऽजनि वल्लभा ॥५॥
त्रयस्त्रिंशत्पयोराशि-प्रमाणस्यायुषः क्षये।
जीवः पुरुषसिंहस्य, 'वैजयन्ता'च्च्युतो[4]ऽथ सः ॥६॥
श्रावणे मासि शुक्लायां, द्वितीयायां सुधाकरे।
मघास्थे मङ्गलादेव्याः, कुक्षिदेशमभूषयत् ॥७॥
वैशाखस्य सिताष्टम्यां, मघायां सिंहगे विधौ।
मङ्गला सुषुवे सूनुं, क्रौंचाङ्कं कनकच्छविम् ॥८॥
'इक्ष्वाकु' कुलकल्पद्रुं, तीर्थनाथं च पंचमम्।
गर्भस्थितेऽत्र समभूज्-जनन्याः शोभना मतिः ॥९॥
स्वामिनः सुमतिरिति, नाम पित्रा ततः कृतम्।
पूर्वाणां दशभिर्लक्षै-र्युवराज्येऽभवत् प्रभुः ॥१०॥
एकोनत्रिंशतं पूर्वलक्षाः सद्द्वादशाङ्गिकाः[5]।
धनुःशतत्रयोत्तुङ्गो, राज्यं प्रभुरपालयत् ॥११॥
वैशाखे शुक्लनवम्यां, मघाधिष्ण्याश्रिते विधौ।
शिबिका 'मभयकरा'[6]- मारुढो निर्ययौ पुरः ॥१२॥
समं नृपसहस्रेण, 'सहस्राम्रवणे' वने।
पूर्वाह्णे नित्यभक्तेन, प्रव्रज्यामग्रहीत् प्रभुः ॥१३॥
दिने द्वितीये 'विजय'-पुरे पद्मनृपौकसि।
पारणं परमान्नेन, बभूव सुमतिप्रभोः ॥१४॥
छद्मस्थो विजहारोर्व्यां, विभुर्वर्षाणि विंशतिम्[7]।

१ - मन्दाक्रान्ता। २ गीतिः। ३ अतः परं ३० तमपर्यन्तानां-पद्यानामनुष्टुप् छन्दः।
४ नि- 'दिवाकरे'। ५ नि -सद्वादशाङ्गिका। ६ क -परा०। ७ नि -'त्रिंशतिं'।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

'सहस्राम्रवणे'ऽभ्येत्य, प्रियङ्गुक्ष्मारुहस्तले ॥१५॥
चैत्रस्य शुक्लैकादश्यां, मघाभे प्रतिमास्थितः ।
पूर्वाह्णे केवलं प्राप, षष्ठेन सुमतिप्रभुः ॥१६॥-युग्मम्
शतं गणधरा भर्तु-र्जज्ञिरे चमरादयः ।
चापषोडशशत्यग्र-क्रोशोच्चश्चैत्यपादपः ॥१७॥
यक्षः सुमतितीर्थेऽभूत्, तुम्बुरुस्तार्क्ष्यवाहनः ।
श्वेताङ्गो वरदशक्ति -युतदक्षिणदोर्युगः ॥१८॥
गदा-पाशधरवाम-करद्वन्द्वोऽन्तिकस्थितः ।
करौ वरद-पाशाङ्कौ, दक्षिणौ दक्षिणेतरौ ॥१९॥
मातुलिङ्गा- ङ्कुशधरौ, बिभ्राणाऽम्भोरुहासना ।
हेमकान्तिर्महाकाली, देवी सुमतिशासने ॥२०॥
युक्ता सहस्रैर्विंशत्या, त्रिलक्षी साधवोऽभवन् ।
व्रतिन्यः पंचलक्षी च, सहस्रैस्त्रिंशताऽन्विता ॥२१॥
चतुर्दशपूर्वभृत -श्चतुर्विंशतिशत्यपि ।
एकादश सहस्राणि, त्ववधिज्ञानशालिनः ॥२२॥
अयुतं संयुतं चार्द्ध-चतुःशत्या मनोविदः ।
उत्पन्नकेवलज्ञानाः सहस्राणि त्रयोदश ॥२३॥
वादिनां दश सहस्राः सपंचाशच्चतुः शती ।
अष्टादश सहस्राणि, चतुःशत्यान्वितानि तु ॥२४॥
सद्वैक्रियलब्धिमन्तः, श्राद्धा लक्षत्रयं तथा ।
एकाशीतिसहस्राणि, श्राविका लक्षपंचकम् ॥२५॥
सहस्राणि षोडशेति, परिवारः प्रभोरभूत् ।
पूर्वलक्षे द्वादश्याङ्ग्या, विंशत्याब्द्या च वर्जिते ॥२६॥
ज्ञानाद् गते 'समेताद्रा-वूर्ध्वो मासमुपोषितः ।
चैत्रस्य शुक्लनवम्यां, पुनर्वसुगते विधौ ॥२७॥
ययौ मुनिसहस्रेण, पूर्वाह्णे सुमतिः शिवम् ।
कौमारे दश राज्ये तु, द्वादशाङ्गसमन्विताः ॥२८॥
एकोनत्रिंशद् दीक्षायां, द्वादशाङ्गोज्झिताः प्रभोः ।
एका लक्षा च चारिंशत्, पूर्वाणामायुरित्यभूत् ॥२९॥

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

[१]सुमतिस्वामिनिर्वाण-मभिनन्दननिर्वृतेः।
सागराणां नवकोटि-लक्षेषु गलितेष्वभूत् ॥३०॥
युष्माकं सुमतिप्रभुः शुभमतिं पुष्णातु यस्य द्विधा-
प्युष्णांशुर्महसा परेण तपसा तीव्रेण च न्यक्कृतः।
[२]द्वेधाभूतवपुष्टयाऽधित पुरः पृष्ठेऽपि तिष्ठन् परां
सेवां निर्मलधर्मच[३]क्रविलसद्भामण्डलच्छद्मना ॥३१॥
ग्रं० ॥३४॥

इति श्रीजिनदत्तसूरिशिष्यश्रीमदमरचन्द्रमहाकविविरचिते चतुर्विंशतिजिनेन्द्र-सङ्क्षिप्तचरिते पंचमं सुमतिनाथजिनचरितं समाप्तम् ॥५॥

अथ श्रीपद्मप्रभचरित्रम्

क्षीणाशेषघनावृ[४]तेर्भृशमसम्भाविक्षयस्याभितो -
लोकालोकप्र[५]काशकं श्रितवतो विस्तारमस्ता[६]धिकम्।
यज्ज्ञानामृतरोचिषो न किमयं द्विः सप्तरज्ज्वात्मको
लोकोऽङ्कः स्थितिमातनोति स मुदे पद्मप्रभोऽस्तु प्रभुः ॥१॥[७]
'धातु (त)-की' खण्डद्वीपे प्राग्-विदेहे विजये पुनः ।
'वत्सा'ह्वे 'सुसीमा' पुर्यां, र[८]जाऽसीदपराजितः ॥१॥[९]
पिहिताश्रुत (श्रव?) सूरीणा-मन्ते स व्रतमग्रहीत्।
तपस्तप्त्वाऽथ नवमे-ऽजनि ग्रैवेयके सुरः ॥२॥
'जम्बू'द्वीपेऽत्र 'भरते', 'वत्स'देशेऽस्ति पूर्वरा।
'[१०]कोशंब्य'त्र धरो राजा, सुसीमा तत्प्रियाऽजनि ॥३॥
माघस्य षष्ठ्यां कृष्णायां, चित्रां याते सुधाकरे।
एकत्रिंशत्सागरायु - क्षये ग्रैवेयकाच्च्युतः ॥४॥
सोऽपराजितस्य जीवः, सुसीमाकुक्षिमाश्रयत्।
सुसीमा समयेऽसूत, षष्ठं तीर्थकरं सुतम् ॥५॥

---

१ इदं पद्यं न वर्तते क -प्रतौ। २ नि - क - 'द्वेधीभूत०'। ३ नि - कर्म। ४ क - वृते भृश०' । ५ नि -क- विकासकं। ६ नि -क- 'मस्तावधि'। ७ शार्दूल०। ८ नि-क- 'ऽभूद०' । ९ अतः परं चरमं पद्यं विहाय समस्तानां छन्दोऽनुष्टुप्। १० नि - कौशांब्य

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

'इक्ष्वाकु' कुलकोटीरं, पद्माभं पद्मलाञ्छनम् ।
कार्तिके कृष्णद्वादश्यां, चित्रां कन्यां [१]श्रिते विधौ ।।६।।-युग्मम्
मातुर्गर्भस्थितेऽत्राभूत्, पद्मतल्पस्य दोहदः ।
पद्माभश्चेति चक्रे स, पिता पद्मप्रभाभिधः ।।७।।
गतेषु पूर्वलक्षेषु, सार्द्धसप्तस्वथ प्रभुः ।
सार्द्धचापद्विशत्युच्चः , पित्रा राज्येऽभ्यषिच्यत ।।८।।
राज्ये षोडशपूर्वा[२]ङ्ग-युक्ता सार्द्धैकविंशतिः ।
पूर्वलक्षा व्यतिक्राम्य -ति स्म पद्मप्रभः प्रभुः ।।९।।
कार्तिकेऽथ कृष्णत्रयो - दश्यां चित्रागते विधौ ।
आरुह्य 'निर्वृतिकरां', शिबिकां निर्ययौ पुरः ।।१०।।
राज्ञां सह सहस्रेण, 'सहस्राम्रवणे' वने ।
अपराह्णेऽग्रहीद् दीक्षां , कृतषष्ठो जगत्पतिः ।।११।।
द्वितीये दिवसे स्वामी, पुरे प[३]द्मस्थलेऽकरोत् ।
सोमदेवनृपावासे, परमान्नेन पारणम् ।।१२।।
छद्मस्थोऽन्यत्र षण्मासान्, विहृत्यैत्य पुनः स्थितः ।
'सहस्राम्रवणे' मूले, वटद्रोः प्रति[४]मां श्रितः ।।१३।।
चैत्रमासे पूर्णिमायां, चन्द्रे चित्रामुपेयुषि ।
कृतषष्ठतपाः स्वामी, पूर्वाह्णे प्राप केवलम् ।।१४।।
शतं सप्ताधिकं जाता, गणेशाः सुव्रतादयः ।
सार्द्धक्रोशोन्नतश्चैत्य - पादपोऽभूत् तथा प्रभोः ।।१५।।
यक्षः कुसुमनामाऽऽसीन्-नीलाङ्गो मृगवाहनः ।
बिभ्राणो दक्षिणौ पाणी, सफला-ऽभयदौ परौ ।।१६।।
नकुला-ऽक्षसूत्रयुक्तौ, तीर्थे पद्मप्रभप्रभोः ।
अच्युता शासनदेवी, श्यामाङ्गी नरवाहना ।।१७।।
दक्षिणौ वरदं पाशं, शोभितं बिभ्रती भुजौ ।
वामौ पुनर्धनुर्दण्ड-प्रचण्डाऽभयदायिनौ ।।१८।।

---

१ क 'गते' । २ 'पूर्वैक०' । ३ नि+क - 'ब्रह्मस्थले' । ४ नि+क - 'प्रतिमास्थित' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

त्रिंशत्सहस्रयुक्तानि, त्रीणि लक्षाणि साधवः ।
साध्व्यश्चत्वारि लक्षाणि, सहस्रा विंशतिस्तथा ॥१९॥
चतुर्दशपूर्वभृत - स्त्रयोविंशतिशत्यपि ।
समुत्पन्नावधिज्ञानाः, सहस्राणि पुनर्दश ॥२०॥
मनोविदां सहस्राणि, दश त्रीणि शतानि च ।
उत्पन्नकेवलज्ञानाः, सहस्रा द्वादशाभवन् ॥२१॥
सद्वैक्रियलब्धयोऽपि[1], सहस्राणि तु षोडश ।
शतमष्टसमेतं च, वादिलब्धिपराः[2] पुनः ॥२२॥
सहस्रनवकं षट् च, शतानि श्रावकाः पुनः ।
उभे लक्षे षट्सप्तत्या, सहस्रैरधिके तथा ॥२३॥
श्राविकाः पंच लक्षाणि, सहस्राण्यपि पंच च ।
इति सर्वपरीवारः पद्मप्रभप्रभोरभूत् ॥२४॥
ज्ञानात् षोडश पूर्वाङ्ग्या, षण्मास्योने गते सति ।
पूर्वलक्षे 'समेता'द्रा- वूर्ध्वो मासमुपोषितः ॥२५॥
मार्गस्य कृष्णैकादश्यां, चित्रां याते विधौ प्रगे ।
त्र्यग्राष्टशत्या साधूनां, सिद्धिं पद्मप्रभोऽभजत् ॥२६॥
कुमारत्वे सप्त सार्द्धा, राज्ये सार्द्धैकविंशतिः ।
[3]षोडशाङ्ग्या युता लक्षा, तयोर्नैका व्रते पुनः ।
लक्षा पूर्वाणामित्यायु-स्त्रिंशत् पद्मप्रभप्रभोः ॥२७॥-षट्पदी
श्रीपद्मप्रभनिर्वाणं, सुमतिस्वामिनिर्वृतेः ।
गतायामब्धिकोटीनां, सहस्र[4] नवतावभूत् ॥२८॥
रङ्गद्विभातभवरङ्गविभाभुजङ्ग -
चङ्गा यदङ्गरुचिवीचिचयाः स्फुरन्ति ।
रागोर्मयः किल बहिर्मनसो निरस्ताः
पद्मप्रभप्रभुरसौ दुरितानि भिन्द्यात् ॥२९॥[5]
ग्रन्थाग्रं ॥३२॥

इति श्रीजिनदत्तसूरिशिष्यश्रीमदमरचन्द्र महाकविविरचिते चतुर्विंशतिजिनेन्द्र-सङ्क्षिप्तचरिते षष्ठं श्रीमत्पद्मप्रभजिनचरितं समाप्तम् ॥६॥

---

१ नि - वाद। २ ख - 'लब्धकराः' । ३ क- षोडश्याङ्ग्या युता लक्षास्तयो०' । ४ मु०- सहस्रा । ५ वसन्त०।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

अथ श्रीसुपार्श्वचरित्रम्

देवः सेवापरसुरशिरः क्रीडदापीडरत्न -
ज्योतिर्जातच्छुरितचरणः श्रीसुपार्श्वः श्रियेऽस्तु ।
भेजुः पञ्चेन्द्रियजयभवत्पंचधा कीर्तिवल्ली -
कन्दाकारं फणिपतिफणाः पंच यस्योत्तमाङ्गे ॥१॥[१]
'धातुकी' खण्डद्वीपे प्राग्-'विदेहे' विजयेऽजनि ।
रमणीये 'क्षेमपुर्यां', नन्दिषेणो धराधवः ॥२॥[२]
स जग्राहाऽरिदमना-चार्यान्ते समये व्रतम् ।
तपस्तप्त्वाऽद्भुतं जातः, षष्ठे 'ग्रैवेयके' सुरः ॥३॥
'जम्बू'द्वीपेऽत्र 'भरत'-क्षेत्रे 'वाराणसी' पुरी ।
तत्र प्रतिष्ठो[३] राजाऽऽसीत्, तस्य पृथ्वीति वल्लभा ॥४॥
कृष्णाष्टम्यां भाद्रपद - स्यानुराधाश्रिते विधौ ।
अष्टाविंशतिवार्ध्यायुः[४] - क्षये 'ग्रैवेयका'च्च्युतः ॥५॥
नन्दिषेणनृपजीवः, पृथ्व्याः कुक्षाववातरत् ।
सा सुतं सुषुवे स्वर्ण-वर्णं स्वस्तिकलाञ्छनम् ॥६॥
ज्येष्ठस्य शुक्लद्वादश्यां, विशाखायां तुलाश्रिते ।
विधौ सप्तमतीर्थेश -'मिक्ष्वाकु' कुलमण्डनम् ॥७॥-युग्मम्
फणिन्येकफणे पंच -फणे नवफणेऽपि च ।
सुप्तं स्वप्ने प्रभौ गर्भ-स्थिते माता-स्वमैक्षत ॥८॥
अस्मिन् गर्भस्थिते माता, सुपार्श्वा समभूद् यतः ।
ततः सुपार्श्व इत्याख्यां, करोति स्म पिता प्रभोः ॥९॥
गतेषु जन्मनः स्वामी, पूर्वलक्षेषु पंचसु ।
धनुः शतद्वयोत्तुङ्गः, पित्रा राज्येऽभ्यषिच्यत ॥१०॥
चतुर्दश पूर्वलक्षा, विंशत्यङ्गसमन्विताः ।
राज्यं पालयतो जग्मुः, श्रीसुपार्श्वजगत्पतेः ॥११॥
ज्येष्ठशुक्लत्रयोदश्यां, राधायां[६] पश्चिमेऽहनि ।
'मनोहरा'ऽऽख्यां शिबिकां, श्रितःषष्ठपरो गतः ॥१२॥

---

१ मन्दाक्रान्ता। २ अतः परं त्रिंशत्तमपर्यन्तानां पद्यानां छन्दोऽनुष्टुप् । ३ ख-नि - 'ऽभूत् । ४ सागरोपमायुः । ५ - विशाखायाम् ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

'सहस्राम्रवणे' राज्ञां, सहस्रेणाभवद् यतिः।
प्रभुश्चक्रे द्वितीयेऽह्नि, 'पाटलीखण्ड'पत्तने ॥१३॥-युग्मम्
पारणं परमान्नेन, महेन्द्रनृपवेश्मनि।
छद्मस्थो नवमासांश्च, विजहारावनौं विभुः ॥१४॥-युग्मम्
'सहस्राम्रवणे'ऽभ्येत्य, प्रभुः प्रतिमया स्थितः।
फाल्गुनस्य कृष्णषष्ठ्यां, विशाखां संश्रिते विधौ ॥१५॥
शिरीषमूले षष्ठेन, पूर्वाह्णे प्राप केवलम्।
चतुर्धन्वशताग्रैक-क्रोशोऽभूच्चैत्यपादपः ॥१६॥
पृथ्व्या स्वप्नेक्षितं तादृक्-सर्प शीर्षोपरि प्रभोः।
शक्रो विचक्रे समव - सरणेषु सदा विभोः ॥१७॥
अभूवन् पंचनवति - र्विदर्भाद्या गणेश्वराः।
दक्षिणौ बिल्व-पाशाङ्कौ, वामौ सनकुला-ऽङ्कुशौ ॥१८॥
भुजौ दधानो मातङ्गो, यक्षो नीलो गजाश्रयः।
शासने देवता शान्ता, स्वर्णवर्णेभवाहना ॥१९॥
दक्षिणौ[1] वरदं साक्ष-सूत्रं वामौ तु बिभ्रती।
शूलाङ्का-ऽभयदौ बाहू, श्रीसुपार्श्वप्रभोरभूत् ॥२०॥-युग्मम्
प्रभोः सर्वपरीवारे, त्रीणि लक्षाणि साधवः।
साध्व्यः पुनश्चतुर्लक्षी, सहस्रैस्त्रिंशताऽन्विताः ॥२१॥
चतुर्दशपूर्विणो द्वौ, सहस्रौ त्रिंशदन्वितौ।
अवधिज्ञानसंयुक्ता, सहस्राणि पुनर्नवः ॥२२॥
सहस्रनवकं सार्द्धै-कशतं च मनोविदः।
सहस्राण्येकादश तु, केवलज्ञानशालिनः ॥२३॥
सद्वैक्रियलब्धयोऽपि, संयुक्तानि शतैस्त्रिभिः।
सहस्राणि पंचदश, वादलब्धिधराः पुनः ॥२४॥
सहस्राण्यष्ट सचतुः-शतानि श्रावकाः प्रभोः[2]।
द्वे लक्षे सप्तपञ्चाशत्, सहस्राः श्राविकाः पुनः ॥२५॥
पञ्च लक्षाणि सहस्रै -रधिकानि च सप्तभिः।
विंशत्यङ्ग्या नवमास्या, वर्जिते केवलाद् गतेः ॥२६॥

---
१ क- 'दक्षिणं'। २ ख - नि - 'पुनः'।

www.jaintatvagyanshala.org

पूर्वलक्षे[1] 'समेता'द्रा-वूर्ध्वो मासमुपोषितः।
फाल्गुने कृष्णसप्तम्यां, मूलधिष्ण्यगते[2] विधौ ॥२७॥
मुनिपञ्चशतीयुक्तः, सुपार्श्वो मुक्तिमाप्तवान्।
कौमारे पञ्च राज्ये स - विंशत्यङ्गाश्चतुर्दश ॥२८॥
विंशत्यङ्गोज्झिता सैका, दीक्षायामिति विंशतिः।
लक्षाः पूर्वाणां सर्वायुः, श्रीसुपार्श्वजिनेशितुः ॥२९॥
श्रीसुपार्श्वस्य निर्वाणं, श्रीपद्मप्रभनिर्वृतेः।
यातेष्वर्णवकोटीनां, सहस्रेषु नवस्वभूत् ॥३०॥
पञ्चशीर्षफणभृत्फणच्छलात्, पञ्चशाख इव केवलश्रिया।
मूर्ध्नि शान्तरसपायिनः कृतो, यस्य सोऽवतु सुपार्श्वतीर्थकृत् ॥३१॥[3]
ग्रन्थाग्रं ॥३४॥

इति श्रीजिनदत्तसूरिशिष्यश्रीमदमरचन्द्रमहाकविविरचिते चतुर्विंशतिजिनेन्द्रसङ्क्षिप्तचरिते सप्तमं श्रीमत्सुपार्श्वजिनचरितं समाप्तम् ॥७॥

अथ श्रीचन्द्रप्रभचरित्रम्

धर्मद्रोः स्मेरपुष्पस्तबक इव लसत्केवलज्ञानदुग्धा-
म्भोधेः सम्पृक्तमुक्ताचय[4] इव विकसद्वंश्यकीर्तेरिवौघः[5]।
सन्दोहः शारदेन्दुप्रतिमसमुदितध्यानदीप्तेरिवासौ
सौधं [6]सिद्धेरिवेन्दूपलविमलवपुः पातु चन्द्रप्रभो वः ॥१॥[7]
'धातुकी' खण्डद्वीपस्थ- प्राग् 'विदेह' विभूषणे।
विजये 'मङ्गलावत्यां', पूरास्ते 'रत्नसंचया' ॥२॥[8]
तत्र पद्म इति क्ष्मापो, राज्यं कृत्वा धृतव्रतः।
युगन्धरगुरोरन्ते, चिरं तेपेऽद्भुतं तपः ॥३॥
पूर्णायु 'वैजयन्ता'ख्ये, विमाने विबुधोऽजनि।
'जम्बू' द्वीपेऽत्र 'भरत' -क्षेत्रे 'चन्द्रानना' पुरी ॥४॥
[9]महसेनो नृपस्तत्र, तत्प्रिया लक्ष्मणाऽभवत्।
चैत्रस्य कृष्णपञ्चम्या - मनुराधागते विधौ ॥५॥
त्रयस्त्रिंशत्पयोराशि - प्रमाणायुःक्षये च्युतः।
'वैजयन्ता'त् पद्मजीवो, लक्ष्मणाकुक्षिमाश्रयत् ॥६॥
पौषस्य कृष्णद्वादश्या - मनुराधां च वृश्चिकम्[10]।

१ क - पंचलक्षे। २ नि+ख - धिष्ण्ये गते। ३ रथोद्धता। ४ क- 'सुधाचय'। ५ क- वंशकीर्ते०। ६ ख- 'सिद्धेरिवेन्दोपल०'। ७ स्रग्धरा। ८ अतः परं २७ तमपर्यन्तानां पद्यानामनुष्टुप् छन्दः। ९ ख - 'महसेननृप०'। १० क -'वृश्चिके'।

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

इन्दौ श्रितेऽसूत सुतं, लक्ष्मणाऽर्हन्तमष्टमम् ।
'इक्ष्वाकु' वंशाब्धिचन्द्रं, चन्द्राभं चन्द्रलाञ्छनम् ॥७॥-षट्पदी
गर्भस्थेऽत्राभवन्मातु - श्चन्द्रपानाय दोहदः ।
चन्द्राभश्चायमित्याह्व - दमुं चन्द्रप्रभं[1] पिता ॥८॥
पूर्वलक्षद्वये सार्द्धे, जन्मकालाद् गते प्रभुः ।
सार्द्धधन्वशतोच्छ्रायः, पित्रा राज्येऽभ्यषिच्यत ॥९॥
राज्ये षट् पूर्वलक्षाणि, सार्द्धानि त्रिजगत्पतिः ।
चतुर्विंशतिपूर्वाङ्ग- संयुक्तान्यत्यवाहयत् ॥१०॥
पौषकृष्णत्रयोदश्या - मनुराधास्थिते विधौ ।
'मनोरमा'ऽऽख्यां शिबिका - मारूढो निर्ययौ पुरः ॥११॥
राज्ञां सह सहस्रेण, 'सहस्राम्रवणे' वने ।
अपराह्णेऽग्रहीद् दीक्षां, कृतषष्ठतपाः प्रभुः ॥१२॥
'पद्मखण्ड' पुरे स्वामी, सोमदत्तनृपौकसि ।
पारणं परमान्नेन, द्वितीये दिवसे व्यधात् ॥१३॥
छद्मस्थोऽन्यत्र मासांस्त्रीन्, विहृत्यैत्य पुनः स्थितः ।
'सहस्राम्रवणा' रामे[2], पुन्नागस्य तरोस्तले ॥१४॥
फाल्गुने कृष्णसप्तम्या - मनुराधास्थिते विधौ ।
प्रतिमास्थितः पूर्वाह्णे, [3]प्राप षष्ठेन केवलम् ॥१५॥
आसीदष्टादश धनुः- शतोच्चश्चैत्यपादपः ।
दत्तादयो गणभृतस्तथा त्रिनवतिः प्रभोः ॥१६॥
तीर्थेऽभूद् विजयो यक्षो, नीलाङ्गो हंसवाहनः ।
सखड्गं दक्षिणं बाहुं, वहन् वामं समुद्गरम् ॥१७॥
खड्ग-मुद्गरसंयुक्तौ, बिभ्राणा दक्षिणौ करौ ।
वामौ फलक-परशु शालिनौ हंसवाहना ॥१८॥
सुवर्णवर्णा भृकुटी, प्रभोः शासनदेव्यभूत् ।
द्वे लक्षे साधवः सार्द्धे, साध्व्यो लक्षत्रयं तथा ॥१९॥

---

१ ख - 'प्रभुं' । २ नि - मे मूलेपुन्नागशाखिनः । ३ ख -नि - 'षष्ठेन प्राप' ।

www.jaintatvagyanshala.org

सहस्रैरशीत्या युक्तं, [१]द्विसप्तपूर्विणः पुनः।
द्विसहस्र्यवधिज्ञान - भृतस्तथा मनोविदः ॥२०॥
अष्टौ सहस्राः केवल - भृतो दशसहस्र्यपि।
चतुर्दश सहस्राणि, जातवैक्रियलब्धयः ॥२१॥
षट्शतीसंयुता सप्त-सहस्री वादिनः पुनः।
द्वे लक्षे श्रावकाः सार्द्धे, श्राविका लक्षपंचकम् ॥२२॥
ऊनं नवत्या सहस्रैः, परिवारेऽभवन् प्रभोः।
पूर्वलक्षे त्रिमासोने, केवलज्ञानतो गते ॥२३॥
न[२]भस्यकृष्णसप्तम्यां, सुधांशौ श्रवणाश्रिते।
ऊर्ध्वस्थः 'सम्मेत' गिरौ, मासं सानशनः प्रभुः ॥२४॥
समं मुनिसहस्रेण, पूर्वाह्णे मुक्तिमाप्तवान्।
कौमारे द्वे लक्षे सार्द्धे, राज्ये सार्द्धाश्च षट् पुनः ॥२५॥
युताश्चतुर्विंशत्यङ्गया, तयोनैका पुनर्व्रते।
लक्षाः पूर्वाणामित्यायु - र्दश चन्द्रप्रभप्रभोः ॥२६॥
श्रीचन्द्रप्रभनिर्वाणं, श्रीसुपार्श्वस्य निर्वृतेः।
शतेष्वर्णवकोटीनां, व्यतीतेषु नवस्वभूत् ॥२७॥
[३]चंचच्चूडारुणमणिगणोदंचदुद्द्योतरज्य -
[४]च्चक्षुश्चन्द्रोपलमदजलस्मेरका[५]श्मीरनीरैः।
चक्रे शक्रः सनवमवनिन्यस्तहस्तो य[६]दंह्रि -
द्वन्द्वे लक्ष्मीं रचयतु स वश्चन्द्रलक्ष्मा जिनेन्द्रः ॥२८॥[७]
ग्रंथाग्रं ॥४२॥

इति श्रीजिनदत्तसूरिशिष्यश्रीमदमरचन्द्रमहाकविविरचिते चतुर्विंशतिजिनेन्द्र-
सङ्क्षिप्तचरितेऽष्टमं श्रीमच्चन्द्रप्रभजिनचरितम् ॥८॥

---

१ चतुर्दशपूर्विणः । २ भाद्रपद० । ३ क - 'न्यंचच्चूडा०' । ४ क- 'श्चक्षु०' । ५ क - 'कास्मीर०' । ६ ख - 'यदंघ्रि' । ७ मन्दाक्रान्ता ।

अथ श्रीसुविधिचरित्रम् ॥९॥

सुविधिजिनपतिर्वः पातु पाताल पृथ्वी -
त्रिदिवजयमहौजा निर्जितो येन गर्जन् ।
सहजमकरचिन्हच्छद्मना पादसीम्नि
स्वमिव मकरकेतुः केतुमौज्झद् विजेतुः ॥१॥[१]
'पुष्करवर' द्वीपार्द्धे, प्राग्'विदेह' विभूषणे ।
विजये 'पुष्कलावत्यां', पूरास्ते 'पुण्डरीकिणी' ॥२॥[२]
तत्रासीत् पद्मभूपोऽसौ, जगन्नन्दगुरोर्व्रतम् ।
प्राप्य तप्त्वा तपो मृत्वा, 'वैजयन्ते' सुरोऽजनि ॥३॥
'जम्बू' द्वीपेऽत्र 'भरते', 'काकन्दी'त्यस्ति पूर्वरा ।
नृपोऽभूत् तत्र सुग्रीव - स्तस्य रामेति वल्लभा ॥४॥
फाल्गुने कृष्णनवम्यां, सुधांशौ मूलधिष्ण्यगे ।
'वैजयन्ता' त् त्रयस्त्रिंशत् - सागरायुःक्षये च्युतः ॥५॥
महापद्मनृपजीवो, रामाकुक्षाववातरत् ।
मार्गस्य कृष्णपंचम्यां, मूलर्क्षे धनगे विधौ ॥६॥
रामाऽसूत सुतं श्वेत- कान्तिं मकरलाञ्छनम् ।
'इक्ष्वाकु' कुलकोटीरं, नवमं तीर्थनायकम् ॥७॥
दक्षा सर्वेषु विधिषु, गर्भस्थेऽत्र जनन्यभूत् ।
पुष्पदोहदतो दन्तो -द्गमोऽस्याभूदिति प्रभोः ॥८॥
सुविधिः पुष्पदन्तश्चे -त्यभिधाने पिता व्यधात् ।
जन्मतः पूर्वपंचाशत् - सहस्रेषु गतेष्वभूत् ॥९॥
धनुःशतोन्नतः पित्रा, स्वामी राज्ये न्यवेश्यत ।
साष्टाविंशत्यङ्गं पूर्व- लक्षार्द्धं राज्यधार्यभूत् ॥१०॥
प्रभुर्मार्गस्य कृष्णायां, षष्ठयां मूले परेऽहनि ।
'शूरप्रभा'ऽऽख्यां शिबिका-मारुढो निरगात् पुरः ॥११॥
राज्ञां सह सहस्रेण, 'सहस्राम्रवणे' वने ।
कृतषष्ठतपाः स्वामी, प्रव्रज्यां प्रतिपन्नवान् ॥१२॥

---

१ मालिनी । २ अत परमन्त्यं पद्यं विहाय सर्वेषां छन्दोऽनुष्टुप् ।

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

द्वितीयेऽह्नि पुरे 'श्वेत-पुरे' पुष्पनृपौकसि ।
बभूव परमान्नेन, पारणं सुविधिप्रभोः ॥१३॥
ततोऽन्यत्र चतुर्मासीं, छद्मस्थो व्यहरत् प्रभुः ।
'सहस्राम्रवणे' भूयो - ऽभ्येत्य प्रतिमया स्थितः ॥१४॥
मालूरस्य[1] तरोर्मूले, पूर्वाह्णे षष्ठतत्परः[2]।
ऊर्जशुक्लतृतीयायां[3], मूलर्क्षे प्राप केवलम् ॥१५॥
चैत्यद्रुर्द्वादशधनुः- शतोच्चः सुविधेरभूत् ।
अष्टाशीतिर्गणधरा, वराहप्रमुखास्तथा ॥१६॥
अजिताख्योऽभवद् यक्षः, श्वेताङ्गः कूर्मवाहनः ।
मातुलिङ्गा-ऽक्षसूत्राङ्कौ[4], बिभ्राणो दक्षिणौ करौ ॥१७॥
वामौ नकुल-कुन्ताङ्कौ तीर्थे श्रीसुविधिप्रभोः ।
दक्षिणौ वरदं साक्ष - सूत्रं च दधती भुजौ ॥१८॥
वामौ कलशा -ऽङ्कुशाङ्कौ, गौराङ्गी वृषवाहना ।
सुतारा सुविधेरासीत्, तीर्थे शासनदेवता ॥१९॥
प्रभोः सर्वपरीवारे, द्वे लक्षे व्रतिनोऽभवन् ।
व्रतिन्यो लक्षमेकं तु, सहस्रा विंशतिस्तथा ॥२०॥
शतानि चतुरशीति - रवधिज्ञानशालिनः ।
चतुर्दशपूर्वभृतः, सहस्रं पंचशत्यपि ॥२१॥
मनःपर्ययिणः सप्तः सहस्राः पंचशत्यपि ।
केवलज्ञानसंयुक्ताः, शतानि पंचसप्ततिः ॥२२॥
त्रयोदश सहस्राणि, जातवैक्रियलब्धयः ।
षट्संख्यानि सहस्राणि, संजातवादलब्धयः ॥२३॥
द्वे लक्षे एकोनत्रिंशत्, सहस्राः श्रावकाः पुनः ।
श्राविकास्तु चतुर्लक्षी, द्वासप्ततिसहस्र्यपि ॥२४॥
अष्टाविंशत्यङ्ग्या हीने, पूर्वलक्षे गते व्रतात् ।
ऊर्ध्वस्थितः सानशनो, मासं 'सम्मेत' पर्वते ॥२५॥

---

१ ख -'सालूरस्य' । २ क -'तत्परैः' । ३ कार्त्तिक० । ४ क - 'सूत्राख्यौ' (?)।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

समं मुनिसहस्रेण, पूर्वाह्णे सुविधिप्रभुः ।
नभस्ये शुक्लनवम्यां, मूलर्क्षेऽगात् परं पदम् ।।२६।।-युग्मम्
पूर्वलक्षार्द्धं कौमार्ये, पूर्वलक्षार्द्धमेव हि ।
अष्टाविंशत्यङ्गयुक्तं, राज्यभोगे ययौ पुनः ।।२७।।
पूर्वलक्षमष्टाविंश - त्यङ्गहीनं पुनर्व्रते ।
इत्यासीत् पूर्वलक्षे द्वे, सर्वायुः सुविधिप्रभोः ।।२८।।
सुविधिस्वामिनिर्वाणं, श्रीचन्द्रप्रभनिर्वृतेः ।
सागरोपमकोटीनां, गतायां नवतावभूत् ।।२९।।
ध्याते यत्र नवग्रहार्तिरुदयं नायाति तत्त्वानि यो
व्याचख्यो नव यस्य वाग् नवसुधाकुण्डत्रेपाकारिणी[1] ।
नित्यं यत्पदपद्मयुग्मपुरतः पद्मानि देवा नव
व्यातेनुर्नवमो जिनः स जयति श्रीपुष्पदन्तः प्रभुः ।।३०।।[2]
ग्रन्थाग्रं ।।३३।।

इति श्रीजिनदत्तसूरिशिष्यश्रीमदमरचन्द्र महाकविविरचिते चतुर्विंशतिजिनेन्द्र-सङ्क्षिप्तचरिते नवमं सुविधिजिनचरितं समाप्तम् ।।९।।

अथ श्रीशीतलचरित्रम् ।।१०।।

सम्यग्ज्ञान चरित्रदर्शनसमुद्भूतं यशः किं त्रिधा
त्रैलोक्यं पवितुं महः समुदितं किं ब्रह्मरन्ध्रात् त्रिधा ।
दातुं वा भुवनत्रयाय सुकृतं सज्जीकृतं किं त्रिधे
त्यूह्यं वोऽवतु शीतलस्य शिरसि श्वेतातपत्रत्रयम् ।।१।।[3]
'पुष्करवर' द्वीपार्द्धे, प्राग्'विदेहै'कमण्डने ।
'वत्स'नाम्नि विजयेऽस्ति, 'सुसीमा' सञ्ज्ञया पुरी ।।२।।[4]
तस्यां पद्मोत्तरो राजा, समये सोऽग्रहीद् व्रतम् ।
अस्ताघगुरोः[5] पार्श्वेऽसौ, मृत्वाऽभूत्[6] 'प्राणते' सुरः ।।३।।

---

१ नि - प्रपाकारिणी । २-३ शार्दूल० । ४ अन्त्यं पद्यं त्यक्त्वा शेषाणां छन्दोऽनुष्टुप् । ५ नि -क- 'गुरुपार्श्वे । ६ ख - नि - 'मृत्वाऽऽसीत्' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

'जम्बु'द्वीपेऽत्र भरते-ऽभूद् 'भद्दिलपुरे'[१] पुरे ।
राजा दृढरथो नाम, नन्दा तस्य[२] प्रियाऽजनि ॥४॥
विंशतिसागरानायुः, प्रपाल्य 'प्राणता'च्च्युतः ।
वैशाखस्य कृष्णषष्ठयां, पूर्वाषाढास्थिते विधौ ॥५॥
नन्दाकुक्षिं पद्मोत्तर - नृपजीवो व्यभूषयत् ।
माघस्य कृष्णद्वादश्यां, पूर्वाषाढाभिधे च भे ॥६॥
विधौ धनगतेऽसूत, सुतं नन्दा सुवर्णभम् ।
'इक्ष्वाकु' वंश्यंदशमा-र्हंतंश्रीवत्सलाञ्छनम् ॥७॥-त्रिभिर्विशेषकम्
गर्भस्थे तत्र नन्दायाः, स्पर्शाद् दाहज्वरातुरः।
शैत्यं पिताऽऽप तेनैतं, स चक्रे शीतलाभिधम् ॥८॥
प्रभुः पूर्वसहस्रेषु, गतेषु पंचविंशतौ ।
युवा नवतिचापोच्चः, पित्रा राज्ये न्यवेश्यत ॥९॥
ततः पूर्वसहस्राणि, पंचाशत् परमेश्वरः ।
जनकेनार्पितं राज्यं विधिवत् पर्यपालयत् ॥१०॥
माघस्य कृष्णद्वादश्यां, पूर्वाषाढागते विधौ ।
'चन्द्रप्रभा'ऽऽख्यां शिबिका-मारुढो निर्ययौ पुरः ॥११॥
राज्ञां सह सहस्रेण, 'सहस्राम्रवणे' वने ।
अपराह्णे कृतषष्ठः, प्रव्रज्यां प्रभुरग्रहीत् ॥१२॥
द्वितीयेऽह्नि 'रिष्टपुरे', पुनर्वसुनृपौकसि ।
चकार परमान्नेन, पारणं शीतलप्रभुः ॥१३॥
छद्मस्थोऽन्यत्र त्रीन् मासान्, विहृत्य पुनरागतः ।
'सहस्राम्रवणे' प्लक्ष-द्रुमूले प्रतिमाश्रितः ॥१४॥
पौषकृष्णचतुर्दश्यां, पूर्वाषाढागते विधौ ।
पूर्वाह्णे केवलं प्राप, कृतषष्ठतपाः प्रभुः ॥१५॥
चैत्यद्रुरशीत्यधिक-दशचापशतोन्नतः ।
एकाशीतिरानन्दाद्याः, प्रभोर्गणभृतस्तथा ॥१६॥

---

१ नि -क- 'भद्रिलपुरे' । २ ख -नि - 'तस्य नन्दा' । ३ क -'विधिवत् प्रभुः' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

यक्षस्तीर्थे प्रभोर्ब्रह्म-नामा त्र्यक्षश्चतुर्मुखः[१] ।
श्वेतः पद्मासनो बिभ्र -च्चतुरो दक्षिणान् भुजान् ॥१७॥
मातुलिङ्ग-मुद्गरिण्यौ, सपाशा-ऽभयदायिनौ ।
वामांस्तु नकुल -गदा - ऽङ्कुशा- ऽक्षसूत्रधारिणः ॥१८॥
दक्षिणौ[२] वरदं पाश-शोभितं बिभ्रती भुजौ ।
वामौ फला-ऽङ्कुशधरौ, मुद्गाभाऽब्जासनाऽजनि ॥१९॥
अशोकाख्या श्रीशीतल-तीर्थे शासनदेवता ।
प्रभोर्विहरतः पृथ्व्यां, परिवारस्त्वभूदिति ॥२०॥
व्रतिनो लक्षं व्रतिन्यो, लक्षं तु षड्भिरन्वितम् ।
चतुर्दशपूर्वभृतः, सहस्रं सचतुःशतम् ॥२१॥
अवधिज्ञानिनः सप्त, सहस्राणि शतद्वयम् ।
मनःपर्यायिणः सप्त, सहस्राः सप्तशत्यपि ॥२२॥
उत्पन्नकेवलज्ञानाः, शतानि सप्ततिः पुनः ।
सद्वैक्रियलब्धयोऽपि, सहस्रा द्वादशाभवन् ॥२३॥
जातवादलब्धयश्चा-ष्टपंचाशत् शतानि तु ।
श्रावकाः सनवाशीति - सहस्रं लक्षयुग्मकम् ॥२४॥
श्राविकाश्चतुर्लक्षी सा - ऽष्टपंचाशत्सहस्रिका ।
ज्ञानात् पूर्वसहस्रेषु, गतेषु पंचविंशतौ ॥२५॥
मासत्रितयहीनेषु, प्रभुः'सम्मेत' पर्वते ।
ऊर्ध्वः सानशनो मासं, सहस्रेण सहर्षिभिः ॥२६॥
वैशाखे मासि कृष्णायां, द्वितीयायां सुधाकरे ।
पूर्वाषाढाश्रिते प्राप, पूर्वाह्णे शीतलः शिवम् ॥२७॥
कुमारत्वे गताः पूर्व- सहस्राः पंचविंशतिः ।
पंचाशत् पूर्वसहस्रा, राज्यस्य परिपालने ॥२८॥
पंचविंशतिसहस्राः पूर्वाणां व्रतपालने ।
सर्वायुरिति पूर्वाणां, लक्षं श्रीशीतलप्रभोः ॥२९॥

---

१ ख - 'श्चतुर्भुजः' । २ क - 'दक्षिणं' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

श्रीशीतलस्य निर्वाणं, सुविधिस्वामिनिर्वृतेः ।
नवस्वासीदतीतासु, सागरोपमकोटिषु ।।३०।।
तपःप्रतानैर्विजितोऽनलो वा, ज्ञानप्रकाशैरहिमद्युतिर्वा ।
भामण्डलस्य च्छलतो बभार, यस्यानुवृत्तिं श्रय शीतलं तम् ।।३१।।[१]
ग्रन्थाग्रं ।।३४।।

इति श्रीजिनदत्तसूरिशिष्य श्रीमदमरचन्द्र सूरिमहाकविविरचिते चतुर्विंशति-
जिनेन्द्रसङ्क्षिप्तचरिते दशमं श्रीमच्छीतलनाथ जिनचरितं समाप्तम् ।।१०।।

श्रीश्रेयांसचरित्रम् ।।११।।

श्रीश्रेयांसः श्रियं स प्रभुरयतु सुरक्षिप्तपुष्पप्रसङ्गाद्
भृङ्गा रेजुर्यदग्रे किमु कलित[२]मदोत्कर्ष भूरोमहर्षाः ।
किं वोद्यद्धर्मचक्रद्युमणिदितत[३]मः खण्डखण्डानि किं वा
स्वामिप्रेक्षाप्रहृष्यत्त्रिभुवन जनताविच्[४]युताः क्लेशलेशाः ।।१।।[५]
प्राच्ये 'विदेहे' 'पुष्कर-वर' द्वीपार्द्धभूषणे ।
'कच्छा'ह्वे विजये नाम्नो[६], 'क्षेमा'ऽस्ति नगरी वरा ।।२।।[७]
तस्यां नलिनगुल्माख्यो, राजा राज्यमपालयत् ।
विरक्तो वज्रदत्तर्षि-दत्तमादत्त स व्रतम् ।।३।।
स तपो दुस्तपं तप्त्वा, मृत्वा 'शुक्रे' सुरोऽभवत् ।
'जम्बू'द्वीपेऽत्र 'भरते'-ऽत्रास्ति 'सिंहपुरं' पुरम् ।।४।।
तत्र विष्णुरभूद् भूप-स्तस्य विष्णुरिति प्रिया ।
[८]षष्ठयां ज्येष्ठस्य कृष्णायां, शशिनि श्रवणं श्रिते ।।५।।
जीवो नलिनगुल्मस्य, पृथ्वीशस्य परिच्युतः ।
'शुक्र' कल्पाद् विष्णुदेव्याः कुक्षाववततार सः ।।६।।
फाल्गुने श्यामद्वादश्यां, धिष्ण्ये श्रवणनामनि ।
इन्दौ मकरराशिस्थे, शातकुम्भनि[९]भप्रभम् ।।७।।

---

१ उपजातिः । २ क - 'नवोत्कर्ष०' । ३ नि - दिततिम । ४ नि -क- 'च्युतक्लेशलेशः' । ५ स्रग्धरा । ६ ख-नि -'क्षेमा नाम्रा' । ७ अतः परं प्रान्तिमं पद्यं विहाय समस्तानां छन्दोऽनुष्टुप् । ८ ख - नि 'ज्येष्ठस्य षष्ठयां कृष्णायां श्रवणं शशिनि श्रिते' । ९ ख -'निभं प्रभुम्' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

'इक्ष्वाकु' कुलकासार-सरोजं खड्गिलाञ्छनम् ।
एकादशं तीर्थकरं, विष्णुः सूते स्म सा सुतम् ॥८॥-युग्मम्
यतो जगत्पतिर्जातः, सोऽयं श्रेयसि वासरे ।
श्रेयांस इति नामास्य, जनकोऽजनयत् ततः ॥९॥
क्रमादशीतिकोदण्ड-कायोऽभिनवयौवनः ।
पितुराज्ञापरो राज - [1]कन्यां पर्यणयत् प्रभुः ॥१०॥
जन्मतो वर्षलक्षेषु, व्यतीतेष्वेकविंशतौ ।
जनकेन निजे राज्ये, न्ययोज्यत जगत्पतिः ॥११॥
स राज्यं द्विचत्वारिंशद्, वर्षलक्षाण्यपालयत् ।
ततो विरक्तो 'विमल-प्रभा'ऽऽख्यां शिबिकां श्रितः ॥१२॥
[2]तपस्यस्य त्रयोदश्यां, श्यामायां [3]श्रुतिगे विधौ ।
नगरान्निरगान्नाथो, वृतः सर्वसुरेश्वरैः ॥१३॥
राज्ञां सह सहस्रेण, 'सहस्राम्रवणे' वने ।
कृतषष्ठोऽग्रहीद् दीक्षां, श्रेयांसः पूर्ववासरे ॥१४॥
'सिद्धार्थ' नगरे नन्द - मेदिनीश्वरमन्दिरे ।
पारणं परमान्नेन, द्वितीयेऽह्नि विभुर्व्यधात् ॥१५॥
वर्षद्वयं विहृत्योर्वी, छद्मस्थो भगवान् पुनः ।
'सहस्राम्रवणे'ऽशोक-मूले प्रतिमया स्थितः ॥१६॥
माघे कृष्णपंचदश्यां, श्रवणाश्रयणे विधौ ।
पूर्वाह्णे केवलज्ञानं, कृतषष्ठो[4]ऽभजत् प्रभुः ॥१७॥
गो[5]सुताद्याः षट्सप्ततिः, प्रभोर्गणभृतोऽभवन् ।
चैत्यवृक्षः षष्ट्यधिक - नवे[6]ष्वासशतोन्नतः ॥१८॥
ईश्वराख्योऽभवद् यक्ष-स्त्र्यक्षो गौरो वृषाश्रयः ।
मातुलिङ्ग -गदायुक्तौ, बिभ्राणो दक्षिणौ करौ ॥१९॥
वामौ तु सनकुला-ऽक्ष -सूत्रौ श्रेयांसशासने ।
देवी च मानवी गौर - शरीरा [7]सिंहवाहना ॥२०॥

---

१ नि - 'कन्याः' । २ फाल्गुनस्य । ३ श्रवणनक्षत्रं गते चन्द्रे । ४ नि - 'भवत् । ५ 'गोशुभाद्याः' इति त्रिषष्टिशलाका० । कौस्तुभ इति सप्ततिशतकस्थानके । ६ इष्वासः-धनुः । ७ क- 'हंसवाहना'

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

वरदं मुद्गरप्राग्रं, बिभ्राणा दक्षिणौ करौ ।
कलशेनाङ्कुशेनापि, प्रशस्यौ दक्षिणेतरौ ॥२१॥त्रिभिर्विशेषकम्
सहस्राश्चतुरशीति :, समजायन्त साधव : ।
आर्यिका लक्षमेकं तु, सहस्रत्रितयाधिकम् ॥२२॥
चतुर्दशपूर्वभृत:[1], सहस्रं त्रिशतीयुतम् ।
षट्सहस्र्यवधिमन्तो, मन:पर्ययिणस्तथा ॥२३॥
केवलज्ञानयुक्ता : षट्-सहस्री पंचशत्यपि ।
एकादश सहस्राणि, जातवैक्रियलब्धय : ॥२४॥
सहस्राणि पुन : पञ्च, वादलब्धिसमन्विता: ।
सैकोनाशीतिसहस्रे, द्वे लक्षे श्रावका: पुन : ॥२५॥
लक्षाश्चतस्रोऽष्टचत्वा - रिंशत्सहस्रसंयुता : ।
श्राविका इत्ययं सर्व[2] :, परिवार : प्रभोरभूत् ॥२६॥
गतायां वर्षलक्षैक -विंशतौ व्रतेतो[3] विभु : ।
नभःकृष्णतृतीयायां, धनिष्ठधिष्ण्यगे विधौ ॥२७॥
सार्द्ध साधुसहस्रेणो - र्ध्वस्थ :'सम्मेत'पर्वते ।
प्रातः सानशनो मासं, श्रेयांस सिद्धिमासदत् ॥२८॥-युग्मम्
श्रीश्रेयांसस्य कौमारे, वर्षलक्षैकविंशतिः ।
वर्षाणां द्विचत्वारिंश-ल्लक्षाणि क्षोणिरक्षणे: ॥२९॥
एकविंशतिलक्षाणि, वर्षाणां व्रतपालने ।
इत्यायुश्चतुरशीति-वर्षलक्षाण्यभूत् प्रभो : ॥३०॥-युग्मम्
सागराणां कोटिरेका, सा सागरशतोनिता ।
वर्षाणां च षड् लक्षाणि, षड्विंशतिसहस्र्यपि ॥३१॥
एतावत्यन्तरे जाते[4], शीतलस्वामिमोक्षत: ।
श्रीश्रेयांसप्रभोरासीन्-निःश्रेयससमाश्रय : ॥३२॥
केषां 'मेरु' गिरिर्गुरुर्न हि भुवश्चक्रे स नाभीयते
सोऽप्यम्भोऽजनि वार्द्धिवारिणि तदप्यब्दाध्वन : स्यन्दवत् ।

---

१ क - 'तथा' । २ नि -क- 'सर्वपरि०' । ३ क - 'तु ततो' । ४ नि -क- 'याते' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

शैवालैकलवच्छविं व्रजति यज्ज्ञानार्णवे सोऽपि स
श्रीश्रेयांसजिनेश्वरो जनयतु श्रेयांसि भूयांसि वः ॥३३॥[१]
ग्रन्थाग्रं ॥३७॥

इति श्रीजिनदत्तसूरिशिष्य श्रीमदमरचन्द्र महाकविविरचिते चतुर्विंशति-जिनेन्द्रसङ्क्षिप्तचरिते एकादशं श्रीमच्छ्रेयांसजिनचरितं समाप्तम् ॥११॥

अथ श्रीवासुपूज्यचरितम् ॥१२॥

ब्रघ्नद्रोरात्मनः किं कुसुमसमुदयः किं धुतारातिकर्मा
धर्मक्ष्मापप्रतापः किमुरुतरभवारण्यदाही दवाग्निः ? ।
किं भूसुभ्रूविभूषाऽरुणमणिमुकुटः किं वरज्ञानलक्ष्मी
भाले कालेयपङ्को जयति नवजपाभासुरो वासुपूज्यः ॥१॥[२]
प्राच्य 'विदेहे' 'पुष्कर-वर' द्वीपार्द्धमण्डने ।
विजये 'पुष्कलावत्यां', पूरास्ते 'रत्नसंचया' ॥२॥[३]
तत्र पद्मोत्तरः पृथ्वी-पतिः पृथ्वीमपालयत् ।
स भेजे वज्रनाभर्षि-पार्श्वे भीतो भवाद् व्रतम् ॥३॥
कृत्वाऽद्भुतं तपो मृत्वा, गीर्वाणः 'प्राणते'ऽजनि ।
'जम्बू' द्वीपेऽत्र 'भरते', 'चम्पा'ऽस्ति प्रवरा पुरी ॥४॥
वसुपूज्यो नृपस्तस्या-मासीत् तस्य प्रिया जया ।
ज्येष्ठे नवम्यां कृष्णाया-मिन्दौ शतभिषक्श्रिते ॥५॥
इतः पद्मोत्तरक्ष्माप-जीवः 'प्राणत'कल्पतः ।
परिच्युतो जयादेव्याः, कुक्षाववततार सः ॥६॥-युग्मम्
फाल्गुनस्य कृष्णचतु-र्दश्यां शतभिषज्यथ ।
कुम्भराशिचरे चन्द्रे, सूते स्म तनयं जया ॥७॥
पद्मरागमणिप्राय - श्छायं महिषलाञ्छनम् ।
'इक्ष्वाकु' कुलकोटीरं, द्वादशं तीर्थनायकम् ॥८॥-युग्मम्

---

१ शार्दूल० । २ स्रग्धरा । ३ अतः परं प्रान्तिमं पद्यं विहाय समग्राणां छन्दोऽनुष्टुप् । ४ क - 'पूज्योऽभवत् तस्यामभूत् तस्य' । ५ शततारकाख्यं नक्षत्रं गते ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

सुतस्य तस्य नामाथ, वसुपूज्येन निर्ममे ।
यथाविधि यथार्हं च, वासुपूज्य इति श्रुतम् ॥९॥
युवा सप्ततिचापोच्चो, राजकन्यां विवाहितः ।
प्रभुः पित्राऽर्पितं राज्यं, भवोद्विग्नोऽग्रहीन्न तु ॥१०॥
अष्टादशस्वतीतेषु, वर्षलक्षेषु जन्मतः ।
'पृथिवीं' शिबिकां रुढो, नगर्या निर्गतो विभुः ॥११॥
जग्राह व्रतमुद्याने, 'विहारगृह' नामनि ।
फाल्गुनस्यामावास्या – यामिन्दौ शतभिषक्श्रिते ॥
अपराह्णे चतुर्थेन, राज्ञां षड्भिः शतैः समम् ॥१२॥षट्पदी
'महापुरे' पुरे स्वामी, सुनन्दनृपमन्दिरे[1] ।
पारणं परमान्नेन, द्वितीये दिवसे व्यधात् ॥१३॥
छद्मस्थो मासमन्यत्र, विहृत्य पुनरेत्य च ।
'विहारगृह' मुद्यानं, पाटलाद्रोरधः स्थितः ॥१४॥
माघे शुक्लद्वितीयाया–मिन्दौ शतभिषग्जुषि ।
पूर्वाह्णे केवलज्ञानं, चतुर्थेनाभजत् प्रभुः ॥१५॥
षट्षष्टिः सूक्ष्मप्रमुखाः, प्रभोर्गणभृतोऽभवन् ।
चैत्रद्रुः[2] सचत्वारिंशद् – धनुरष्टशतोन्नतः ॥१६॥
यक्षोऽजनि कुमाराख्यः, श्यामाङ्गो हंसवाहनः ।
दधानो दक्षिणौ हस्तौ, मातुलिङ्ग –शरान्वितौ ॥१७॥
वामौ नकुल–चापाङ्कौ, श्रीवासुपूज्यशासने ।
देवी चण्डाऽऽह्वया श्याम –धामदेहाऽश्ववाहना: ॥१८॥
बिभ्राणा वरदं शक्ति–धारिणं दक्षिणौ भुजौ ।
पुष्पेण गदया युक्तौ, दधाना दक्षिणेतरौ ॥१९॥–त्रिभिर्विशेषकम्
वासुपूज्यपरीवारे, समभूवन् सुसाधवः ।
द्वासप्ततिः सहस्राणि, लक्षमेकं तथाऽऽर्यिका: ॥२०॥
चतुर्दशपूर्वभृतः, सहस्रं द्विशतान्वितम् ।

१ क – 'सुमन्द०' । २ नि – चैत्यद्रुः ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

उत्पन्नावधयः पंच, सहस्राणि चतुः शती ॥२१॥
षट् सहस्राण्येकशतं, मनःपर्ययसंयुता ।
षडेव तु सहस्राणि, केवलज्ञानशालिनः ॥२२॥
पुनर्दश सहस्राणि, लब्धवैक्रियलब्धयः ।
वादलब्धिमन्तश्चतुः - सहस्री सप्तशत्यपि ॥२३॥
लक्षद्वयं पंचदश, सहस्राः श्रावकास्तथा ।
चतुर्लक्षी सषट्त्रिंशत्-सह[1]स्त्रीः श्राविकाः पुनः ॥२४॥
दीक्षातश्चतुः पंचाशद्-व[2]र्षलक्षेष्वितेष्वथ ।
'चम्पा'यां साधुषट्शत्या, सार्द्धं मासमुपोषितः ॥२५॥
वासुपूज्यः शु[3]चौ शुक्ल - चतुर्दश्यां सितद्युतौ ।
श्रितोत्तरभाद्रपदे, प्रातरुर्ध्वः शिवं ययौ ॥२६॥-युग्मम्
कौमारेऽष्टादश चतुः -पंचाशच्च व्रते ययुः ।
वर्षलक्षा द्वासप्तति- र्वासुपूज्यायुरित्यभूत् ॥२७॥
श्रीवासुपूज्यनिर्वाणं,[4]श्रेयांसप्रभुनिर्वृतेः ।
सागरेषु चतुः पंचा-शति यातेष्वजायत ॥२८॥
मौलौ पाटलपुष्पदामघटना सीमन्तसीमान्तरे
सि[5]न्दूरप्रकरः कपोलफलके काश्मीरपत्रावली ।
कर्णे पङ्कजकर्णिकाऽजनि नतस्वर्धामवामभ्रुवां
शोणा यस्य तनुद्युतिः स जयति श्रीवासुपूज्यो जिनः ॥२९॥[6]
ग्रन्थाग्रं ॥३३॥

इति श्रीजिनदत्तसूरिशिष्यश्रीमदमरचन्द्र महाकविविरचिते चतुर्विंशति-जिनेन्द्रसङ्क्षिप्तचरिते द्वादशश्रीमद्वासुपूज्यजिन चरितं समाप्तम् ॥१२॥

अथ श्रीविमलस्वामिचरित्रम् ॥१३॥

पुण्यापुण्यलिपी ललाटभुवि यत्पादाग्रजाग्रन्नख-
ज्योतिर्जालजलोर्मयः प्रणमतां प्रक्षालयन्ति क्षणात् ।

---

१ नि - सहस्राः । २ नि - वर्षलक्षगतेष्वथ । ३ आषाढे । ४ ख - नि - श्रीश्रेयांसस्य निर्वृतेः' । ५ नि - सिन्दूरप्रसरः । ६ शार्दूल० ।

www.jaintatvagyanshala.org

दुष्कर्मद्रुमखण्डखण्डनकलादुर्दान्तदन्ताबलः
स श्रीमान् विमलप्रभुर्भवतु वो निश्रेयसश्रेयसे ॥१॥[१]
'धातुकी' खण्डद्वीपे प्राग्-'विदेहे' 'भरता'ह्वये ।
विजयेऽस्ति जितस्वर्ग-पुरी नाम्ना 'महापुरी' ॥२॥[२]
पद्मसेनो नृपस्तत्र, प्रजाश्चिरमपालयत् ।
सर्वगुप्तगुरोरन्ते, वैराग्यादग्रहीद् व्रतम् ॥३॥
तीव्रं कृत्वा व्रतं मृत्वा, 'सहस्रारे' सुरोऽभवत् ।
'जम्बू'द्वीपेऽत्र 'भरते', 'काम्पिल्यं' विद्यते पुरम् ॥४॥
[३]कृतवर्मा नृपस्तत्रा-जनि श्यामेति तत्प्रिया ।
इतश्च्युतः 'सहस्रारा'त्, पद्मसेननरेशितुः ॥५॥
स जीवो मासि [४]वैशाखे, शुक्लायां द्वादशीतिथौ ।
श्रितोत्तराभाद्रपदे, विधौ तत्कुक्षिमाश्रयत् ॥६॥-युग्मम्
माघमासेऽथ शु[५]क्लायां, तृतीयायां सुधाकरे ।
श्रितोत्तराभाद्रपदे, श्यामा सुतमसूत सा ॥७॥
त्रयोदशतीर्थकर-'मिक्ष्वाकु' कुलमण्डनम् ।
उत्तप्तकनकप्रायच्छायं शूकरलाञ्छनम् ॥८॥-युग्मम्
यतो गर्भाश्रिते तस्मिन्, जननी विमलाऽजनि ।
तं नाम्ना विमल इति, जनकोऽजनयत् ततः ॥९॥
षष्टि[६]चापोन्नतो नव्य-यौवनो नृपकन्यकाः ।
उपायंस्त विरक्तोऽपि, प्रभुः पित्रोर्महाग्रहात् ॥१०॥
गतेषु पंचदशसु, वर्षलक्षेषु जन्मतः ।
अनीहोऽप्यवनीपत्वे, प्रभुः पित्राऽभ्यषिच्यत ॥११॥
राज्यं श्रीविमलस्त्रिंशद्, वर्षलक्षाण्यपालयत् ।
दीक्षायै 'देवदत्ता'ख्या - मारूढः शिबिकां ततः ॥१२॥
स्वामी माघस्य शुक्लायां, चतुर्थ्यां सितरोचिषि ।

---

१ शार्दूल० । २ अतः परं ३ ०तमपर्यन्तानां पद्यानां छन्दो'ऽनुष्टुप्' । ३ ख - 'कृतकर्मा' । ४ क - 'वैशाखशुक्लायाम्' । ५ नि-क- 'शुद्धायां' । ६ क- 'चापोन्नतौन्नत्ययौवनो' ।

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

श्रितोत्तराभद्रपदे, 'सहस्राम्रवणं' श्रित: ।।१३।।
कृतषष्ठतपास्तत्र, सहस्रेण नृपैः सह ।
अपरेऽहनि जग्राह, प्रव्रज्यां विमलप्रभुः ।।१४।।
पुरे 'धान्यकरा' भिख्ये, जयक्षोणीशवेश्मनि ।
द्वितीयेऽह्नि विभुश्चक्रे, परमान्नेन पारणम् ।।१५।।
छद्मस्थोऽन्यत्र मासौ द्वौ, विहृत्य विमलप्रभु: ।
'सहस्राम्रवणं' भूय: , प्राप्य प्रतिमया स्थित: ।।१६।।
जम्बूतरुतले पौष-शुक्लषष्ठ्यां प्रगे विधौ ।
श्रितोत्तराभद्रपदे, षष्ठेन प्राप केवलम् ।।१७।। - युग्मम्
बभूवु: सप्तपंचाशन्-मन्दराद्या गणेश्वरा: ।
चैत्यद्रुश्च विंशत्यग्र-सप्तचापशत: प्रभो: ।।१८।।
बभूव षण्मुखो यक्षः, शिखियानो वलक्षरुक् ।
दक्षिणैः फलचक्रेषु -खड्गपाशाक्षसूत्रिभिः ।।१९।।
वामै: स नकुल - चक्र- कोदण्ड-फलका-ऽङ्कुशै: ।
अभीदेन च दोर्दण्डै:, श्रीमद्विमलशासने ।।२०।।
देवी विदिताख्याऽब्जस्था, स्वर्णाभा दधती भुजौ ।
दक्षिणौ बाण - पाशाङ्कौ[1] धनु- र्नागधरौ परौ ।।२१।।-त्रिभिर्विशेषकम्
अष्टषष्टिसहस्राणि, समजायन्त साधव: ।
आर्यिका लक्षमेकं तु, शतै: संयुतमष्टभिः ।।२२।।
चतुर्दशपूर्वभृत:, शतान्येकादशैव तु ।
अष्टचत्वारिंशच्छता-न्यवधिज्ञानिन: पुन: ।।२३।।
मनःपर्ययिणः पंच-सहस्री पंचशत्यपि ।
उत्पन्नकेवलज्ञाना-स्त्वेतावत्यैव संख्यया ।।२४।।
पुनर्नव सहस्राणि, जातवैक्रियलब्धय: ।
त्रिसहस्री द्विशती च, वादलब्धिसमन्विता ।।२५।।
श्रावका लक्षद्वितयं, सहस्रैरष्टभिर्युतम् ।
चतुर्लक्षी चतुस्त्रिंशत्, सहस्री श्राविका : पुन : ।।२६।।

---
१ क- 'पाशाङ्कौ' ।

www.jaintatvagyanshala.org

इति सर्वपरीवारो, विमलस्वामिनोऽभवत् ।
गतानि वर्षलक्षाणि, तथा पंचदश व्रतात् ।।२७।।
आषाढकृष्णसप्तम्यां, रेवतीं शशिनि श्रिते ।
षड्भिः सहस्रैः साधूनां, समं 'सम्मेत' पर्वते ।।२८।।
विहितानशनो मास-मूर्ध्वस्थः पूर्ववासरे ।
स श्रीमान् विमलस्वामी, प्रपेदे पदमव्ययम् ।।२९।।-विशेषकम्
कौमारेऽब्दलक्षाः पञ्च-दश त्रिंशत् प्रजावने ।
व्रते पञ्चदशेत्यायुः, प्रभोः षष्ट्यब्दलक्ष्यभूत् ।।३०।।
विमलस्वामिनिर्वाणं, वासुपूज्यस्य निर्वृतेः ।
सागरेषु व्यतीतेषु, त्रिंशत्संख्येष्वजायत ।।३१।।
मुक्त्यङ्गनाविरहिणो हृदि यत्पदाब्जं
के नाम कामभवतापहरं निधाय ।
नासादयन्ति तत एव वियोगपारं
पारं भवस्य भवतां विमलः प्रदत्ताम्[1] ।।३२।।[2]
ग्रं० ।।३५।।

इति श्रीजिनदत्तसूरि शिष्य श्रीमदमरचन्द्रमहाकविविरचिते चतुर्विंशति-जिनेन्द्रसङ्क्षिप्तचरिते त्रयोदशं श्रीमद्विमलनाथ जिनचरितं समाप्तम् ।।

अथ श्रीअनन्तस्वामिचरितम् ।।१४।।

यस्यांह्रिहस्ताक्षियुगैर्मुखेन्दु - नाभीशिरोभिर्नवधा धुतानि ।
इतीव पद्मानि नवत्वमेत्य, सेवां वितेनुः स जयत्यनन्तः ।।१।।[3]
'धातुकी' खण्डद्वीपे प्राग्-'विदेहे' विजये पुनः ।
'ऐरावते' [4]'रिष्टा'पुर्यां, नृपः पद्मरथोऽभवत् ।।२।।[5]
'चित्तरक्षगुरोः[6] सोऽन्ते, व्रतं प्राप्याकरोत् तपः ।
मृत्वा देवः 'प्राणते'ऽभूत्, 'पुष्पोत्तर' विमानगः ।।३।।

---

१ नि - क-स दत्ताम् । २ वसन्त० । ३ उपजातिः । ४ ख - 'रिष्टपुर्यां' । ५ अतः परं प्रान्तस्थं पद्यं विहाय सर्वेषां छन्दोऽनुष्टुप् । ६ क - चित्ररथः ।

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

'जम्बू'द्वीपेऽत्र 'भरते', 'विनीता' विद्यते पुरी ।
सिंहसेनो नृपस्तस्यां, सुयशास्तत्प्रियाऽभवत् ।।४।।
इत: पद्मरथक्ष्माप-जीव : स 'प्राणता'च्च्युत :।
श्रावणश्यामसप्तम्यां, [१]पौष्णे तत्कुक्षिमाश्रयत् ।।५।।
वैशाखे बहुले पक्षे, त्रयोदश्यां च पौष्णभे ।
मीनराशिगते चन्द्रे, साऽसूत सुयशाः सुतम् ।।६।।
चतुर्दशं तीर्थंकर- 'मिक्ष्वाकु' कुलभास्करम् ।
कांचनप्रतिमच्छायं, श्येनलाञ्छनलाञ्छितम् ।।७।।-युग्मम्
अनन्तं जितवान् वैरि-बलं गर्भागतेऽत्र यत् ।
अनन्तजिदिति प्राह, तस्य नाम तत: पिता ।।८।।
क्रमेण प्राप्ततारुण्य:, पंचाशद्धनुरुन्नतः ।
पितुराग्रहतो राज -कन्या: पर्यणयत् प्रभु: ।।९।।
जन्मतो वर्षलक्षेषु, गतेष्वर्द्धाष्टमेष्वथ ।
प्रभु: पित्राऽऽग्रहाद् राज्य-भारमङ्गीचकार स : ।।१०।।
राज्यं पंचदश वर्ष-लक्षा: प्रभुरपालयत् ।
ततः 'सागरदत्ता'ख्यां, निष्क्रान्त: शिबिकां [२]श्रित: ।।११।।
वैशाखे मासि बहुले, पक्षे चतुर्दशीतिथौ ।
पौष्णधिष्ण्याश्रये शीत - करे पश्चिमवासरे ।।१२।।
राज्ञां सह सहस्रेण, 'सहस्राम्रवणे' वने ।
कृतषष्ठतपा: स्वामी, प्रव्रज्यां प्रतिपन्नवान् ।।१३।।-युग्मम्
नगरे 'वर्द्धमाना'ह्वे, विजयोर्वीशवेश्मनि ।
पारणं परमान्नेन, द्वितीयेऽह्नि विभुर्व्यधात् ।।१४।।
विहृत्यान्यत्र छद्मस्थ-स्त्रिवर्षी पुनरेत्य च ।
'सहस्राम्रवणा' राम-मशोकद्रुतले स्थितः ।।१५।।
वैशाखस्य कृष्णचतु-र्दश्यां पौष्णाश्रिते विधौ ।
पूर्वाह्ने केवलज्ञानं, प्रपेदेऽनन्तजिज्जिनै[३]: ।।१६।।-युग्मम्

---

१ रेवत्याम् । २ क- 'तत: ' । ३ नि -ख- 'जित् प्रभुः ' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

यशोमुख्याः प्रभोरासन्, पंचाशद् गणधारिणः ।
बभूव चैत्यवृक्षस्तु, षट्कार्मुकशतोन्नतः ।।१७।।
पातालस्त्रिमुखो यक्ष-स्ताम्रो मकरवाहनः ।
दक्षिणैर्बाहुभिः खड्ग-पद्म-पाशाङ्कितैस्त्रिभिः ।।१८।।
वामैर्नकुल-फलका -ऽक्षसूत्रप्रवरैर्युतः ।
अङ्कुशा नाम्ना देवी तु, गौराङ्गी कमलासना ।।१९।।
दक्षिणे फलकं वामे, त्वङ्कुशं दधती करे ।
अनन्तस्वामिनस्तीर्थो-त्पन्ना[१] शासनदेवता ।।२०।।
उदपद्यन्त षट्षष्टि-सहस्राणि सुसाधवः ।
द्वाषष्टिस्तु सहस्राणि, व्रतिन्यो विमलव्रताः ।।२१।।
चतुर्दशपूर्वभृतः, शतान्येव पुनर्नव ।
अवधिज्ञानयुक्तास्त्रि-चत्वारिंशच्छतानि तु ।।२२।।
मनःपर्ययिणः पंच -चत्वारिंशच्छती तथा ।
सहस्राणि पुनः पंच, केवलज्ञानशालिनः ।।२३।।
अष्टौ तथा सहस्राणि, व्यक्तवैक्रियशक्तयः ।
त्रयः सहस्रा द्विशती, वादलब्धिविराजिताः ।।२४।।
श्रावका लक्षद्वितयं, षट्सहस्रसमन्वितम् ।
श्राविकास्तु चतुर्लक्षी, चतुर्दशसहस्रयुक् ।।२५।।
अनन्तस्वामिनः सर्व-परिवारोऽयमित्यभूत् ।
व्रतात् तु सप्त सार्द्धानि, वर्षलक्षाणि जज्ञिरे ।।२६।।
चैत्रस्य शुक्लपंचम्यां, रेवतीं शशिनि श्रिते ।
'सम्मेत'पर्वते साधु-सहस्रैः सप्तभिः सह ।।२७।।
विहितानशनो मास-मूर्ध्वस्थः प्रथमेऽहनि ।
अनन्तनाथो भगवा -नवाप पदमव्ययम् ।।२८।।-युग्मम्
कौमारे वर्षलक्षाणि, सप्त सार्द्धानि जज्ञिरे ।
दश पंच च वर्षाणां, लक्षाणि क्षितिरक्षणे ।।२९।।

---

१ ख नि - 'त्पन्ने शासनदेवते' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

सप्तैव वर्षलक्षाणि, सार्द्धानि व्रतपालने ।
त्रिंशद् वर्षलक्षाण्यायु-रित्यनन्तजितः प्रभोः ।।३०।।-युग्मम्
अनन्तस्वामिनिर्वाणं, विमलस्वामिनिर्वृतेः ।
समतीतेषु नवसु, जलराशिष्वजायत ।।३१।।
यो गर्भाश्रयणे चतुर्दशशुभस्वप्नाभिसंसूचितो
यो जन्माधिगमाच्चतुर्दशमहापूर्वाब्धिपारङ्गमः ।
यज्ज्ञानैकतटे चतुर्दशलसद्रज्जुप्रमाणोऽप्यमा-
ल्लोकः किं न चतुर्दशो जिनपतिः सोऽनन्तजित् पातु वः ।।३२।।[१]
ग्रन्थाग्रं ३५ आदितो ग्रं ५६९

इति श्रीजिनदत्तसूरिशिष्य श्रीमदमरचन्द्रमहाकविविरचिते चतुर्विंशतिजिनेन्द्रसङ्क्षिप्तचरिते चतुर्दशं श्रीमदनन्तनाथ जिनचरितं समाप्तम् ।।१४।।

अथ श्रीधर्मनाथचरित्रम् ।।१५।।

यः शान्तोऽपि नितान्तमान्तररिपुच्छेद प्रचण्डोद्यमो
निष्कामोऽपि जगत्त्रयीजनमनःकाम प्रदायी सदा ।
निःसङ्गोऽप्यनुरक्तमुक्ति वनितासंश्लेषकारी भृशम्
वाञ्छां यच्छतु धर्मकर्मणि स वः श्रीधर्मनाथो जिनः ।।१।।[२]
'धातुकी' खण्डद्वीपे प्राग्-'विदेहे' 'भरता'ह्वये ।
विजये 'भद्रिलपुरे', राजा दृढरथोऽजनि ।।२।।[४]
स राज्यं सुचिरं कृत्वा, विरक्तो भववासतः ।
जग्राह पार्श्वे विमल-वाहनाह्वगुरोर्व्रतम् ।।३।।
तपस्तप्त्वाऽद्भुतं प्रान्ते, स ममार समाधिना ।
विमाने 'वैजयन्ता'ख्ये, विबुधः समजायत ।।४।।
'जम्बू' द्वीपेऽत्र 'भरता'-र्द्धेऽस्ति 'रत्नपुरं' पुरम् ।
भानुनामा नृपस्तत्र, तत्प्रिया सुव्रताऽभवत् ।।५।।
वैशाखशुक्लसप्तम्यां, पुष्यर्क्षे 'वैजयन्त'तः ।

१-२ शार्दूल० । ३ ख नि - 'भद्दिलपुरे' । ४ अतः परं चरमं पद्यं त्यक्त्वा शेषाणां छन्दोऽनुष्टुप् ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

च्युत्वा दृढरथक्ष्माप-जीवस्तत्कुक्षिमाप सः ॥६॥
माघशुक्लतृतीयायां, नक्षत्रे पुष्यनामनि ।
शशाङ्के कर्कराशिस्थे, सुव्रताऽसूत सा सुतम् ॥७॥
धृतदम्भोलिलक्ष्माण-'मिक्ष्वाकु'कुलकेतनम् ।
तीर्थङ्करं पंचदशं, शातकुम्भनिभप्रभम् ॥८॥-युग्मम्
यन्मातुर्गर्भगेऽत्राभूद्, धर्मकर्मणि दोहदः ।
तेनास्य भानुभूजानि -धर्म इत्यभिधां व्यधात् ॥९॥
ततः क्रमात् पंचचत्वा -रिंशच्चापोन्नतो युवा ।
पितुराज्ञापरो राज-कन्यां परिणिनाय सः ॥१०॥
व्यतीते जन्मतः सार्द्धे, वर्षलक्षद्वये प्रभुः ।
अङ्गीचकार भूभार -माग्रहाद् भानुभूपतेः ॥११॥
वर्षाणां पंच लक्षाणि, ररक्षोर्वीं विभुस्ततः ।
आरुह्य 'नागदत्ता'ख्यां, शिबिकां निर्ययौ पुरात् ॥१२॥
माघशुक्लत्रयोदश्यां, पुष्यधिष्ण्याश्रिते विधौ ।
अपराह्णे महोद्याने, 'वप्रकांचन' नामनि ॥१३॥
कृतषष्ठतपाः सार्द्धं, सहस्रेण महीभुजाम् ।
श्रीधर्मनाथो भगवान्, प्रव्रज्यां प्रतिपन्नवान् ॥१४॥-युग्मम्
द्वितीयेऽह्नि प्रभुश्चक्रे, पुरे 'सौमनसा'-ह्वये ।
धर्मसिंहनृपावासे, परमान्नेन पारणम् ॥१५॥
स्वामी छद्मस्थितोऽन्यत्र, विहृत्याब्दद्वयं पुनः ।
'वप्रकांचन' मुद्यान-मध्यास्य ध्यानमाश्रयत् ॥१६॥
पौषे राकातिथौ पुष्ये, दधिपर्णतरोस्तले ।
षष्ठेन तपसा स्वामी, पूर्वाह्णे प्राप केवलम् ॥१७॥
स्वामिनस्त्रिचत्वारिंश - दरिष्टाद्या गणेश्वराः ।
चैत्यद्रुमश्चत्वारिंशत्-पंचचापशतोन्नतः ॥१८॥

---

१ नृपः । २ पूर्णिमायाम् ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

त्रिमुख किन्नराख्योऽभूद्, यक्षः कूर्मरथोऽरुणः ।
समातुलिङ्ग-गदाभृ-दभीदान् दक्षिणान् भुजान् ।।१९।।
वामांस्तु नकुला-ऽम्भोजा -ऽक्षमालामालिनो दधत् ।
कन्दर्पा नाम[1] देवी तु, गौराङ्गी मीनवाहना ।।२०।।
उत्पला-ऽङ्कुशसंयुक्तौ, दक्षिणौ दधती भुजौ ।
वामौ सपद्मा-ऽभयदौ, श्रीधर्मस्वामिशासने ।।२१।।-त्रिभिर्विशेषकम्
अजायन्त चतुःषष्टि-सहस्राणि सुसाधवः[2] ।
साध्व्यो द्वाषष्टिसहस्रा-श्चतुर्भिः सहिताः शतैः ।।२२।।
[3]चतुर्दशपूर्वभृतः , पुनः पंच शतानि च ।
समुत्पन्नावधिज्ञाना-स्त्रिहस्री शतानि षट् ।।२३।।
मनःपर्ययिणः पंच -चत्वारिंशच्छती पुनः ।
एतावन्त्येव शतानि, केवलज्ञानशालिनः ।।२४।।
तथा सप्त सहस्राणि, जातवैक्रियलब्धयः ।
वादलब्धिसमायुक्ता, [4]द्विसहस्र्यष्टशत्यपि ।।२५।।
श्रावका लक्षद्वितयं, चत्वारिंशत्सहस्र्यपि ।
श्राविकास्तु चतुर्लक्षी, त्रयोदशसहस्रयुक् ।।२६।।
इति सर्वपरीवारः , [5]श्रीधर्मस्वामिनोऽजनि ।
वर्षलक्षद्वयं सार्द्ध, व्रतकालाद् गतं तथा ।।२७।।
ज्येष्ठस्य शुक्लपंचम्यां, पुष्ये 'सम्मेत' पर्वते ।
मासं सानशनः सार्द्ध, साधूनामष्टभिः शतैः ।।२८।।
ऊर्ध्वस्थ एव पूर्वाह्ने, श्रीधर्मः सिद्धिमासदत् ।
कुमारत्वे वत्सराणां, सार्द्ध लक्षद्वयं तथा ।।२९।।
पंच लक्षाणि राज्ये तु, सार्द्ध लक्षद्वयं व्रते ।
वर्षाणां दश लक्षाणी-त्यायुर्धर्मप्रभोरभूत् ।।३०।।
श्रीधर्मस्वामिनिर्वाण-मनन्तस्वामिनिर्वृतेः ।
व्यतिक्रान्तेषु सञ्जज्ञे, चतुर्षु जलराशिषु ।।३१।।

---

१ क - 'नाम्ना' । २ क - 'तु साधयः' । ३ 'तथा चतुर्दशपूर्वभृतां नव शतानि तु' इति त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्रे । ४ क - 'त्रिसह०' । ५ नि - क - 'सुधर्म०' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

उन्मृष्टा दश दिव्यरत्नमुकुराः किं साधुधर्मश्रियां
दिक्पालैः पदपूजने दश शिरोरत्नानि मुक्तानि किम्? ।
दीपाः किं दशदिक्ऽतमोभिद इति भ्रान्तिं दिशन्ति स्म ये
देयासुर्दश सम्पदं पदनखाः श्रीधर्मनाथस्य वः ।।३२।।[१]

ग्रन्थाग्रं० ।।३५।।

इति श्रीमज्जिनदत्तसूरि शिष्य श्रीमदमरचन्द्र सूरिविरचिते चतुर्विंशतिजिनेन्द्र-सङ्क्षिप्तचरिते पंचदशं श्रीमद्धर्मनाथजिनचरितं समाप्तम् ।।१५।।

अथ श्रीशान्तिनाथ चरित्रम् ।।१६।।

मौलौ कल्पमहीरुहोऽपि दधतो यत्पादुकापल्लवां-
स्ते चिन्तामणयोऽपि यत्पदनखच्छायां भजन्तोऽनिशम् ।
उद्भूताद्भुतदानशक्तिविभवाः स्वर्धामसेव्या ध्रुवं
जाताः शान्तिजिनः स पातु भविनः प्रौढप्रभावो विभुः ।।१।।[२]

श्रीषेणक्षितिपो १ युग्मी २, सुरः 'सौधर्म' कल्पगः ३ ।
'वेताढये भूभृदमित-तेजाः[३] ४ 'प्राणत'जः सुरः ५ ।।१।।[४]
अपराजितो 'विदेहे', सीरी ६ स्वर्पति 'रच्युते' ७ ।
चक्री वज्रायुधो ८ द्व्यग्र -गते ग्रैवेयके सुरः ९ ।।२।।
राजा मेघरथो नाम १०, देवः 'सर्वार्थसिद्धि'गः ११ ।
तीर्थेशो १२ द्वादशेत्युक्ताः , शान्तितीर्थकृतो भवाः ।।३।।
'जम्बू' द्वीपेऽत्र 'भरता' -र्द्धेऽस्ति 'रत्नपुरं' पुरम् ।
तत्र क्षोणीश्वरो जज्ञे, श्रीषेण इति सञ्ज्ञया ।।४।।
अभिनन्दितया पत्न्या, शिखिनन्दितयाऽपि सः ।
उभाभ्यां शुशुभे प्रीति-रतिभ्यामिव मन्मथः ।।५।।
स्वप्नेऽङ्कगतसूर्येन्दु -दर्शनादभिनन्दिता ।
इन्दुषेण-बिन्दुषेणौ, प्रसूते स्म सुतावुभौ ।।६।।

१-२ शार्दूल० । ३ ख - 'दमृततेजाः' । ४ अतः परं ४७२ तमपर्यन्तानां छन्दोऽनुष्टुप् ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

इतोऽभूद'ऽचलग्रामे', ब्राह्मणो [१]धरणिजढः ।
तद्भार्याऽसीद् यशोभद्रा, सा द्वौ सौति स्म नन्दनौ ॥७॥
इन्द्रभूति - श्रीभूत्याख्यौ, तावाचख्यौ पिता तयोः ।
तथाऽऽसीत् कपिलादास्यां, कपिलोऽस्यापरः सुतः ॥८॥
इन्द्रभूति - श्रीभूत्योस्तु, पठतोः पितुरन्तिके ।
कपिलः [२]प्रेज्ञिलो जज्ञे, कर्णश्रुत्यैव वेदवित् ॥९॥
[३]स चतुर्दश विद्यानां, पारदृश्वा पितुर्गृहात् ।
निर्गत्य भुवि बभ्राम, महाविप्रोऽस्म्यदो वदन् ॥१०॥
पुरे पुरे परां पूजां, प्राप्नुवानः कलाबलात् ।
स प्राप कपिलो भ्राम्यन्, क्रमाद् 'रत्नपुरं' पुरम् ॥११॥
पुरेऽत्र सर्वविद्याना- मुपाध्यायस्य सत्यकेः ।
गत्वा पठनशालायां, [४]स तस्थौ तदनुज्ञया ॥१२॥
विनेयाध्यापनैः प्रीतो, जम्बुकाकुक्षिसम्भवाम् ।
कपिलाय सत्यभामां, सत्यकिः स्वसुतां ददौ ॥१३॥
स सत्यभामया कामं, [५]विषयाभोगभागभूत् ।
प्रावृड्निश्यन्यदा सोऽस्थाद्, द्रष्टुं प्रेक्षणकं बहिः ॥१४॥
तत्रायाति [६]गृहं मार्गे, ववर्षोत्कर्षवान् घनः ।
[७]कक्षाऽन्ते सोऽक्षिपद् ध्वान्ते, नग्नीभूय निजांशुके ॥१५॥
प्राग्वस्त्रे [८]तीमिते सत्य - भामेत्यपरवाससी ।
कपिलेनार्पयन्तीति, प्रोचे पल्लवितस्मितम् ॥१६॥
विद्याबलान्न मद्वस्त्रे, तीमिते मितवादिनि ! ।
तेनेत्युक्ते सत्यभामा, [९]चेतस्येवमचिन्तयत् ॥१७॥
यदि विद्याबलं तु [१०]स्यात्, तन्नाङ्गमपि तीम्यते ।
मन्ये नग्नोऽयमेति स्म, तन्नैतस्योज्ज्वलं कुलम् ॥१८॥

---

१ ख - 'धरिणीजड' । २ ख - 'प्रज्ञालो' । ३ ख - 'चतुर्दशापि' । ४ ख- 'तस्थौ स' । ५ क - 'विधायाभोग०' । ६ क - 'गृहे' । ७ क - 'कक्षान्तः । ८ जलार्द्रीकृते । ९ नि - 'तदचिन्तयत्' । १० क - नि - 'स्यात् तन्नास्याङ्गमपि'।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

ध्यात्वेत्यूचे न सा किंचित्, तत्र तुच्छरतिस्त्वभूत्।
कालेऽस्मिन् धरणिजढः, [१]श्रीक्षीणस्तत्पिताऽभ्यगात् ॥१९॥
स्वपितुः कपिलश्चक्रे, पाद्यस्नानादिकं स्वयम्।
अशनावसरे प्राप्ते, प्रोवाचेति प्रियां पुनः ॥२०॥
न वपुःपटुता मेऽद्य, तत्पृथक् प्रथय प्रिये!।
मत्पितुर्भोजनस्थानं, पवित्रतममुत्तमम् ॥२१॥
इत्युक्तेति तयाऽतर्कि, मत्पतिर्नैकपंक्तिकः।
भक्तयाऽथ भोजयामास, श्वशुरं [२]सा सगौरवम् ॥२२॥
शपथं ब्रह्महत्यायाः, सा प्रदायादृतैकदा।
भक्तिप्रसन्नं प्रच्छन्नं, पप्रच्छ श्वशुरं स्वयम् ॥२३॥
पुत्रोऽयं तातपादानां, मत्पतिः पूतपक्षजः।
किं वा विरुद्धजः शुद्धं, ब्रूत भूषितभूतलाः! ॥२४॥
तत्पुरः श्वशुरेणाथ, यथातथमकथ्यत।
पूजितः पुत्रमापृच्छ्य, निजग्रामं जगाम सः ॥२५॥
सत्यभामा [३]सभां प्राप्य, श्रीषेणनृपमभ्यधात्।
कपिलेनाकुलीनेन, व्यूढाऽहं देव! दैवतः ॥२६॥
तन्मां विमोचयामुष्मात्, करिष्ये सुकृतं परम्।
कार्याकार्यविदाकार्य, प्रोवाच कपिलं नृपः ॥२७॥
मुंच भद्र! भवाद् भीतां, सत्यभामां तपःकृते।
कपिलः प्राह नैवाह - मुत्सृजामि प्रियामिमाम् ॥२८॥
सत्यभामा तपःकामा, सभामाह न मां यदि।
मोक्ष्यत्येष तदा मोक्ष्ये, प्राणान् वह्नावथाम्बुनि ॥२९॥
राज्ञोक्तं कपिल! प्राणान्, मा स्म त्याक्षीदसाविति।
कियन्त्यपि दिनान्यस्तु, सुते वाऽस्माकवेश्मनि ॥३०॥
अस्त्वेवं कपिलेनोक्ते-ऽर्पिता पत्न्योर्नृपेण सा।
समस्थित वितन्वाना, नानारुपं तपस्ततः ॥३१॥

---

१ ख - नि- 'क्षीणश्री०'। २ ख - 'सारगौरवम्'। ३ ख - नि - 'सभामाप्य'।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

तदोर्वीशेन 'कौशाम्ब्या', बलेन श्रीमतीभवा ।
प्रैषि पुत्रीन्दुषेणाय, श्रीकान्ताख्या स्वयंवरा ॥३२॥
एकामनन्तमत्याख्यां, समायातां तया समम् ।
ऐक्षिषातामिन्दुषेण -बिन्दुषेणौ पणाङ्गनाम् ॥३३॥
ममैवेयं ममैवेय - मिति संवादिनौ मिथः ।
कुमारौ देवरमणो - द्याने तौ योद्धुमुद्यतौ ॥३४॥
क्रुद्धावेकवधूलुब्धा - विमौ [1]युद्धान्निषेधितुम् ।
प्रियाद्वयान्वितो जज्ञे, न श्रीषेणनृप : क्षम : ॥३५॥
विषण्णः श्रीषेणनृप:, पद्मं तालपुटाविलम् ।
प्रियाभ्यां सममाघ्राय, सद्य एव व्यपद्यत ॥३६॥
सम्भाव्य सत्यभामाऽपि, कपिलाद् भाव्यमङ्गलम् ।
आघ्रायाब्जं [2]तदैवागान्-मरणं शरणं विना ॥३७॥
चत्वारोऽप्यभवन् मृत्वा, स्फूर्जदार्जवमार्दवा: ।
'जम्बू' द्वीपोत्तर'कुरु' -क्षेत्रेऽमी युग्म[3]धर्मिण: ॥३८॥
श्रीषेणा-ऽभिनन्दितौ ता - वभूतां पुंस्त्रियावुभौ ।
क्षेत्रेऽत्र शिखिनन्दिता - सत्यभामे च ते तथा ॥३९॥
जननी प्राग्भवेऽहं वां, भगिनी गणिका त्वियम् ।
इति [4]तीर्थङ्करेणोक्तं, श्रुत्वा विद्याधरात् तु तौ ॥४०॥
इन्दुषेण - बिन्दुषेणौ, निवृत्तौ सम्परायतः ।
गुरोर्धर्मरुचेरात्त-[5]व्रतौ तौ मुक्तिमापतु: ॥४१॥-युग्मम्
प्रपाल्यायुस्त्रिपल्यानि, श्रीषेणाद्या विपद्य ते ।
चत्वारोऽपि युगलिन: , 'सौधर्मे' जज्ञिरे सुराः ॥४२॥
अस्त्यत्र 'भरत' क्षेत्रे, 'वैताढ्या'ह्वगिरौ पुरम् ।
पुरस्थित 'चक्रवाल' - 'रथनूपुर'संज्ञया ॥४३॥
जज्ञे ज्वलनजट्याख्य - स्तत्र विद्याधराधिपः ।
तस्यार्ककीर्त्तिरित्यासीद्, युवराजस्तनूजनि: ॥४४॥

---

१ क - 'युद्धान्निवर्तितुम्' । २ क - 'तदेवासीन्' । ३ क - 'रुपिण:' । ४ ख - 'तीर्थकरेणोत्तौ' । ५ क - व्रतौ मुक्तिमवापतु:' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

[१]अर्ककीर्ते[२]रनुजा त - [३]स्याभूत् पुत्री स्वयम्प्रभा ।
प्राजापत्यस्त्रिपृष्ठाख्य - स्तां 'पोतान' पुरेश्वरः ॥४५॥
आदिमो वासुदेवाना - मचलाह्वबलानुजः ।
जीवः श्रीवीरनाथस्य, परिणिन्ये स्वयम्प्रभाम् ॥४६॥-युग्मम्
त्रिपृष्ठेन प्रहृष्टेन, तदा ज्वलनजट्यसौ ।
चक्रे विद्याधरश्रेणि-द्वयराज्यस्य भाजनम् ॥४७॥
अर्ककीर्तेः प्रिया जज्ञे, ज्योतिर्मालेति सञ्ज्ञया ।
श्रीषेणजीवः 'सौधर्मा'च् - च्युत्वा पुत्रस्तयोरभूत् ॥४८॥
गर्भगेऽत्र चिरं माता, ददर्शामिततेजसम् ।
अस्याऽमिततेजा इति, नाम तेने ततः पिता ॥४९॥
दत्त्वाऽर्ककीर्त्तये राज्यं, व्रतभाग् वह्निजट्यभूत् ।
चारणर्षिजगन्नद - नाभिनन्दनयोर्गिरा ॥५०॥
च्युत्वा 'सौधर्म'तः सत्य - भामाजीवः सुताऽजनि ।
अर्ककीर्तेः सुतारेति, भगिन्यमिततेजसः ॥५१॥
जीवोऽभिनन्दितायाः स, [४]च्युत्वा 'सौधर्म'तोऽभवत् ।
त्रिपृष्ठ-स्वयम्प्रभयोः, पुत्रः श्रीविजयाह्वयः ॥५२॥
त्रिपृष्ठ-स्वयम्प्रभयो -र्द्वितीयोऽपि तनूद्भवः ।
सञ्ज्ञया विजयभद्रो, जज्ञे श्रीविजयानुजः ॥५३॥
'सौधर्म' कल्पात् स शिखि -नन्दितात्मा च्युतोऽभवत् ।
त्रिपृष्ठ -स्वयम्प्रभयोः, पुत्री ज्योतिःप्रभाभिधा ॥५४॥
त्रिपृष्ठस्य तनूजेन, विजयेन निजाङ्गजाम् ।
विद्योधरेन्द्रोऽर्ककीर्त्तिः, सुतारां पर्यणाययत् ॥५५॥
ज्योतिःप्रभां निजां पुत्रीं, त्रिपृष्ठोऽप्युदवाहयत् ।
स्मररुपेणार्ककीर्त्ति-पुत्रेणाऽमिततेजसा ॥५६॥
यः पुरा कपिलो नाम, सत्यभामाधवोऽभवत् ।
नानायोनिषु स भ्रान्त्वा, चिरं भवमहावने ॥५७॥

१ क - 'अर्ककीर्त्यनु०' । २ भगिनी । ३ ज्वलनजटिनः । ४ ख - नि - 'च्युतः' ।
५ क - 'धरोऽर्क०' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

अभूच्चमरचञ्चा'यां, पुर्यां 'वैताढ्य'पर्वते ।
ख्यातोऽशनिघोष इति, नाम्ना विद्याधरेश्वरः ॥५८॥-युग्मम्
'रथनूपुर' पुरस्थ - 'चक्रवाल' पुरेऽन्यदा ।
अभिनन्दन-जगन्न - न्दनाऽग्निजटिनस्त्रयः ॥५९॥
मुनयः समवासार्षु-स्तदन्ते व्रतमग्रहीत् ।
[1]अर्ककीर्त्तिः सुतं राज्ये, नियोज्याऽमिततेजसम् ॥६०॥
इतोऽभूत् 'पोतनपुरे', त्रिपृष्ठः परलोकभाक् ।
तत्पुत्रं विजयं राज्ये, न्यस्य प्रव्रजितोऽचलः ॥६१॥
पैत्र्यं प्रपालयन् राज्यं, विजयी विजयोऽन्यदा ।
सुतारया युतो रन्तुं, ययौ 'ज्योतिर्वनं' वनम् ॥६२॥
तदा कपिलजीवः सो - ऽशनिघोषो दिवि व्रजन् ।
प्रेक्ष्य प्राग्जन्मसंस्कारात्, सुतारां प्रति राग्यभूत् ॥६३॥
प्लवमानं मृगं हैमं, स विचक्रे तयोः पुरः ।
सुताराऽर्थनयाऽत्यर्थं, दूरं तं विजयोऽन्वगात् ॥६४॥
हरिणेन हृते दूरं, विजये वायुवेगिना ।
शनैरेत्याऽशनिघोषः, स्राक् सुतारां जहार सः ॥६५॥
तेन प्रतारिणी विद्या - दिष्टाऽहं कुर्कटाहिना ।
दष्टेति पूत्करोति स्म, सुतारारुपधारिणी ॥६६॥
[2]तं निशम्य मृगं मुक्त्वा, ववले विजयो रयात् ।
मणिमंत्रादिकं तस्य, कुर्वतः सा व्यपद्यत ॥६७॥
स मूर्च्छान्ते सचैतन्यस्तया सार्द्धं श्रितश्चिताम् ।
वह्निमज्वालयत् ताव-देतौ विद्याधरावुभौ ॥६८॥
अभिमन्त्र्याम्भसाऽसिंचत्, तयोरेकश्चितां च ताम् ।
साऽट्टहासा पलायिष्ट, सा क्षिप्रं विप्रतारिणी ॥६९॥
[3]विजयं विस्मितं विद्या -धरौ तावूचतुस्ततः ।
आवां पु[4]त्रौ विद्याधर-पतेरमिततेजसः ॥७०॥

---

१ क - 'आत्मकीर्तिः' । २ क - 'तन्निशम्य' । ३ ख - नि - 'विस्मितं विजयं।
४ क - नि - 'पत्ती' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

अहं सम्भिन्नश्रोता मत् - पुत्रो दीपशिखस्त्वयम् ।
तीर्थेषु निर्गतौ तीर्थ-कृद्बिम्बानि विवन्दिषू ॥७१॥
आपतद्भ्यामिहावाभ्या-मश्रावि करुणेति गीः ।
हा मज्जीवितनाथ ! श्री -विजयारिजयोज्ज्वल ! ॥७२॥
हा तेजस्विशिरोरत्ना-ऽमिततेजः सहोदर ! ।
हा पुत्र ! विजयभद्र !, भद्रविद्रावण ! द्विषाम् ॥७३॥
त्रायध्वं त्रायध्वमति-क्रूराद् विद्याधराधमात् ।
इत्युक्त्याऽऽवामन्वयाव, स्वामिजामिमवेत्य ताम् ॥७४॥
निरीक्ष्याऽशनिघोषं तं, कृष्ट्वाऽसी हन्तुमुद्यतौ ।
यावदावां रयात् तावत् तारमुक्तं सुतारया ॥७५॥
त्यक्त्वा युद्धं युवां वेगाद्, यातं 'ज्योतिर्वनं' वनम् ।
तत्र श्रीविजयस्वामी, प्रतारिण्याऽस्ति वंचितः ॥७६॥
स्वप्राणान् [1]मोक्तुकामं तं, रक्षतं रक्षतं द्रुतम् ।
नैव जीवाम्यहं तत्र, मदर्थे गतजीविते ॥७७॥
रयात् तदाज्ञयाऽऽप्ताभ्या - मावाभ्यां त्वच्चिताऽनलः ।
विध्यापितोऽयं विधिवत्, पयोभिरभिमन्त्रितैः ॥७८॥
सुतारारुपधारिण्या, प्रतारिण्या पलायितम् ।
श्रुत्वेत्यासीदसीमार्त्तिः , सुताराहरणान्नृपः ॥७९॥
विद्याधराभ्यां नीतोऽयं, 'वैताढ्यं' विजयो नृपः ।
वृत्तं ज्ञात्वाऽस्मै विद्याः स्वा, [2]दत्ताश्चामिततेजसा ॥८०॥
पुर्यां 'चमरचंचा'यां, पुत्रपंचशतीवृतः ।
प्रहितोऽशनिघोषं तं, हन्तुं सोऽमिततेजसा ॥८१॥
जयायाऽशनिघोषस्य, प्रबलस्य 'हिमाचल'म् ।
महाज्वालाभिधां विद्यां, स्वयं साधयितुं ययौ ॥८२॥
इतश्चमरचंचा'यां, विजया-ऽशनिघोषयोः ।
युद्धमुद्धतमारब्धं, विद्याधरचमूचरैः ॥८३॥

---

१ ख - 'त्यक्तुकामं' । २ ख - 'दत्तास्त्वमित०' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

एति स्माऽमिततेजाः स, सिद्धविद्यो 'हिमा'ऽद्रितः ।
तद्विद्ययाऽशनिघोषः, पलायिष्ट गरिष्ठभीः ॥८४॥
महाज्वाला महाविद्या, निर्दिष्टाऽमिततेजसा ।
रुष्टा हठात् तमाक्रष्टुं, पर्यधाविष्ट पृष्ठतः ॥८५॥
तस्या भयाद् रयान्नश्य- न्ननाप्य शरणं क्वचित् ।
अपाग्[1] 'भरत' वर्षार्द्धं, शरणस्पृहयाऽविशत् ॥८६॥
तदैव तत्र 'सीमा'द्रौ, मुनीन्द्रमचलं बलम् ।
उत्पन्नकेवलज्ञानं, समाजग्मुः सुरासुराः ॥८७॥
तौ चाऽभिनन्दन-जगन् -नन्दनौ वह्निजट्यपि ।
चारणश्रमणाश्चान्ये, समीयुस्तमुपासितुम् ॥ ८८॥
तं प्रेक्ष्याऽशनिघोषोऽपि, महाज्वालाभयाकुलः ।
मुनीन्द्रमचल दक्ष -स्तत्क्षणं शरणं ययौ ॥८९॥
शक्राशनेरपि स्फूर्ति -र्न - हन्तुं ज्ञोनिसंसदि[2] ।
व्यावृत्तेति महाज्वाला - ऽशनिघोषमपोह्य[3] तम् ॥९०॥
तत्स्वरुपं परिज्ञाय, महाज्वालानिवेदितम् ।
यातावमिततेजःश्री - विजयावचलान्तिके ॥९१॥
गत्वा 'चमरचंचा'न्तः, सुतारां द्रुतमानयेः ।
इत्युक्तस्ताभ्यां गच्छद्भ्यां, मारीचाह्वो निशाचरः ॥९२॥
अन्तःपुरीं गतः सर्वं, सुताराये शशंस सः ।
सुतारां स्वयमादाया - ऽशनिघोषजनन्यथ ॥९३॥
मारीचेन युताऽऽयाता, 'सीमा'द्रावचलं मुनिम् ।
सुतारां साऽर्पयत् तत्र, विजया-ऽमिततेजसोः ॥९४॥
मुन्यग्रेऽशनिघोषोऽपि, रोषोज्झितमतिस्तदा ।
क्षमयामास साम्ना तौ, विजया -ऽमिततेजसौ ॥९५॥
अनुरागः सुतारायां, प्रभो! मम कुतोऽभवत् ।
इत्युक्तोऽशनिघोषेण, शशंस प्राग्भवान् मुनिः ॥९६॥

---

१ दक्षिण० । २ क - 'ज्ञानसंसदि०' । ३ क - 'मुपो(ह्य) तम्' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

श्रीषेणाद्यान् पूर्वभवा-[1]नाख्यदागामिनस्तथा ।
शान्तिनाथभवं याव-दचलाऽमिततेजसोः ॥९७॥
शान्तिनाथभवे सूनुं, भाविनं विजयं नृपम् ।
तं चैव गणभृज्ज्येष्ठं, शशंसाऽमिततेजसः ॥९८॥
तन्निशम्य मुनिं नत्वा, विजया-ऽमिततेजसौ ।
विधिवद् द्वादशविधं, संश्रितौ श्रावकव्रतम् ॥९९॥
कपिलादिभवान् [2]स्मृत्वा-ऽशनिघोषो विरागवान् ।
अचलर्षिपदोपान्ते, प्रव्रज्यां प्रतिपन्नवान् ॥१००॥
जननी विजयस्यापि, तत्र प्राप्ता स्वयम्प्रभा ।
अचलस्य यतीन्द्रस्य, पादान्ते व्रतमग्रहीत् ॥१०१॥
विजयो-ऽमिततेजास्तौ, विद्याधरनरेश्वरौ ।
सर्वेऽप्यन्ये मुनिं नत्वा, [3]ययुः स्थानं निजं निजम् ॥१०२॥
अन्यदा 'नन्दन' वने, विजया-ऽमिततेजसौ ।
शाश्वतानर्हतो नन्तु-मुभौ सम्भूय जग्मतुः ॥१०३॥
शाश्वतार्हत्प्रणामान्ते, तौ वनेऽस्मिन्नपश्यताम् ।
चारणौ [4]विमलमति-महामत्याह्वयौ मुनी ॥१०४॥
तौ नत्वा ज्ञानिनौ पृष्टा-वाचख्यतुर्न्नृषी तयोः ।
[5]षड्विंशतिदिनान्येव, शेषमायुर्द्वयोरपि ॥१०५॥
इति [6]मत्वा मुनी नत्वा, विजया-ऽमिततेजसौ ।
पुरं निजं निजं प्राप्तौ, धर्मोपक्रमतत्परौ ॥१०६॥
चैत्येष्वष्टाह्निकां कृत्वा, तौ राज्यं न्यस्य पुत्रयोः ।
प्रीत्याऽभिनन्दनजगन्-नन्दनान्ते श्रितौ व्रतम् ॥१०७॥
तौ पादपोपगमना-नशनं चक्रतुस्ततः ।
तदा च पितुरैश्वर्यं, सस्मार विजयो मुनिः ॥१०८॥
यादृक् पिता त्रिपृष्ठो मे, भूयासमहमीदृशः ।
[7]सप्तरत्नेश्वर इति, निदानं विततान सः ॥१०९॥

---

१ मु० - 'चलो-ऽमिततेजसेः' । २ नि -क- 'मत्वा' । ३ क- 'स्थानं निजं निजं ययुः' । ४ नि -ख- 'विपुलमति' । ५ क- 'षट्त्रिंशतं दिना०' । ६ मु०नत्वा । ७ वासुदेवसम्बन्धि ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

विपन्नौ 'प्राणते' कल्पे, तौ गीर्वाणौ बभूवतुः ।
विमाने 'सुस्थितावर्ते', 'नन्दितावर्त्तके' तथा ॥११०॥
मणिचूल - दिव्यचूला भिधौ तौ विबुधावुभौ ।
विंशतिं सागरानायुः , पालयन्तौ स्थितौ सुखम् ॥१११॥
'जम्बू' द्वीपे प्राग्'विदेहे', विजये 'रमणीयके' ।
'शुभा'ह्वायामभूत् पुर्यां, राजा स्तिमितसागरः ॥११२॥
वसुन्धरा-ऽनुद्धरा च, तस्य पत्न्यौ बभूवतुः ।
'नन्दितावर्त्त'तो जीवः, स च्युतोऽमिततेजसः ॥११३॥
श्रीमद्वसुन्धरादेव्याः , कुक्षाववततार च ।
देव्याऽदर्शि चतुःस्वप्नी, गजश्चन्द्रो वृषः सरः ॥११४॥
श्रुत्वा[१] स्वप्नान् नृपोऽशंसद्, देवि! भावी सुतो बलः ।
सुतं साऽसूत नाम्नाऽसौ, पित्राऽकार्यऽपराजितः ॥११५॥
'सुस्थितावर्त्त' तो जीव -श्च्युतः श्रीविजयस्य सः ।
अनुद्धरामहादेव्याः , कुक्षिदेशम[२]शिश्रियत् ॥११६॥
सिंहा -ऽभिषेक-कुम्भा-ब्धि-सूर्या-ऽग्नि -मणिसंचयाः ।
सप्तैते सुप्तया स्वप्ना, देव्या ददृशिरे तया ॥११७॥
तया प्रकाशितान् स्वप्नान्, श्रुत्वा स्तिमितसागरः ।
भावी तव सुतो विष्णु -रित्याख्याति स्म तत्पुरः ॥११८॥
साऽसूत समये सूनुं, तेने नाम[३] पिता ततः ।
अनन्तवीर्य इत्यस्य, प्राप्तौ द्वावपि यौवनम् ॥११९॥
अनन्तवीर्ये विन्यस्य, राज्ये स्तिमितसागरः ।
स्वयं स्वयम्प्रभाचार्यो-पान्ते प्रव्रजितोऽजनि ॥१२०॥
श्रामण्यं पालितं प्रान्ते, स्वान्तेनायं व्यराधयत् ।
स विपन्नः समुत्पन्न -श्चमरेन्द्रोऽसुरेश्वरः ॥१२१॥
इतश्चाऽनन्तवीर्योऽपि, क्ष्मापतिः सापराजितः ।
पृथिवीं पालयामास, वासवोपमविक्रमः ॥१२२॥

---

१ ख -नि -'स्वप्नान् श्रुत्वा' । २ ख -नि -'मभूषयत्' । ३ क - 'मामपि सर्वतः' ।

www.jaintatvagyanshala.org

ताभ्यां सौहार्दभाक्[1] कोऽपि, विद्या विद्याधरो ददौ ।
ताश्च पूर्वभवाराद्धाः, सिद्धाः श्रद्धावतोस्तयोः ॥१२३॥
बर्बरीति किरातीति, तयोश्चेटयौ बभूवतुः ।
रम्भादिभ्योऽप्यरं भावै-र्गीतनाट्यादिभिः शुभे ॥१२४॥
तत्प्रेक्षणक्षणप्रेक्षा[2]-व्याक्षिप्तस्थितयोस्तयोः ।
एकदा प्रापदास्थानं, नारदः पारदद्युतिः ॥१२५॥
चेटिकानाटकालोक रसैकाग्रतया मुनिः ।
न ताभ्यां सत्कृतस्तेन, तत्पुरः कुपितो ययौ ॥१२६॥
दर्शयिष्याम्यवज्ञायाः, फलं साम्प्रतमेतयोः ।
ध्यायन्निति स 'वैताढ्ये', दमितारिनुपं ययौ ॥१२७॥
सत्कृतस्तेन कुत्रापि, किंचिदाश्चर्यमद्भुतम् ।
दृष्टमित्यादरात् पृष्टः, स्पष्टमाचष्ट नारदः ॥१२८॥
नृपस्याऽनन्तवीर्यस्य, 'शुभा'यां पुरि तिष्ठतः ।
बर्बरीति किरातीति, चेटयौ नाट्यविचक्षणे ॥१२९॥
तत्राभिनीयमानं यत्, ताभ्यां नाटकमद्भुतम् ।
मया व्यलोकि तन्नाक[3]-लोकेऽपीदृगसम्भवि ॥१३०॥
इत्युक्त्वा द्यां गते तत्र, स्वदूतो दमितारिणा ।
प्रहितोऽनन्तवीर्याय, चेट्यानयनहेतवे ॥१३१॥
वेगाद् गतेन दूतेन, ते चेट्यौ याचिते ततः ।
धीमाननन्तवीर्योऽपि, व्याजहारेति तं पुनः ॥१३२॥
चेटीभ्यामपि चेत् प्रीतो-ऽस्मासु विद्याधरेश्वरः ।
गृहीत्वा तदिमे प्रात -र्गन्तव्यं स्वपुरे त्वया ॥१३३॥
इत्युक्तः प्रीतिमान् दूतो, ययौ तद्दत्तवेश्मनि ।
रहस्तौ[4] हरितालाङ्कौ, मन्त्रयामासतुस्त्विति[5] ॥१३४॥
दमितारिर्निरीक्ष्योऽयं, गच्छावस्तत्र तत् स्वयम् ।
विद्याप्रभावतो भूत्वा, चेटिकारूपधारिणौ ॥१३५॥

---

१ क – 'भाजोऽपि' । २ नि – तत्प्रेक्षणंक्षणप्रेक्ष्य –व्याक्षिप्त स्वांतयोस्तयोः । ३ ख – 'तन्नाग०' । ४ विष्णु–बलदेवौ । ५ख – 'तुरिति' ।

इति निश्चित्य राज्यस्य, भारं विन्यस्य मन्त्रिषु ।
तावभूतां बर्बरिका-किरात्यौ[१] विद्यया स्वयम् ॥१३६॥
आवामनन्तवीर्याऽप-राजिताभ्यां नियोजिते ।
दमितारिनृपायेति, ते गत्वा दूतमूचतुः ॥१३७॥
स दूतस्तद्युतो यात्वा, दमितारि[२]मिदं जगौ ।
एते तेऽनन्तवीर्येण, चेटिके प्राभृतीकृते ॥१३८॥
तयोरभिनयैः प्रीतो, दमितारिर्मुदाऽर्पयत् ।
चेट्योर्नाटकशिक्षायै, तनयां कनकश्रियम् ॥१३९॥
चेट्यौ कपटनट्यौ ते, नाट्यशिक्षान्तराऽन्वहम् ।
अनन्तवीर्यं जगतु-र्गुणैर्जितजगत्त्रयम् ॥१४०॥
श्रुतै[३]ानुरागतो द्रष्टु-कामाया : कनकश्रिय :।
पुरतोऽनन्तवीर्येण, स्वरुपं दर्शितं रह: ॥१४१॥
रूपालोकनतो गाढा -नुरागां कनकश्रियम् ।
तां हृत्वाऽनन्तवीर्योऽथ, प्रतस्थे सापराजित: ॥१४२॥
वैक्रियेण विमानेन, तौ प्रयान्तौ विहायसा ।
रणोत्कटभटा: प्रापु:, प्रेरिता दमितारिणा ॥१४३॥
तदानीं सीरशार्ङ्गादि - दिव्यरत्नानि वीरयो: ।
जज्ञिरे समरायाऽप -राजिता-ऽनन्तवीर्ययो: ॥१४४॥
कां[४]न्दिशीकेषु[५] वीरेषु, तयो रणकणादपि ।
स्वयमेत्य समं ताभ्यां, दमितारिर्व्यधाद् युधम् ॥१४५॥
रणक्षीणेषु शस्त्रेषु, दमितारिरमर्षणः ।
चिक्षेपाऽनन्तवीर्याय, चक्रं भाचक्रभीषणम् ॥१४६॥
तेनैव तुम्बघातेन, पतित्वोपान्तवर्त्तिना ।
आत्तेनाऽनन्तवीर्यो द्राग्, दमितारिशिरोऽहरत् ॥१४७॥
केशवोऽनन्तवीर्योऽयं, बलोऽयमपराजित: ।
इति हर्षात् पुष्पवर्षं, देवास्तदुपरि व्यधु: ॥१४८॥

---

१ क - 'किरातौ' । २ क - 'तारिनृपं ययौ' । ३ नि - श्रुत्वा । ४ क - 'कान्दिसीकेषु' । ५ ' भीत्या पलायमानेषु' ।

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

व्रजन्ननन्तवीर्योऽथ, विमानेन निजां पुरीम्[1] ।
'मेरौ' कीर्त्तिधरं साधुं, निदध्यौ धृतकेवलम् ॥१४९॥
तं प्रणम्य निषण्णोऽग्रे , सोऽश्रौषीद् धर्मदेशनाम् ।
कनकश्रीस्त्वदोऽपृच्छत्, कुतो मेऽभूत् पितुर्वधः ? ॥१५०॥
ऋषीन्दुरिदमाचख्यौ, 'धातुकी' खण्डमण्डने ।
अस्ति प्राग्'भरत'क्षेत्रे, ग्रामः 'शङ्खपुरा'ह्वयः ॥१५१॥
श्रीदत्ता नाम दारिद्र-धाम तत्राङ्गनाऽजनि ।
भ्रमन्ती प्रापदन्येद्युः , सा 'श्रीपर्वत' पर्वतम् ॥१५२॥
साधुः सत्ययशा ध[2] (क?) र्म-चक्रवालाभिधं तपः ।
तस्यै तत्रादिशत् तेपे, साऽपि तत्पापतापहृत् ॥१५३॥
तत्प्रभावोदितलाभो -दयकर्मवशादसौ ।
प्राप पतिनिकेतैक -कोणतः कनकादिकम् ॥१५४॥
पूर्णे तपसि सा तेने, हृद्यमुद्यापनं मुदा ।
अर्हच्चैत्यार्चनाऽतुच्छ-सङ्घवात्सल्यकल्पनैः ॥१५५॥
एतस्य जिनधर्मस्य, फलं स्याद् वा न वेत्यसौ ।
कियत्यपि गते काले, विकल्पं पर्यकल्पयत् ॥१५६॥
[3]प्रेक्ष्य 'श्रीपर्वते' विद्या-धरं तद्रूपमोहिता ।
इमामियमनालोच्य, विचिकित्सां व्यपद्यत ॥१५७॥
'जम्बू' द्वीपे प्राग् 'विदेहे', 'वैताढ्ये' 'शिवमन्दिरे' ।
पुरे 'कनकपूज्या'ख्यः , ख्यातः क्षितिध[4]वोऽभवत् ॥१५८॥
तत्सुतोऽहं वायुवेगा - भवः कीर्त्तिधराभिधः ।
अभूदनिलवेगेति, नाम्ना तु दयिता मम ॥१५९॥
कुम्भीन्द्रो-क्षनिधि-कुम्भस्वप्नत्रितयसूचितः ।
आसीन्मम सुतस्[5]तस्यां, दमितारिरिति श्रुतः ॥१६०॥
शान्तितीर्थकरस्यान्ते, संसारासारतां स्मरन् ।
दमितारिमहं राज्ये, न्यस्य स्वीकृतवान् व्रतम् ॥१६१॥

---

१ क - 'पुरम्' । २ एतत्स्वरूपार्थ प्रेक्ष्यतां परिशिष्टम् । ३ ख - 'प्रेष्य' । ४ क - 'धरो' । ५ ख - 'स्तस्या' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

अत्रैव पर्वतेऽकार्ष, वार्षिकीं प्रतिमामहम् ।
अद्यैव केवलज्ञानी, घातिकर्मक्षयेऽभवम् ॥१६२॥
समुत्पन्नेन चक्रेण, दमितारिर्नरेश्वरः।[1]
त्रिखण्डविजयं कृत्वा,[2] प्रतिविष्णुरभूद् बली ॥१६३॥
श्रीदत्तायास्तु जीवस्त्वं, दमितारेः सुताऽभवः ।
प्रियायां मन्दिराह्वायां, कनकश्रीरिति श्रुता ॥१६४॥
पितृबन्धुवियोगो य -स्त्वयाऽयमनुभूयते ।[3]
विचिकित्साफलं कृत्स्न-मेतत् परिणतं तव ॥१६५॥
श्रुत्वेत्यसौ विरक्ताऽऽसीत्, कनकश्रीर्व्रतार्थिनी ।
यात्वा प्रव्राजयिष्याव-स्त्वां शुभे! नगरीमिति ॥१६६॥
तामुक्त्वाऽनुज्ञाप्य मुनिं, जग्मतुर्बलकेशवौ ।
विष्णोस्तत्रार्द्धचक्रित्वा - भिषेकं भूधवा व्यधुः ॥१६७॥
सा सीरिविश्वरूपाभ्यां, स्वयम्प्रभजिनान्तिके ।
प्रव्राजिता कनकश्री - स्तपस्तप्त्वा [4]शिवं ययौ ॥१६८॥
भुक्तायुश्चतुरशीति[5] - पूर्वलक्षाण्यधःक्षितिम् ।
आद्यामनन्तवीर्योऽगात्, कर्मभिस्तैर्निकाचितैः ॥१६९॥
तत्र[6] तं द्विचत्वारिंशत् - सहस्राब्दायुषं व्यधात् ।
निर्व्यथं चमरोऽभ्येत्य, पिता प्राग्विष्णुजन्मनः ॥१७०॥
स्वकर्मस्मरता [7]तेन, तत्र ता नरकवेदनाः ।
अनन्तवीर्यजीवेन, संविज्ञेनाधिषेहिरे ॥१७१॥
न्यस्यानुजशुचा सूनौ, पृथ्वीं सोऽप्यपराजितः ।
सीरी धरंजयस्यान्ते,[8] व्रतं गणभृतोऽग्रहीत् ॥१७२॥
प्रवव्रजुः सहस्राणि, राज्ञां तमनु षोडश ।
तपस्तप्त्वाऽन्तेऽनशनी, स मृत्वेन्द्रोऽच्युतेऽजनि[9] ॥१७३॥

---

१ क - 'तारिनरेश्वरः' । २ नि -क 'जित्वा' । ३ क - 'स्तु यायम०' । ४ नि -ख 'ययौ शिवम्' । ५ नि - 'भुक्त्वा । ६ क - तद्व्रतं । ७ क - 'तत् तत् कृता' । ८ क - 'जयधर०' । ९ क - 'मृत्वाऽन्ते सोऽच्युते' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

नरकान्निर्ययौ जीवो – ऽनन्तवीर्यस्य कालतः ।
'जम्बू' द्वीपेऽत्र 'भरत' –क्षेत्रे 'वैताढ्य' पर्वते ॥१७४॥
उत्तरश्रेण्यलङ्कारे, पुरे 'गगनवल्लभे' ।
मेघ वाहनसञ्ज्ञस्य, विद्याधरनरेशितुः ॥१७५॥
नन्दनो मेघमालिन्यां, प्रेयस्यां समजायत ।
पिता तस्याऽतनोन्नाम, मेघनाद इति श्रुतम्[१] ॥१७६॥–त्रिभिर्विशेषकम्
कृत्वा तं यौवने राज्य–वाहनं मेघवाहनः ।
स्वकार्यं परलोकाया – स्ताघवादमसाधयत्[२] ॥१७७॥
प्रज्ञप्तिविद्ययाऽन्येद्युः, सोऽगान् 'मन्दर' भूधरम् ।
सिद्धचैत्यार्चनं चक्रे, तत्रान्त 'र्नन्दनं' वनम् ॥१७८॥
अच्युतेन्द्रस्तदा तत्रो – त्तीर्णस्तमवगत्य च ।
प्राग्भवभ्रातरं तस्य, प्रबोधं गुरुवद् व्यधात् ॥१७९॥
ततो विद्याधरैश्वर्यं, मेघनादः स्वनन्दने ।
न्यस्याऽमर[३]गुरोः साधु –पतेरन्तेऽग्रहीद् व्रतम् ॥१८०॥
पालयन् स व्रतं तीव्र –मद्रौ 'नन्दन' पर्वते ।
ध्यान्यन्यदा स्थितः श्रित्वा, प्रतिमामेकरात्रिकीम् ॥१८१॥
अश्वग्रीवाङ्गभूर्भ्रान्त्वा[४], भवं प्राग्भवशात्रवः ।
दैत्यजन्म तदा प्राप्त –स्तत्रायातो ददर्श तम् ॥१८२॥
तस्य क्रूरनिसर्गस्यो–पसर्गैः प्रागरित्वतः ।
नोग्रैरप्यचलद् ध्यानान्–मनागपि स धीरधीः ॥१८३॥
गते दीनमुखे तत्र, [५]विलक्षत्वोपलक्षिते ।
पारयामास स ध्यानं, निधानं श्रेयसां मुनिः ॥१८४॥
तपश्चिरं चरित्वाऽय–मन्तेऽनशनमाश्रितः ।
मृत्वा [६]कल्पेऽच्युतेन्द्रस्य, सामानिकसुरोऽजनि ॥१८५॥
'जम्बू' द्वीपे प्राग् 'विदेहे', 'सीता' या दक्षिणे तटे ।
विजये 'मङ्गलावत्यां', पूरास्ते 'रत्नसंचया' ॥१८६॥

१ ख – 'श्रुतः' । २ नि –क – 'बाधमसा०' । ३ क – 'पतेः साधुगुरोरन्ते' । ४ क – 'भ्रान्त्वा' । ५ ख – 'वैलक्ष्यत्वोप०' । ६ नि – क – 'च्युतेऽच्युतेन्द्र०' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

क्षेमङ्करनृपोऽत्रासीद्, रत्नमालेति तत्प्रिया ।
अपराजितजीवोऽभूत्, तद्गर्भे स च्युतोऽच्युतात् ॥१८७॥
सुखसुप्ता निशाशेषे, महास्वप्नांश्चतुर्दश ।
तथा पंचदशं वज्रं, महादेवी ददर्श सा ॥१८८॥
सा ख्याति स्म प्रगे पत्यु-र्व्याख्याति स्म स तत्पुरः ।
वज्रीव वीरो भविता, चक्रवर्त्ती तवाङ्गजः ॥१८९॥
सा सुतं समयेऽसूत, नाम तस्यातनोत् पिता ।
वज्रायुध इति स्वप्ने, देव्या वज्रस्य दर्शनात् ॥१९०॥
स क्रमात् प्राप्य[1] तारुण्यं, तरुणीनेत्रकार्मणम् ।
लक्ष्मीवतीमुपायंस्त, लक्ष्मीरूपां नृपाङ्गजाम् ॥१९१॥
जीवोऽप्यनन्तवीर्यस्य, स च्युत्वा[2]ऽच्युतकल्पतः ।
लक्ष्मीवतीकुक्षिभवो, जज्ञे वज्रायुधात्मजः ॥१९२॥
सहस्रायुध इत्यस्य, सञ्ज्ञां वज्रायुधो व्यधात् ।
युवा पर्यणयद् राज -कन्यां स कनकश्रियम् ॥१९३॥
सहस्रायुधस्याप्यासीत्, तनयः कनकश्रियाम् ।
श्रुतं शतबलिं नाम्ना, जनकोऽजनयच्च तम् ॥१९४॥
क[3]दाप्यसौ पुत्रपौत्र-प्रपौत्रपरिवारितः ।
सभां भेजे भुवः क्षेम-करः क्षेमङ्करो नृपः ॥१९५॥
ईशानेन्द्रस्तदैशाने, कल्पेऽजल्पत् सदस्यदः ।
अनुवज्रायुधं धीरा, धरायां बोधिर्धा[4]रिणः ॥१९६॥
अश्रद्दधानस्तां श्रुत्वा, चित्रचूलाऽमरो गिरम् ।
क्षेमङ्करनृपस्याप, तां[5] पर्षदममर्षणः ॥१९७॥
स ना[6]स्तिक्याहतास्तिक्य -स्तत्र मिथ्यात्वमूढधीः ।
नात्मा नैनो[7] न पुण्यं न, परलोकोऽस्त्यदोऽवदत् ॥१९८॥
तं व्याजहार निर्व्याज - बोधिर्वज्रायुधः सुरम् ।
भो प्रत्यक्षविसंवादि, विवादिन्! वचनं तव ॥१९९॥

---

१ ख – 'प्राप' । २ क – 'च्युतोऽच्युत' । ३ क – 'कदाप्यथ' । ४ क – 'धारणे' । ५ मु०–तं । ६ क – 'नास्तिकहता०' । ७ पापम् ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

बुध्यस्वावधिना ताव - देतद् वैभवमात्मनः ।
प्राग्जन्मनिर्मितैर्धर्म-कर्मभिः प्राभृतीकृतम् ॥२००॥
मर्त्यस्त्वं प्राग्भवे सम्प्र-त्यमर्त्यत्वमवाप्तवान् ।
नैव जीवोऽस्ति चेदिह, तदेतद् घटितं कुतः ? ॥२०१॥
इह प्राप्तोऽसि मर्त्यत्व - ममर्त्यत्वं परत्र च ।
ततस्ते परलोकोऽपि, प्रत्यक्षोऽस्तीह लोकवत् ॥२०२॥
एवं वज्रायुधेनायं, विबुधः प्रतिबोधितः ।
[१]स्वर्भूषणैस्तमभ्यर्च्य, ततः सम्यक्त्वमग्रहीत् ॥२०३॥
त्वया कुमार ! संसारे, निपतन्नुद्धृतोऽस्म्यहम् ।
किं शस्यं यस्य ते क्षेम-ङ्करस्तीर्थङ्करः पिता ॥२०४॥
इत्युक्त्वैशानमाप्तं तं, [२]वज्रश्लाघाकरं सुरम् ।
ईशानेन्द्रोऽब्रवीदेव, भाव्यर्हन् भगवानयम् ॥२०५॥
[३]मधौ '[४]स्वरनिपाता'ख्यो-द्याने वज्रायुधोऽन्यदा ।
रेमे लक्ष्मीवतीमुख्यैः , सप्तदेवीशतैः समम् ॥२०६॥
वाप्यां देवीयुतो यावज् -[५]जोलकेलिरतोऽस्त्यसौ ।
तावत् तत्रापतद् देवो, विद्युद्दंष्ट्राभिधः क्रुधा ॥२०७॥
प्राग्[६]भवारेर्दमितारे-र्जीवो भ्रान्त्वा भवं चिरात् ।
देवोऽभवन्निभाल्यैष, क्रुद्धो वज्रायुधं तदा ॥२०८॥
नागपाशैः पदद्वन्द्वे, बद्ध्वा वज्रायुधं कुधीः ।
क्षितिध्रमेकं तं पेष्टुं, चिक्षेपोत्क्षिप्य रोषतः ॥२०९॥
मुष्टिप्रहारैर्यद्वज्र-सारैर्वज्रायुधः क्रुधा ।
किं चित्रमत्र यन्निन्ये, गिरिं तं विशरारुताम् ॥२१०॥
लीलायानेऽपि यस्याङ्घ्रि -न्यासैः स व्यथतेतराम् ।
नागत्राताऽ त्रोटयत् स, नागपाशान् किमद्भुतम् ? ॥२११॥
तदा 'विदेह'चैत्यानि, नत्वा 'नन्दीश्वरे' व्रजन् ।
शक्रोऽपश्यत् कुमारं तं, निर्जरोर्जित[७]जित्वरम् ॥२१२॥

---

१ क-'स्वभूषणै०'। २ वज्रायुधप्रशंसाकारिणम्। ३ चैत्रे। ४ नि-क- 'सूरनिपाता०' । ५ नि - जलकेलिरतो । ६ नि -ख 'जन्मारे०' । ७ क - 'सत्वरम्' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

त्वं भावी 'भरत'क्षेत्रे, शान्तिः षोडशतीर्थकृत्।
इत्युक्त्वा तं समभ्यर्च्य, भक्त्या सुरविभुर्ययौ ।।२१३।।
क्षेमङ्करनृपो लोका न्तिकैर्देवैर्निवेदिते।
प्रव्रज्यासमये राज्य - भाजं वज्रायुधं व्यधात् ।।२१४।।
प्रव्रज्य परमं तप्त्वा, तपः प्राप्य च केवलम्।
क्षेमङ्करस्तीर्थङ्करः , प्रवृत्तो भव्यबोधने ।।२१५।।
वज्रायुधनृपस्यापि, चक्रादीनि चतुर्दश।
रत्नानि जज्ञिरे चक्र-वर्त्तितानर्त्तिताप्तये ।।२१६।।
स तैराढयः स 'वैताढ्यं', विजयं 'मङ्गलावती'म्।
चक्री व्यजेष्ट षट्खण्ड-माखण्डलपराक्रमः ।।२१७।।
स वृत्ते चक्रवर्त्तित्वा[१] - भिषेके भूभरक्षमम्।
सहस्त्रायुधमाधत्त, यौवराज्ये नयोज्ज्वलम् ।।२१८।।
अन्यदा संसदासीनं, वज्रायुधधराधिपम्।
स्वामिन्! मां रक्ष रक्षेति, कोऽपि विद्याधरो ब्रुवन् ।।२१९।।
कम्पमानवपुः काम-मश्वस्थोऽश्वत्थपत्रवत्।
अम्बरात् तूर्णमुत्तीर्य[२], शरण्यं शरणे[३] श्रितः ।।२२०।।-युग्मम्
तत्पृष्ठे खेटकं खड्गं, दधाना [४]खेचराङ्गना।
एत्योचे चक्रिणं चक्रिन्!, [५]दुर्णयोऽयं प्रमुच्यताम् ।।२२१।।
तत्पृष्ठे च गदापाणिः, कोऽप्येत्य [६]खेचरोऽवदत्।
क्रुधा वज्रायुधाधीशं, देवाऽस्य शृणु दुर्नयम् ।।२२२।।
'जम्बू'द्वीपेऽत्र 'विदेहे', "सुकच्छ'विजये गिरौ।
'वैताढ्ये'ऽस्ति जितस्वर्ग -पुरं 'शुक्लपुरं' पुरम् ।।२२३।।
तस्मिन् पवनवेगोऽहं, महीपालो मम प्रिया।
सुकान्तेत्यावयोः पुत्री, नाम्ना शान्तिमतीत्यसौ ।।२२४।।
प्रज्ञप्तिं साधयत्येषा, क्ष्माधरे मणिसागरे।
उत्क्षिप्ता खेऽमुना चास्याः[७], सिद्धा विद्या तदैव च ।।२२५।।

---

१ ख - 'चक्रित्वर्तित्वा०'। २ नि - क 'मुत्तीर्णः'। ३ क - 'शरणाश्रितः'। ४ क - 'खचराङ्गना'। ५ ख - 'दुर्नयो मुच्यतामयम्। ६ क - 'खचरो०'। ७ क - 'वाच्यां'।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

विद्याभयेन मत्पुत्र्याः , पापात्माऽयं पलायितः ।
क्वाप्यप्राप्य परित्राणं, शरणं त्वत्क्रमौ श्रितः ॥२२६॥
प्रज्ञप्तिविद्यापूजायै, यावत् तं नगमागमम् ।
अहमेतां सुतां ताव- दनालोक्याकुलोऽभवम् ॥२२७॥
आभोगिन्या ततो ज्ञात्वा, पापमेतं त्वदन्तिके ।
एतं तु हन्तुमायातां तनयां चाहमागमम् ॥२२८॥
तदेष त्यज्यतां दोषी, दुष्टात्मा दुष्टसूदन! ।
कीनाशसदनं येन, प्रापये गदयाऽनया ॥२२९॥
एनं[1] ततोऽवधिज्ञानाद्, बुद्ध्वा वज्रायुधोऽवदत् ।
अहो प्राग्जन्मपर्यायो, ज्ञायतामनयोरयम् ॥२३०॥
'जम्बू' द्वीपेऽत्रैरवत'-क्षेत्रे 'विन्ध्यपुरे' पुरे ।
विन्ध्यदत्तो नृपोऽभूत् तत् -पत्नी नाम्ना सुलक्षणा ॥२३१॥
अनयोर्जज्ञे नलिन -केतुनामा तनूद्भवः ।
पुरे तत्र सार्थवाहो, धर्ममित्राभिधोऽभवत् ॥२३२॥
श्रीदत्ता दयिता तस्य, तयोर्दत्तः सुतोऽजनि ।
दत्तस्यापि प्रिया रूप-प्रभारम्भा प्रभङ्करा ॥२३३॥
तया दयितया दत्तो, वसन्ते सममन्यदा ।
स्वैरं व्यलसदुद्याने[2], शक्रः शच्येव 'नन्दने' ॥२३४॥
स राजसूनुर्नलिन - केतुस्तत्र तदागतः ।
पश्यन् प्रभङ्करां[3] सद्यो, मान्मथैर्मथितः शरैः ॥२३५॥
स्मरातुरोऽपहृत्यैतां, क्रीडावापीवनादिषु ।
तया विलासवत्याऽसौ, विललास नरेन्द्रभूः ॥२३६॥
दत्तस्तद्विरहोन्मत्तः , सम्भ्रमन्सुमनोऽभिधात् ।
मुनेः केवलिनो वाचा, चैतन्यं सोऽश्रयत् पुनः ॥२३७॥
शान्तो दान्तमना दान - धर्माधीनधनोऽन्वहम् ।
स कालधर्ममध्यास्ते, सम्पूर्णपुरुषायुषः ॥२३८॥

---

१ ख- 'एतं' । २ क - 'विलस०' । ३ क - 'प्रभाकरां' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

'जम्बू' द्वीपे प्राग् 'विदेहे', 'सुकच्छे' विजये गिरौ ।
'वैताढ्ये' 'स्वर्णतिलके', पुरे विद्याधरेश्वरः ॥२३९॥
महेन्द्रविक्रमाह्वोऽस्या-ऽनिलवेगा प्रियाऽभवत् ।
तयोरजितसेनाख्यो, दत्तजीवः सुतोऽजनि ॥२४०॥-युग्मम्
विन्ध्यदत्ते मृते 'विन्ध्य'-पुरे नलिनकेतुना ।
राज्यं कृत्वाऽन्ते प्रव्रज्य, तप्त्वा मुक्तिरवाप्यत ॥२४१॥
प्रभङ्करा विना दीक्षां, तप्त्वा चान्द्रायणं[1] तपः ।
मृत्वा पवनवेगाऽऽसीत्, सुता शान्तिमती तव[2] ॥२४२॥
अनेनाऽजितसेनेन, पूर्वस्नेहेन ते सुता ।
विद्याभृता हृता तेन, कुपः पवनवेग! मा ॥२४३॥
इति श्रुत्वा मिथः शान्ताः[3], क्षमयामासुराशु ते ।
व्याजहार पुनर्वज्रा-युधस्तान् विस्मिताशयान् ॥२४४॥
आदास्यध्वे त्रयो दीक्षां, क्षेमङ्करजिनान्तिके ।
यूयं कर्ता पुनः शान्ति-मती रत्नावलीतपः[4] ॥२४५॥
प्रान्तेऽसौ मृत्वाऽनशना-दीशानेन्द्रो भविष्यति ।
युवामपि क्षणेऽत्रैव, केवलज्ञानमाप्स्यथः ॥२४६॥
ईशानेन्द्रः स तत्रैत्य, युवयोः केवलोत्सवम् ।
तपःकृशस्य चार्चा स्व-शरीरस्य करिष्यति ॥२४७॥
'ईशान'तस्ततश्च्युत्वा, क्रमा'दीशान' वासवः ।
प्राप्य मर्त्यत्वमुत्पन्न[5]-केवलो मुक्तिमेष्यति ॥२४८॥
त्रिकालज्ञानकलितं, तद् वज्रायुधचक्रिणः ।
वचः श्रुत्वाऽभवन् सभ्याः, सर्वे विस्मेरविस्मयाः ॥२४९॥
नृपः पवनवेगस्तत्-तनया शान्तिमत्यपि ।
विद्याभृच्चाजितसेनो, यथोक्तमभजंस्त्रयः ॥२५०॥
सहस्रायुधवध्वाऽथ, जयना[6] सञ्ज्ञया निशि ।
स्वप्ने व्यलोकि कनक शक्तिः कान्तिकरम्बिता ॥२५१॥

---

१ एतत्स्वरूपार्थं दृश्यतां परिशिष्टम् । २ क - 'तथा' । ३ क - 'क्षान्ताः' । ४ एतत्स्वरूपार्थं प्रेक्ष्यतां तत्त्वार्थसूत्रस्य श्रीसिद्धसेनगणिकृता वृत्तिः (द्वि.त्रि.पृ २०१) । ५ क - 'मापन्न' । ६ ख - 'जयसेना' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

तयाऽथ कथिते स्वप्ने, प्रातरित्याह तत्पतिः ।
भविष्यति सुतो देवि !, महाशक्तिस्तव ध्रुवम् ॥२५२॥
देवी बभार सा गर्भं, सौति स्म समये सुतम् ।
स्वप्नानुसारात् कनक-शक्तिरित्युदिताह्वयम् ॥२५३॥
शैशवं समभिक्रान्तः, प्राप्ताभिनवयौवनः ।
पुत्रीं 'सुमन्दिर'पुर - स्वामिनो मेरुमालिनः ॥२५४॥
मल्लाकुक्षिभवां रूपा-ऽप्रतिमल्लामिलातले ।
नाम्ना कनकमालेति, मतां परिणिनाय ताम् ॥२५५॥-युग्मम्
इतो 'मशक्यसारा'ख्ये, पुरे [1]विश्वम्भरेश्वरः ।
आसीदजितसेनाख्यः, प्रियसेनाऽस्य च प्रिया ॥२५६॥
तयोर्वसन्तसेनेति, सुताऽऽसीद् रूपविश्रुता ।
सा प्राक् कनकमालायाः, प्रियालापा प्रिया सखी ॥२५७॥
पिता स्वयंवरां प्रैषी -[2]देतां कनकशक्तये ।
स तां पर्यणयद् वज्रा-युधपौत्रो यथाविधि ॥२५८॥
तस्यास्तेन विवाहेन, पितृष्वसृसुतोऽभवत् ।
एकाकी कनकशक्ति -रुद्यानेऽचरदन्यदा ॥२५९॥
उत्पतन्तं पतन्तं च, नरं कंचिन्निरूप्य सः ।
तत्रोचे पत्रिवत् किं भो, त्वं पतस्युत्पतस्यथ? ॥२६०॥
सोऽप्यवादीदहं विद्या-धरो 'वैताढ्य'पर्वते ।
गतोऽग्रेऽर्थेन केनापि, व्यावृत्तोऽत्रापतं पुनः ॥२६१॥
अस्यारामस्य रम्यत्वं, पश्यतोऽलमवश्यकृत् ।
एकमाकाशगामिन्या, विद्याया विस्मृतं पदम् ॥२६२॥
पठेत्युक्ते [3]पदेनोना, विद्योक्ता तेन साऽथ ताम् ।
पूर्णां पदानुसारिण्या, कुमारः प्रज्ञयाऽपठत् ॥२६३॥
ततः पुनर्नवीभूत-विद्यो विद्याधरो ददौ ।
स स्वविद्याः कुमाराय, कृतज्ञा ह्युपकारिणः ॥२६४॥

---

१ नृपः । २ क - 'देषां' । ३ क - 'तैतोनेन (?) विद्योक्ता०' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

ययौ विद्याधरो विद्याः , कुमारस्ता यथाविधि ।
साधयित्वा सुधीरासीद्, विद्याधरशिरोमणिः ॥२६५॥
वसन्तसेनायाः पितृ[१]-ष्वस्त्रीयो रोषणोऽपि सः ।
न कर्तुं कनकशक्ते - रपकारं क्षमोऽभवत् ॥२६६॥
त्रपया सोऽन्नपानादि -परिहारपरायणः ।
विपद्य त्रिदशो जज्ञे, हिमचूलाऽभिधानतः ॥२६७॥
वसन्तसेना-कनक-मालाभ्यां सममिच्छया ।
सुखं विजह्रे कनक-शक्तिः शैलवनादिषु ॥२६८॥
प्रियाद्वयान्वितः सोऽगात्, कदापि 'हिमवद्'गिरिम् ।
देशनां विपुलमति -चारणर्षेरिहाशृणोत् ॥२६९॥
प्रतिबुद्धोऽथ कनक शक्तिः कान्ताद्वयं गृहे ।
राज्यश्रिया समं मुक्त्वा, मुक्तिदं व्रतमग्रहीत् ॥२७०॥
वसन्तसेना-कनक -माले ते निर्मलाशये ।
आर्याया विमलमतेः, पार्श्वे जगृहतुर्व्रतम् ॥२७१॥
एकदा कनकशक्तिः, साधुः सिद्धिपदे गिरौ ।
शिलायां स्थितवान् श्रित्वा, प्रतिमामेकरात्रिकीम् ॥२७२॥
हिमचूलः सुरस्तत्र, प्राप्तस्तं प्रेक्ष्य रोषवान् ।
उपसर्गान् सृजन् विद्या - धरैर्वित्रासितोऽधमः ॥२७३॥
प्रतिमां पारयित्वा तां, विहरन्नवनीं मुनिः ।
जगाम कनकशक्ति -र्नगरीं 'रत्नसंचयाम् ॥२७४॥
तत्र सूरनिपातोप-वने प्रतिमयाऽथ सः ।
[२]तस्थिवानेकरा[३]त्रिक्या, केवलज्ञानमाप्तवान् ॥२७५॥
केवलज्ञानमहिमां, तस्यैत्य त्रिदशा व्यधुः ।
निभाल्य हिमचूलस्तत्, तमेव शरणं [४]श्रितः ॥२७६॥
तस्य वज्रायुधश्चक्री[५], ससहस्रायुधो मुनेः ।
निर्माय महिमां श्रुत्वा, देशनां स्वपु[६]रीं ययौ ॥२७७॥

---

१ नि - पैतृ । २ ख - 'स्थितवान्' । ३ क- 'रात्रिक्यः' । ४ ख - 'स्थितः' । ५ क - 'श्चक्रे' । ६ क - 'पुरं ययौ' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

अथ वज्रायुधो राज्ये, स्वे सहस्रायुधं व्यधात् ।
क्षेमङ्करजिनोपान्ते, स्वयं[1] दीक्षामुपाददे ॥२७८॥
चतुःसहस्री राज्ञीनां, शतं राज्ञां किरीटिनाम् ।
शतानि सप्त पुत्राणां, तमनुव्रतिनोऽभवन् ॥२७९॥
'सिद्धशैले'ऽन्यदा वज्रा-युधर्षिर्विहरन् गतः ।
वार्षिकीं प्रतिमां तत्र, स्तम्भे वैरोचने स्थितः ॥२८०॥
मणिकेतु -मणिकुम्भा-वितोऽश्वग्रीवनन्दनौ ।
भवं भ्रान्त्वा चा[2]रुतपो-ऽभावादसुरतां गतौ ॥२८१॥
तत्र तौ स्वैरचर्याप्तौ, तमृषिं प्रेक्ष्य चक्रतुः ।
तस्योपसर्गानमित -तेजोभवजवैरतः ॥२८२॥-युग्मम्
तदा तिलोत्तमा-रम्भा-दयो देव्यो दिवौकसाम् ।
तत्रावतेरुस्तं नन्तुं, त्रस्तौ तौ तद्भयाद् रयात् ॥२८३॥
वार्षिकीं प्रतिमां तां स, नीत्वा पारमपारयत् ।
ततो वज्रायुधो धात्रीं, विजहार म[3]हायतिः ॥२८४॥
स सहस्रायुधो न्यस्य, राज्ये शतबलिं सुतम् ।
पिहिताश्रवगणभृत्-पादान्ते व्रतमग्रहीत् ॥२८५॥
वज्रायुधर्षेर्विहरन्, स सहस्रायुधोऽमिलत् ।
संयुक्तौ तौ पितापुत्रौ, तपस्यन्तौ विचेरतुः ॥२८६॥
भवार्त्तौ 'वीषत्प्राग्भार'-क्षितिध्रमधिरुह्य तौ ।
पादपोपगमं नाम, श्रितावनशनं मुनी ॥२८७॥
मृत्वा महा[4]मुनिपंच-विंशत्यब्धिमितस्थितौ ।
ग्रैवेयके तृतीये ता - वहमिन्द्र[5]पदे स्थितौ ॥२८८॥
'जम्बू'द्वीपेऽत्रैव प्राच्य-'विदेहे' क्षितिभूषणे ।
विजये 'पुष्कलावत्यां', पूरास्ते 'पुण्डरीकिणी' ॥२८९॥
तस्यां घनरथो राजा, रेजे तस्य प्रियाद्वयम् ।
एका प्रियमतिर्नाम्ना, द्वितीया तु मनोरमा ॥२९०॥

---

१ ख - 'तथा' । २ नि -ख - 'बालतपोभावा०' । ३ क - 'महीपतिः' । ४ नि - मुनी। ५ ख - 'पदं श्रितौ' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

वज्रायुधस्य जीवोऽथ, च्युत्वा ग्रैवेयकादभूत् ।
प्रियमत्याः सुतो मेघ -स्वप्नान्मेघरथाभिधः ॥२९१॥
सहस्रायुधजीवोऽपि, जज्ञे ग्रैवेयकाच्च्युतः ।
मनोरमायास्तु रथ -स्वप्नाद् दृढरथाभिधः ॥२९२॥
घनप्रीती मिथो मेघ -रथो दृढरथोऽपि तौ ।
क्रमेण कामिनीनेत्र-कार्मणं यौवनं श्रितौ ॥२९३॥
नृपतेर्निहतशत्रोः, 'सुमन्दिर' पुरप्रभोः ।
मन्त्री घनरथं प्राप्य, प्रणम्येति व्यजिज्ञपत् ॥२९४॥
नृपतेः सन्ति निहत - शत्रोस्तिस्रः सुताः प्रभो! ।
उभे मेघरथस्यास्ता -मेका दृढरथस्य तु ॥२९५॥
मुदा सम्मान्य तं राज्ञा, कुमारौ प्रहितौ ततः ।
तौ चेलतुश्च सामन्ता - ऽमात्यसैन्यशतावृतौ ॥२९६॥
प्रयाणैः प्रचलन्तौ तौ, 'सुमन्दिर' पुरं प्रति ।
राज्ञः सुरेन्द्रदत्तस्य, देशसीमां समीयतुः ॥२९७॥
दूतः सुरेन्द्रदत्तस्या - भ्येत्य मेघरथं जगौ ।
मा गा मद्देशमध्येन, स्वामी मे त्वां वदत्यदः ॥२९८॥
स्मित्वा मेघरथोऽवादीद्, देशोऽयं मेऽध्वनाऽमुना ।
याम्यन्योऽस्ति यदि स्वामी, निवारयतु मां स तत् ॥२९९॥
इति दूतेन गत्वोक्ते, व्यक्तं रोषारुणेक्षणः ।
सुरेन्द्रदत्तः प्राचालीत्, ततः सर्वाभिसारतः ॥३००॥
युध्यमानोऽभिमानोग्रः, कुमाराभ्यां विजित्य स ।
जीवन् गृहीतस्तद्देशे, निजाज्ञा घोषिता ततः ॥३०१॥
नीतः सुरेन्द्रदत्तोऽपि, 'सुमन्दिर' पुरे समम् ।
अभ्याययौ स निहत -शत्रू राजकुमारयोः ॥३०२॥
उपयेमे मेघरथः, प्रियमित्रा मनोरमे ।
ज्यायस्यौ दृढरथोऽपि, सुमत्याख्यां कनीयसीम् ॥३०३॥
सम्मानितौ विसृष्टौ तौ, राज्ञा निहतशत्रुणा ।
ताभ्यां सुरेन्द्रदत्तोऽपि, स्वदेशे स्थापितः पुनः ॥३०४॥

---

१ क - 'सुमन्दर०' । २ नि - क - 'शत्रुराजकुमारयोः' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

सम्प्राप्तौ स्वपुरीं प्रीत्या, श्लिष्टौ घनरथेन तौ ।
विशेषितोत्सवां[1] द्वेषि-पेषि[2]शौर्यौ प्रवेशितौ ।।३०५।।
पत्न्यौ मेघरथस्यापि, सुषुवाते सुतौ क्रमात् ।
नन्दिषेणं प्रियमित्रा, मेघसेनं मनोरमा ।।३०६।।
प्रिया दृढरथस्यापि, सूते स्म सुमतिः सुतम् ।
रथसेनाभिधं सर्व-कलाकौशलशालिनम् ।।३०७।।
अन्तःपुरे प्रियापुत्र-पौत्रैर्घनरथो वृतः ।
सुसेनावेश्यया [3]व्यज्ञ -प्यैवं कुर्कुटहस्तया ।।३०८।।
देवाऽयं कुर्कुटो मेऽन्य-कुर्कुटेन रणोत्कटः ।
जीयते चेत् [4]तदा लक्षं, दीनाराणां पणं ददे ।।३०९।।
देवी मनोरमाऽवादी-देवं देवाऽमुना मम ।
वज्रतुण्डस्ताम्र[5]चूडः, पणेनानेन युध्यताम् ।।३१०।।
एवमस्त्विति राज्ञोक्तं, ततस्तौ च[6]रणायुधौ ।
उर्व्यामुत्तारितौ चित्र-गतिनृत्तौ प्रजह्रतुः ।।३११।।
चंचूभ्यां चरणाभ्यां च, चण्डयोस्ताम्रचूडयोः ।
तयोर्घनं प्रहरतो-रथो घनरथोऽवदत् ।।३१२।।
न मध्यादनयोरेका -ऽप्येकेन युधि जेष्यते ।
आह मेघरथः किं ना[7] -ऽनयोर्जयपराजयौ? ।।३१३।।
अथो घनरथो राजा, ज्ञानत्रयधरोऽब्रवीत् ।
प्राचीनजन्माचरितं, चरितं शृणुतै[8]र्तयोः ।।३१४।।
अस्यैव 'जम्बू' द्वीपस्य, क्षेत्रेऽस्त्यैरवते' पुरम् ।
नाम्ना 'रत्नपुरं' तत्र, वणिजौ द्वौ बभूवतुः ।।३१५।।
दत्तो धनवसुश्चैतौ, प्रीतिप्रीतौ परस्परम् ।
भ्रेमतुर्भूरिवित्ताशौ, युतौ ग्रामपुरादिषु ।।३१६।।

१ नि - विशेषितोत्सवं । २ क - 'वीर्यौ' । ३ ख - 'विज्ञप्येवं' । ४ ख - 'पणं लक्षं, दीनाराणां तदाददे' । ५ कुर्कुटः । ६ कुर्कुटौ । ७ क -'मानयो०' । ८ ख -'नयोः'।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

मार्गे[१] भाराक्षमानुक्ष्णः , शकटैर्भारसङ्कटैः[२] ।
प्रतोदैर्यष्टिभिस्त्यक्त-दयं ताडयतः स्म तौ ।।३१७।।
तयोः कूटतुलामानै-र्मर्त्त्यान् वंचयतोश्चिरम् ।
अबोधयोर्विरोधोऽभू-देकद्रव्याभिलाषयोः ।।३१८।।
क्रुद्धौ युध्वा मिथो मृत्वा, तावभूतामुभाविभौ ।
तत्रै 'वैरवते' 'स्वर्ण-कूला' कूलंकषातटे ।।३१९।।
क्रमादुद्यौवनादेतौ, दन्तादन्ति कराकरि ।
द्वावपि प्रक्षरद्दानौ, क्रुद्धोदग्रमृधौ मृतौ ।।३२०।।
अस्यैव 'जम्बू'द्वीपस्य, क्षेत्रेऽत्र 'भरता' भिधे ।
'विनीता'-यां नन्दिमित्रो -ऽभूदिद्धमहिषीधनः ।।३२१।।
तस्येष्टे महिषीयूथे, जातौ तौ महिषौ ततः ।
'अयोध्या'ऽधिपतिः शत्रुंजयोऽभूज्जगतीविभुः ।।३२२।।
देवानन्दा प्रिया तस्य, तयोः पुत्रौ बभूवतुः ।
धरषेण[३]-नन्दिषेणौ, महिषौ तावपश्यताम् ।।३२३।।
ताभ्यां तौ कौतुकात् क्रीत्वा, रक्ताक्षौ वपुषोत्कटौ ।
मिथः प्राग्जन्मवैरान्धा-वयोध्येतां क्रुधोद्धुरौ ।।३२४।।
युध्वा मृत्वा च तौ जातौ, पुर्यां तत्रैव मेण्ढकौ ।
मिथः प्रहृत्य मृत्वा ता -वुत्पन्नौ कुर्कुटाविमौ ।।३२५।।
पुराऽप्येतौ, समप्राणौ नैकोऽप्येकेन निर्जितः ।
एकः पूर्ववदेकेन, सम्प्रत्यपि न जेष्यते ।।३२६।।
स्माह मेघरथो देव, ! न वैरादेव केवलम् ।
युध्येते कुर्कुटौ विद्या - धराक्रान्ताविमौ पुनः ।।३२७।।
तथाहि 'धातुकी'खण्डे, पूर्वैरवतभूषणे ।
अभूदभयघोषाख्यो, राजा 'वज्रपुरे' पुरे ।।३२८।।
बभूव वल्लभा तस्य, सुवर्णतिलकाह्वया ।
विजयो वैजयन्तश्च, तयोः पुत्रावजायताम् ।।३२९।।

---

१ ख - 'महाभारा०' । २ नि -ख- 'शकटैर्भण्डिसङ्कटैः' । ३ ख - 'धनसेन०' ।
४ ख - 'पुत्रौ बभूवतुः' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

तत्रै 'वैरवत' क्षेत्रे, पुरे 'स्वर्णपुरे' नृपः ।
शङ्खोऽभूत् तत्प्रिया पृथ्वी, पृथ्वीसेना तयोः सुता ।।३३०।।
एतामभयघोषाय, शङ्खक्ष्मापः सुतां ददौ ।
स रेमे पृथिवीनाथः , पृथवीसेनया तया ।।३३१।।
स वसन्तेऽन्यदोद्यानं, राजा सान्तःपुरो ययौ ।
पृथ्वी देवी त्वनुज्ञाप्य, नृपं चिक्रीड तत्र सा ।।३३२।।
तदन्तर्दन्तमथनं, दृष्टाऽवन्दत सा मुनिम् ।
निशम्य देशनां तस्य, भववैराग्यभागभूत् ।।३३३।।
नृपमापृच्छय सा दन्त -मथनान्मुनितो व्रतम् ।
भवभीताऽभजद् भूप-स्तां शंसन् स्वपुरं ययौ ।।३३४।।
तदाद्यभयघोषोऽपि, दानादिसुकृतोद्यतः ।
कृतराज्योऽनन्तनाथ -तीर्थेशान्तेऽभवद् व्रती ।।३३५।।
विजयो वैजयन्तश्चा -ऽगृह्णीतां तमनु व्रतम् ।
पिता पुत्रौ त्रयोऽप्येते, दुस्तरं (पं?) तेपिरे तपः ।।३३६।।
राजर्षिरभयघोषो, विंशत्या स्थानकैः पुनः ।
सदैव सेवितैरर्हन् - नामगोत्रमुपार्जयत् ।।३३७।।
सेवितानशनाः प्रान्ते, ते त्रयोऽप्यायुषः क्षये ।
'अच्युते' द्युसदोऽभूवन्, द्वाविंशत्यर्णवायुषः ।।३३८।।
जीवोऽथाऽभयघोषस्य, प्रच्युतोऽच्युत' कल्पतः ।
पुर्यस्यां 'पुण्डरीकिण्यां', हेमाङ्गदमहीपतेः ।।३३९।।
जायायां वज्रमालिन्यां, सूनुर्घनरथो भवान् ।
जातस्तीर्थकरस्तात-कृतजन्मोत्सवः सुरैः ।।३४०।।-युग्मम्
'जम्बू' द्वीपस्य 'भरत'-क्षेत्रे 'वैताढ्य' भूभृति ।
उत्तरश्रेण्यलङ्कारे, 'स्वर्ण' नामाह्वये पुरे ।।३४१।।
राजा गरुडवेगोऽभूद्, धृतिषेणेति तत्प्रिया ।
विजयो वैजयन्तश्च, तौ च्युता 'वच्युता'त् ततः ।।३४२।।
उत्पेदाते तयोः पुत्रौ, चन्द्रार्कस्वप्नदर्शनात् ।
तौ चन्द्रतिलक -सूर-तिलकौ नामतः श्रुतौ ।।३४३।।

---

१ नि-ख- 'स्त्रर्णद्रुमे' । २ नि-ख- 'स्थानकैस्तु सः' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

अन्यदा जग्मतु 'मेरो' -मूर्ध्नि तौ 'नन्दने' वने ।
चरन्तौ सागरचन्द्र -चारणर्षिमपश्यताम् ॥३४४॥
केवलज्ञानिना तेन, पृष्टेन प्राग्भवास्तयोः ।
ख्यातास्ताभ्यां ततोऽज्ञायि, प्राग्जन्मजनको भवान् ॥३४५॥
तौ त्वां द्रष्टुमिहायातौ[1], स्वामिन्! विद्याधराविमौ ।
सङ्क्रमं चक्रतुस्ताम्र -चूडयोः क्रीडयाऽनयोः ॥३४६॥
इति श्रुत्वा स्फुटीभूय, प्राग्जन्मजनकं नृपम् ।
भक्त्या घनरथं नत्वा, गतौ विद्याधरौ गृहम् ॥३४७॥
तावप्यात्मभवानेवं, निन्द्यानाकर्ण्य कुर्कुटौ ।
सम्यक्त्वं घनसंवेगौ, श्रितौ घनरथान्तिके ॥३४८॥
मृत्वा साशननौ 'भूत-रत्ना'टव्यां बभूवतुः ।
ताम्रचूल-स्वर्णचूला-ऽभिधौ तौ भूतभूपती ॥३४९॥
तौ बुद्ध्वाऽवधिना पूर्व -भवमेत्योपकारिणम् ।
श्रुत्वा[2] घनरथं मेघ -रथमित्यूचतुर्मुदा ॥३५०॥
आवां तौ कुर्कुटौ युष्मत् -प्रसादाद् व्यन्तरेश्वरौ ।
अभूवेमौ तदेतन्नौ[3] विमानमधिरुह्यताम् ॥३५१॥
सर्वां सर्वसहां पश्य, ज्ञाताऽस्ति ज्ञानतो यदि ।
इत्यर्थितो मेघरथो, विमानमधिरूढवान् ॥३५२॥
तस्मै सपरिवाराय, तद्विमानाधिरोहिणे ।
तौ साद्रिसागरद्वीपां, दर्शयामासतुः क्षितिम् ॥३५३॥
अथ मेघरथं नीत्वा, तौ पुनः 'पुण्डरीकिणी'म् ।
सौधे कृत्वा रत्नवृष्टिं, नत्वा स्वं जग्मतुः पदम् ॥३५४॥
अथो घनरथो राजा, राज्ये मेघरथं न्यधात् ।
यौवराज्ये दृढरथं, स्वयं दीक्षामुपाददे ॥३५५॥
तीर्थङ्करो घनरथः क्रमादुत्पन्न केवलः ।
प्रबोध्य प्राणिनः क्षीण-कर्मा मोक्षमुपेयिवान् ॥३५६॥
चक्रे मेघरथो राजा, राज्यं दृढरथान्वितः ।
सोऽन्यदा 'देवरमणो'-द्यानेऽयासीद् रिरंसया ॥३५७॥

१ नि - क - 'द्रष्टुमिह प्राप्तौ' । २ क - 'स्तुत्वा' । ३ आवयोः ।

www.jaintatvagyanshala.org

प्रियमित्राप्रियायुक्तः, तत्राशोकतले स्थितः ।
सङ्गीतमविगीतं स, यावत् प्रास्तावयन्नृपः ॥३५८॥
तावद् भूतैराविर्भूतैः, प्रभूतैर्भूपतेः पुरः ।
प्रारभ्यताद्भुतालम्ब - स्ताण्डवाडम्बरः परः ॥३५९॥-युग्मम्
यावत् ते ताण्डवं तेनु -स्तावदाविरभूत् पुरः ।
पुमानेको विमानेन, रामया रम्ययाऽन्वितः ॥३६०॥
भक्त्या मेघरथं नत्वा, क्षमयित्वा च सोऽगमत् ।
प्रियमित्राऽऽह नाथाऽयं, कः केयं कथमागतौ? ॥३६१॥
अथो मेघरथो[१]ऽवादीत्, 'पुष्करार्द्धस्य 'भारते' ।
पूर्वस्मिन्नस्त्यनर्घ्यश्रि, पुरं 'सङ्घपुरा'ह्वयम् ॥३६२॥
राज्यगुप्ताभिधस्तत्र, दुःस्थोऽभूत् कुलपुत्रकः ।
शङ्खिका नाम तत्पत्नी, परकर्मकरावुभौ ॥३६३॥
प्राप्तौ तौ फलसङ्घाया - ऽन्यदा 'सङ्घगिरिं गिरिम् ।
सर्वगुप्तमुनेर्धर्मं, तत्राकर्णयतः स्म तौ ॥३६४॥
किंचिदात्मोचितं याच - मानयोरनयोस्तपः ।
सर्वगुप्तो दिदेश द्वा[२] - त्रिंशत्कल्[३]याणिकं तपः ॥३६५॥
द्वे त्रिरात्रे चतुर्थानि, द्वात्रिंशदिति तत् तपः ।
[४]कृत्वाऽन्ते धृतिधरर्षिं, प्रत्यलाभयतां च तौ ॥३६६॥
सर्वगुप्तमुनेरन्ते, राज्यगुप्तः सशङ्खिकः ।
प्रवव्राज स चौचाम्ल -वर्द्धमान[५] तपो व्यधात् ॥३६७॥
राज्यगुप्तो यतिः प्रान्ते, विपन्नोऽनशनान्वितः ।
'ब्रह्मलोके' दशोदन्व-ज्जीवितो निर्जरोऽजनि ॥३६८॥
'जम्बूद्वीपेऽत्र 'भरते', 'वैताढ्यो'त्तरश्रेणौ पुरि ।
'अलका'यामभूद् विद्युद् रथो-विद्याधरेश्वरः ॥३६९॥

---

१ नि-ख- 'ऽवोचत्' । २ एतत्स्वरूपं परिशिष्टे निरूपयिष्यते । ३ नि - कल्याणकं । ४ क- 'कृत्वा ते धृतधर' । ५ क - 'तावाप्तवर्ध०' नि- भात्राम्ल। ६ एतत्स्वरूपार्थ विलोक्यतां -परिशिष्टम् ।

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

तस्य मानसवेगाऽऽसीत्, पत्नी पुत्रस्तयोरभूत् ।
जीवः स राज्यगुप्तस्य, प्रच्युतो 'ब्रह्मलोक'तः ॥३७०॥
कृतः पित्रा सिंहरथ -स्वप्नात् सिंहरथाभिधः ।
स व्युवाहोत्कृष्टकुल -कन्यां वेगवतीं युवा ॥३७१॥
शंखिका साऽपि तत्पन्ती, तपस्तप्त्वा [1]विपद्य च ।
'ब्रह्मलोके' सुरो जज्ञे, ततश्च्युत्वाऽस्य पन्त्यभूत् ॥३७२॥
न्यस्य सिंहरथं राज्ये, दीक्षां विद्युद्रथोऽ[2]ग्रहीत् ।
तपोभिर्दुस्तपैः क्षीण-शेषकर्मा शिवं ययौ ॥३७३॥
सोऽथ सिंहरथो द्वीपे, 'धातुकी' खण्डनामनि ।
पश्चिमेषु 'विदेहे'षु, 'सीतोदो'त्तररोधसि ॥३७४॥
'सूत्रा'ऽभिधाने विजये, पुरे 'खड्गपुरा'ह्वये ।
गत्वा पन्त्या सहार्हन्तं, नुनावाऽमितवाहनम् ॥३७५॥-युग्मम्
तद्धर्मदेशनां श्रुत्वा, तं नत्वाऽऽत्मपुरीं प्रति ।
व्यावृत्तस्य नभस्यूर्ध्वं, [3]तंत्रास्य स्खलिता गतिः ॥३७६॥
गतिर्मे स्खलिता कस्मा - दित्यधः स न्यधाद् दृशम् ।
यावत् तावदिहस्थं मां, नि[4]र्ध्याय व्यधित क्रुधम् ॥३७७॥
मामुत्क्षेप्तुमुपायाते, मयाऽस्मिन् वामपाणिना ।
आक्रान्ते रसति प्रेय-स्यस्य मां शरणं [5]गता ॥३७८॥
[6]मुक्तो मयाऽयं मत्प्रीत्यै, सङ्गीतं तत्पुरो व्यधात् ।
प्राक्तनतपसा चेय -मृद्धिरस्य महीयसी ॥३७९॥
पुरीं प्राप्यात्मजं राज्ये, कृत्वा मत्पितुरन्तिके ।
[7]प्रव्रज्योग्रं तपस्तप्त्वा, मुक्तिमेष गमिष्यति ॥३८०॥
इत्युक्त्वा प्रियमित्रायै, सप्रियः 'पुण्डरीकिणी'म् ।
पुरीं मेघरथो 'देव -रमणो'द्यानतो ययौ ॥३८१॥
पौष[8]धीं पौषधागारे, स्थितो मेघरथोऽन्यदा ।
धर्ममार्हतमाख्यातु -मारेभे भाविनां पुरः ॥३८२॥

१ क - 'व्यपद्यत' । २ नि -क - 'ऽश्रयत्' । ३ नि -ख- 'तस्यात्र' । ४ नि- निधाय । ५ नि -ख- 'श्रिता' । ६ क - 'मुक्तोऽयं' मया यत्प्रीत्यै, सङ्गीतंमत्पुरो' । ७ नि -क- 'प्रव्रज्योग्रतप०' । ८ नि - पौषधी

www.jaintatvagyanshala.org

तदङ्के कम्पवान् दीना - ननश्चलविलोचनः ।
अवाराप्तभयः[1] पारा -पत एकोऽपतत् तदा ॥३८३॥
से[2] तं स्वस्याभयं याच - मानं मानुषभाषया ।
मा भैषीरित्यभाषिष्ट, भूयो भूयोऽपि भूपतिः ॥३८४॥
नरेन्द्र ! मुंच मुंचामुं, मम भक्ष्यमिदं वदन् ।
तस्यानुमार्गमागच्छच् - छ्येनपक्षी क्षुधातुरः ॥३८५॥
भूमीशोऽभ्यधित श्येन - मेनमेनः परोद्यमम् ।
देवस्याप्यर्पयिष्यामि, नैवामुं शरणाश्रितम् ॥३८६॥
क्वाप्यनाप्तपरित्राण-प्राणिप्राणप्रहाणतः ।
भवतोऽप्यात्मनः पोषः , शोष एवैष तत्त्वतः ॥३८७॥
प्राणानां धारणा तु स्यात्, परैर्भोज्यान्तरैरपि ।
केवलं नरकायैव, जीविका जीवकायजा ॥३८८॥
नृपं मर्त्यगिरा श्येनः , सदस्येनमथावदत् ।
कपोतो मद्भयार्त्तोऽयं, क्षुधार्त्तोऽहं क्षितीश्वर ! ॥३८९॥
यद्यर्त्तिं शरणाप्तस्य, हरस्यस्येश ! रक्षणात् ।
तत् किं नाम ममाप्यर्त्तिं, न कृन्तस्येतदर्पणात् ? ॥३९०॥
त्रोटिकोटित्रुटद्व्यक्त -रक्तपत्रिपलाशिनः ।
ममाभक्ष्याणि भक्ष्याणि, पराणि क्व नु तृप्तये ॥३९१॥
मद्भक्ष्यं भवता रक्ष्यं , पारापतपतत्र्यसौ ।
प्राणा यान्त्यपरित्राणा, ही मे तेऽस्तु कृपालुता ॥३९२॥
तं स्माह साहसी श्येनं, भो ही दुःस्थ[3] ! ददाम्यहम् ।
पारापतेन तुलितं, स्वपलं माऽऽकुलो भव ॥३९३॥
श्येनेनास्त्वेवमित्युक्ते, स पारापतमेकतः ।
तुलायां न्यधितान्यत्रोत् -कृत्योत्कृत्यात्मनः पलम् ॥३९४॥
यथा यथा वपुः खण्डं, खण्डयित्वा नृपोऽक्षिपत् ।
तथा तथा स ववृधे, भारात् पारापतोऽधिकम् ॥३९५॥
कृपाकूपारस्तं पारा -पतं भाराधिकं[4] विदन् ।

---

१ क - 'रात्तभयः' । २ नि -क 'तं च' । ३ नि -क 'दुःस्थे' । ४ क - 'भारामितं'।

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

स्वयं तुलाधिरूढोऽपि, त्रैलोक्येऽप्यतुलोऽभवत् ॥३९६॥
धन्यो धन्योऽस्म्यहं यस्य, वपुरासीत् परार्त्तिहृत् ।
इत्युक्त्वा श्येनमित्यूचे, भो ग्रसानर्गलं पलम् ॥३९७॥
इति रोमाङ्कुराकीर्णे, जल्पत्युरुकृपे नृपे ।
वदन् जय जयेत्युच्चै-राविरासीत् पुरः सुरः ॥३९८॥
कृत्वा सज्जतनुं देवो, नरदेवमदोऽवदत् ।
त्वमेव पुरुषेष्वेकः, 'पौरुषाद् गलितोऽसि न ॥३९९॥
सत्त्वाश्रयं शशंस त्वां, शश्वदीशान'वासवः ।
महीशाऽसहमानोऽह -मकार्षं त्वेत्परीक्षणम् ॥४००॥
अद्राक्षं पक्षिणावेतौ, प्राग्वैरेण रणोल्बणौ ।
अध्यतिष्ठमकार्षं च, क्षमेशैतत् क्षमस्व तत् ॥४०१॥
मेदिनीन्दुमुदित्वेदं, देवोऽदीव्यद् दिवे मुदा ।
ततः सभासदो भूपं, वदन्ति स्म सविस्मयाः ॥४०२॥
किं श्येन -पारापतयो -रेतयोर्वैरकारणम्? ।
देवेनाऽनेन देवस्य, कुतो वा कैष्टमाहितम्? ॥४०३॥
राजाऽजल्पज् 'जम्बू' द्वीपे, क्षेत्रेऽ'स्त्यैरावते' पुरम् ।
आख्यया 'पद्मिनीखण्ड'-माखण्डलपुरोपमम् ॥४०४॥
तत्र सागरदत्ताख्यः, श्रेष्ठी श्रीसागरोऽजनि ।
तद्भार्या विजयसेना, तत्पुत्रौ धन -नन्दनौ ॥४०५॥
वाणिज्यार्थं गतौ 'नाग-पुरं' पितुरनुज्ञया ।
महामूल्यं महारत्नं, तौ तत्रैकमवापतुः ॥४०६॥
तौ 'शंख' तटिनीतीरे, रणं तद्रत्नकारणम् ।
कुर्वाणौ कोपसाटोपौ, पेततुस्तन्मदाहृदे ॥४०७॥
श्येन-पारापतावेता -वुत्पेदाते विपद्य तौ ।
इहापि कलहायेते, प्राग्भवोद्भववैरतः ॥४०८॥
'जम्बू'द्वीपे प्राग् 'विदेहे', 'सीता'या दक्षिणे तटे ।
विजये 'रमणीया'ख्ये, पूःख्याताऽस्ति 'शुभा' ऽभिधा ॥४०९॥

---

१ क - 'पौरुषान् (द्) गलितोऽसि नः' । २ ख - 'तत्परी०' । ३ क - 'मीहितम्'

www.jaintatvagyanshala.org

तस्यां भूपोऽभूत् [1]स्तिमित -सागरोऽस्य सुतोऽभवम् ।
अमुतः पंचमभवे, नाम्नाऽहमपराजितः ॥४१०॥
अभूवं बलदेवोऽहं, तदा विष्णुस्तु मेऽनुजः ।
आसीदनन्तवीर्याह्वः , सोऽभूद् दृढरथोऽधुना ॥४११॥
प्रतिविष्णुर्दमितारि-स्तदानीं मद[2]दुर्दमः ।
कनकश्रीकन्यकार्थं, निजघ्नेऽस्माभिराहवे ॥४१२॥
भ्रान्त्वा संसारकान्तारं, स 'जम्बू' द्वीप 'भारते' ।
मूले 'ऽष्टापद'शैलस्य, 'निकृत्याः ' सरितस्तटे ॥४१३॥
सोमप्रभाभिधस्यासीत्, तापसाधिपतेः सुतः ।
बालं तपः स कृत्वाऽलं, सुरूपाख्यसुरोऽभवत् ॥४१४॥
ईशानेन्द्रकृतामस्मत् -प्रशंसामसहिष्णुना ।
देवेनानेन तेने च, प्रत्यक्षं मत्परीक्षणम् ॥४१५॥
स्मृत्वा प्राग्भववृत्तं स्वं , श्येन-पारापतौ तु तौ ।
जातजातिस्मृती रुग्णौ, नृपान्तेऽनशनं श्रितौ ॥४१६॥
विपन्नौ तौ समुत्पन्नौ, सुरौ [3]भवनवासिषु ।
पारयित्वा पौषधं तु, सौधं मेघरथोऽगमत् ॥४१७॥
धराधाराधिपः पारा-पतश्येनपतत्रिणोः ।
वृत्तेन तेन वैराग्यं, शमभाग्यं स भेजिवान् ॥४१८॥
कृताष्टमतपाः पृथ्वी-पतिः प्रतिमयाऽन्यदा ।
धीरो वैराग्यसौ[4]भाग्यं, ध्यानमाधाय तस्थिवान् ॥४१९॥
ईशानेन्द्रः परप्रीति-रन्तरन्तः पुरं [5]तदा ।
नमश्चक्रे नमस्तुभ्यं, नमस्तुभ्यमिति ब्रुवन् ॥४२०॥
महिष्यस्तमभाषन्त, कस्मै स्वामिन् ! नमस्कृतिः ? ।
[6]सोऽशंसत् 'पुण्डरीकिण्यां', पुर्यां मेघरथो नृपः ॥४२१॥
कृताष्टमतपाः सूनु-रर्हद्घनरथस्य सः ।
सम्प्रत्यप्रतिमध्यानं, महाप्रतिमया स्थितः ॥४२२॥

---

१ नि -क- 'समितिसागरो'। २ ख - 'दुर्मदः' । ३ नि - क - 'भुवन०' । ४ ख- 'भाग्यध्यान०' । ५ क - 'मुदा' । ६ ख - 'खेऽशंसत्' ।

'जम्बू' द्वीपस्य 'भरते', भाव्यसौ शान्तितीर्थकृत् ।
एनं प्रेक्ष्य नमोऽकार्ष, हर्षादहमिह स्थितः ॥४२३॥
सदारैः सपरीवारैः, सुरासुरनरेश्वरैः ।
ध्यानाद् ध्वंसयितुं धीरो, ध्रुवं निर्धार्यते न सः ॥४२४॥
[1]अतिरूपा -सुरूपाख्ये, तन्महिष्यौ महेर्ष्यया ।
श्लाघामसहमाने तं, प्रक्षोभयितुमीयतुः ॥४२५॥
विकुर्वाते स्म ते तत्र, शतपत्रदृशस्ततः ।
तास्तत्पुरः स्मरस्मेरान्, विकारान् विविधान् व्यधुः ॥४२६॥
जनितैर्यामिनीं सर्वां विभ्रमैः सुरसुभ्रुवाम् ।
मनागपि मनस्तस्य, न ध्यानाद् ध्वंसमासदत् ॥४२७॥
विभातायां विभावर्यां, देव्यावनुशयान्विते ।
हत्वा वैक्रियरूपाणि, क्षमयामासतुर्नृपम् ॥४२८॥
[2]शंसित्वा ते स्ववृत्तान्तं, जग्मतुर्निजमाश्रयम् ।
प्रतिमां पौषधं पृथ्वी -पतिः प्रातरपारयत् ॥४२९॥
अथो मेघरथो राज्ये, मेघसेनं निजात्मजम् ।
रथसेनं यौवराज्ये, न्यधाद् दृढरथाङ्गजम् ॥४३०॥
चतुःसहस्र्या भूपानां, सुतानां सप्तभिः शतैः ।
समं दृढरथेनानु-जन्मना जन्मनाशिनीम् ॥४३१॥
परिव्रज्यां पितुस्तीर्थ -कृतो घनरथस्य सः ।
पादान्ते समुपादत्त, ततो मेघरथो नृपः ॥४३२॥-युग्मम्
विंशत्या स्थानकैरर्हन् -नामगोत्रमुपार्जयत् ।
तथा मेघरथश्चक्रे, [3]सिंहविक्रीडितं तपः ॥४३३॥
इत्थं मुनिपतिर्मेघ-रथो दृढरथान्वितः ।
पूर्वलक्षमखण्डं स, श्रमणत्वमपालयत् ॥४३४॥
आरूह्या 'ऽम्बरतिलकं' शैलं युक्तोऽनुजन्मना ।
शिश्रायानशनं शान्त -मना मेघरथो मुनिः ॥४३५॥

---

१ क - 'इति रूपा०' । २ ख - 'शंसयित्वा स्ववृत्तान्तं' । ३ एतत्स्वरूपार्थं प्रेक्ष्यतां तत्त्वार्थवृत्तिः (द्वि.वि.पृ २०२) ।

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

आयुःप्रान्ते त्रयस्त्रिंशत् -सागरप्रमितायुषौ ।
गीर्वाणौ '[1]सर्वार्थसिद्धि' विमाने तौ बभूवतुः ॥४३६॥
'जम्बू'द्वीपेऽत्र 'भरते', 'कुरु' देशविशेषकम् ।
'हस्तिनापुर' मित्यस्ति, पुरं सुरपुरोपमम् ॥४३७॥
तत्रासीद् विश्वसेनाख्यो, नृपस्तस्याऽचिरा प्रिया ।
तत्कुक्षौ [2]भाद्रपदस्य, श्यामायां सप्तमीतिथौ ॥४३८॥
भरणीस्थे निशानाथे, च्युतः 'सर्वार्थसिद्धि'तः ।
जीवो मेघरथक्षोणी-पतेरवततार सः ॥४३९॥-युग्मम्
ज्येष्ठश्यामत्रयोदश्यां, धिष्ण्येशे [3]भरणीश्रिते ।
मेषराशौ प्रसौति स्म, सुतं देव्यऽचिरा ततः ॥४४०॥
'इक्ष्वाकु' वंशतिलकं, मृगाङ्कं कांचनच्छविम् ।
षोडशं तीर्थाधिपतिं, पंचमं चक्रवर्त्तिनम् ॥४४१॥
गर्भस्थेऽत्र प्रशान्तानि, प्राग्जातान्यशिवानि यत् ।
तन्नाम स्वामिनश्चक्रे, पित्रा शान्तिरिति श्रुतम् ॥४४२॥
क्रमाद्यौवनश्चत्वा - रिंशच्चापोन्नतः प्रभुः ।
विश्वसेन[4]नरेशेन, पर्यणायि नृपात्मजाः ॥४४३॥
यातेष्वब्दसहस्रेषु, जन्मतः पंचविंशतौ ।
पिता शान्तिं न्यधाद् राज्ये, स्वयं तु स्वार्थभागभूत् ॥४४४॥
प्रभोः पालयतो राज्यं, प्राज्यैरनणुभिर्गुणैः ।
सर्वान्तःपुरमुख्यत्वं, प्राप पत्नी यशोमती ॥४४५॥
जीवो दृढरथस्यापि, च्युत्वा 'सर्वार्थसिद्धि'तः ।
यशोमत्याः श्रितः कुक्षिं, चक्रस्वप्नेन सूचितः ॥४४६॥
अथ सा समये सूनुं, प्रसूते स्म यशोमती ।
चक्रस्वप्नात् पिता तं च, चक्रे चक्रायुधाभिधम् ॥४४७॥
स पित्रा प्राप्ततारुण्यो, नृपपुत्रीः स्वयंवराः ।
[5]गणेशोऽनणुलावण्य-प्रवणाः [6]पर्यणायत ॥४४८॥

---

१ क - 'सर्वार्थसिद्धि०' । २ क - 'पदश्यामायां' । ३ क - 'भरणीस्थिते' । ४ क - 'नृपेशेन' । ५ नि - गणशोऽनणुलावण्य । ६ नि-क - 'पर्यणाय्यत' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

प्रभोः पालयतो राज्यं, वर्षाणां पंचविंशतौ ।
सहस्रेषु गतेष्वासी -च्चक्रं शस्त्रगृहान्तरा ।।४४९।।
षट्खण्ड'भरत'क्षेत्रे, ततश्चक्रेण साधिते ।
प्रभोर्बभूव चक्रित्वा-भिषेको 'हस्तिनापुरे' ।।४५०।।
चक्रोत्पत्तिदिनाच्चक्र-वर्त्तित्वं त्रिजगत्पतिः ।
पालयामास वर्षाणां, सहस्रान् पंचविंशतिम् ।।४५१।।
न्यस्य चक्रायुधं राज्ये, 'सर्वार्थां' शिबिकां ततः ।
समारुह्य ययौ स्वामी, 'सहस्राम्रवणं' वनम् ।।४५२।।
ज्येष्ठश्यामचतुर्दश्यां, भरण्यामपरेऽहनि ।
सह राज्ञां सहस्रेण, कृतषष्ठोऽग्रहीद् व्रतम् ।।४५३।।
नगरे 'मन्दिरा'भिख्ये, सुमित्रक्ष्मापमन्दिरे ।
विभुर्व्यधाद् द्वितीयेऽह्नि, परमान्नेन पारणम् ।।४५४।।
मासांश्छद्मपरोऽन्यत्र, विहृत्य द्वादश प्रभुः ।
दीक्षापदं तदेवाप, 'सहस्राम्रवणं' वनम् ।।४५५।।
[1]पौषे नवम्यां शुक्लायां, भरण्यां पूर्ववासरे ।
नन्दिद्रुमूले तत्राप, प्रभुः षष्ठेन केवलम् ।।४५६।।
प्रभोर्देशनया बुद्धो, राज्ये विन्यस्य नन्दनम् ।
पंचे[2]त्रिंशन्नृपैः सार्द्धं, व्रतं चक्रायुधोऽग्रहीत् ।।४५७।।
चैत्यद्रुमोऽशीत्यधिक-चै[3]तुर्धन्वशतं प्रभोः ।
चक्रायुधादयस्त्रिंशत्, षड्युता गणधारिणः ।।४५८।।
यक्षोऽभूद् गरुडाभिख्यः, क्रोडास्यः करिवाहनः ।
बिभ्राणो दक्षिणौ पाणी, बीजपूरा-ऽम्बुजाङ्कितौ ।।४५९।।
नकुलेनाक्षसूत्रेण, प्रवणौ दक्षिणेतरौ ।
निर्वाणी नाम्ना गौराङ्गी, स्मेरपङ्केरुहासना ।।४६०।।
दधाना दक्षिणौ हस्तौ, पुस्तकोत्पलमालिनौ ।
वामौ कमण्डलु-सरो रुहालङ्करणौ पुनः ।।४६१।।

१ ख - 'पौषनवम्यां' । २ क - 'पंचविंशनृपैः' । ३ ख - 'चतुर्धनुशतं' । ४ ख - 'पङ्कजवाहना' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

श्रीशान्तितीर्थनाथस्य, तीर्थे शासनदेवता ।
आभ्याममुक्तसान्निध्यो, विजहार धरां विभुः ॥४६२॥
शान्तिप्रभोः सहस्राणि, द्वाषष्टिः साधवोऽभवन् ।
एकषष्टिसहस्राणि, षट्शती चार्यिकाः पुनः ॥४६३॥
चतुर्दशपूर्वधराः, पुनरष्टौ शतानि च ।
समुत्पन्नावधिज्ञानाः, सहस्रास्त्रिमितास्तथा ॥४६४॥
सहस्राणि तु चत्वारि, मनःपर्ययशालिनः ।
शतानि त्रिचत्वारिंशत्, केवलज्ञानिनः पुनः ॥४६५॥
षट्सङ्ख्यानि सहस्राणि, जातवैक्रियलब्धयः ।
वादलब्धिप्रधानास्तु, द्वौ सहस्रौ चतुःशती ॥४६६॥
उभौ लक्षौ सहस्राणि, नवतिः श्रावकास्तथा ।
तिस्रो लक्षास्त्रिनवति-सहस्राः श्राविकाः पुनः ॥४६७॥
आ केवलाद् विहरतः, परीवारः प्रभोरिति ।
जग्मुश्चाब्दसहस्राणि, व्रततः पंचविंशतिः ॥४६८॥
ज्येष्ठश्यामत्रयोदश्यां, भरणीधिष्ण्यगे विधौ ।
'सम्मेत'पर्वते सार्द्धं, साधूनां नवभिः शतैः ॥४६९॥
निर्मितानशनो मास-मूर्ध्वस्थो दिवसोदये ।
श्रीशान्तिनाथो भगवान्, निर्वाणं समुपेयिवान्[१] ॥४७०॥-युग्मम्
कौमारे मण्डलीकत्वे, चक्रित्वेऽथ व्रतेऽगमत् ।
प्रत्येकं लक्षतुर्यांशो-ऽब्दलक्षायुरिति प्रभोः ॥४७१॥
श्रीशान्तिनाथनिर्वाणं, श्रीधर्मस्वामिनिर्वृतेः ।
पादोनपल्य[२]हीनेषु, गतेषु त्रिषु वार्द्धिषु ॥४७२॥

येन द्वादश सद्व्रतानि गृहिणां ता द्वादशानुक्रमं
भिक्षूणां प्रतिमास्तथाऽभिदधिरे सद्भावना द्वादश ।
यश्च द्वादश कल्पवासवनिषेव्यांह्रिर्भवे द्वादशेऽ-
ङ्गानि द्वादश संजगौ जिनपति शान्तिःस वोऽस्तु श्रिये ॥४७३॥[३]

ग्रन्थाग्रं ॥४७८॥

---

१ नि-ख- 'प्रतिपन्नवान्' । २ पल्योपम० । ३ शार्दूल० ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

[१] इति श्रीमज्जिनदत्त सूरिशिष्य श्रीमदमरचन्द्र महाकविविरचिते चतुर्विंशतिजिनेन्द्र - सङ्क्षिप्तचरिते षोडशं श्रीमच्छान्तिजिनचरितं समाप्तम् ।।१६।।

अथ श्रीकुन्थुनाथचरितम् ।।१७।।

कीर्त्याऽस्य शैत्यैर्विजितः सुधांशु - स्त्रिधाऽऽतपत्रत्रयकैतवेन ।
यस्य [२]त्रिधाभूय तनोति सेवां, देवो मुदे वोऽस्तु स कुन्थुनाथः ।।१।।[३]
'जम्बू'द्वीपे प्राच्य'वि-देहे'ष्वा 'ऽऽवर्त्त' नाम्नि विजयेऽस्ति ।
'खड्गि' पुरी तत्रासीद्, राजा सिंहावहो नाम ।।२।।[४]
वत्सराचार्यपादान्ते, धृतदीक्षस्तपोऽद्भुतम् ।
कृत्वा मृत्वाऽथ 'स[५]र्वार्थ-सिद्धौ' सुरवरोऽभवत् ।।३।।[६]
'जम्बू' द्वीपेऽत्र 'भरते' -ऽस्ति 'हस्तिनापुरं' पुरम् ।
तत्र सूरोऽभवद् राजा, तस्य श्रीरिति पत्न्यभूत् ।।४।।
श्रावणे कृष्णनवम्यां, सुधांशौ कृत्तिकाश्रिते ।
त्रयस्त्रिंशत्सागरायुः -क्षये 'सर्वार्थसिद्धि'तः ।।५।।
च्युत्वा सिंहावहजीवः, श्रियः कुक्षाववातरत् ।
वैशाखे बहुलचतु -र्दश्यामाग्नेय[७]र्गे[८] विधौ ।।६।।

---

१ क - 'इति श्रीजिनदत्तसूरि शिष्यपण्डित श्रीमदमरचन्द्र सूरिविरचिते पद्मानन्दापरनाम्नि जिनेन्द्रचरिते महाकाव्ये षोडशतीर्थङ्कर श्रीशान्तिनाथ चरित्रवर्णनम् ।

ग्रन्थाग्रं ।।४७८।।

शिवमस्तु सर्वजगतः परहितनिरता भवन्तु भूतगणाः ।
दोषाः प्रयान्तु नाशं सर्वत्र सुखी भवतु लोकः ।।
अहिंसा परमो धर्मो, मान्या देवी सरस्वती ।
ध्यानेन मुक्तिमाप्नोति, सर्वदर्शनसम्मतम् ।।

मङ्गलं माहा (?) श्रीः ।।छ ५।।'

२ ख - 'त्रिधीभूय' । ३ उपजातिः । ४ आर्या । ५ क - 'सिद्धार्थ' । ६ अतः परं विंशतितमं पद्यं यावत् छन्दोऽनुष्टुप् । ७ क - नि - 'यभे' । ८ कृत्तिकायाम् ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

[१]उच्चस्थे श्रीः [२]प्रसूते स्म, तनयं छगलाञ्छनम् ।
[३]स्वर्णप्रभं सप्तदशा -ऽर्हन्तमिक्ष्वाकु वंशजम् ॥७॥-युग्मम्
कुन्थ्वास्यो रत्नसन्दोहो -ऽदर्शि मात्राऽत्र गर्भगे ।
इति कुन्थुरिति नाम, प्रभोः पित्रा प्रकल्पितम् ॥८॥
[४]गतेष्वब्दसहस्रेषु, जन्मनस्त्र्यग्रविंशतौ ।
अर्द्धाष्टमशताग्रेषु, पित्रा राज्ये प्रभुः कृतः ॥९॥
तावत्स्वब्देषु यातेषु, पंचत्रिंशद्धनुर्मितेः ।
राज्यात् प्रभोरभूच्चक्र-रत्नं शस्त्रगृहान्तरे ॥१०॥
ततः साधितषट्खण्ड - 'भरत' श्चक्रवर्त्यभूत् ।
अर्द्धाष्टमशतान् वर्ष-सहस्रांस्त्र्य[५]ग्रेविंशतिम् ॥११॥
वैशाखे कृष्णपंचम्यां, कृत्तिकास्वपरेऽहनि ।
'वि[६]जयां' शिबिकां रूढो, नगरान्निर्ययौ [७]प्रभुः ॥१२॥
'सहस्राम्रवणो'द्याने, सहस्रेण नृपैः सह ।
कृतषष्ठतपाः कुन्थु-स्वामी दीक्षामुपाददे ॥१३॥
पुरे 'चक्रपुरे' चक्रे, व्याघ्रसिंहनृपौकसि ।
कुन्थुनाथो द्वितीयेऽहनि, परमान्नेन पारणम् ॥१४॥
[८]छद्मस्थितो विहृत्योर्वीं, विभुर्वर्षाणि षोडश ।
'सहस्राम्रवणे'ऽभ्येत्य, तिलकद्रुतले स्थितः ॥१५॥
चैत्रशुक्लतृतीयायां, कृत्तिकास्वधिजग्मिवान् ।
पूर्वाह्ने केवलं कुन्थुः, षष्ठेन प्रतिमास्थितः ॥१६॥
चैत्युद्रुमो विंशत्यग्र -चतुर्धन्वशतोन्नतः ।
पंचत्रिंशद् गणभृतः, [९]स्वयम्भूप्रमुखाः प्रभोः ॥१७॥
गन्धर्वनामा यक्षोऽभू - दसितो हंसवाहनः ।
दक्षिणौ वरदं पाश-धरं बिभ्रत् करौ परौ ॥१८॥
मातुलिङ्गा-ऽङ्कुशधरौ, तीर्थे कुन्थुजिनेशितुः ।
देवी बलाह्वया गौर-देहा बर्हिणवाहना ॥१९॥

---

१ नि -क- 'वृषस्थे' । २ ख - 'प्रसौति स्म' । ३ नि -ख- 'स्वर्णच्छविं' । ४ क - 'गतेष्वष्ट०' । ५ क - 'ग्रविंशतौ' । ६ नि -क- 'विजयाशिबिकारूढो' । ७ नि -क- 'विभुः' । ८ ख - 'छद्मस्थो वि०' । ९ ख - 'स्वयम्प्रभुमुखाः' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

बीजपूरक-शूलाङ्कौ, बिभ्राणा दक्षिणौ भुजौ ।
वामौ मुषण्ढी-पद्माङ्कौ, कुन्थोः शासनदेव्यभूत् ।।२०।।[1]
व्रतिनां षष्टिसहस्री, व्रतिनीनां साधिका शतैः षड्भिः ।
सप्तत्यधिकानि चतु-र्दशपूर्वभृतां च षट् शतान्येव ।।२१।।[2]
अवधिज्ञाननिधीनां, पंचशताभ्यधिकविंशतिशतानि ।
सत्रिशती त्रिसहस्री, चत्वारिंशन्मनोऽवबोधभृताम् ।।२२।।[3]
केवलिनां द्वात्रिंश -च्छतानि वैक्रियकलब्धिमताम् ।
पंचसहस्र्येकशतं, विवादिनां द्वे सहस्रे तु ।।२३।।[4]
एकं लक्षमशीति -न्यूनः सहस्रः श्रावकाणां च ।
लक्षत्रयमेकाशी-तिसहस्राः श्राविकाणां तु ।।२४।।[5]
इति सर्वपरीवारः, कुन्थुतीर्थकृतोऽभवत् ।
ज्ञानाद् वर्षसहस्रेषु, गतेषु त्र्यग्रविंशतौ ।।२५।।[7]
चतुस्त्रिंशदधिकेषु, तथा शतेषु सप्तसु ।
वैशाखे कृष्णादितिथा - वाग्नेये पूर्ववासरे ।।२६।।[8]
'सम्मेता'द्रौ प्रभुः सार्द्धं, साधूनां दशभिः शतैः ।
मासं सानशनः प्राप-दूर्ध्वस्थः परमं पदम् ।।२७।।[9]-विशेषकम्
समानभागे कौमारे, राज्ये चक्रित्व-दीक्षयोः ।
कुन्थोः पंचनवत्यब्द-सहस्राण्यायुरित्यभूत् ।।२८।।[10]
अर्द्धपल्योपमे याते, श्रीशान्तिप्रभुनिर्वृतेः ।
श्रीकुन्थुनाथतीर्थेशो, निर्वाणं समुपेयिवान् ।।२९।।[11]
त्यक्त्वा तामपि चक्रवर्त्तिपदवीं विश्वत्रयत्रायिनो
निःसङ्गत्वमुपेयुषोऽपि परमं पूर्वानुरागादिव ।
यस्यांह्रिद्वयसन्निधिं न निधयोऽमुंचन्नवाब्जच्छलाद्
देवः पल्लवितां स वः प्रथयतु श्रीकुन्थुनाथः श्रियम् ।।३०।।[12]
ग्रन्थाग्रं ।।३३।।

इति श्रीजिनदत्तसूरिशिष्य श्रीमदमरचन्द्र महाकवि विरचिते चतुर्विंशतिजिनेन्द्र-सङ्क्षिप्तचरिते सप्तदशं श्रीकुन्थुनाथजिनचरितं समाप्तम् ।।१७।।

---

१ "मुषुण्ढी' स्याद् दारुमयी वृत्तायःकीलसंचिता" इति हैमशेषनाममालायाम् । २ आर्या । ३ गीतिः । ४ आर्या । ५ क - 'लक्षसहस्रीन्यूनसहस्रः' । ६ आर्या (?) ७-११ अनुष्टुप् । १२ शार्दूल० ।

www.jaintatvagyanshala.org

अथ श्रीअरनाथचरितम् ।।१८।।

रुचिररुचिमिषेणोत्सङ्गरङ्गत्तरङ्गा
दशविधयतिधर्म श्रीवधूकेलिवाप्यः ।
अरचरणनखा वः पान्तु नम्रेन्द्रचूला-
मरकतकरवल्लीवर्यपर्यन्तदेशाः ।।१।।[१]

'जम्बू'द्वीपे पूर्व'वि-देहे' 'सीता' महानद्याः ।
उत्तरतटगे विजये, 'वत्सा'ह्वये पुरि 'सुसीमा'याम् ।।२।।[२]
आसीद् धनपतिर्भूपः, स काले संवरान्मुनेः ।
प्राप्तव्रतोऽथ नवमे, देवो ग्रैवेयकेऽभवत् ।।३।।[३]
'जम्बू'द्वीपेऽत्र 'भरते' -ऽस्ति 'हस्तिनपुरं' पुरम् ।
तस्मिन् सुदर्शनो राजा -ऽजनि देवीति तत्प्रिया ।।४।।
फाल्गुने मासि शुक्लायां, द्वितीयायां सुधाकरे ।
रेवतीसंश्रिते जीवो, राज्ञो धनपतेस्तदा ।।५।।
एकत्रिंशत्सागरायुः -क्षये 'ग्रैवेयका'च्च्युतः ।
देव्याः कुक्षाववातार्षीत्, साऽसूत समये सुतम् ।।६।।
स्वर्णाभं नन्द्यावर्त्ताङ्क-मष्टादशजिनेश्वरम् ।
मार्गस्य शुक्लदशम्यां, रेवत्यां मीनगे विधौ ।।७।।
अरः स्वर्णमयो मात्रा - ऽदर्शि स्वप्नेऽत्र गर्भगे ।
अर इत्यभिधानं तत्, प्रभोः पित्रा प्रकल्पितम् ।।८।।
गतेषु जन्मतो वर्ष-सहस्रेष्वेकविंशतौ ।
त्रिंशच्चापोन्नतो राज्ये, सोऽभू'दिक्ष्वाकु'वंशजः ।।९।।
तावत्येव गते राज्यात्, काले चक्रमभूत् प्रभोः ।
षट्खण्ड'भरत'क्षेत्रं, चक्री प्रभुरसाधयत् ।।१०।।
चक्रित्वतो गते काले, तावत्येवाऽरतीर्थकृत् ।
'विजयन्त्या' शिबिकया, 'सहस्राम्रवणं' गतः ।।११।।

---

१ मालिनी । २ आर्या (?) । ३ अतः परं २९ तमपर्यन्तानां पद्यानां छन्दोऽनुष्टुप् ।
४ क - 'श्र सः । ५ नि - वैजयन्त्या ।

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

मार्गस्य शुक्लैकादश्यां, रेवत्यां पश्चिमेऽहनि ।
राज्ञां सह सहस्रेण, षष्ठेन प्राव्रजत् प्रभुः ॥१२॥
अपराजितभूपस्य, धाम्नि 'राजपुरे' पुरे ।
द्वितीयेऽह्नि प्रभुश्चक्रे, परमान्नेन पारणम् ॥१३॥
छद्मस्थो व्यहरत् पृथ्वीं, त्रीणि वर्षाण्यथागतः ।
'सहस्राम्रवणे' -चूत -मूले प्रतिमया स्थितः ॥१४॥
कार्त्तिके शुक्लद्वादश्यां, रेवतीसंश्रिते विधौ ।
पूर्वाह्णे केवलं प्राप, कृतषष्ठतपाः प्रभुः ॥
चैत्र[1]द्रुमः षष्ट्यधिक-त्रिकोदण्डशतोन्नतः ।
त्रयस्त्रिंशद् गणभृतः, कुम्भप्रभृतयः प्रभोः ॥१६॥
यक्षोऽभूत् षण्मुखस्त्र्यक्षः ,श्यामाङ्गः शङ्ख[3]वाहनः ।
समातुलिङ्ग -बाणा-ऽसि-मुद्गरान् पाशभीप्रदौ[2] ॥१७॥
दक्षिणान् षड् भुजान् बिभ्रद्, वामौ चक्र-धनुर्धरौ ।
सवर्म-शूला-ऽङ्कुशा-ऽक्ष -सूत्रान् तीर्थे त्वरप्रभोः ॥१८॥-युग्मम्
मातुलिङ्गोत्पलधरौ, बिभ्राणा-दक्षिणौ भुजौ ।
पद्मा-ऽक्षसूत्रिणौ वामौ, नीलाङ्गी नलिनासना[4] ॥१९॥
धारणीत्यरनाथस्य, तीर्थे शासनदेवता ।
प्रभोः सर्वपरीवारो-ऽभवद् विहरतस्त्विति ॥२०॥-युग्मम्
पंचाशत् साधुसहस्राः , सहस्राण्यार्यिकाः पुनः ।
पंचषष्टिश्चतुर्दश-पूर्विणः षट्शती दश ॥२१॥
स षट्शतौ सहस्रौ द्वा -ववधिज्ञानशालिनाम् ।
सहस्रौ द्वौ सार्द्धावेक -पंचाशच्च मनोविदाम् ॥२२॥
केवलज्ञानभाजौ द्वौ, सहस्रावष्टशत्यपि ।
सहस्राः सप्त त्रिशती, लब्धवैक्रियलब्धयः ॥२३॥
सहस्रः षट्[5]शतीयुक्तो, वादलब्धिविराजिनः ।
श्राद्धाः षोडश सहस्र-हीनं लक्षद्वयं पुनः ॥२४॥

---

१ नि - चैत्यद्रुम । २ नि-क- 'पास्यभीप्रदौ' । ३ नि-ख- 'बभ्रुध-नु०' । ४ ख - 'नलिनाशना' । ५ ख - 'षट्शतैर्युक्तो' ।

www.jaintatvagyanshala.org

श्राविकास्त्रीणि लक्षाणि, सहस्रौ द्वौ च सप्ततिः ।
इत्युद्यत्परिवारस्य, प्रभोररजिनेशितुः ॥२५॥
ज्ञानाद् वर्षत्रयोनैक -विंशत्यब्दसहस्र्यगात् ।
ततो यतिसहस्रेण, समं 'सम्मेत'पर्वते ॥२६॥
ऊर्ध्वस्थितो मार्गशुक्ल -दशम्यां पौष्णगे विधौ ।
मासं सानशनः स्वामी, प्रातः प्राप परं पदम् ॥२७॥
तुल्यभागं कुमारत्वे, राज्ये चक्रित्व-दीक्षयोः ।
आयुश्चतुरशीत्यब्द - सहस्राणीत्यरप्रभोः ॥२८॥
श्रीकुन्थुमोक्षतो वर्ष-कोटीहीने गते सति ।
पल्योपमचतुर्भागे, जज्ञे मुक्तिररप्रभोः ॥२९॥
सदा सुदिवसोदयं त्रिजगदन्तरा सूत्रयन्
नयन्नपि तमः क्षयं हृदयगर्भगर्भेश्वरम् ।
सृजन् जनचकोरकप्रमदमेत्य तारापथं
जयत्यरजिनेश्वरस्तरणिरद्भुतः कोऽप्ययम् ॥३०॥[१]
ग्रन्थाग्रं ॥३५ (?) ॥

इति श्रीजिनदत्तसूरिशिष्य श्रीमदमरचन्द्रमहाकविविरचिते चतुर्विंशतिजिनेन्द्र-सङ्क्षिप्तचरितेऽष्टादशं श्रीमदरनाथजिनचरितं समाप्तम् ॥१८॥

अथ श्रीमल्लिनाथचरितम् ॥१९॥

मुदेऽस्तु मल्लेर्वदनं यदग्रतो
बतोज्झिताश्चामरयुग्मकैतवात् ।
सरत्नदण्डा सितरोचिषा रुचो -
गुणाः सरोजेन मृणालजा निजाः ॥१॥[२]
'जम्बूद्वीपे' द्वीपेऽत्र प्राग्-'विदेहे' ष्वपरेषु च ।
'सलिलावत्यां' विजये, 'वीतशोका'ऽस्ति पूर्वरा ॥२॥[३]
तत्राभवद् बलो राजा, धारिणी[४] तस्य वल्लभा ।
तयोर्महाबलः सूनुः , सिंहस्वप्नोद्भवोऽभवत् ॥३॥[५]

---

१ पृथ्वी । २ वंशस्थविलम् । ३ अनुष्टुप् । ४ क - 'धारणी' । ५ अनुष्टुप् ।

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

कमलश्रीप्रभृतीनि, राजकन्याशतानि 'तु'।
[1]एकस्मिन्नेव दिने, व्य-वाहयत् पितुराज्ञया ॥४॥[2]
अचलक-धर-पूरण-वसु-वैश्रमणाख्या-ऽभिचन्द्रनामानः ।
षडमी सुहृदोऽभूवन्, महाबलस्यास्य शैशवतः ॥५॥[4]
अन्येद्युः स बलो राजा, वीतशोका[5]पुरो बहिः ।
ऐशान्या 'मिन्द्रकुब्जा' ख्यो-द्याने मुनिसमीपतः ॥६॥[6]
धर्मं श्रुत्वा सवैराग्यो, राज्ये न्यस्य महाबलम् ।
ऊरीकृत्य परिव्रज्यां, तपस्तप्त्वा शिवं ययौ ॥७॥–युग्मम्
महाबलोऽपि तैर्मित्रैः , सह राज्यं चिरं व्यधात् ।
ततो व्रतोत्कः स्वे राज्ये, बलभद्रं सुतं न्यधात् ॥८॥
[7]स्वे स्वे राज्ये सुतं स्वं स्वं, चक्रुस्ते सुहृदोऽपि षट् ।
वरधर्मगुरोरन्ते, सप्तापि प्राव्रजन्नथ ॥९॥
यदेकः कुरुते कार्य-मपैररपि तत् तपः ।
इति प्रतिज्ञा सप्ताना-मपि तेषामभून्मिथः ॥१०॥
शिरस्यद्योदरेऽद्यार्त्ति-र्नाद्य क्षुदिति मायया ।
वंचयन्नधिकं तेभ्य-स्तपस्तेपे महाबलः ॥११॥
बबन्ध मायया कुर्व-स्तपः स्त्रीवेदकर्म सः ।
तीर्थकृन्नामकर्मार्हद्-भक्त्यादिस्थानकैरपि ॥१२॥
कृत्वा चतुरशीत्यब्द-सहस्त्रीं दुस्तपं तपः ।
विमाने 'वैजयन्ता'ह्वे, सुराः सप्तापि जज्ञिरे ॥१३॥
'जम्बू' द्वीपेऽत्र 'भरते, क्षेत्रेऽस्ति 'मिथिला' पुरी ।
तत्र कुम्भोऽभवद् भूप :, प्रिया तस्य प्रभावती ॥१४॥
फाल्गुने शुक्लचतुर्थ्या-मश्विनीं शशिनि श्रिते ।
'वैजयन्ता'त् त्रयस्त्रिंशत्-सागरायुःक्षये च्युतः ॥१५॥
श्रितः कुक्षिं प्रभावत्या, जीवो महाबलस्य सः ।
मार्गेऽथ शुक्लैकादश्या-मश्विन्यां मेषगे विधौ ॥१६॥

---

१ नि-क- 'चैक०' । २ अनुष्टुप् । ३ 'अचल-धरण-पूरण-' इति प्रतिभाति । ४ आर्या । ५ नि - क - 'पुरीबहिः' । ६ अतः परं ६८ तमपर्यन्तानां छन्दोऽनुष्टुप् । ७ नि - क - 'स्वस्वराज्ये ।

www.jaintatvagyanshala.org

कन्यां देवी प्रसूते स्म, [१]नीलाभां कुम्भलाञ्छनाम् ।
एकोनविंशं तीर्थेश-'मिक्ष्वाकु'कुलभूषणम् ।।१७।।
गर्भस्थायामत्र मातु-र्माल्यतल्पस्य दोहदः ।
आसीत् तन्मल्लिरित्यस्या, नाम कुम्भनृपो व्यधात् ।।१८।।
'भरते'ऽत्रैव 'साकेत-नगरे' 'वैजयन्त'तः ।
जीवोऽचलस्य स च्युत्वा, प्रतिबुद्धिनृपोऽजनि ।।१९।।
इतो धरणजीवोऽपि, 'वैजयन्ता'त् परिच्युतः ।
'चम्पा'यां पुरि भूपाल-श्चन्द्रच्छायाभिधोऽभवत् ।।२०।।
इतः पूरणजीवोऽपि, 'वैजयन्ता'त् परिच्युतः ।
'श्रावस्त्यां' पुरि सञ्जज्ञे, रुक्मिनामा नरेश्वरः ।।२१।।
स च्युतो वसुजीवोऽपि, 'वैजयन्त' विमानतः ।
जज्ञे 'वाराणसी'पुर्यां, शङ्खो नाम क्षितीश्वरः ।।२२।।
जीवो [२]वैश्रमणस्यापि, स च्युतो 'वैजयन्त'तः ।
अदीनशत्रुनामाऽऽसीन्-नरेन्द्रो 'हस्तिनापुरे ।।२३।।
अभिचन्द्रस्य जीवोऽपि, 'वैजयन्त' विमानतः ।
च्युत्वा 'काम्पिल्य'नगरे, जितशत्रुर्नृपोऽजनि ।।२४।।
[३]मल्लिरूपस्वरूपं ते, मत्वा षडपि पार्थिवाः ।
स्वदूतान् प्रेषयामासु-रुत्कास्तत्प्रार्थनाकृते ।।२५।।
परिणेतुं न मत्कन्यां, देवानामपि योग्यता ।
क्व ते [४]नृपशवस्त्वेवं, ते कुम्भेन निराकृताः ।।२६।।
कुम्भभूपपराभूता, दूतास्ते स्वस्वभूभुजे ।
तमुदन्तमवोचन्त, कोपसन्तमसोदयम् ।।२७।।
तेऽसमानापमानार्त्ति-भृतः सम्भूय भूभृतः ।
सैन्यैर्दत्तासुहृद्दैन्यैः, प्रचेलु'र्मिथिलां' प्रति ।।२८।।
मल्लिः प्राग्जन्ममित्राणां, षण्णामेषां क्षमाभुजाम् ।
बोधं स्वो[५]पज्ञमज्ञानां, विज्ञायावधिना व्यधात् ।।२९।।

---

१ क - 'कुम्भाभां नीललाञ्छनाम्' । २ क - 'वैश्रवण०' । ३ क - मल्लिरूपं स्वरूपं तं'। ४ मनुष्यरूपेण मृगाः । ५ क - 'पक्रमज्ञानां' ।

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

'अशोका'वनिकान्तःस्थ-सौधापवरकान्तरे ।
सौवर्णी प्रतिमां स्वस्य, रत्नपीठप्रतिष्ठिताम् ।। ३० ।।
यथास्थानार्हविन्यस्त-नानावर्णमणिव्रजाम् ।
तालुच्छिद्रान्वितां तत्र, हेमपद्मपिधानिकाम् ।। ३१ ।।- त्रिभिर्विशेषकम्
तत्र मूर्त्त्यपवरके, पुरो भित्तिगतानि षट् ।
स जालककपाटानि, मल्लिर्द्वाराण्यकारयत् ।। ३२ ।।
ह्रस्वापवरकास्तेषां, द्वाराणां पुरतश्च षट् ।
सैकं द्वारं प्रतिमायाः, पृष्ठभित्तौ न्यवेशयत् ।। ३३ ।।
प्रतिमायास्तालुछिद्रे, सा सर्वाहारपिण्डकाम् ।
क्षिप्त्वा पिधाय च स्वर्णा-म्भोजेन बुभुजेऽन्वहम् ।। ३४ ।।
इतश्च युगपत् षड्भि-स्तैररोधि विरोधिभिः ।
अन्तः स्थे कुम्भपृथ्वीशे, परितो 'मिथिला' पुरी ।। ३५ ।।
पूरोधात् कैरपि दिनै-रुद्विग्नं कुम्भभूपतिम् ।
मल्लिरेत्य जगादेदं, खेदभूस्तात ! मा स्म 'भूः ।। ३६ ।।
तुभ्यं स्वपुत्रीं दास्यामी-त्युक्त्वा षडपि तान् नृपान् ।
आनयैकाकिनः सायं, प्रत्येकं गूढपूरुषैः ।। ३७ ।।
क्रमेण षट्सु मन्मूर्त्तेः, पुरोऽपवरकेषु ते !
अविज्ञाता मिथः सायं, विशन्तु श्वेतवाससः ।। ३८ ।।
तथैवाकृत पृथ्वीन्दु-रथायातं तथैव तैः ।
कपाटजालकैर्मल्लि-मूर्तिं मल्लिधियैक्ष्यत ।। ३९ ।।
संसारसोरसारङ्ग-नेत्रा प्रापि मयेत्यमी ।
पूर्वजन्मानुरागेण, दध्युः सर्वे पृथग् हृदि ।। ४० ।।
तत्रागात् प्रतिमापृष्ठ-द्वारा मल्लिरिह क्षणे ।
मूर्त्तिच्छन्नाऽपनिन्ये च, ताल्वावरणवारिजम् ।। ४१ ।।
प्राक्क्षिप्ताहारपिण्डानां, कुथितानामभूद् बहिः ।
दुर्गन्धोऽपरदुर्गन्ध-गर्वसर्वस्वतस्करः ।। ४२ ।।

---

१ क - 'न्यस्य' । २ क - 'रत्नपीठमणि॰ । ३ ख - 'जगादेवं' । ४ क- 'मल्लीधि॰ । ५ नि -ख- 'सारं सारङ्ग' । ६ क - 'द्वारे' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

पिधाय विधुरा नासां, वाससाऽवनिवासवाः ।
सद्यः पराङ्मुखीभूताः, पातकादिव सात्त्विकाः[1] ।। ४३ ।।
ततोऽभिदधिरे मल्लि-स्वामिन्याऽमी नृपा इति ।
भो भो नानामणिस्यूता, प्रतिमा हेममय्यसौ ।। ४४ ।।
ईदृशोऽत्राऽपि गन्धोऽय-माहारक्षेपतोऽन्वहम् ।
किं कथ्यं तस्य देहस्य, यः शुक्रासृक्समुद्भवः? ।। ४५ ।।
अत्र तादृक् समुत्पत्तौ, गर्भे विण्मूत्रवासिनि ।
स्वयं पुरीषकोष्ठे च, का स्त्रीवपुषि वो रतिः? ।। ४६ ।।
यन्मया सह युष्मामि-स्तृतीयेऽस्माद् भवाद् भवे ।
तप्तं तपोऽद्भुतं तत् किं तन्न स्मरत बालिशाः? ।। ४७ ।।
इति मल्लिवचः श्रुत्वा, तेषां [2]विमर्शतां क्षणात् ।
सञ्जातं जातिस्मरणं षण्णामपि महीभुजाम् ।। ४८ ।।
ते मल्लिमब्रुवन्नेवं, साधु साधु प्रबोधिताः ।
स्मृतमस्माभिरेतद् यत्, सप्तापि सुहृदो वयम् ।। ४९ ।।
कृत्यं दिशेति तैरुक्ते, स्वीकृत्यं समये व्रतम् ।
मल्लयेत्युक्त्वा ययुः[3]स्वं स्वं, पुरं षडपि पार्थिवाः ।। ५० ।।
पञ्चविंशतिचापोच्चा जन्मतोऽब्दशते गते ।
'जयन्तीं' शिबिकां मल्लि-रारूढो निर्ययौ पुरः ।। ५१ ।।
पूर्वाह्णे मार्गशुक्लैका-दश्यामिन्दौ श्रितेऽश्विनीम् ।
अभ्यन्तरपरीवारे, समं स्त्रीणां त्रिभिः शतैः ।। ५२ ।।
तथा परिच्छदे बाह्ये, नरेन्द्राणां त्रिभिः शतैः ।
'सहस्राम्रवणे' मल्लिः, प्राव्रजद् विहिताष्टमा ।। ५३ ।।
अत्रैवाहन्यशोकद्रु-तलस्थस्याष्टमस्पृशः ।
श्रीमल्लिस्वामिनो जज्ञे, पूर्वाह्णे एव केवलम् ।। ५४ ।।
धनुः शतत्रयीतुङ्गः, श्रीमल्लेश्चैत्यपादपः ।
तथा भिषक्प्रभृतयो-ऽष्टाविंशतिर्गणेश्वराः ।। ५५ ।।

---

१ नि -ख- 'तात्त्विकाः' । २ नि -क- 'विमृशतां' । ३ क - 'स्वस्वपुरं' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

तेऽपि प्राग्जन्मसुहृदः, षडपि प्राव्रजन् नृपाः ।
जज्ञिरे श्रावकाः कुम्भ-राजप्रभृतयः प्रभोः ।।५६।।
द्वितीये दिवसे मल्लि-प्रभोस्तत्रैव कानने ।
पारणं परमान्नेन, विश्वसेननृपादभूत् ।।५७।।
मल्लितीर्थेऽभवद् यक्षः, कुबेराख्यश्चतुर्मुखः[१] ।
इन्द्रायुधद्युतिर्दन्ति-वाहनश्चतुरो दधत् ।।५८।।
वरदं पर्शु-शूलाङ्का-वभीदं दक्षिणान् भुजान् ।
वामान् बीजपूर-शक्ति-मुद्गराङ्का-ऽक्षसूत्रिणः ।।५९।। -युग्मम्
वरदं साक्षसूत्रं च, दक्षिणौ बिभ्रती भुजौ ।
वामौ पुनर्मातुलिङ्ग-शक्त्यङ्कौ कमलासना ।।६०।।
वैरोटया राजपट्टाभा, मल्लेः शासनदेव्यभूत्[२] ।
परीवारेऽस्य यतयः, सहस्रा द्विघ्नविंशतिः[३] ।।६१।।
व्रतिन्यः पञ्चपञ्चाशत्, सहस्राः सर्वपूर्विणः ।
षट् शतान्यष्टषष्टिश्चा-वधिज्ञानविराजिनः ।।६२।।
द्वे सहस्रे शते द्वे च, मनःपर्ययशालिनः[४] ।
सपंचाशत्सप्तदश-शती केवलशालिनः ।।६३।।
द्वे सहस्रे शतद्वन्द्वं, जातवैक्रियलब्धयः ।
त्रिसहस्री शतेनोना, वादिनां तु चतुर्दश ।।६४।।
शतानि श्रावका लक्षं, सत्र्यशीतिसहस्रकम् ।
श्राविकास्त्रीणि लक्षाणि, सहस्राः सप्ततिस्तथा ।।६५।।
व्रताद् वर्षशतोनेषु, पंचपंचाशति प्रभुः ।
यातेष्वब्दसहस्रेषु, प्राप्तः 'सम्मेत' पर्वते ।।६६।।
सार्द्धं साध्वीनां साधूनां, पञ्चभिः पञ्चभिः शतैः ।
फाल्गुने शुक्लद्वादश्यां, भरणीधिष्ण्यगे विधौ ।।६७।।
विहितानशनो मास-मूर्ध्वसंस्थानसंस्थितः[५] ।
श्रीमल्लिनाथः पूर्वाह्णे, परं पदमवाप्तवान् ।।६८।। -त्रिभिर्विशेषकम्

१ क - 'श्चतुर्दन्ति-' । २ क - 'देवता' । ३ चत्वारिंशत् । ४ ख - 'र्यिणः पुनः' । ५ क - 'सुस्थितः' ।

www.jaintatvagyanshala.org

पंचपंचाशत्सहस्र-वर्षायुररनिर्वृतेः ।
वर्षकोटिसहस्रेऽति-क्रान्ते मल्लिर्ययौ शिवम् ।।६९।।
परममहिमज्योतिर्द्योती सशब्दगुणोऽन्तर-
स्फुरितभुवनो मल्लिस्वामी श्रियेऽस्तु नभोनिभः ।
शमयतितमां यत्र ज्ञानांशुमान् सततोदित-
स्त्रिभुवनजनस्वान्तभ्रान्तं तमोभरडम्बरम् ।।७०।।[1]
ग्रन्थाग्रं ७५

इति श्रीजिनदत्तसूरिशिष्यश्रीमदमरचन्द्रमहाकविविरचिते चतुर्विंशतिजिनेन्द्र-सङ्क्षिप्तचरित एकोनविंशं श्रीमन्मल्लिनाथजिनचरितं समाप्तम् ।। १९ ।।

अथश्रीमुनिसुव्रतचरित्रम् ।। २० ।।

श्रीसुव्रतस्य पदयोर्नखरश्मिदण्डाः
सिद्धिं दिशन्तु दश वो दशसाधुधर्मैः ।
स्तम्भाः इव प्रधनकेलिकृतप्रतिज्ञै-
रारोपिताः प्रबलकर्मरिपून् प्रहर्तुम् ।।१।।[2]
'जम्बूद्वीपे' द्वीपेऽत्रैव, 'विदेहे'ष्वपरेषु च ।
विजये 'भरता'ह्वेऽस्ति, 'चम्पे'ति प्रवरा पुरी ।।२।।[3]
आसीत् तस्यां सुरश्रेष्ठो, नृपः काले धृतव्रतः ।
[4]सुनन्दनमुनेः पार्श्वे, तप्त्वाऽभूत् 'प्राणते' सुरः ।।३।।
च्युत्वाऽतो 'हरि'वंशेऽर्ह-न्नयमासीद् यतस्ततः ।
उत्पत्तिस्तस्य वंशस्य, प्रागियं परिकीर्त्यते ।।४।।
'जम्बू' द्वीपेऽत्र 'भरते', 'कौशाम्ब्यां' सुमुखो नृपः ।
बाह्यारामेऽचलद् रन्तुं, हस्त्यारूढो मधूत्सवे ।।५।।
पत्नीं वीरकुविन्दस्य, वनमालाह्वयां पथि ।
रूपे निरुपमां प्रेक्ष्य, नृपः कामातुरोऽभवत् ।।६।।

---

१ 'हरिणी' । २ वसन्त० । ३ 'अतः परं प्रान्तिमं पद्यं विहाय सर्वेषां छन्दोऽनुष्टुप्' ।
४ नि -क- 'स नन्दन०' ।

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

तद्वियोगातुरं मत्वा, सुमतिः[१] सचिवो नृपम् ।
आत्रेय्या प्रव्राजिकया[२]-ऽयोजयद् वनमालया ॥७॥
राज्ञा कृताऽनुरक्तेन, रक्ता साऽन्तःपुरेश्वरी ।
वीरः सोऽपि कुविन्दस्तद्-विरहे ग्रहिलोऽभवत् ॥८॥
हा प्रिये वनमाले ! त्वं क्व गता देहि दर्शनम् ।
इत्यादि विलपन्[३] बालै-रोलोत्तालै[४] (?) वृतोऽभ्रमत् ॥९॥
अन्यदा प्रलपन् राज-मन्दिराजिरमाययौ ।
तं तथार्त्तं धराधीशो, वनमालाऽप्यलोकत ॥१०॥
तद्वीक्षणाद् विषादार्तौ, स्वं निन्दन्तौ स्वकर्मणा ।
तौ व्रताकाङ्क्षिणौ दग्धौ, विद्युत्पातादिह क्षणे ॥११॥
शुभध्यानाद् विपन्नौ तौ, मिथः स्नेहलमानसौ ।
'हरिवर्ष' ह्वये वर्षे, जज्ञाते युग्मधर्मिणौ[५] ॥१२॥
हरिश्च हरिणी चेति, नाम पित्रा तयोः कृतम् ।
कल्पद्रुपूर्णसर्वेच्छौ, सुखिनौ[६] तत्र तस्थतुः ॥१३॥
इतो वीरकुविन्दोऽपि, चक्रे बालतपोऽद्भुतम् ।
मृत्वा 'सौधर्म' कल्पेऽसौ, सुरः किल्बिषिकोऽभवत् ॥१४॥
स बुद्ध्वाऽवधिना पूर्व-भवं तौ हरिणी-हरी ।
दारापहारदुःखं च, जज्ञे रोषारुणेक्षणः ॥१५॥
स ययौ 'हरि' वर्षाय, संहर्तुं हरिणी-हरी ।
[७]दध्यौ च युग्मिनां न स्या-दसम्पूर्णायुषां मृतिः ॥१६॥
मृतानां च ध्रुवा स्वर्ग-गतिः क्षेत्रप्रभावतः ।
तत्र क्षेत्रे नयाम्येतौ, ततः पूर्वभवद्विषौ ॥१७॥
यत्राकालेऽपि मृत्युः स्यान्-मृतानां यत्र दुर्गतिः ।
ध्यात्वेत्युत्पाटयामास, स तौ कल्पद्रुमैः समम्[८] ॥१८॥
तावत्र 'भरत' क्षेत्रे, पुरीं 'चम्पा'मुपानयत् ।
तदा च चन्द्रकीर्त्याख्य-'श्चम्पे'शः पञ्चतां गतः ॥१९॥

---

१ क - 'सुमन्तः' । २ क - 'प्रावृजिकया' । ३ नि -ख- 'प्रलपन्' । ४ नि - रालोत्ताले । ५ नि-क- 'रूपिणौ' । ६ नि -क- 'सुखं तौ' । ६ क - 'स दध्यौ युग्मिनां' । ७ 'सह' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

तस्यापुत्रस्य राज्यार्थं, प्रकृतीस्तेन दुःखिताः ।
अन्तरिक्षान्तरस्थेन, प्रत्यक्षेण बभाषिरे ।।२०।।
भो भो सामन्ताः ! सचिवा !, युष्मत्पुण्यैरिहेरितः ।
'हरिवर्षा'द्धरिं नाम्ना, रा[1]ज्यार्हमंमुमानयम् ।।२१।।
जायाऽस्य सहजा युग्म-रूपिणी हरिणीत्यसौ ।
एतेऽप्यानिन्यिरे कल्प-द्रुमा भोगार्थमेतयोः ।।२२।।
अयं भवतु वो राजा, [2]प्रतापी रिपुतापनः ।
मांसमिश्रा सुरा देया-ऽनयोः कल्पद्रुजैः [3]फलैः ।।२३।।
एवमस्त्विति तैरुक्ते, तेभ्योऽदान्मिथुनं सुरः ।
चक्रे स्वशक्त्या स्वल्पायुः, शतचापोन्नतं च तत् ।।२४।।
ततो राज्येऽभिषिषिचुः, सामन्तसचिवा हरिम् ।
नरकान्ते कृते राज्ये, तस्य हर्षी ययौ सुरः ।।२५।।
तीर्थे शीतलनाथस्य, नृपो हरिरसावभूत् ।
'हरि'वंशस्ततो विश्वे, [4]यातः ख्यातिं तदाख्यया ।। २६ ।।
पुत्रः पृथ्वीपतिर्नाम्ना, हरिणीगर्भजो हरेः ।
ततः पृथ्वीपतिरभूत्, तत्पुत्रोऽथ महागिरिः ।।२७।।
ततो हिमगिरिस्तस्मा-दासीद् वसुगिरिर्नृपः ।
अनेकशोऽभवन्नेवं, 'हरि'वंशे नरेश्वराः ।।२८।।
इति हरिवंशोत्पत्तिः ।
इतश्चात्रैव 'भरते', देशे 'मगध'नामनि ।
पुरे '[5]राजगृहे' राजा, सुमित्रो 'हरि'वंशजः ।।२९।।
तस्य पद्मावती पत्नी, तस्याः कुक्षाववातरत् ।
सोऽथ श्रावणराकायां, शशाङ्के श्रवणाश्रिते ।।३०।।
सुरश्रेष्ठनृपजीव-श्च्युत्वा 'प्राणत' कल्पतः ।
ततो ज्येष्ठस्य कृष्णाया-मष्टम्यां श्रवणाख्यभे ।।३१।।

---

१ क – 'राज्यार्थमनुमानय' । २ क – 'प्रतीपरिपु०' । ३ क – 'समम्' । ४ नि –ख– 'ख्यातिं यातस्तदा०' । ५ ख – 'राज्यगृहे' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

इन्दौ मकरगे पद्मा-वती सूते स्म नन्दनम् ।
तीर्थेशं विंशतितमं, श्यामलं कूर्मलाञ्छनम् ॥३२॥-युग्मम्
मुनिवत् सुव्रता जाता, माताऽस्मिन् गर्भमागते ।
मुनिसुव्रत इत्यस्य, ततो नाम पिताऽकरोत् ॥३३॥
यौवने विंशतिधनु-रुन्नतो राजकन्यकाः ।
प्रभावतीप्रभृतिका, जगत्प्रभुरुपायत ॥३४॥
प्रभावत्यां प्रभोः पुत्रः, सुव्रतोऽभूत् ततो विभुः ।
राजा वर्षसहस्रेषु, गतेष्वर्द्धाऽष्टमेष्वभूत् ॥३५॥
राज्यं वर्षसहस्राणि, चक्रे पञ्चदश प्रभुः ।
नियोज्य सुव्रतं पुत्रं राज्ये 'राजगृहा'त् ततः ॥३६॥
निश्चक्राम समारूढः, शिबिका'मपराजिता'म् ।
ययौ 'नीलगुहा'नामो-द्यानं श्रीमुनिसुव्रतः ॥३७॥-युग्मम्
फाल्गुने शुक्लद्वादश्यां, श्रवणर्क्षे परेऽहनि ।
स्वामी [1]राज्ञां सहस्रेण, कृतषष्ठोऽग्रहीद् व्रतम् ॥३८॥
पुरे '[2]राजगृहे' स्वामी, ब्रह्मदत्तनृपौकसि ।
द्वितीये दिवसे चक्रे, परमान्नेन पारणम् ॥३९॥
छद्मस्थो व्यहरत् पृथ्वीं, मासानेकादश प्रभुः ।
[3]पुन'र्नीलगुहो'द्याने, दीक्षास्थाने समागतः ॥४०॥
तत्र प्रतिमयाऽधस्ता-च्चम्पकस्य तरोः स्थितः ।
फाल्गुने कृष्णद्वादश्यां, श्रवणं[4] शशिनि श्रिते ॥४१॥
कृतषष्टतपाः प्राप, पूर्वाह्णे एव केवलम् ।
चैत्यद्रुः सचत्वारिंशद्-धनुः शतयुगः प्रभोः ॥४२॥
मातुलिङ्ग-गदा-बाण-शक्त्यङ्कान् दक्षिणान् भुजान् ।
वामान् नकुला-ऽक्ष-धनुः-पर्शुयुक्तान् वहन् सितः ॥४३॥
[5]मुनिसुव्रततीर्थेऽष्ट-बाहुर्वृषभवाहनः ।
[6]वारुणाख्योऽभवद् यक्ष-स्त्रिनेत्रश्चतुराननः ॥४४॥-युग्मम्

१ क- 'राजसहस्रेण' । २ क - 'राजपुरे' । ३ क - 'मुनिर्नील०' ।४ नि -ख- 'केवलं प्रभुः' । ५ नि -क- 'तीर्थे मुनेः सुव्रतस्याष्ट-' । ६ क - 'वरुणाक्षो' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

वरदं साक्षसुत्रं च, बिभ्रती[१] दक्षिणौ भुजौ ।
समातुलिङ्ग-शूलाङ्कौ, वामौ भद्रासनस्थिता ।।४५।।
गौराङ्गी नरदत्ताऽऽख्या, तथा शासनदेवता ।
प्रभोरष्टादशाभूव-निन्द्राद्यास्तु गणेश्वराः ।।४६।।
विहरन् समवासार्षीद्, 'भृगुकच्छ'पुरे प्रभुः ।
जितशत्रुर्नृपो नन्तुं, तत्रारुह्याश्वमाययौ ।।४७।।
मुनिसुव्रततीर्थेश-देशनां क्लेशनाशिनीम् ।
रोमाञ्चनिचितो राजा, राजाश्वोऽप्यशृणोन्मुदा ।।४८।।
गणभृद्देशनाप्रान्ते, पप्रच्छेति जगद्गुरुम् ।
अस्मिन् समवसरणे, प्रतिबुद्धोऽद्य कः प्रभो ! ।।४९।।
स्वाम्यप्युवाच नो बोधं, कोऽप्यद्य प्रत्यपद्यत ।
एकं विना जात्यमश्वं, जितशत्रुनरेशितुः ।।५०।।
जितशत्रुनृपोऽपृच्छद्, विस्मितस्त्रिजगत्पतिम् ।
विश्वेश ! कोऽयमश्वोऽत्र, धर्मं यः प्रतिपन्नवान् ? ।।५१।।
स्वाम्याह 'पद्मिनीखण्ड'-पत्तने श्रावकोत्तमः ।
जिनधर्माभिधो जैन-धर्मकर्मदृढोऽभवत् ।।५२।।
तस्य सागरदत्ताख्यो, मित्रं तत्पत्तनाग्रणीः ।
ययौ स नित्यं चैत्येषु, तद्युतो भद्रकत्वतः ।।५३।।
साधुभ्य इति सोऽश्रौषीत्, कारयत्यार्हतानि यः ।
बिम्बानि स भवेऽन्यत्र, धर्मं भवभिदं श्रयेत् ।।५४।।
इति सागरदत्तोऽपि, श्रुत्वा भद्रकभावतः ।
कारयित्वाऽर्हतीं हेम-प्रतिमां प्रत्यतिष्ठिपत् ।।५५।।
सम्यक्त्वमनवाप्यैव, स्वभावादेव दानवान्[२] ।
धनार्जनमहातृष्णो, मृत्वाऽश्वोऽयं तवाभवत् ।।५६।।
एतद्बोधार्थमायाता, वयमत्र महीपते ! ।
प्राग्जन्मकृतार्हद्बिम्ब-प्रभावाद् बोधमाप्तवान् ।।५७।।[३]

---

१ नि-ख- 'दक्षिणौ बिभ्रती' । २ दानशीलः । ३ इदमनन्तरं च पद्यं नोपलभ्येते क - प्रतौ

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

ख्याते श्रीसुव्रतेनैवं, जितशत्रुः सविस्मयः।
अश्वमुक्त्वा क्षमस्वेति, तं चक्रे स्वैरचारिणम् ।।५८।।
ततः प्रभृत्यभू'दश्वा-वबोध'मिति विश्रुतम् ।
'भृगुकच्छ'महातीर्थं, त्रिजगज्जनपावनम् ।।५९।।
श्रीसुव्रतजिनेशोऽपि, विश्वोपकृतिकर्मठः।
भगवान् समवासार्षीद्, विहरन् 'हस्तिनापुरे'[१] ।।६०।।
तस्मिन्नासीत् पुरे राजा, जितशत्रुरिति श्रुतः ।
तथा वणिक् सहस्रेशः, कार्तिकः श्रावकोत्तमः ।।६१।।
स श्रेष्ठी दृढसम्यक्त्वः, पाखण्डिषु पराङ्मुखः ।
परिव्राजकस्यैकस्य, मासोपवासपारणे ।।६२।।
जितशत्रुनृपेणैष, कारितः परिवेषणम् ।
स तस्मादेव निर्वेदात्, श्री सुव्रतपदान्तिके ।।६३।।
समं वणिक्सहस्रेण, प्रव्रज्यामाददे तदा ।
स तपो द्वादशाब्दानि, द्वादशाङ्गधरोऽकरोत् ।।६४।। -विशेषकम्
शक्रः 'सौधर्म'कल्पस्य, विपद्याजनि कार्त्तिकः।
परिव्राड् वाहनं जज्ञे, शक्रस्यैरावतः पुनः ।।६५।।
सहस्राः साधवस्त्रिंशत्, ते तु पञ्चाशदार्यिकाः ।
शतानि पञ्च तु चतु-र्दशपूर्वविचक्षणाः ।।६६।।
सहस्रमष्टशत्यग्र-मवधिज्ञानशालिनः।
[२]सहस्रं पञ्चशती च, मनः पर्ययसंयुताः ।।६७।।
सहस्रमष्टशती च, केवलज्ञानशा[३]लिनः ।
सहस्रद्वयसङ्ख्यास्तु, [४]लब्धवैक्रियलब्धयः ।।६८।।
सहस्रं शतयुग्मं च, सञ्जातवादलब्धयः।
श्रावका लक्षमेकं तु, सहस्रा द्व्यग्रसे[५]प्ततिः ।।६९।।
श्राविकास्त्रीणि लक्षाणि, सार्द्धानीति परिच्छदः।
मुनिसुव्रतनाथस्य, पृथ्व्यां विहरतोऽभवत् ।।७०।।

---

१ क - 'हस्तिनापुरम्' । २ क - 'सहस्रमष्टशती च, मनःपर्यायशालिनः' ।
३ नि -ख- 'शोभिनः' ।४ नि -ख- 'सिद्धवैक्रिय०'। ५ क - 'विंशतिः' ।

www.jaintatvagyanshala.org

मुनिसुव्रतनाथस्य, केवलज्ञानशालिनः।
एकादशमासहीना-ऽर्द्धाष्टमाब्दसहस्र्यगात् ॥७१॥
ततो मुनिसहस्रेण, समं 'सम्मेत'पर्वते।
ज्येष्ठे नवम्यां कृष्णायां, शशिनि श्रवणाश्रये[१] ॥७२॥
पूर्वाह्ण ऊर्ध्वसंस्थानो, मासं सानशनःप्रभुः।
मुनिसुव्रततीर्थेशः, पदं प्रापदनश्वरम् ॥ ७३ ॥-युग्मम्
सार्द्धाः सप्ताब्दसहस्राः[२], पृथक् कौमार-दीक्षयोः।
राज्ये पञ्चदशेत्यायु[३]-स्त्रिंशच्छ्रीमुनिसुव्रते ॥७४॥
मुनिसुव्रतनिर्वाणं, श्रीमल्लिप्रभुनिर्वृतेः।
वर्षाणां लक्षेषु चतुः-पञ्चाशति गतेष्वभूत् ॥७५॥
येनायोज्यत षष्टियोजनमतिक्रम्य 'प्रतिष्ठान'तो-
ऽध्वानं प्राप्य दिनैस्त्रिभि'र्भृगुपुरं'[४] राज्ञस्तुरङ्गः स्वयम्।
शुद्धश्रावकधर्मवर्त्मनि कृपानिष्ठेन षष्ठिव्रता-
तीचारव्यतिलङ्घनाय स सतां श्री सुव्रतोऽस्तु श्रिये ॥७६॥[५]

ग्रन्थाग्रं ॥ ८३ ॥

इति श्री जिनदत्तसूरिशिष्यश्रीमदमरचन्द्रमहाकविविरचिते चतुर्विंशतिजिनेन्द्र सङ्क्षिप्तचरिते विंशतितमं श्रीमन्मुनिसुव्रतजिनचरितं समाप्तम् ॥२०॥

अथ श्रीनमिनाथचरितम् ॥ २१ ॥

व्यक्तं मुक्तावलयललितो वारिलेशा[६]पदेशा-
ज्जन्मस्नात्रे त्रिदशवनितासेवितोपान्तदेशः।
'मेरो'र्मूर्ध्नि भ्रमरहितया सौमनस्यश्रिया वो-
ऽनल्पः कल्पद्रुम इव नमिर्यच्छताद् वाञ्छितानि ॥१॥[७]
'जम्बू'[८] द्वीपे प्रत्यग्-'विदेहे' विजयेऽस्ति पू'र्भरत' सञ्ज्ञे।
'कौशाम्बी'ति विशाम्पति-रिति[९] सिद्धार्थाभिधानोऽभूत् ॥२॥[१०]

---

१ क - 'पुनः'। २ क - 'सहस्रापृथक्। ३ क - 'त्यायुर्विंशतश्री' ।४ ख - 'भृगुपुरे'। ५ शार्दूल०। ६ क - 'लेशोपदेशा०'। ७ मन्दाक्रान्ता। ८ क - 'जम्बूद्वीपेऽत्र भरत प्रत्यग्०'। ९ नि - रिह। १० आर्या।

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

सुदर्शनमुनेः पार्श्वे, प्राप्तदीक्षोऽद्भुतं तपः।
तप्त्वा मृत्वा विमानेऽसौ, सुरोऽभूदपराजिते ॥३॥[1]
'जम्बू'द्वीपेऽत्र 'भरते,' क्षेत्रेऽस्ति 'मिथले'ति पूः ।
तत्रासीद् विजयो राजा, जज्ञे वप्रेति तत्प्रिया ॥४॥
आश्विनस्य पूर्णिमाया-मश्विनीं शशिनि श्रिते ।
त्रयस्त्रिंशत्सागरायुः-क्षये च्युत्वा'ऽपराजिता'त् ॥५॥
स सिद्धार्थनृपजीवो, वप्राकुक्षाववातरत् ।
सा सूते स्म सुतं नीलोत्-पलाङ्कं कनकद्युतिम् ॥६॥
तीर्थेशमेकविंशति-तम'मिक्ष्वाकु'वंशजम् ।
श्रावणेऽष्टम्यां कृष्णाया-मश्विन्यां मेषगे विधौ ॥७॥-त्रिभिर्विशेषकम्
रिपुभि'र्मिथिला' रुद्धा, पुरी गर्भगते प्रभौ[2] ।
वप्रादेवी क्षणात् तत्रा-रोहत् प्रासादमूर्द्धनि ॥८॥
दृष्ट्वा देवीं च तद्गर्भ-प्रभावाद् विजयं नृपम् ।
नेमुर्यद्वैरिणस्तेन, नमिर्नाम प्रभोः कृतम् ॥९॥
सार्द्धेऽथ जन्मतो वर्ष-सहस्रद्वितये गते ।
युवा पञ्चदशधनु-स्तुङ्गो राज्येऽभवत् प्रभुः ॥१०॥
पञ्च वर्षसहस्राणि, राज्यं प्रभुरपालयत् ।
सुप्रभं नाम पुत्रं स्वं, ततो राज्ये न्यवेशयत् ॥११॥
शिबिकां 'देवकुर्वा'ख्या-मारूढो निर्ययौ पुरः ।
कृतषष्ठो गतः[3] स्वामी, 'सहस्राम्रवणे' वने ॥१२॥
आषाढे कृष्णनवम्या-मश्विन्यां चरमेऽहनि ।
सार्द्धं नृपसहस्रेण, प्रव्रज्यामग्रहीत् प्रभुः ॥१३॥
पुरे 'वीरपुरे' दत्त-मेदिनीपतिमन्दिरे ।
द्वितीये दिवसे स्वामी, क्षैरेय्या पारणं व्यधात् ॥१४॥
नव मासान् विहृत्योर्वीं, 'सहस्राम्रवणे' पुनः ।
बकुलस्य तरोर्मूले, तस्थौ प्रतिमया प्रभुः ॥१५॥

---

१ अतः परं ३१ तमपर्यन्तानां छन्दो 'ऽनुष्टुप्' । २ ख - 'विभौ' । ३ क- 'ऽग्रहीत् स्वामी' ।

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

मार्गस्य शुक्लैकादश्या-मश्विनीं शशिनि श्रिते ।
पूर्वाह्णे केवलं प्राप, कृतषष्ठो नमिः प्रभुः ।।१६।।
चैत्यद्रुरशीत्यधिक-शतचापोन्नतः प्रभोः ।
[१]कुम्भादयो गणभृत-स्तथा सप्तदशाभवन् ।।१७।।
नमितीर्थे भृकुट्याख्यो, यक्षस्त्र्यक्षश्चतुर्मुखः ।
वृषस्थः [२]स्वर्णभो जज्ञे, चतुरो दक्षिणान् भुजान् ।।१८।।
बिभ्रन्मातुलिङ्ग-शक्ति-मुद्गराङ्का-ऽभयप्रदान् ।
वामान् नकुल-परशु-वज्रा-ऽक्षसूत्रसंयुतान् ।।१९।।-युग्मम्
गान्धारी शासनदेवी, श्वेताङ्गी हंसवाहना ।
वरदं खड्गिनं बाहू, दक्षिणावपरौ पुनः ।।२०।।
सबीजपूरौ बिभ्राणा, सन्निधौ श्रीनमिप्रभोः ।
पृथ्व्यां विहरतः सर्व-परीवारस्त्वभूदिति ।।२१।।
परिवारे सहस्राणि, विंशतिः साधवोऽभवन् ।
आसन्नेकचत्वारिंशत्, सहस्राः पुनरार्यिकाः ।।२२।।
सार्द्धं शतचतुष्कं च, द्विःसप्तपूर्व[३]धारिणः ।
सहस्रं षट्शतोपेत-मवधिज्ञानशालिनः ।।२३।।
सहस्रं द्वे शते षष्टि-र्मनःपर्यय[४]संयुताः ।
उत्पन्नकेवलज्ञानाः, सहस्रं षट्शतान्वितम् ।।२४।।
पञ्चकं तु सहस्राणां, जातवैक्रियलब्धयः ।
शतानि दशसङ्ख्यानि, वादलब्धिविराजिनः ।।२५।।
श्रावका लक्षमेकं तु, सहस्राः सप्ततिस्तथा ।
श्राविका लक्षत्रय्यष्ट-चत्वारिंशत् सहस्र्यपि ।।२६।।
नवमासोनिते सार्द्धे-ऽब्दसहस्रद्वये गते ।
ज्ञानान्मुनिसहस्रेण, समं 'सम्मेत' पर्वते ।।२७।।
वैशाखकृष्णदशम्या-मश्विनीं शशिनि श्रिते ।
ऊर्ध्वस्थ एव पूर्वाह्णे, मासं सानशनः प्रभुः ।।२८।।

---

१ नि - 'कुंदादयो गणभृत' १ नि -ख- 'स्वर्णरुग्' । २ क - 'धारिणाम्' । ३ क - 'शालिनः' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

जगामापुनरावृत्ति-पदं नमिजिनेश्वरः।
कुमारत्वे सहस्रौ द्वौ, सार्द्धौ राज्ये तु पञ्च ते ।।२९।।
व्रते सार्द्धौ सहस्रौ द्वौ, वर्षाणां श्रीनमिप्रभोः।
दश वर्षसहस्राणि, सर्वमायुरभूदिति ।।३०।।
श्रीनमिप्रभुनिर्वाणं, मुनिसुव्रतनिर्वृतेः।
अतिक्रान्तेषु वर्षाणां, षट्सु लक्षेष्वजायत ।।३१।।
किं वन्दारुसुरीशिरोऽग्रपतितः सिन्दूरपूरः किमु
प्रेङ्खद्भाविकलक्षरंजनकरो लाक्षारसः सज्जितः ?।
रागः किं नु मनोऽन्तरालगलितो भाति स्म यस्य क्रम-
द्वन्द्वं शोणनखांशुमण्डलमिषाल्लक्ष्मीं स पुष्यान्नमिः ।।३२।।[1]

ग्रन्थाग्रं ।। ३५ ।।

इति श्री जिनदत्तसूरिशिष्यश्रीमदमरचन्द्रमहाकविविरचिते चतुर्विंशतिजिनेन्द्र-सङ्क्षिप्तचरिते एकविंशं श्रीमन्नमिनाथजिनचरितं समाप्तम् ।। २१ ।।

अथ श्री नेमिनाथ चरित्रम् ।। २२ ।।

[2]सन्ध्येव प्रभुसेविनां शुभदिनप्रारम्भसंरम्भिणी
ज्ञानश्रीवसनानुरंजनकरी कौसुम्भभङ्गी[3]व च।
शोभाकृद्घुसृणावलीव विलसत्यार्हत्यलक्ष्म्या तु या
सा नेमिक्रमयोर्नखद्युतिततिर्दत्तां प्रमत्तां श्रियम् ।।१।।[4]
धनो राजा धनवती, राज्ञी १ 'सौधर्मगौ सुरौ २।
विद्याधरेश्वरचित्र-गती रत्नावती प्रिया ३ ।।२।।
'माहेन्द्र'गौ ४ प्रिया प्रीति-मती भूपोऽपराजितः ५।
[5]आरु(र)णे त्रिदशौ ६ शङ्ख-क्ष्मापः पत्नी यशोमती ७ ।।३।।
'अपराजिते' विमाने, देवौ ८ राजिमती-जिनौ ९।
श्रीनेमेस्तत्प्रियायाश्च, भवा इति नवाप्यमी ।।४।।-विशेषकम्
'जम्बूद्वीपेऽत्र 'भरते'-ऽप्यत्रा 'ऽचलपुरे'ऽजनि।
धनो राजा धनदत्त-धनदेवाऽनुजान्वितः ।।५।।

१ शार्दूल० । २ क - 'सन्ध्येष' । ३ क - 'भङ्गं च वा' ।४ शार्दूल० । ५ क - 'अरणवं(?) त्रिदशौ क्ष्मापशङ्खपत्नीं' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

राजाऽऽसीत् 'कुसुमपुरे', सिंहोऽस्य विमला प्रिया ।
तयोर्धनवती पुत्री, धनस्याजनि वल्लभा ।।६।।
वसुन्धरमुनेः पार्श्वे, चत्वारोऽप्यभजन् व्रतम् ।
तपस्वप्त्वाऽऽद्भुतं सर्वे, 'सौधर्मे' जज्ञिरे सुराः ।।७।।
'वैताढ्ये'ऽस्त्युत्तरश्रेणौ, 'सूरतेजःपुरं'[१] पुरम् ।
विद्याधर[२]चक्रवर्ती, तत्र सूराख्ययाऽभवत् ।।८।।
तस्य विद्युन्मती पत्नी, तयोः 'सौधर्म'तश्च्युतः ।
धनजीवोऽभवत् पुत्रो, नाम्ना चित्रगतिः श्रुतः ।।९।।
धनदत्त-धनदेव-जीवौ 'सौधर्म'तश्च्युतौ ।
तौ मनोगति-चपल-गत्याख्यौ सोदरावुभौ ।।१०।।
जातौ चित्रगतेर्जीवो, धनवत्याश्च स च्युतः ।
'वैताढ्ये' दक्षिणश्रेण्या-मनङ्गसिंहभूपतेः ।।११।।
शशिप्रभाकुक्षिभवा, पुत्री रत्नवतीत्यभूत् ।
एतां चित्रगतिः पित्रा, [३]प्रीतां दत्तामुपायत ।।१२।।
पितृदत्तं ततो राज्यं, [४]चिरं चित्रगतिर्व्यधात् ।
रत्नवत्या परप्रेम्णा, सोदराभ्यां च [५]सेवितः ।।१३।।
व्रतन्दमगुरोः पार्श्वे, चत्वारः समये व्रतम् ।
प्राप्य तप्त्वा तपोऽभूवन्, देवा 'माहेन्द्र'कल्पगाः ।।१४।।
प्रत्यग् 'विदेहे' विजये, [६]'पद्मे' सिंह'पुरेऽभवत् ।
हरिणन्दी नृपस्तस्य, प्रियाऽऽसीत् प्रियदर्शना ।।१५।।
सोऽथ चित्रगतेर्जीव-श्च्युत्वा 'माहेन्द्र'कल्पतः ।
अनयोः समये सूनु-रपराजित इत्यभूत् ।।१६।।
तौ मनोगति-चपल-गतिजीवौ ततश्च्युतौ ।
'माहेन्द्रा'त् सोम-सूराख्यौ, जातौ तदनुजावुभौ ।।१७।।
अपराजितस्य जज्ञे, मिथो विश्वासवासभूः ।
बाल्याद् विमलबोधाख्य-मन्त्रिपुत्रेण मित्रता ।।१८।।

---

१ क - 'सूरितेजःपुरं' । २ क - 'धरश्चक्रः' । ३ नि -ख- 'दत्तां प्रीतामुपा०' ।४ ख - ' चित्रं' । ५ क - 'सेविता' । ६ ख -'पद्मसिंह०' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

इतः 'कुण्डपुरे' जज्ञे, जितशत्रुर्नरेश्वरः ।
धारिणीति प्रिया तस्य, तयो 'र्माहेन्द्र' कल्पतः ॥१९॥
च्युत्वा रत्नवतीजीवो, जाता प्रीतिमती सुता ।
प्राग्जन्मप्रेमतः साऽऽसी-दपराजितवल्लभा ॥२०॥-युग्मम्
ततः पित्राऽर्पितं राज्य-मकरोदपराजितः ।
सोम-सूराऽमात्यपुत्रैः, प्रीतिमत्याऽश्चितश्चिरम् ॥२१॥
काले केवलिनः[१] पार्श्वे, पञ्चापि प्राव्रजन् क्रमात् ।
जाताश्चा'[२]ऽऽरण' कल्पेऽमी, शक्रसामानिकाः सुराः ॥२२॥
'जम्बू'द्वीपेऽत्र भरते, नगरे 'हस्तिनापुरे' ।
श्रीषेणः क्षितिपो जज्ञे, श्रीमती तत्प्रियाऽभवत् ॥२३॥
अपराजितस्य जीवः, स कल्पा'दारु(र)णा'च्च्युतः ।
अनयोस्तनयो जज्ञे, शङ्ख इत्याख्यया श्रुतः ॥२४॥
[३]आरणा'त् कल्पतश्च्युत्वा, तौ जीवौ सोम-सूरयोः ।
जातौ यशोधर-गुण-धरौ शङ्खसहोदरौ ॥२५॥
जीवो विमलबोधस्य, स कल्पा'दारु(र)णा'च्च्युतः ।
पुत्रो मतिप्रभो जज्ञे, श्रीषेणनृपमन्त्रिणः ॥२६॥
मतिप्रभेण सार्द्धं च, पूर्वजन्मानुभावतः ।
प्रीतिः शङ्खकुमारस्य, मिथोऽभूद् विरहासहा ॥२७॥
'चम्पे'त्यस्ति पुरी तस्यां, जितारिरिति भूपतिः ।
तस्य कीर्त्तिमती पत्नी, तयोरजनि नन्दिनी ॥२८॥
च्युत्वा प्रीतिमतीजीवः, श्रुता नाम्ना यशोमती ।
शङ्खेन परिणिन्ये सा, पूर्वजन्मानुरागिणी ॥२९॥
श्रीषेणनृपतिः शङ्खं, राज्ये न्यस्याग्रहीद् व्रतम् ।
प्रतप्य केवलं प्राप्य, व्यहरद् भव्यबोधकृत् ॥३०॥
शङ्खो राज्यं चिरं कृत्वा, पितुः केवलिनोऽन्तिके ।
यशोमत्यादिभिः सार्धं, चतुर्भिर्व्रतमग्रहीत् ॥३१॥

१ मु० -'केवलिनाः पार्श्वे' । २ ख - 'रुणकल्पे' । ३ ख - 'आरुणात्' ।

www.jaintatvagyanshala.org

तपस्तप्त्वाऽद्भुतं मृत्वा, जीवाः पञ्चापि ते क्रमात् ।
'अपराजिता'भिधाने, विमाने मरुतोऽभवन् ॥३२॥
'जम्बू'द्वीपेऽत्र 'भरते', 'कुशार्त' देशमण्डनम् ।
'शौर्य' नाम पुरं तत्र, समुद्रविजयो नृपः ॥३३॥
'हरि' वंश्योऽभवत् तस्य, शिवादेवीति वल्लभा ।
कार्त्तिके कृष्णद्वादश्यां, चित्रायामपराजितात् ॥३४॥
विमानतस्त्रयस्त्रिंशत्-सागरायुः क्षये च्युतः ।
स शङ्खनृपतेर्जीवः, शिवाकुक्षाववातरत् ॥३५॥-त्रिभिर्विशेषकम्
श्रावणे शुक्लपञ्चम्यां, चित्रायां हिमरोचिषि ।
कन्यास्थिते निशीथे सा-ऽसूत देवी शिवा सुतम् ॥३६॥
स्निग्धांजनतनुच्छायं, शङ्खलाञ्छनलाञ्छितम् ।
'हरि'वंशशिरोरत्नं, द्वाविंशं तीर्थनायकम् ॥३७॥-युग्मम्
चक्रधारारिष्टमणि-मयी मात्राऽत्र गर्भगे ।
दृष्टाऽरिष्टनेमिरिति तस्याख्यां तद् व्यधात् पिता ॥३८॥
स्वामी दशधनुस्तुङ्गः ,प्रपेदे यौवनं क्रमात् ।
शतानि त्रीणी वर्षाणां, कुमारत्वेऽत्यवाहयत् ॥३९॥
आजन्ममन्मथजयी, कुमारीणां परिग्रहम् ।
पित्राद्यैरर्थ्यमानोऽपि, नैव नेमिरमन्यत ॥४०॥
इतो यशोमतीजीव-श्च्युत्वा सोऽप्य 'ऽपराजिता'त् ।
'मथुरा'यां 'हरि'वंश-स्योग्रसेनस्य भूपतेः ॥४१॥
धारिणीकुक्षिसम्भूता, जज्ञे राजीमती सुता ।
कलयामास कन्दर्पो-ज्जीवनं यौवनं क्रमात् ॥४२॥-युग्मम्
पितृभ्यां राम-कृष्णाभ्यां, समग्रैर्यादवैः समम् ।
राजीमतीविवाहार्थं, नेमिरत्यर्थमर्थितः ॥४३॥
नीयमानः स शुश्राव, करुणारससागरः ।
भोज्यार्थं सन्निरुद्धानां, प्राणिनां करुणारवान् ॥४४॥

---

१ 'सुराः । २ नि -ख- 'करग्रहम्' ।

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

आदिश्य सारथिं स्वामी, समग्रांस्तानमोचयत् ।
कृतराजीमतीत्यागो, रथं व्यावर्त्तयत् ततः ॥४५॥
याते राज्यमकृत्वैव, जन्मतोऽब्दशतत्रये ।
शिबिका'मुत्तरकुरु'-मारूढो निर्ययौ पुरः ॥४६॥
श्रावणे षष्ठ्यां शुक्लायां, चित्रानक्षत्रगे विधौ ।
'उज्जयन्त'गिरौ यात्वा, 'सहस्राम्रवणं' वनम् ॥४७॥
नरेन्द्राणां सहस्रेण, सह षष्ठतपः परः ।
श्रीनेमिनाथः पूर्वाह्णे, प्रव्रज्यां प्रतिपन्नवान् ॥४८॥-युग्मम्
गोष्ठे द्वितीये दिवसे, वरदत्तनृपौकसि[1] ।
जज्ञे श्रीनेमिनाथस्य, परमान्नेन पारणम् ॥४९॥
चतुःपञ्चाशतं नेमि-र्विहृत्यान्यत्र वासरान् ।
पुनरागाद् 'रैवतके', 'सहस्राम्रवणे' वने ॥५०॥
स्थितो वेतसवृक्षस्य, तले प्रतिमया प्रभुः ।
आश्विनस्यामावस्यायां, चित्राधिष्ण्यगते विधौ ॥५१॥
कृताष्टमतपा नेमिः, पूर्वाह्ने[2] प्राप केवलम् ।
चैत्यद्रुर्विंशतिधनुः-शतं तुङ्गः प्रभोरभूत् ॥५२॥
धनदेवो धनदत्तो, यौ बन्धू धनजन्मतः ।
मन्त्री विमलबोधो यो -'ऽपराजित'भवात् पुनः ॥५३॥
ते समं प्रभुणा भ्रान्ता, जन्मन्यस्मिन्नृपास्त्रयः ।
प्राव्रजन् नेमिनोऽन्ते ते, वरदत्तनृपान्विताः ॥५४॥
गणेशा वरदत्ताद्या-स्तैः सहैकदशाभवन् ।
श्रीनेमितीर्थे गोमेधो, यक्षस्त्र्यास्यो नृवाहनः ॥५५॥
त्रीन् दक्षिणान् मातुलिङ्ग-पशु-चक्रधरान् करान्[3] ।
श्यामो वामांस्तु नकुल-शूल-शक्तियुतान् दधत् ॥५६॥
अम्बिकाऽऽम्रलुम्बी-पाशा-लम्बिदक्षिणदोर्द्वया ।
सपुत्रा-ङ्कुशभृद्वाम-दोर्द्वया सिंहवाहना ॥५७॥

---

१ ख - 'द्विजौकसि' । २ क - 'पूर्वाह्ण एव' । ३ ख - 'भुजान्' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

सुवर्णवर्णा श्रीनेमि-तीर्थे शासनदेवता ।
नेमेर्विहरतः पृथ्वीं, परीवारस्त्वभूदिति ॥५८॥
सहस्राण्यभवन्नष्टा-दश श्रामण्यधारिणः ।
संजज्ञिरे सहस्राणि, चत्वारिंशत् तथाऽऽर्यिकाः ॥५९॥
तथा शतानि चत्वारि, द्विः सप्तपूर्ववेदिनः ।
प्रत्येकं पञ्चदश तु, शतान्यवधिशालिनः[1] ॥६०॥
सद्वैक्रियलब्धयोऽपि, केवलज्ञानिनस्तथा ।
एक एव सहस्रस्तु, मनः पर्ययसंयुताः ॥६१॥
अष्टौ शतानि संजात-वादलब्धिविराजिनः ।
श्रावका लक्षमेकं तु, नवषष्टिसहस्र्यपि ॥६२॥
श्राविकास्त्रिलक्ष्येकोन-चत्वारिंशत्सहस्र्यपि ।
राजीमती प्रभोः प्राप्त-प्रव्रज्या प्रययौ शिवम् ॥६३॥
आषाढस्य शुक्लाष्टम्यां, चित्रायां 'रैवता'चले ।
षट्त्रिंशदधिकसाधु-पञ्चशत्या समन्वितः ॥६४॥
मासं सानशनः स्वामी, पर्यङ्कासनमास्थितः ।
सन्ध्यायां सिद्धिसम्बन्धं, श्रीनेमिः समुपेयिवान् ॥६५॥-युग्मम्
कौमारे वर्षत्रिशती, वर्षसप्तशती व्रते ।
[2]एकं सहस्रं वर्षाणां, सर्वायुर्नेमिनोऽजनि ॥६६॥
श्रीनेमिनाथनिर्वाणं, श्रीनमि[3]प्रभुनिर्वृतेः ।
बभूव वर्षलक्षेषु, व्यतिक्रान्तेषु पञ्चसु ॥६७॥
यश्चक्रे नवनोकषायकषणं यो ब्रह्मगुप्तीर्नव
व्यातेने नव पाप्मनामपि निदानानि प्रभिन्ते स्म यः ।
भ्रान्त्वा यश्च ययौ भवन् नव नव 'ग्रैवेयका' नुत्तरा-
नप्यूर्ध्वं विदधातु वो नवनिधिप्राप्तिं स नेमिप्रभुः ॥६८॥[4]

ग्रन्थाग्रं० ॥ १७२ ॥

इति श्रीजिनदत्तसूरिशिष्यश्रीमदमरचन्द्रमहाकविविरचिते चतुर्विंशतिजिनेन्द्र सङ्क्षिप्तचरिते द्वाविंशं श्रीमन्नेमिनाथजिनचरितं समाप्तम् ॥२२॥

---

१ क - 'शालिनः' । २ नि - 'एवं सहस्रं' । ३ नि -ख- 'स्वामि' । ४ शार्दूल० ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

अथ श्रीपार्श्वनाथचरित्रम् ।। २३ ।।

उत्क्षिप्ताः किमु सप्तदुर्गतिसमुत्खानाय कुद्दालकाः ?
किं श्रेयः फलसप्ततत्त्वलतिका[१]लब्धोदयाः पल्लवाः ? ।
किं वा सप्तभयारिवीरविजयप्राप्ताः पताका इति
भ्रान्तिं भोगिफणा ददुर्यदुपरि प्रीत्यै स पार्श्वोऽस्तु वः ।।१।।[२]

भ्रातरावरविन्दस्य, नरेशस्य पुरोहितौ ।
कमठो मरुभूतिश्च १, कुर्कुटोरग-कुंजरौ २ ।।१।।
पञ्चमे नरके पूर्वः[३], 'सहस्रारे' सुरः परः ३ ।
फणी किरणवेगाख्यो, विद्याधरधराधवः ४ ।।२।।
पञ्चमे नरके पूर्वो-'ऽच्युत'कल्पसुरः परः ५ ।
भिल्लः प्रत्यग्'विदेहे'ऽथ, वज्रनाभधरा[४]धिपः ६ ।।३।।
सप्तमे नरके पूर्वो, मध्ये[५] ग्रैवेयके परः ७ ।
पञ्चास्यः प्राच्य'विदेहे', सुवर्णबाहुचक्र्यपि ८ ।।४।।
चतुर्थनरके पूर्वः, 'प्राणते' त्रिदशोऽपरः ।
कठोऽर्हंश्च दशेत्युक्ता, भवाः कमठ-पार्श्वयोः ।।५।।-कुलकम्
भवे त्वेकादशे मेघ-कुमारः कमठः शठः ।
कृत्वा पार्श्वप्रभोर्वृष्टि-कष्टं वैरोज्झितोऽजनि ।।६।।
'जम्बू'द्वीपेऽत्र 'भरते'-ऽभूत् 'पोतनपुरे' पुरे ।
[६]अरविन्दो नृपस्तस्य, विश्वभूतिः पुरोहितः ।।७।।
अनुद्धराकुक्षिभवौ, तत्पुत्रौ द्वौ बभूवतुः ।
कमठो मरुभूतिश्च, प्रकृत्या कमठः शठः ।।८।।
मरुभूतिर्भवभीरुः, स्वभावादेव धार्मिकः ।
वरुणा कमठस्य स्त्री, मरुभूतेर्वसुन्धरा ।।९।।
मरुभूतिः सदा जैन-धर्मोपासनवासनः ।
कमठः कामयामास, छन्नं छन्नं वसुन्धराम् ।।१०।।

---

१ नि-ख- 'लब्धोद्भवाः' । २ शार्दूल० । ३ ख - 'पूर्व-सह०' । ४ नि -ख- 'नराधिपः' । ५ ख - 'मध्यग्रैवैयके सुरः' । ६ ख - 'अरविन्दनृपः' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

शशंस मरुभूतेस्तद्-दुर्वृत्तं वरुणेर्ष्यया ।
तद्वृत्तमात्मना प्रैक्षि, गुप्तेन मरुभूतिना ॥११॥
कथिते तद्दुराचारे, क्रुद्धेन मरुभूतिना ।
कमठः सनिकारं स, राज्ञा निर्वासितः पुरात् ॥१२॥
तापसाश्रममाश्रित्य, तद्विडम्बनदुःखितः ।
कमठस्तापसीभूय, तपस्तेपेऽद्रिमूर्द्धनि ॥१३॥
अन्वागतः सानुशयो, नन्तुं[१] ज्येष्ठसहोदरम् ।
मरुभूतिर्नतस्तेन, मौलौ मुक्त्वा शिलां हतः ॥१४॥
मरुभूतिरभून्मृत्वा, हस्ती 'विन्ध्य' धराधरे ।
वरुणा करिणी जज्ञे, मृत्वा साऽत्रैव कानने ॥१५॥
मरुभूतिगजस्यासीत्, सा यूथाधिपतेः प्रिया ।
मृत्वाऽत्रैव वने जज्ञे, कमठः कुर्कुटोरगः ॥१६॥
अरविन्दनृपोऽप्येतद्[२]-वृत्तेन विरतो भवात् ।
राज्ये नियोजयामास, महेन्द्रं तनुजं निजे ॥१७॥
समन्तभद्राचार्यान्ते, स्वयं स व्रतमग्रहीत् ।
गीतार्थः स तपः कुर्व-न्नवधिज्ञानभागभूत् ॥१८॥
अन्यदा'ऽष्टापदं' नन्तुं, राजर्षिर्गुर्वनुज्ञया ।
समं सागरचन्द्रेण, सार्थवाहेन सोऽचलत् ॥१९॥
आवासान् स ददौ सार्था-धीशो 'विन्ध्य'वनावनौ ।
मरुभूतिगजः सोऽत्र, सरसो निःसृतस्तदा ॥२०॥
वरुणाकरिणीयुक्तः, क्रुद्धो लोकरवेण सः ।
मदान्धो मथयन् सार्थं, चक्रे सकलमाकुलम् ॥२१॥
अरविन्दोऽपि राजर्षि-रुज्झितः सप्तभिर्भयैः ।
[३]भावनां भावयन्नन्त-र्ध्यानमध्यारुरोह सः ॥२२॥
ध्यानस्थं तं स निध्याय, वरुणा करिणी च सा ।
तपः प्रभावतस्तस्या-भूतां शान्तावुभौ क्षणात् ॥२३॥

---

१ नि -क-'नु नेतुं ज्येष्ठसोदरम्' । २ क -'तच्चित्तेन' । ३ नि -क-'भवमाभाव०' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

अवधिज्ञानतो बुद्ध्वा, तद्बोधावसरं मुनिः।
बभाषे मरुभूते! किं, करोषि परुषाः क्रियाः? ॥२४॥
निशम्य तद्गिरं जज्ञे, जातिस्मरणमेतयोः।
ततस्तस्योपदेशेन, सम्यक्त्वं तावबापतुः ॥२५॥
प्रबोध्य प्रापितो बोधिं, साधुना सार्थपोऽप्यगात्
मुनि'रष्टापदं' नत्वा, सोऽन्यत्र विजहार च ॥२६॥
स करी श्रावकाचा[१]रां-श्चरन् शुष्कतृणाशनः।
कृशोऽजनि सरः पङ्क-मग्नो निःसर्तुमक्षमः ॥२७॥
दष्टः कुर्कुटसर्पेण, दैवात् तत्र प्रसर्पता।
विपाट्य करटी तेन, नीतः पापेन पञ्चताम् ॥२८॥
स करी क्लिश्यमानोऽपि, तत्राप्यक्रूरमानसः।
स्मृतपञ्चनमस्कारः, 'सहस्रार'दिवं ययौ ॥२९॥
वरुणा करिणी साऽपि, तपस्तेपे तथा वने।
आसी 'दीशान'कल्पे सा, यथा देवी महर्द्धिका ॥३०॥
'ईशान' कल्पतो नीत्वा, गजजीवेन सा निजे।
कल्पे स्वान्तःपुरस्त्रीणां, शिरोरत्नं [२]विनिर्मिता ॥३१॥
गजासृग्मांसतृप्तोऽभूत्, स मृत्वा कुर्कुटोरगः।
पञ्चमे नरके सप्त-दशसागरसंस्थितिः॥३२॥
'जम्बू'द्वीपे प्राग्'विदेहे', 'सुकच्छे' विजये गिरौ।
'वैताढ्ये' दक्षिणश्रेण्यां, पूरास्ते 'तिलका'ह्वया ॥३३॥
तस्यां विद्युद्गतिर्नाम्ना, जज्ञे विद्याधरेश्वरः।
तस्य प्रियाऽऽसीत् कनक-तिलकेत्याख्यया श्रुता ॥३४॥
कुक्षाववातरत् तस्या, गजजीवः स कल्पतः।
'सहस्रारा'त् सप्तदश-सागरायुःक्षये च्युतः॥३५॥
सुतं साऽसूत किरण-वेगाख्यं तं पिताऽकरोत्।
युवानं [३]न्यस्य तं राज्ये-ऽग्रहीद् विद्युद्गतिर्व्रतम् ॥३६॥
काले किरणवेगोऽपि, पुत्रं किरणतेजसम्।
राज्ये न्यस्याददे दीक्षां, पार्श्वे सुरगुरोर्गुरोः ॥३७॥

१ नि-क- 'चारश्चरन्'। २ क - 'च निर्मिता'। ३ ख - 'तं न्यस्य'।

www.jaintatvagyanshala.org

स 'पुष्करवर'द्वीपे, 'वैताढ्यं' निकषा मुनिः ।
'हैम'शैलस्य कटके, कायोत्सर्गेण तस्थिवान् ।।३८।।
कुर्कुटाहेः स जीवोऽपि, पञ्चमान्नरकाद् गिरौ ।
उद्धृत्योत्पन्नस्तत्रासीन्-महाहिर्बहुजीवहृत् ।।३९।।
दष्टो मुनिः स तेन प्राग्-जन्मवैरानुबन्धतः ।
विहितानशनो मृत्वा-'ऽच्युत'कल्पे सुरोऽजनि ।।४०।।
मुनिघातपातकी स, महाहिर्दववह्निना ।
दग्धो मृत्वा समुत्पन्नः, पञ्चमे नरके पुनः ।।४१।।
'सुगन्ध'विजये 'जम्बू'-द्वीपे प्रत्यग्'विदेह'गे ।
पुरी 'शुभङ्करी'[1] तस्यां, वज्रवीर्यो नृपोऽजनि ।।४२।।
तस्य लक्ष्मीवती पत्नी, तस्याः कुक्षाववातरत् ।
द्वाविंशतिपयोराशि-प्रमाणायुः परिक्षये ।।४३।।
जीवः किरणवेगस्य, स च्युतो 'ऽच्युत'कल्पतः ।
सुतं साऽसूत पित्राऽसौ, वज्रनाभाभिधः कृतः ।।४४।।-युग्मम्
युवानं न्यस्य तं राज्ये, वज्रवीर्यो[2]ऽभवद् यतिः ।
वज्रनाभोऽपि विजया-जानिः पृथ्वीमपालयत् ।।४५।।
कालेऽग्रहीद् व्रतं क्षेम-ङ्करतीर्थङ्करान्तिके ।
वज्रनाभो निजे राज्ये, कृत्वा[3] चक्रायुधं सुतम् ।।४६।।
आसन् गगनगत्यादि-लब्धयोऽस्य तपस्यतः ।
'सुकच्छ' विजये सोऽगाद्, व्योमगत्याऽन्यदा मुनिः ।।४७।।
स तत्रैव सप्तदश-सागरायुः परिक्षये ।
जीवो महाहेरुद्धृत्य, पञ्चमान्नरकादभूत् ।।४८।।
शबरः कुरङ्गकाख्यः, पल्ल्यां 'ज्वलन'पर्वते ।
तत्रैवाद्रौ मुनिर्दैवाद्, गत्वा प्रतिमया स्थितः ।।४९।।
वज्रनाभमुनिस्तेन, कुरङ्गशबरेण सः ।
शरेण प्रहतो दृष्ट्वा, दुष्टेन प्राग्भवद्विषा ।।५०।।

---

१ क - 'शुभकराऽस्त्यस्यां' । २ क - 'वर्यवीर्यो' । ३ क - 'यात्वा' ।

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

तत्राप्यद्वेषवानेष, मृत्वा सद्ध्यानसुद्धधीः ।
अभूद् [1]ग्रैवेयकमध्ये,ललिताङ्गाभिधः सुरः ।।५१।।
क्रूरकर्मा कुरङ्गोऽपि, मुदितो मुनिमारणात् ।
सप्तमं नरकं प्राप्तः, कालतो निहतः परैः ।।५२।।
'जम्बू'द्वीपे प्राग् 'विदेहे', 'शुभा'ख्ये विजये पुरे ।
'पुराणा'ख्येऽभूत् कुलिश-बाहुर्नाम्ना नराधिपः ।।५३।।
पत्नी सुदर्शना तस्य, तस्याः कुक्षिं व्यभूषयत् ।
स जीवो वज्रनाभस्य, मध्यग्रैवेयकाच्च्युतः ।।५४।।
चतुर्दशमहास्वप्नो-दितचक्रिपदं सुतम् ।
साऽसूत [2]सुवर्णबाहु-नामानं तं पिता [3]व्यधात् ।।५५।।
युवानं न्यस्य तं राज्ये, काले कुलिशबाहुना ।
स्वयं दीक्षामुपादाय, प्रक्रान्तं स्वार्थसिद्धये ।।५६।।
उत्पन्नचक्रषट्खण्ड-पृथिवीविजयोज्ज्वलः ।
चक्रित्वं [4]सुवर्णबाहु-र्बहुकालमपालयत् ।।५७।।
निवेश्य समये सूनुं, स्वराज्ये कनक[5]प्रभम् ।
बुद्धिसागरसूरीणां, पार्श्वे जग्राह स व्रतम् ।।५८।।
गीतार्थो विहरन्नेको, गत्वा 'क्षीरवणा'टवीम् ।
कायोत्सर्गे स्थितश्चण्ड - [6]रोचिर्न्यस्तविलोचनः ।।५९।।
सप्तमान्नरकाद् भिल्ल-जीवोऽप्युद्धृत्य कानने ।
तत्र सिंहोऽभवत् प्रैक्षि, तेन स भ्रमता मुनिः ।।६०।।
स्वर्णबाहुमुनिर्निन्ये, पञ्चास्येन स पञ्चताम् ।
सद्ध्यानकल्पनात् कल्पे, 'प्राणते' त्रिदशोऽभवत् ।।६१।।
सिंहोऽपि समये मृत्वा, चतुर्थे नरकेऽपतत् ।
तस्माद् दशसागरायु-र्भुक्त्वोद्धृतो भवेऽभ्रमत् ।।६२।।
सोऽत्रैव 'भरत'क्षेत्रे, 'रोर' विप्रकुलेऽभवत् ।
कठः सुतः शिशुत्वेऽस्य, पितरौ मृत्युमापतुः ।।६३।।

---

१ नि -क- 'ग्रैवेयके मध्ये' । २ ख - 'स्वर्णवाहु-' । ३ ख- 'ऽभ्यधात्' । ४ क - 'कुलिशबाहु-' । ५ क - 'प्रभुम्' । ६ क - 'रोचिर्विनयस्तलोचनः' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

कस्मिंश्चिदुत्सवे स्वर्ण-वस्त्रभूषणभूषितान् ।
प्रेक्ष्य पौरान् विरक्तोऽसौ, प्रपन्नस्तापसं व्रतम् ।।६४।।
'जम्बू'द्वीपेऽत्र 'भरते'ऽत्रास्ते 'वाणारसी' पुरी ।
राजाऽऽसीदश्वसेनोऽस्यां, वामा देवीति तत्प्रिया ।।६५।।
चैत्रे चतुर्थ्यां कृष्णायां, विशाखां शशिनि श्रिते ।
प्रपाल्य 'प्राणता'दायुः, सागरोपमविंशतिम् ।।६६।।
च्युत्वा स्वर्णबाहुजीवः, स वामाकुक्षिमाश्रयत् ।
पौषे दशम्यां कृष्णाया-मनुराधाऽभिधे च भे ।।६७।।
वृश्चिकस्थे विधौ वामा, देवी सूते स्म नन्दनम् ।
'इक्ष्वाकु' कुलकल्पद्रुं, त्रयोविंशं जिनेश्वरम् ।।६८।।
माताऽत्र गर्भगे प्रैक्षि, कृष्णपक्षक्षपास्वपि ।
पार्श्वेऽहिः पार्श्व इत्यस्य, प्रभोर्नाम पिताऽकरोत् ।।६९।।
नीलोत्पलदलच्छायः, श्रीपार्श्वः सर्पलाञ्छनः ।
नवहस्तोन्नतवपुः, प्रपेदे यौवनं क्रमात् ।।७०।।
प्रसेनजिन्नरेन्द्रस्य, 'कुशस्थल'पुरेशितुः ।
पुत्रीं प्रभावतीं प्रेम-परां पर्यणयत् प्रभुः ।।७१।।
सोऽपि 'वाणारसीं' प्राप्तः, पर्यटन् कठतापसः ।
'पञ्चवह्नि'तपस्तेपे, बाह्योद्यानकृतस्थितिः ।।७२।।
तस्य पार्श्वं गतः पार्श्वो, ज्ञानत्रितयभास्करः ।
अज्ञानकष्टमेतद् भो, ब्रुवन्निति कृपानिधिः ।।७३।।
अङ्गुल्या दर्शयन् दारु-खण्डं ज्वलनकुण्डतः ।
[1]आकर्षयन् पृथक् यत्नात्, तद्विदारमकारयत् ।।७४।।
निःसृतो दारितात् तस्मा-दर्द्धदग्धो महोरगः ।
दृशा सुधार्द्रया दृष्ट्वा, नष्टार्तिं तं [2]विभुर्व्यधात् ।।७५।।
अश्रावयत् परमेष्ठि-मंत्रं स्वामी कृपाकरः ।
सर्पः समाधिना मृत्वा, धरणेन्द्रो बभूव सः ।।७६।।

---

१ नि - अकर्षयत् । २ ख - 'प्रभु०' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

कठोऽपि लज्जितो लोकै-र्निन्द्यमानोऽन्यतो ययौ ।
मृत्वा स्वायुः क्षये 'मेघ-कुमारे'षूदपद्यत ॥७७॥
इतस्त्रिंशतिवर्षाणां, गतानां जन्मकालतः ।
राज्यं प्रभुरकृत्वैव, भोगकर्मफलक्षये ॥७८॥
पौषस्य कृष्णैकादश्या-मनुराधां गते विधौ ।
'विशाला'नाम्नीं शिबिका-मारूढो निर्ययौ पुरः ॥७९॥-युग्मम्
त्रिभिः शतैर्नरेन्द्राणां, सहाश्रमपदे[1] वने ।
कृताष्टमतपाः स्वामी, पूर्वाह्णे व्रतमग्रहीत् ॥८०॥
सन्निवेशे 'कोपकटे', धन्यस्य गृहिणो गृहे ।
द्वितीयेऽह्नि प्रभुश्चक्रे, परमान्नेन पारणम् ॥८१॥
छद्मस्थितोऽन्यत्र[2] चतु-रशीतिं वासरान्[3] विभुः ।
विहृत्य पुनरभ्यागात्[4], तदाश्रमपदं वनम् ॥८२॥
स तत्रास्थाद् धातुकीद्रु-मूले प्रतिमया निशि ।
इतश्च कठजीवोऽपि, प्राप्तो 'मेघकुमार'ताम् ॥८३॥
विद्युन्माल्यभिधोऽचालीत्, तेन देशेन दैवतः ।
प्रेक्ष्य पार्श्वप्रभुं कोपा-दुपद्रोतुं प्रचक्रमे ॥८४॥
[5]सिंह-वृश्चिक-सर्पाद्यै-रप्यक्षुब्धहृदः प्रभोः ।
वृष्टिं कर्तुं प्रवृत्तेऽस्मिन्, नासाग्रं जलमाययौ ॥८५॥
अत्र क्षणे च सञ्जाता-सनकम्पः समाययौ ।
धरणेन्द्रः सदेवीकः, प्रभोरन्ते गुरुत्वरः ॥८६॥
ऊर्ध्वमुल्लासयाञ्चक्रे[6]-ऽधस्तात् कुण्डलिकाकृतिः[7] ।
धरणेन्द्रः प्रभुं मूर्ध्नि, फणाच्छत्रावृतं व्यधात् ॥८७॥
निर्भर्त्स्य त्रासितो दूरं, दुरात्मा कठवारिदः ।
विमुक्तो धरणेन्द्रेण, स प्रभोः शरणं श्रितः ॥८८॥
कृतं धरणपत्नीभिः, सङ्गीतं पुरतः प्रभोः ।
पुनस्तुल्यमना जज्ञे, द्वयोरप्युपरि प्रभुः ॥८९॥

---

१ ख-'महाश्रम०'। २ ख-'छद्मस्थोऽन्यत्र'। ३ क-'प्रभुः'। ४ ख-'गादाश्रमपद-काननम्'। ५ नि-ख-'सर्पवृश्चिकसिंहा०'। ६ क-'मयाञ्चक्रे'। ७ नि-क-'ताकृतिः'।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

चैत्रे चतुर्थ्यां कृष्णायां, विशाखाधिष्ण्यगे विधौ ।
कृताष्टमतपाः स्वामी, केवलज्ञानमाप्तवान् ।।९०।।
आर्यदत्तादयोऽभूवन्, प्रभोर्गणधरा दश ।
सप्तविंशतिधन्वोच्च-स्तथा चैत्यद्रुमोऽजनि ।।९१।।
मातुलिङ्ग-गदायुक्तौ, बिभ्राणो दक्षिणौ करौ ।
वामौ नकुल-सर्पाङ्कौ, कूर्माङ्कः कुञ्जराननः ।।९२।।
मूर्ध्नि फणिफणच्छत्रो, यक्षः पार्श्वोऽसितद्युतिः ।
तथा पार्श्वप्रभोः पद्मा-वती शासनदेवता ।।९३।।
स्वर्णाभा पद्म-पाशाङ्कौ, [1]बिभ्राणा दक्षिणौ भुजौ ।
वामौ फला-ऽङ्कुशधरौ, कुर्कुटोरगवाहना ।।९४।।
साधवः षोडश सह-स्राण्यष्ट त्रिंशदार्यिकाः ।
चतुर्दशपूर्वभृतः, पुनः [2]सार्द्धा शतत्रयी ।।९५।।
अवधिज्ञानसंयुक्ता-श्चतुर्दश शतानि तु ।
शतानि सप्त सार्द्धानि, मनःपर्ययशालिनः ।।९६।।
सहस्रमेकं सञ्जाताः, केवलज्ञानसंयुताः ।
एकादश शतान्येव, जातवैक्रियलब्धयः ।।९७।।
वादलब्धिसमायुक्ताः, षट्सङ्ख्यानि शतानि तु ।
श्रावका लक्षमेकं तु, चतुःषष्टिसहस्र्यपि ।।९८।।
श्राविकाः सप्तसप्तति-[3]सहस्राग्रास्त्रिलक्ष्यपि ।
प्रभोरिति परीवारः, पृथ्व्यां विहरतोऽभवत् ।।९९।।
व्रताद् गतेषु सप्तत्य-ब्देषु 'सम्मेत' पर्वते ।
[4]त्रिंशता साधुभिः सार्द्धं, मासं सानशनः प्रभुः । १००।।
श्रावणेऽष्टम्यां शुक्लायां, विशाखां शशिनि श्रिते ।
श्रीपार्श्वः प्रथमे यामे, सिद्धिमुर्ध्वस्थितो ययौ ।।१०१।।
त्रिंशद् वर्षाणि गार्हस्थ्ये, व्रते वर्षाणि सप्ततिः ।
इत्यासीद वर्षशतायुः, पार्श्वोऽभूच्चास्य निर्वृतिः ।।१०२।।

---

१ ख - नि - 'दक्षिणौ बिभ्रती' । २ 'सार्धशत०' । ३ क - 'श्राविकाग्राः०' । ४ - 'सप्ततिशतकस्थानके - 'पासस्स तित्तीस मुणी' इति पाठः ' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

त्र्यशीत्यब्दसहस्रेषु, सप्तस्वब्दशतेषु च ।
पञ्चाशद्वर्षयुक्तेषु, गतेषु नेमिनिर्वृतेः ।। १०३ ।।-युग्मम्
स पातु पार्श्वः केठवह्निकुण्ड-कीलाकुलं सर्पमनाकुलं यः ।
चकार कारुण्यनिधिर्निजास्य-पीयूषकुण्डोत्थवचःसुधाभिः ।। १०४ ।।[2]

ग्रन्थाग्रं ।। ११० ।।

इति श्रीजिनदत्तसूरिशिष्यश्रीमदमरचन्द्रमहाकविविरचिते चतुर्विंशतिजिनेन्द्र-सङ्क्षिप्तचरिते त्रयोविंशं श्रीमत्पार्श्वनाथजिनचरितं समाप्तम् ।। २३ ।।

अथ श्री महावीरचरित्रम् ।। २४ ।।

सिद्धिज्योत्स्नासुधांशुः परमशमसुधाक्षीरनीराधिनाथः
कारुण्याम्भोजभानुर्भुवनजनमन कल्पनाकल्पशाखी ।
क्लेशाकूपारपारं भवदवदवथून्माथपाथःप्रवाहः
श्रेयःसन्तानसन्तानक'कनक'गिरिर्वीरनाथोऽवताद् वः ।। १ ।।[3]
नयसारो ग्रामचिन्ता-करः१ 'सौधर्म'गः सुरः २ ।
मरीचिः ३ पञ्चमे कल्पे, त्रिदशः ४ कौशिकद्विजः ।। २ ।।
'सौधर्म'गः ६ पुष्पमित्रो, विप्रः ७ प्रथमकल्पगः ८ ।
[4]अग्न्युद्द्योतो द्विजन्माऽथ ९, द्वितीये त्रिदिवे सुरः १० ।। ३ ।।
द्विजातिरग्निरित्याह्वो ११, देवः कल्पे तृतीयके १२ ।
भारद्वाजद्विज १३ स्तुर्ये-कल्पे देवो १४ भवभ्रमः ।। ४ ।।
द्विजः स्थावरको १५ देवो, 'ब्रह्मलोके' १६ भवभ्रमः ।
विश्वभूतिर्युवराज-पुत्रः १७ 'शुक्र'गतिः सुरः १८ ।। ५ ।।
त्रिपृष्ठो 'भरते' विष्णुः १९, सप्तमक्षितिनारकः २० ।
सिंहो २१ नारकस्तुर्योर्व्यां २२ , तिर्यग्मर्त्यभवभ्रमः ।। ६ ।।
प्रियमित्रश्चक्रवर्ती २३, सुरः सप्तमकल्पगे[5] ।
विमाने 'सर्वार्थ'सञ्ज्ञे २४, नन्दनो नृपनन्दनः २५ ।। ७ ।।

---

१ क - 'पृथुवह्नि०' । २ उपजातिः । ३ स्रग्धरा ।४ ख - 'अग्निद्योतो' । ५ नि -क- 'कल्पगः' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

विमाने विबुधः 'पुष्पो-त्तरे' 'प्राणत' कल्पगे २६ ।
अर्हन् २७ वीरविभोः सप्त-विंशतिः प्रथिता भवाः ।। ८ ।।
'जम्बू'द्वीपेऽत्रैव प्रत्यग्-'विदेहे' क्षितिभूषणे ।
'महावप्रे'ऽस्ति विजये, 'जयन्ती' सञ्ज्ञया पुरी ।। ९ ।।
तस्यां विशांपतिर्जज्ञे, शत्रुर्दमनसञ्ज्ञया[1] ।
तद्देशग्रामः 'पृथिवी-प्रतिष्ठाना'ऽभिधः श्रुतः ।। १० ।।
नयसाराह्वयस्तत्र, बभूव ग्रामचिन्तकः ।
सोऽगाद् राजाज्ञयाऽरण्ये, श्रेष्ठकाष्ठोपलब्धये ।। ११ ।।
तत्र प्राप्तान् मुनीन् सार्थ-भ्रष्टान् तृष्णाक्षुधातुरान् ।
प्रासुकैरन्नपानैः स, पुण्यात्मा प्रत्यलाभयत् ।। १२ ।।
योग्योऽयमिति तस्याग्रे, तैस्तेने धर्मदेशना ।
[2]तयाऽभूद् बोधिलाभोऽस्य, सिद्धिशर्मनिबन्धनम् ।। १३ ।।
सन्मार्गदेशिनस्तेन, ते सन्मार्गेऽवतारिताः ।
[3]स्वं गच्छं सङ्गताः सोऽपि, कृतार्थः स्वं पदं ययौ ।। १४ ।।
साधुसन्दिष्टसद्धर्म-कर्मणायुः प्रपाल्य सः ।
पल्योपमस्थितिर्जज्ञे, देव 'सौधर्म'कल्पगः ।। १५ ।।
ततश्च्युतो 'विनीता'यां, मरीचिरिति सोऽभवत् ।
वृषभप्रभुपुत्रस्य, पुत्रो भरतचक्रिणः ।। १६ ।।
युगादिदेवपादान्ते, समये सोऽग्रहीद् व्रतम् ।
यतिधर्मं यथोक्तं स, चिरकालमपालयत् ।। १७ ।।
ग्रीष्मेऽर्ककरभीष्मेऽसा-वसहिष्णुः परीषहान् ।
अन्यदाऽचिन्तयच्चित्ते, चारित्रावरणोदयात् ।। १८ ।।
शक्नोम्यतः परं कर्तुं, न दुष्करमिदं व्रतम् ।
एतत्त्यागे त्रपा स्यात् तत्, करिष्ये दर्शनान्तरम् ।। १९ ।।
ध्यात्वेति सुखलिप्सुः स, 'त्रिदण्डि'व्रतितां श्रितः ।
आदिप्रभुपरीवार-पार्श्ववर्ती चचार च ।। २० ।।

---

१ नि - 'शत्रुमुर्दनसञ्ज्ञया' । २ क-नि- 'तथा' । ३ ख-'स्वगच्छं सोऽपि कृतार्थः स्वपदं' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

पप्रच्छेत्यन्यदा चक्री, भरतो वृषभप्रभुम् ।
भावितीर्थकृतो जीवः, कोऽप्यस्यामस्ति पर्षदि ? ।।२१।।
प्रभुः प्राहेति भरत !, मरीचिर्यस्तवाङ्गजः ।
साम्प्रतं त्यक्तचारित्र-स्त्रिदण्डित्वेन वर्तते ।।२२।।
भाव्यत्र 'भरत'क्षेत्रे, स 'पोतनपुरे' पुरे ।
श्रेयांसतीर्थकृत्तीर्थे त्रिपृष्ठः प्रथमो हरिः ।।२३।-युग्मम्
'महाविदेहे' 'मूका'यां, नगर्यां चक्रवर्त्यसौ ।
षट्खण्डाखण्डलो भावी, प्रियमित्र इति श्रुतः ।।२४।।
अत्रैव 'भरत'क्षेत्रे, 'कुण्डग्रामे' भविष्यति ।
चतुर्विंशस्तीर्थकरो, वर्द्धमानोऽभिधानतः ।।२५।।
ततः प्रभुमनुज्ञाप्य, प्राप्य चक्री तदन्तिकम् ।
प्रभूक्तं प्रकटीकृत्य, कृत्यवित् प्राह तं पुनः ।।२६।।
त्वमत्र चरमो भावी, 'भरते' तीर्थकृद् यतः ।
मरीचे ! त्वां ततो वन्दे, पारिव्राज्यं न ते पुनः ।।२७।।
इत्युक्त्वा चक्रवर्त्ती तं, वर्तितत्रिप्रदक्षिणः ।
भक्त्या ववन्दे भूयोऽपि, प्रभुं नत्वा पुरीं ययौ ।।२८।।
अथास्फोटय भुजावूचे, मरीचिर्मदवीचिमान् ।
अत्रार्द्धचक्री 'मूका'यां, चक्री चार्हंश्च पश्चिमः ।।२९।।
भविष्यामि यतोऽहं तत्, पूर्यतामपरेण मे ।
पितामहोऽर्हतां चक्र-वर्तिनां च पिता मम ।।३०।।
हरीणां प्रथमोऽहं च, ममाहो कुलमुत्तमम् ।
इति कुर्वन् मदं कर्म, नीचैर्गोत्रमुपार्जयत् ।।३१।।-त्रिभिर्विशेषकम्
कदाऽप्यसौ विधिवशाद्, व्याधिना बाधितो[१] भृशम् ।
असंयतोऽयमित्यन्यैः, प्रतिजागरितो न तु ।।३२।।
[२]ततोऽचिन्तयदित्येष, मुक्तोऽहं व्याधिनाऽमुना ।
स्वस्य शिष्यं करिष्यामि, कञ्चन प्रतिचारकम् ।।३३।।

१ ख - 'बाधितोऽधिकम्' । २ ख - 'ततो विचिन्तयत्येष' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

उल्लाघेन ततस्तेन, कपिलः कुलपुत्रकः[१]।
प्रबोधितोऽभ्यधादेवं, धर्मोऽस्ति त्वन्मतेऽपि किम् ? ।।३४।।
अर्हन्मतेऽपि धर्मोऽस्ति, मन्मतेऽप्यस्त्यदोऽवदत् ।
मरीचिरचिनोद् वार्द्धि-कोटाकोटीमितं[२] भवम् ।।३५।।
शिष्योऽभूत् कपिलस्तस्य, शिष्यास्तस्यापि जज्ञिरे ।
मरीचिः समये मृत्वा, 'ब्रह्मलोके' सुरोऽभवत् ।।३६।।
कपिलोऽपि मृतो 'ब्रह्म-लोके' देवत्वमाप्तवान् ।
स्वशक्त्या स्वमतं तेन, नीतं विश्वे प्रसिद्धताम् ।।३७।।
च्युतो मरीचिजीवोऽपि, समाप्यायुर्दशोदधीन् ।
विप्रेशः सन्निवेशेऽभूत्, 'कोल्लाके' कौशिकाह्वयः ।।३८।।
स पूर्वलक्षाशीत्यायुः, श्रित्वा प्रान्ते त्रिदण्डिताम् ।
मृत्वा भ्रान्त्वा भवं 'स्थूण' - सन्निवेशे[३] द्विजोऽजनि ।।३९।।
[४]पुष्पमित्राभिधः सोऽन्ते, त्रिदण्डित्वं श्रितो मृतः ।
द्वासप्ततिपूर्वलक्ष-प्रमाणस्यायुषः क्षये ।।४०।।
मध्यमायुः स 'सौधर्मे', सुरोऽजनि ततश्च्युतः ।
'चैत्या'ह्वे सन्निवेशेऽभू-दग्न्युद्द्योतो[५] द्विजोत्तमः ।।४१।।
चतुःषष्टिपूर्वलक्षा-युः सोऽप्यन्ते त्रिदण्डयभूत् ।
मृत्वा देवो मध्यमायु-रासी 'दीशान'कल्पगः ।।४२।।
ततश्च्युतो 'मन्दिरा'ख्ये, सन्निवेशे द्विजेश्वरः ।
षट्पञ्चाशत्पूर्वलक्षा-युष्कोऽग्निभूतिरित्यभूत् ।।४३।।
प्राग्वदेव वयःप्रान्ते, पारिव्राज्यं श्रितो मृतः ।
'सनत्कुमार' कल्पेऽसौ, मध्यमायुः सुरोऽभवत् ।।४४।।
च्युत्वाऽऽसीत् पुरि 'श्वेतम्ब्यां'[६], भारद्वाज इति द्विजः ।
चतुश्चत्वारिंशत्पूर्व-लक्षप्रमितजीवितः ।।४५।।
परिव्राट् वयसः प्रान्ते, भूत्वा मृत्युमवाप्तवान् ।
अमरोऽभून्मध्यमायुः, कल्पे 'माहेन्द्र'नामनि ।।४६।।

---

१ क - 'पुत्रकैः' । २ नि -क- 'कोटिकोटिमितं । ३ नि -ख- 'सन्निवेशेऽजनि द्विजः' । ४ क - 'पुष्पदन्ताभिधः' । ५ नि -ख- 'दग्निद्योतो द्विजाग्रणीः' । ६ नि -क- श्वेतव्यां।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

ततश्च्युत्वा भवं भ्रान्त्वा, पुरे 'राजगृहे' द्विजः ।
चतुस्त्रिंशत्पूर्वलक्षा-युष्कोऽभूत् स्थावराख्यया ॥४७॥
त्रिदण्डीभूय मृत्वा च, देवोऽभूद् 'ब्रह्मलोक'गः ।
मध्यमायुस्ततश्च्युत्वा, स बभ्राम [1]भवान् बहून् ॥४८॥
इतोऽभूद् विश्वनन्दीति, राजा 'राजगृहे' पुरे ।
विशाखनन्दीति पत्न्यां, प्रियङ्गौ तत्सुतोऽभवत् ॥४९॥
राज्ञोऽनुजोऽस्य युवराट्, विशाखाभूतिरित्यभूत् ।
[2]सद्धर्मचारिणी तस्य, युवराजस्य धारिणी ॥५०॥
मरीचिजीवः सुकृतै-रनयोस्तनयोऽजनि ।
विश्वभूतिरिति ख्यातः, स क्रमात् प्राप यौवनम् ॥५१॥
विश्वभूतिर्व्यधात् क्रीडां, वने 'पुष्पकरण्डके' ।
अन्तःपुरपुरन्ध्रीभिः, सार्द्धं मूर्त इव स्मरः ॥५२॥
विशाखनन्द्यपि ययौ, तद्वनं क्रीडनेच्छया ।
विश्वभूतिं तदन्तःस्थं, मत्वा तस्थौ च तद्बहिः ॥५३॥
क्रीडोद्यानाद् बहिर्दत्ता-वास क्ष्मावास[3]वाङ्गजः ।
प्रियङ्गुदेव्याः पुरतः, स दासीभि[4]र्न्यवेद्यत ॥५४॥
ततः क्रुधि ततस्तस्यां, तदीप्सितकृते कृती ।
मायया मेदिनीजानि-र्वदति स्म सदस्यदः ॥५५॥
क्ष्मापः पुरुषसिंहोऽस्म-दाज्ञा[5]मज्ञो न मन्यते ।
तं जेतुं याम इत्युक्त्वा, यात्राभेरीमवादयत् ॥५६॥
विश्वभूनिर्निशम्यैत-देत्य क्रीडावनान्नृपम् ।
निवार्यार्यैः स्वयं चक्रे, प्रयाणं तज्जयाशया ॥५७॥
प्राप्तः पुरुषसिंहं तं, विज्ञायाज्ञानुवर्त्तिनम् ।
ववले चार्पयत् पृथ्वी-भृते तत्प्राभृतं च सः ॥५८॥
[6]रामाभिः सममारामं, सोऽगात् 'पुष्पकरण्डक'म् ।
विशाखनन्दी मध्येऽस्ती-ति तद्द्वाःस्थो न्यवारयत् ॥५९॥

---

१ नि -ख- 'बहून् भवान्' । २ क - 'सधर्म०' । ३ क - 'वोङ्गजः' ।४ क - 'निवेद्यत' । ५ क - 'मन्यो न' । ६ क - 'रामाभिराममारामं भोगात्'' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

मायिभिर्मायैवाहं, कृष्टः क्रीडावनादतः ।
ध्यात्वेत्थमथ मुष्ट्याऽयं, कपित्थं प्राहरत् क्रुधा ॥६०॥
पतितां तत्फलश्रेणीं, दर्शयन् द्वाःस्थमाह सः ।
अये मायाविनां मौली-[1]नितीवः पातयाम्यहम् ॥६१॥
[2]ज्येष्ठताते पुनर्भक्ति-रत्र प्रत्यूहकारिणी ।
भोगैर्ममालमीदृग्भि-र्यैरीदृग् बन्धुवञ्चना ॥६२॥
इत्युक्त्वा सम्भूतिमुनि-पार्श्वे गत्वाऽग्रहीद् व्रतम् ।
निशम्येत्यै[3]नुनेतुं तं, राजाऽगात् सानुजानुगः ॥६३॥
त्वं सत्त्वैकनिधे! राज्यं, गृहाणानुगृहाण नः ।
इति राज्ञाऽर्थितोऽप्यैच्छद्, विश्वभूतिर्न भूपताम् ॥६४॥
तत्र त्यक्तस्पृहेऽन्यत्र, गते च गुरुणा सह ।
विश्वनन्दी निरानन्द-स्तद्वियुक्तो गृहं ययौ ॥६५॥
स विश्वभूतिरेकाकी, गीतार्थो गुर्वनुज्ञया ।
तपःकृशवपुः प्राप, विहरन् 'मथुरां' पुरीम् ॥६६॥
आगाद् विशाखनन्द्यत्रोद्-वोढुं तन्नृपजां तदा ।
मासान्तपारणे विश्व-भूतिरप्यविशत् पुरीम् ॥६७॥
विशाखनन्दिनः सैन्य-निकटे पर्यटन्नयम् ।
विश्वभूतिरिति ज्ञात्वा, तन्नैरुपदर्शितः ॥६८॥
विशाखनन्दिनस्तस्य, पश्यत स गवैकया ।
पर्यस्तः पतितः पृथ्व्यां, विश्वभूतिस्तपःकृशः ॥६९॥
कपित्थपातनं स्थाम, क्व ते सम्प्रत्यगादिति ।
विशाखनन्दी सैन्येन, समं तमहसच्च सः ॥७०॥
हास्यकोलाहलं श्रुत्वा, क्रुधोत्तालाकृतिर्यतिः ।
गां शृङ्गाभ्यां गृहीत्वोर्ध्वं, भ्रमयित्वाऽब्रवीदिति ॥७१॥
रे रे क्रूरा! दुरात्मानः!, सिंहो यद्यपि दुर्बलः ।
तथाऽपि जम्बूकैर्नैव, कदापि परिभूयते ॥७२॥

---

१ नि – 'नितिवः' । २ क – 'द्ये मृतीते(?) पुन०' । ३ क – 'गन्तुं' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

अरे परिहसन्त्येवं, भवन्तः प्रभुतोन्मदाः ।
तपःस्थं मां यदद्यापि, निदानं क्रियते ततः ।।७३।।
विशाखनन्दिनो युष्मत्-स्वाामिनोऽमुष्य मृत्यवे ।
भवान्तरे भूरिबलो, भूयासं तपसाऽमुना ।।७४।।
कृत्वा निदानं सोऽन्यत्र, विहरन् कोटिहायनः ।
मृत्वा महामुनि[१]: शुक्रे, प्रकृष्टायुः सुरोऽभवत् ।।७५।।
'भरते'ऽत्रैव 'पोतन-पुरे' पृथ्वीधवोऽभवत् ।
रिपुप्रतिशत्रुरिति, तस्य भद्रेति वल्लभा ।।७६।।
इतश्च प्राग् 'विदेहे'ऽस्ति, नगरी 'पुण्डरीकिणी' ।
तत्रासीत् सुबलो राजा, स विरक्तोऽग्रहीद् व्रतम् ।।७७।।
मृत्वा'ऽनुत्तर' विमाने-ऽभूद् देवोऽथ ततश्च्युतः ।
इभेन्दुवृषभसर-श्चतुःस्वप्नाभिसूचितः ।।७८।।
बलभद्रोऽचलाभिख्यो, भद्रादेव्याः सुतोऽभवत् ।
क्रमान्मृगावती तस्या, मृगाक्षी तनयाऽजनि ।।७९।।-युग्मम्
सा प्राप्तयौवना मात्रा-ऽलङ्कृत्य पितुरन्तिके ।
प्रणन्तुं प्रहिता तां स, निजोत्सङ्गे न्यवेशयत् ।।८०।।
पुत्र्या निरुपमं रूपं, नरनाथो निरूपयन् ।
जातानुरागस्तत्पाणि-ग्रहोपायमसूत्रयत्[२] ।।८१।।
पुत्रीं सम्प्रेष्य पौरांश्चा-हूयापृच्छदिदं नृपः ।
पृथ्व्यां यद् रत्नमुत्कृष्टं, कस्मै तदुपतिष्ठति ? ।।८२।।
प्राहुस्ते राज्ञ एवेति, तद्गिरं त्रिरुपाददौ ।
तद्वाक्छलावष्टम्भेनो-वाह पुत्रीं स निस्त्रपः ।।८३।।
स प्रजायाःपतित्वेन, प्रजापतिरिति श्रुतः ।
भद्राऽपि सत्रपा पुत्रा-न्विताऽगाद् दक्षिणापथम् ।।८४।।
'माहेश्वरीं' पुरीं तत्रा-चलो व्यरचयन्नवाम् ।
नियोज्य जननीं तत्र, स ययौ जनकान्तिके ।।८५।।

---

१ क - 'मुनिश्चक्रे' । २ क - 'सूचयत् ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

स विश्वभूतिजीवोऽपि 'महाशुक्रा'च्च्युतस्ततः ।
कुक्षौ प्रजापतेः पत्न्या, मृगावत्याः समागमत् ॥८६॥
सिंहा-ऽभिषेक-कुम्भा-ऽब्धि-सूर्या-ऽग्नि-रत्नसञ्चयैः ।
स्वप्नैः सप्तभिरुक्तार्द्ध-चक्रित्वः स सुतोऽजनि ॥८७॥
आसन्नमुष्य वपुषि, त्रयः पृष्ठकरण्डकाः ।
त्रिपृष्ठ इति तत् तस्य, नाम पित्रा प्रकल्पितम् ॥८८॥
अचलेनाऽचलप्रेम्णा, रममाणोऽभवद् युवा ।
त्रिपृष्ठः प्रथमो विष्णु-रशीतिधनुरुन्नतः ॥८९॥
विशाखनन्दिजीवोऽपि, भवं भ्रान्त्वाऽभवद् गिरौ ।
'तुङ्गा'ह्वे मृगराट् 'शङ्ख-पुरं' सोऽन्त्यमुपाद्रवत् ॥९०॥
तत्र कालेऽभवद् भूमि-धवो 'रत्नपुरे' पुरे ।
हयग्रीव प्रतिहरि-स्त्रिखण्ड 'भरत'प्रभुः ॥९१॥
कुतो[1] मृत्युर्मे इत्युक्त-स्तेन नैमित्तिकोऽवदत् ।
प्रचण्डश्चण्डवेगं ते, दूतं यो धर्षयिष्यति ॥९२॥
सिंहं 'शङ्खपुरा'सन्ने, 'तुङ्गा'द्रौ यो हनिष्यति ।
स ते हन्तेति तं ज्ञातु-मुपायमकरोदिति ॥९३॥
'तुङ्गा'द्रिं निकषा 'शङ्ख-पुरं' शालीनवापयत् ।
तद्रक्षणाय क्षोणीशान्, वारकेणादिदेश सः ॥९४॥
वीर्यसारौ कुमारौ तौ, श्रुत्वा राज्ञः प्रजापतेः ।
कुतोऽप्यर्थाच्चण्डवेगं, प्रैषीद् दूतं सशङ्कितः ॥ ९५ ॥
स पुत्रादिपरीवारो, यदा राजा प्रजापतिः ।
सङ्गीतसुखसर्वस्वं, सदस्यनुभवन्नभूत् ॥ ९६ ॥
तदा दूतश्चण्डवेगः, समदोऽग्रसदोऽविशत् ।
अभ्युत्तस्थौ च तं भूपो, रङ्गभङ्गोऽभवत् ततः ॥ ९७ ॥-युग्मम्
पृष्टास्त्रिपृष्ठा-ऽचलयोः,शशंसुः सचिवा इति ।
प्रधानभूतो दूतोऽयं, हयग्रीवजगद्विभोः ॥ ९८ ॥

---

१ नि - ख - 'कुतो मे मृत्युरित्युक्त-' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

अन्येद्युर्दूतमभ्यर्च्य, विससर्ज प्रजापतिः ।
तमुग्रःसाग्रजो मार्गे, त्रिपृष्ठः पृष्ठतोऽगमत् ।।९९।।
रङ्गभङ्गरुषाऽध्वार्द्धे, तमभ्येत्योत्कटैर्भटैः ।
त्रिपृष्ठोऽकुट्टयन्नष्टाः, क्वापि तत्पत्तयो रयात् ।।१००।।
अगृह्णादश्वग्रीवाय, प्रहितं प्राभृतादिकम् ।
वृत्तान्तं तन्नृपो मत्वा, दूतं प्रत्यानयत् पुनः ।।१०१।।
नव्यद्रव्यैः स सत्कृत्य, चण्डवेगं सगौरवम् ।
राज्ञोक्तं[1] सुतदुर्वृत्तं, न शस्यं स्वामिने खलु ।।१०२ ।
एवं करिष्य[2] इत्युक्त्वा, सोऽगात् किन्त्वग्रतो गतैः ।
तन्नैरश्वग्रीवाय, शशंसे तस्य[3] धर्षणम् ।।१०३।।
स्ववृत्तज्ञाय भूपाय, दूतेन स्वस्य धर्षणम् ।
वृथाकथनभीतेन, यथातथमकथ्यत ।।१०४।।
ततो रुषाऽश्वग्रीवेण, नियुक्तः शालिरक्षणे ।
प्रजापतिरिरिति प्रोचे, त्रिपृष्ठा-ऽचलयोः पुरः ।।१०५।।
वत्सौ मत्सरवान् स्वामी, युवयोरपराधतः ।
अवारेऽप्यनिवारोऽय-मादिशत् सिंहरक्षणम्[4] ।।१०६।।
एवमुक्त्वा प्रतिष्ठातुं, पृथ्वीशं प्रतिषिध्य तौ ।
कुमारौ जग्मतुः सिंह-युद्धश्रद्धामयौ स्वयम् ।।१०७।।
प्राप्तः 'शङ्ख'पुरे[5]ऽपृच्छत्, त्रिपृष्ठः शालिगोपकान् ।
वारयन्ति कथङ्कार-मन्ये सिंहं महीधवाः ? ।।१०८।।
तैरुक्तं वर्षवारेण, शालिना (जा ?) लवनं नृपाः ।
कृतपत्तिरथाश्वेभ-वप्रा रक्षन्ति जाग्रतः ।।१०९।।
अन्यथाऽसन्न'तुङ्ग'ह्व-गिरिगह्वरगो हरिः ।
पवमान[6] इवोत्पत्त्य, क्रूरः कर्षति कर्षकान् ।।११०।।
त्रिपृष्ठस्तानिति प्राह, यत् कालं स्थास्यतीह कः ? ।
तद् दर्शयत पञ्चास्यं, यमास्यं प्राप्यते यथा ।। १११ ।।

---

१ नि-ख- 'राज्ञोचे' । २ नि -ख- 'करिष्यामीत्यु०' । ३ ख - 'दू[illegible] । ४ क - रक्षणे । ५ 'सिंहपूरे' । ६ क - 'पविपात' नि - पत्रिपातं ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

मृगेन्द्रगर्भा दूरस्थै-स्ततस्तैर्दर्शितां गुहाम् ।
रथस्थौ धृतवर्मा-ऽस्त्रौ, तौ त्रिपृष्ठा-ऽचलौ गतौ ।। ११२ ।।
तौ वीरौ तद्गुहाऽभ्यर्णे, क्ष्वेडनादं प्रतेनतु ।
हर्यक्षो निर्ययौ जृम्भा[१]-भीमवक्त्रो ध्वनिक्रुधा ।। ११३ ।।
पृथ्वीस्थेन रथस्थस्य, न समः समरो मम ।
इति त्रिपृष्ठो भूपृष्ठे-ऽवातरत् फलका-ऽसिभृत् ।। १२४ ।।
अवर्मितवपुर्दंष्ट्रा-नखास्त्रोऽयमिति क्षणात् ।
त्रिपृष्ठो वर्म-चर्मा-ऽसीन्, मुमोचाश्चर्यतमक्रमः ।। ११५ ।।
हर्यक्षः प्रेक्ष्य तं जात-जातिस्मृतिरचिन्तयत् ।
अहं विशाखनन्दी स, विश्वभूतिरयं पुनः ।। ११६ ।।
एकमाश्चर्यमेको यन्-मद्गुहामयमागमत् ।
रथ-चर्मा-ऽस्त्रमोक्षैस्तु, परा चित्रपरम्परा ।। ११७ ।।
मदावलेपाद् बलिष्ठं-मन्यो वेत्ति न बालिशः ।
मदोत्कटकरिघटा-पाटने पाटवं मम ।। ११८ ।।
हन्म्येनं तद् विचिन्त्येति, फालं दत्त्वोत्पपात च ।
पपातोपत्रिपृष्ठं च, व्यात्तवक्त्रः स केसरी ।। ११९ ।।
आपतन्नूर्ध्विततल-स्त्रिपृष्ठेनाभिपत्य सः ।
ऊर्ध्वौष्ठः पाणिनैकेना-ऽपरेणाप्यधरे धृतः ।। १२० ।।
तेनैवास्यविदारेण, क्रुद्धमूर्ध्वशरीरतः ।
स बलिष्ठस्त्रिपृष्ठस्तं, चक्रे खण्डद्वयं रयात् ।। १२१ ।।
किमनेन कुमारेण, कुमारेणास्मि मारितः ।
इत्यमर्षाद् विखण्डोऽपि, स्फुरति स्म स केसरी ।। १२२ ।।
त्रिपृष्ठस्यान्त्यतीर्थेश-जीवस्यास्याथ सारथिः ।
गणभृद् गौतमजीवः, स्फुरन्तं सिंहमब्रवीत् ।। १२३ ।।
पशुसिंह ! नृसिंहेन, त्वमनेनासि मारितः ।
निहतोऽसि न हीनेन, माऽपमानं वृथा कृथाः ।। १२४ ।।

---

१ क – 'जम्भा–' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

अमृतेनेव वाक्येन, तेन सिक्तः स केसरी ।
प्रीतो मृत्वा चतुर्थेऽथ, नरके नारकोऽजनि ।।१२५।।
सिंहो हृदयशल्यं ते, हतः सम्प्रति निर्भयः ।
यथेष्टं घोटकग्रीव !, शालीन् कवलयोज्ज्वलान् ।।१२६।।
इति स्वस्वामिने कथ्यं, तथ्यं दूत ! त्वयेति तम् ।
उक्त्वा त्रिपृष्ठो दत्त्वा च, सिंहकृतिं विसृष्टवान् ।।१२७।। -युग्मम्
प्रपेतुः 'पोतनपुरं', तौ त्रिपृष्ठा-ऽचलौ ततः ।
तत् तथाऽकथयद् दूतो, हयग्रीवाग्रतो गतः ।।१२८।।
हयग्रीवः [1]पीवभयो, निहन्तुं [2]छद्मनाऽपि तौ ।
दत्त्वा शिक्षां पुनःप्रैषीद्, दूतं प्रति प्रजापतिम् ।।१२९।।
दूतो गत्वेति तं प्राह, प्रहिणु स्वसुतौ नृप ! ।
परितोषफलं राज्यं, दत्ते यदनयोः प्रभुः ।।१३०।।
प्रजापतिर्जजल्पेद-मेष्यामि स्वामिनं स्वयम् ।
प्रहिणोमि सुतौ नाहं, साहङ्काराविमौ यतः ।।१३१।।
दूतो जगाद चेद् राजन् !, नाङ्गजौ यापयिष्यसि ।
ततः प्राणप्रहाणाय, रणाय [3]प्रगुणो भव ।।१३२।।
इत्युक्तवतो दूतस्य, प्रधर्षणममर्षणौ ।
कृत्वा कुमारावारात् तं, निरकासयतां पुरात् ।।१३३।।
हयग्रीवाय दूतोऽपि, गत्वाऽऽचख्यौ स्वधर्षणम् ।
सोऽपि कोपेन 'पोतन-पुरं' प्रत्यचलद् बलैः ।।१३४।।
त्रिपृष्ठं 'रथनूपुर-चक्रवाल'पतिः सुताम् ।
विद्याधरेन्द्रो ज्वलन-[4]जटी स्वां पर्यणाययत् ।।१३५।।
स्वयम्प्रभाऽऽख्यया पुत्र्या, तया सह तदाऽखिलाः ।
विद्या विद्याधराधीश-स्त्रिपृष्ठाय ददौ मुदा ।।१३६।।
विद्यापुष्टस्त्रिपृष्ठोऽपि, हयग्रीवस्य सम्मुखम् ।
अचलेन समं भ्रात्रा, प्राचलत् प्रबलैर्बलैः ।।१३७।।

---

१ 'पुष्टभीतिः' । २ क - 'छद्मनाऽथ तौ' । ३ नि -क- 'प्रगुणीभव' । ४ नि -क- 'जटिः' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

'रथावर्त्तन' गोपान्ते, हयग्रीव-त्रिपृष्ठयोः ।
आसीत् संवरणश्रान्त-कृतान्तचरणो रणः ॥१३८॥
निषिध्य सैन्ययोः प्राज्य-निधनं [१] प्रधनं स्वयम् ।
अश्वग्रीवस्त्रिपृष्ठश्च, युयुधाते क्रुधा मिथः ॥१३९॥
त्रिपृष्ठाय [२] निष्पिष्टास्त्र-श्चक्रं, भाचक्रभीषणम् ।
अश्वग्रीवोऽमुचद् वैरि-ग्रीवालवनलम्पटम् ॥१४०॥
तुम्बेन पतितं चक्रं, त्रिपृष्ठोरः स्थलान्तरे ।
तद् बभौ गगनक्रोडे, किल मार्तण्डमण्डलम् ॥१४१॥
त्रिपृष्ठः पाणिनिष्ठेन, तेन चक्रेण हेलया ।
लुलाव तुरगग्रीव-ग्रीवां कदलिकाण्डवत् ॥१४२॥
अचलः प्रथमो राम-स्त्रिपृष्ठः प्रथमो हरिः ।
इत्युद्घोष्य सुराः पुष्प-वृष्टिं तदुपरि व्यधुः ॥१४३॥
सर्वेऽप्युर्वीधवाः सद्य-स्तदाज्ञां प्रतिपेदिरे ।
'भरत' क्षेत्रे याम्यार्द्धे, ताभ्यां साधितमोजसा ॥१४४॥
'मगधे' [३] ष्वर्द्धचक्री स, आद्यः कोटिशिलां शिलाम् ।
वामदोष्णोद्धृतां मूर्ध्नि, छत्रं कृत्वाऽमुचत् पुनः ॥१४५॥
कृतो 'वैताढ्ये' ज्वलन-जटी श्रेणिद्वयेश्वरः ।
[४] अस्याभूच्चार्द्धचक्रित्वा-ऽभिषेकः 'पोतने' [५] पुरे ॥१४६॥
क्रमात् पुत्रस्त्रिपृष्ठस्य, जज्ञे श्रीविजयाह्वयः ।
श्रेयांसतीर्थकृत्पार्श्वे, सम्यक्त्वप्राप्तिर[६]प्यभूत् ॥१४७॥
गायन्तो गायनाचार्या-स्त्वयैते शयिते मयि ।
इत्यादिष्टस्त्रिपृष्ठेन, तात्पिको नक्तमेकदा ॥१४८॥
प्रबुद्धस्तेषु गायत्सु, शय्यापालं जगौ हरिः ।
नामी विसृष्टाः सोऽप्याह, कर्णयोः सुखदा इति ॥१४९॥
तदाकर्ण्य क्रुधा तप्तं, कर्णयोस्तस्य विष्णुना ।
क्षेपितं त्रपु तेनाशु, तल्पपालो ममार सः ॥१५०॥

---

१ क - 'पिधनं' । २ क - 'निपृष्टस्त्रिव्येकं(?) भाचक्र०' । ३ वासुदेवः ।४ नि -क- 'तस्या०' । ५ ख - 'पोतनपुरे' । ६ क - 'रम्यभूत्' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

दुर्विपाकं तदा वेद्यं, त्रिपृष्ठोऽपि न्यकाचयत् ।
स हिंसादिभिरप्यन्य-दुग्रं कर्म बबन्ध च ।।१५१।।
प्रपाल्यायुश्चतुरशी-त्यब्दलक्षीमयं मृतः ।
नारकः सप्तमावन्या-'मप्रतिष्ठान'गोऽजनि ।।१५२।।
तद्वियुक्तो यतिर्भूत्वा, तप्त्वा प्रापाऽचलः शिवम् ।
सिंहस्त्रिपृष्ठजीवो-ऽभूदुद्धृतो नरकावने:[1] ।।१५३।।
स क्रूरात्मा मृतः सिंह-श्चतुर्थं नरकं गतः ।
उद्धृत्य नरकाद् भ्रान्त-स्तिर्यग्मर्त्यभवान्बहून् ।।१५४।।
कदापि मानुषं जन्म, प्राप्य कर्माजयच्छुभम् ।
राजाऽपर विदेहेऽभून्-'मूका'पूर्यां धनञ्जयः ।।१५५।।
तत्पत्नी धारिणी सोऽभूत्, [2]प्रियमित्रस्तयोः सुतः ।
चतुर्दशमहास्वप्नो-दितश्चक्रित्ववैभवः ।।१५६।।
स युवा समभूच्चक्री, षट्खण्डविजयेश्वरः ।
पोट्टिलाचार्यपादान्ते, प्रतिबुद्धोऽग्रहीद् व्रतम् ।।१५७।।
तपस्तेपे स शान्तात्मा, वर्षकोटीं समुत्कटम् ।
आयुः स चतुरशीति-पूर्वलक्षाण्यपूरयत् ।।१५८।।
विधायानशनं प्रान्ते, धर्मध्यानपरायणः ।
मृत्वा 'शुक्रे' (भ्रे?) स 'सर्वार्थ'-विमाने विबुधो[3]ऽभवत् ।।१५९।।
ततश्च्युत्वाऽत्र 'भरते', 'छत्रा'पुरि स भूपतेः ।
जितशत्रोर्भद्रापत्न्यां, नन्दनाख्यः सुतोऽजनि ।।१६०।।
तं युवानं पिता राज्ये, न्यस्य प्रव्रजितः स्वयम् ।
सोऽब्दानां चतुर्विंशति-लक्षीं राज्यमपालयत् ।।१६१।।
प्रव्रज्य पोट्टिलाचार्य-पार्श्वे तेपे तपोऽद्भुतम् ।
विंशत्या स्थानैस्तीर्थकृत्नामकर्मार्जयच्च सः ।।१६२।।
वर्षलक्षं व्रती सोऽन्ते-ऽनशनी षष्टिवासरान् ।
क्रमादायुः पञ्चविंश-त्यब्दलक्षाण्यशेषयत् ।।१६३।।

---

१ नि -क- 'नरकाद् वने' । २ नि -ख- 'प्रियमित्रः सुतस्तयोः' । ३ क-'ऽजनि' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

अधि'प्राणत'कल्पं स, 'पुष्पोत्तर'विमानगः।
आसीद् विंशतिसागरो-पमायुर्भासुरः सुरः ॥१६४॥
'जम्बू'द्वीपेऽत्र 'भरत'-क्षेत्रेऽत्रैव द्विजन्मनाम्[1]।
सन्निवेशोऽस्ति 'ब्राह्मण-कुण्ड'ग्राम इति स्मृतः ॥१६५॥
तस्मिन् वृषभदत्तोऽभूत्[2], 'कोडालस'कुलो द्विजः।
'जालन्धर'कुलोद्भूता, देवानन्देति[3] तत्प्रिया ॥१६६॥
तत्कुक्षौ नन्दजीवो-ऽवातार्षीत् 'प्राणता' च्च्युतः।
आषाढे षष्ठ्यां शुक्लायां, विधौ हस्तोत्तरर्क्षगे ॥१६७॥
चतुर्दश महास्वप्नान्, देवानन्दा ददर्श सा।
प्रातराख्यच्च पत्ये सो-ऽवदद् भावी सुतोऽद्भुतः ॥१६८॥
द्व्यशीतिर्दिवसा जग्मुः, प्रभौ तद्गर्भमाश्रिते[4]।
ततः 'सौधर्मा'धिपतेः[5], सिंहासनमकम्पत ॥१६९॥
देवानन्दागर्भगतं, विज्ञायावधिना विभुम्।
मुक्तसिंहासनो नत्वा, वृत्रहेति व्यचिन्तयत् ॥१७०॥
भिक्षावृत्तिकुले रोर-कुले तुच्छकुलेऽपि वा।
नोत्पद्यन्ते तीर्थकृतो, जगत्पूज्याः कदाचन ॥१७१॥
'इक्ष्वाकु'वंशमुख्येषु, क्षत्रवंशेष्वमी पुनः।
अर्णवेष्विव रत्नानि, जायन्ते जिनपुङ्गवाः ॥१७२॥
कुले नीचेऽवतरणं, स्वामिनस्तदसङ्गतम्।
यद्वा प्राक्कर्म नाभुक्तं, क्षयमेत्यर्हतामपि ॥१७३॥
उपस्थितं तदद्यापि, यन्मरीचिभवे विभुः।
कुर्वन् कुलमदं नीचै-र्गोत्रकर्मार्जयत् पुरा ॥१७४॥
जातान् नीचकुले कर्म-वशादुच्चकुलेऽन्यतः।
अर्हतः क्षेप्तुमस्माक-मधिकारोऽस्ति निश्चितः ॥१७५॥
स्वामी तत् कुत्र सञ्चार्यो, ज्ञातं तिष्ठति 'भारते'।
क्षेत्रेऽत्र 'क्षत्रियकुण्ड'-ग्रामाह्वं प्रवरं पुरम् ॥१७६॥

---

१ क - 'जन्मनः'। २ नि - 'ऋषभदत्तोऽभूत्'। ३ क - नन्दादेवीति। ४ क - 'संश्रिते'।
५ क - 'सुधर्माधि०'।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

'इक्ष्वाकु'वंशसम्भूत-स्तत्र क्षत्रशिरोमणिः ।
सिद्धार्थोऽस्ति धराधीश-स्तस्यास्ते त्रिशला प्रिया ।।१७७।।
तद्गर्भेऽस्त्यधुना पुत्री, कार्यस्तदनयोर्मया ।
देवानन्दा-त्रिशलयो-र्लघु गर्भव्यतिक्रमः ।।१७८।।
विचिन्त्यैवं नैगमेषी, सेनानीः पविलक्ष्मणा ।
कार्ये तत्र समादिष्ट-स्तत् तथैव च निर्ममे ।।१७९।।
श्यामाश्विनत्रयोदश्या-मिन्दौ हस्तोत्तराश्रिते ।
द्व्यशीतिदिवसप्रान्ते, स्वाम्याप त्रिशलोदरम् ।।१८०।।
चतुर्दश महास्वप्नान्, मुखे प्रविशतस्तदा ।
ददर्श त्रिशला देवा-नन्दा निर्गच्छतः पुनः ।।१८१।।
मातुर्मयि स्पन्दमाने, मा भूत् कष्टमिति प्रभुः ।
गर्भे निभृत एवास्थाद्, योगीन्द्र इव योगवित् ।।१८२।।
हृतः केनापि मद्गर्भ, इत्यार्त्ता त्रिशलाऽभवत् ।
सिद्धार्थोऽप्यवबुध्येदं, सखेदहृदयोऽजनि ।।१८३।।
तज्ज्ञानत्रयवान् मत्वा, दुःखं पित्रोः परं प्रभुः ।
गर्भसञ्ज्ञावबोधाय, स्वामङ्गुलिमचालयत् ।।१८४।।
गर्भोऽस्त्यक्षत एवेति, पित्रोः प्रीतिरभूत् परा ।
अदृष्टेऽपि सुते स्नेहं, तं मत्वा स्वाम्यचिन्तयत् ।।१८५।।
[1]जीवतोरनयोर्दीक्षां, पित्रोर्दुष्प्रति[2]कारिणोः ।
यद्यहं स्वीकरिष्ये त-दार्त्तध्याने पतिष्यतः ।।१८६।।
जीवतोरनयोर्दीक्षां, न ग्रहीष्याम्यहं ततः ।
सप्तमे मासि जग्राहा-ऽभिग्रहं भगवानिति ।।१८७।।
चैत्रे शुक्लत्रयोदश्यां, शशिन्युत्तरफा[3]ल्गुनी ।
धिष्ण्यं श्रिते कन्याराशौ, देव्यथासूत सा सुतम् ।।१८८।।
तीर्थेशं चतुर्विंशति-तम'मिक्ष्वाकु'वंशजम् ।
काञ्चनप्रतिमच्छायं, सिंहलाञ्छनलाञ्छितम् ।।१८९।।-युग्मम्

---

१ ख - 'अनयोजीवतोर्दीक्षां' । २ क - 'कर्मणः' । नि -क- फाल्गुनिम्।' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

कालभावाल्लघुतनुः, स्वस्वभक्त्या सुरैः कृतम्।
इयद्भिरुदकैः स्नात्रं[१], कथं स्वामी सहिष्यते ॥१९०॥
इति क्लृप्तां हरेः शङ्कां, हर्तुं 'मेरु'गिरिं प्रभुः।
लीलयाऽचालयद् वाम-पादाङ्गुष्ठाग्रपीडनात् ॥१९१॥
तद् विज्ञायावधिज्ञानात् प्रभोर्लीलायितं हरिः।
स्वामिन्! मिथ्या वितर्को मे, क्षमस्वेति ननाम च ॥१९२॥
गर्भस्थेऽत्राभवद् वृद्धि-र्गृहे देशे पुरे पुरे।
इति व्यधाद् वर्द्धमान, इति नाम पिता प्रभोः ॥१९३॥
कृतोपसर्गैरप्येष, न प्रकम्प्यः सुरैरपि[२]।
हरिर्महावीर इति, प्रभोर्नामाकरोत् परम् ॥१९४॥
न्यूनाष्टहायनः सार्द्धं, सवयोभिर्नृपात्मजैः।
विभुर्वयोऽनुरूपाभिः, क्रीडाभिः क्रीडति स्म सः ॥१९५॥
तदाऽवदत् द्युसन्नाथो, द्युसदः सदसोऽन्तराः।
महावीरविभुर्धीरः, क्षोभ्यो भुवि न केनचित् ॥१९६॥
तं वीरं क्षोभयाम्येष, इति द्वेषधरः सुर।
कोऽपि त्वरापरः प्राप, सनीडं[३] क्रीडतः प्रभोः ॥१९७॥
कुर्वन्नामलकीं क्रीडां, यत्रारूढस्तरौ प्रभुः।
स सर्पीभूय भोगेन[४], तं दुष्टोऽवेष्टयत् तले ॥१९८॥
भीग्रस्तेषु समस्तेषु, त्रस्तेषु नृपसूनुषु।
प्रभुरुत्क्षिप्य साक्षेपं, दूरे चिक्षेप पन्नगम् ॥१९९॥
रन्तुं पुनः समीयुस्ते, कुमारास्तत्र सत्रपाः।
कुमाराकारतां कृत्वा, रेमे तेष्वमरोपि सः ॥२००॥
पणोऽयमभवत् तत्र, क्रीडायां पूर्वमेव यः।
पादपस्याग्रमारोहेत्, कुमारः स जयी भवेत् ॥२०१॥
विनिर्जिताश्च जेतारं, पृष्ठारूढं वहन्ति ते।
जित्वा वीरविभुः पृष्ठा-रूढाश्चान्यानवाहयत् ॥२०२॥

---

१ नि-ख - 'स्नानं'। २ नि - 'सुरैरिति'। ३ - समीपम्। ४ क - 'वेगेन'।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

पृष्ठारूढ : क्रमाद् वीरो, वर्द्धमानं सुरं दिवि ।
निर्भयो मुष्टिना पृष्ठे, हत्वा तं वामनं व्यधात् ।।२०३।।
स्वं रूपं शक्रसङ्क्लृप्तां, प्रभोर्धैर्यस्तुतिं च ताम् ।
प्रकाश्य स प्रभुं नेत्वा, क्षमयित्वा ययौ सुरः ।।२०४।।
साग्राष्टहायनं नीतं, पित्रा पाठकृते प्रभुम् ।
उपाध्यायान्तिके सिंहा-सने शक्रो न्यवेशयत् ।।२०५।।
प्रार्थितः प्रभुरिन्द्राय, तदा शब्दानुशासनम् ।
यज्जल्पति स्म तल्लोके, 'जैनेन्द्र'मिति विश्रुतम् ।।२०६ ।
स्वामी क्रमात् सप्तहस्तो-च्छ्रयस्तारुण्यमाश्रयत् ।
राज्ञः समरवीरस्य, सुतैनं वोढुमागमत् ।।२०७।।
सा तु प्रार्थनया मातु-स्तदाज्ञाभङ्गभीरुणा ।
राजकन्या यशोदाख्या, प्रभुणा पर्यणीयत ।।२०८।।
समये समभूत् पुत्री, स्वामिनः प्रियदर्शना ।
राजात्मजो जमालिस्तां, व्युवाहावाप्तयौवनाम् ।।२०९।।
जन्मतः स्वामिनो वर्षे-ऽष्टाविंशे पितरौ मृतौ ।
कल्पितानशनौ कल्प-'मच्युता'ह्वं समीयतुः ।।२१०।।
सिद्धार्थ-त्रिशलाजीवौ, च्युता 'वच्युत' कल्पतः ।
उभावपर'विदेहे'-क्षेत्रे मुक्तिमवाप्स्यतः ।।२११।।
अर्थितः पार्थिवो नाभूद्, भवभीरुर्विभुर्यतः ।
तदग्रजस्ततो जज्ञे, नृपतिर्नन्दिवर्द्धनः ।।२१२।।
जीवतः पितरौ यावत्, तावद् गृह्णामि न व्रतम् ।
इत्यभिग्रहमापूर्णं, प्रेक्ष्य दीक्षाग्रहाग्रहः ।।२१३।।
पितृशोकभृतो भ्रातु-रातुरस्योपरोधतः ।
विभुर्भावयतीभूय, वर्षमेकमवाहयत् ।।२१४।।-युग्मम्
तीर्थं प्रवर्त्तयेत्युक्तो, 'लोकान्तिक'सुरैः प्रभुः ।
यथाकाममथार्थिभ्यो, दानं दत्ते स्म वार्षिकम् ।।२१५।।

---

१ ख - 'सम्भूतां' । २ क -'नीत्वा' । ३ नि -क- 'न्यवीविशत्' । ४ - व्याकरणम् ।
५ नि -क- 'विदेहे' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

षट्त्रिंशत्कार्मुकप्रोच्चां, पञ्चाशद्धनुरायताम् ।
पञ्चविंशतिकोदण्ड-[1]विस्तारां शिबिकोत्तमाम् ।।२१६।।
'चन्द्रप्रभा'ऽभिधां नन्दि-वर्द्धनो निरमापयत् ।
तादृशीमेव शक्रोऽपि, चक्रेऽन्यां शिबिकां पुनः ।।२१७।।-युग्मम्
[2]विशांपतेः शिबिकायां, शक्रस्य शिबिका परा ।
देवशक्त्याऽन्तर्हिताऽऽसीत्, तत्रारूढो जगत्पतिः ।।२१८।।
'ज्ञातखण्डवनं' नाम, स गत्वोपवनं [3]विभुः।
मार्गशीर्षे श्यामलायां, दशम्यां त्रिंशदब्दि[4]कः ।।२१९।।
हस्तोत्तरास्थिते चन्द्रे, प्रहरेऽह्नश्च [5]पश्चिमे ।
कृतषष्ठतपा दीक्षा-मेकाकी प्रतिपन्नवान् ।।२२०।।-युग्मम्
सिद्धार्थनृपमित्राय, तदाप्ताय द्विजन्मने ।
सोमाय देवदूष्यार्द्धं, दरिद्राय ददौ विभुः ।।२२१।।
स्वामी तत्र दिने सायं, 'कूर्मार'ग्राममाप्तवान् ।
उपसर्गकरं गोपं, तत्र शक्रो न्यवारयत् ।।२२२।।
उपसर्गा भविष्यन्ति, द्वादशाब्दानि ते प्रभो ! ।
तान् सर्वान् वारयिष्यामि, पार्श्व[6]वर्त्यहमन्वहम् ।।२२३।।
अपेक्षन्ते[7]ऽन्यसाहाय्यं, श्रेयःप्राप्तौ कृतोद्यमाः ।।२२४।।
इत्युक्त्वा स्वामिनो मातृ-ष्वस्रीयं व्यन्तरं सुरम् ।
शक्रो निदेश्य रक्षायै, सिद्धार्थं स्वपदं ययौ ।।२२५।।
'कोल्लाक'सन्निवेशेऽभूद्, द्वितीये दिवसे प्रभोः ।
बहुलाह्वद्विजगृहे, परमान्नेन पारणम् ।।२२६।।
शूलपाण्याख्ययक्षेण, चण्डकौशिकदंष्ट्रिणा ।
त्रिपृष्ठभवनिर्भिन्न-सिंहजीवो भवे [8]भ्रमन् ।।२२७।।
सुदाढाख्योऽभवन्नाग-कुमारस्तेन वैरिणा ।
गोशालेन स्वयं शिष्यी-भूय मङ्खलिसूनुना ।।२२८।।

---

१ नि - स्तरां । २ - 'नृपस्य' । ३ नि -ख- 'प्रभुः' । ४ नि- ब्दकः । ५ क - 'पञ्चमे' । ६ ख - 'चार्यह०' । ७ ख - 'ऽथ' । ८ क - 'ऽभ्रमत्' ।

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

भार्या विजयवत्याख्या, या त्रिपृष्ठभवे प्रभोः ।
अगौरवाऽहमित्येषा, तदामर्षान्ममार सा ।।२२९।।
भवे भ्रान्त्वा तदा जाता, व्यन्तरी कटपूतना ।
जटाग्रवल्कलाग्रोत्थ-शीतलोदकबिन्दुभिः ।।२३०।।
माघे तपस्विनीरूप-धारिण्या नक्तमेतया ।
[1]तथा सङ्गमकेनेन्द्र-स्तुतिक्रुद्धेन नाकिना ।।२३१।।
अयोभारसहस्राढ्य-कालचक्रप्रमोचिना ।
पृष्ठलग्नेन षण्मासान्, नानोपद्रवकारिणा ।।२३२।।
यस्त्रिपृष्ठभवे शय्या-पालकै[2]स्त्रपु पायितः ।
सोऽभूद् भवे भ्रमन् गोपो, ग्रामे, '[3]षण्मानि' नामनि ।।२३३।।
तेन कर्णद्वयीक्षिप्त-काशकीलद्वयेन च ।
एतैरन्यैश्चोपसर्गान् कृतान् सेहे बहून् विभुः ।।२३४।।-अष्टभिः कुलकम्
शीतं माघनिशायां यद्, वितेने कटपूतना ।
जघन्येषूपसर्गेषु, तदुत्कृष्टं प्रभोरभूत् ।।२३५।।
कालचक्रं मध्यमेषु-त्कृष्टं दुष्टसुरेरितम् ।
उत्कृष्टेषूत्कृष्टतमं, शल्यप्रोद्धरणं पुनः।।२३६।।-युग्मम्
तपः सङ्ख्या पुनरिय-मेकं षाण्मासिकं प्रभोः ।
दिनपंचकहीनं तु, षाण्मासिकमभिग्रहे ।।२३७।।
चतुर्मासक्षपणानि, नव द्वे तु त्रिमासिके ।
सार्द्धे द्विमासिके द्वे च, द्विमासिकानि षट् पुनः ।।२३८।।
सार्द्धमासिके पुनर्द्वे, मासिकानि [4]द्विषट् पुनः ।
जातान्यर्द्धमासिकानि, द्वासप्ततिमितानि तु ।।२३९।।
[5]भद्रादिप्रतिमास्तिस्रो, द्वादशाष्टमभक्ततः ।
प्रतिमाश्चैकरात्रिक्यः, षष्ठानां द्वे शते [6]तथा ।।२४०।।
एकोनत्रिंशदधिके, तपः सर्वं जलोज्झितम् ।
चतुर्थं नित्यभक्तं च, न कदाचिदभूत् पुनः ।।२४१।।

---

१ ख - 'यथां' । २ क -'मुपलायितः' । ३ क - 'षण्माननामनि' । ४ - द्वादश । ५ - 'भद्र-महाभद्र-सर्वतोभद्राः २-४-१० दिनप्रमाणाः । ६ क - 'पुनः'

www.jaintatvagyanshala.org

आसीदेकोनपञ्चाशं, पारणाहः शतत्रयम् ।
व्रताहश्चेति षण्मासाः, पक्षो द्वादशवर्ष्यभूत् ।।२४२।।
अथ[१]र्जुपालका'ख्याया, नद्या उत्तररोधसि ।
श्यामाकाह्वस्य गृहिणः, क्षेत्रे [२]सालतरोस्तले ।।२४३।।
अव्यक्तचैत्यपार्श्वस्थे, मुहूर्ते विजयाह्वये ।
कृतषष्ठतपाः स्वामी, तस्था'वुत्कटिका'सने ।।२४४।।-युग्मम्
वैशाखशुक्लदशम्या-मिन्दौ हस्तोत्तराश्रिते ।
दिनस्य पश्चिमे यामे, श्रीवीरः प्राप केवलम् ।।२४५।।
न सर्वविरतिं कोऽपि, गन्ताऽत्रेति विदन्नपि ।
व्याख्यां समवसरणे, स्थितिरित्यकरोत् प्रभुः ।।२४६।।
मातङ्गनामा यक्षोऽभूद्, गजयानोऽसितद्युतिः ।
बीजपूरं करे वामे, नकुलं दक्षिणे दधत् ।।२४७।।
देवी सिद्धार्थि(यि)का चासी-दासीना गजवाहने ।
हरिच्छविः पुस्तकाढ्या-ऽभयदौ दक्षिणौ करौ ।।२४८।।
वामौ तु दधती बीज-पुर-वल्लकिसंयुतौ ।
प्रभोरभूतां ते नित्या-सन्ने शासनदेवते ।।२४९।।-त्रिभिर्विशेषकम्
पुरी'मपापां' प्रापाथो-ल्लङ्घ्य द्वादशयोजनीम् ।
दिनवन्निश्यपि स्वामी, द्युसद्द्योतैःस्फुटेऽध्वनि ।।२५०।।
'महासेन'वनोद्याने, तस्यां पुरि सुरैः कृतम् ।
स्वामी समवसरणं, पूर्वद्वाराऽविशत् ततः ।।२५१।।
ततः प्रदक्षिणीकृ[३]त्यं, द्वात्रिंशद्धनुरून्नतं ।
चैत्यद्रुं न्यषदत् तत्र, पूर्वसिंहासने प्रभुः ।।२५२।।
तस्यां पुरि धनाढ्येन, सोमिलेन द्विजन्मना ।
भट्टेन क्रतुरारब्धो, मिलितास्तत्र याज्ञिकाः ।।२५३।।
ईयु'र्मगध'देशीया, 'गोबर'ग्रामवासिनः ।
पृथिवीकुक्षिसम्भूता, [४]वसुभूतिद्विजाङ्गजाः ।।२५४।।

---

१ नि -ख 'पालिका०' । २ क - 'मालतरो०' । ३ नि - 'त्यैकविंशद्धनुरून्नतं' । ४ क - 'धनुर्भूति०' ।

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

इन्द्रभूतिरग्निभूति-र्वायुभूतिरिति श्रुताः।
गोत्रेण 'गौतमा'स्तत्र, त्रयोऽप्येते सहोदराः ॥२५५॥-युग्मम्
[१]कोल्लाकादीयतुर्व्यक्तो, वारुणीधनमित्रजः ।
सुधर्मा च तत्पितृव्यधम्मिल्लभ[२]द्रिकाभवः ॥२५६॥
'[३]कोल्लाके' सन्निवेशेऽभूद्, विजया-धनदेवजः ।
मण्डिकस्तत्र जाते तु, धनदेवो व्यपद्यत ॥२५७॥
तत्रैव धनदेवस्य, मातृष्वसृसुतोऽजनि ।
मौर्यनामा द्विजस्तस्य, परिणीता मृताङ्गना ॥२५८॥
ततो विजयदेवाऽऽसीद्, देशाचारेण तत्प्रिया ।
तस्यां मौर्यात् सुतो जज्ञे, मौर्यपुत्र इति श्रुतः ॥२५९॥
ईयतुस्तौ क्रतौ तत्र, त[४]थैव 'मिथिला'पुरः ।
आयादकम्पितस्तत्र, जयन्तीदेवविप्रजः ॥२६०॥
आययौ 'कोशल'पुर्या, वसुद्विजतनूद्भवः।
अचलभ्राता नाम्नाऽसौ, नन्दाकुक्षिसमुद्भवः ॥२६१॥
'वत्स'देशीय'तुङ्गिक'-सन्निवेशनिवासतः।
आगतस्तत्र मेतार्यो वरूणा[५]दत्तविप्रजः ॥२६२॥
अतिभद्राकुक्षिभवो, बलविप्रस्य नन्दनः।
प्रभासनामा यज्ञेऽत्र, प्राप्तो 'राजगृहा'त् पुरात् ॥२६३॥
एकादशाप्यमी विप्राः, कृतजीवादिसंशयाः ।
स्वामिना दीक्षिताः कृत्वा, नि[६]ःसंदेहान् पृथक् पृथक् ॥२६४॥
प्रत्येकं तेषु पञ्चाद्याः, शिष्यपञ्चशतीवृताः।
त्रिभिस्त्रिभिः शिष्यशतै-र्वृताः षड् दीक्षिताः पुनः ॥२६५॥
एकादशेन्द्रभूत्याद्याः, प्रभोर्गणधरा इति ।
चन्दनाऽपि तदा तत्रो-पाट्[७]याऽऽनीता सुरैः स्वयम् ॥२६६॥
बह्वीभिर्नृपपुत्रीभिः, प्रभुणा दीक्षिता च सा ।
श्रावकत्वं नरा नार्यः, श्राविकात्वं प्रपेदिरे ॥ २६७॥

१क-'कोल्लाकादीयतुव्यक्तों'। २नि-क-'भद्रिला०'। ३ख-'कोल्लाकसन्निवेशे'। ४क-'तत्रैव'। ५क-"दित्यमित्रजः। ६मु-निःसन्देहाः। ७नि-'पादाऽऽनीता'।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

एवं चतुर्विधःसङ्घः, श्री वीरस्वामिनोऽभवत् ।
त्रिपद्या द्वादशाङ्गी च, गणभृद्भिरसूत्र्यत ।।२६८।।
अकम्पिताऽचलभ्रात्रो-र्मेतार्याख्यप्रभासयोः ।
सदृशी वाचनाऽन्येषां, सप्तानां तु पृथक् पृथक् ।।२६९।।
एकादश गणधरा, गणा नव पुनः प्रभोः ।
इत्यभूवन्नथान्यत्र, विजहार जगद्गुरुः ।।२७०।।
चतुर्दश सहस्राणि, समजायन्त साधवः ।
साध्व्यः शान्ताः सहस्राणि, षट्त्रिंशत्प्रमितानि तु ।।२७१।।
चतुर्दशपूर्वधराः, श्रमणास्त्रिशती पुनः ।
समुत्पन्नावधिज्ञाना-स्त्रयोदश शतानि तु ।।२७२।।
शतानि सप्त प्रत्येकं, जातवैक्रियलब्धयः ।
'अनुत्तर'गतिश्रेष्ठाः, केवलज्ञानिनस्तथा ।।२७३।।
मनोविदां पञ्चशती, वादिनश्च चतुःशती ।
सैकोनषष्टिसहस्रा, लक्षैका श्रावकाः पुनः ।।२७४।।
श्राविका लक्षत्रितय-मष्टादशसहस्रयुक् ।
इति जातः परीवारः, प्रभोर्विहरतः क्षितौ ।।२७५।।
तत पुर्या 'मपापा'यां, सेव्यमानः सुरासुरैः ।
स्वायुःप्रान्तं परीज्ञाय, श्रीवीरः समवासरत् ।।२७६।।
पृष्टः पञ्चमषष्ठार-स्वरूपं भगवांस्तथा ।
भावितीर्थकृतां जीवान्, गौतमाय न्यवेदयत् ।।२७७।।
ततो विज्ञाय निर्वाण-समयं ज्ञातनन्दनः ।
हस्तिपालनृपालस्य, शुल्कशालां समाश्रयत् ।।२७८।।
कार्त्तिकस्यामावस्यायां, निशायामन्तिमक्षणे ।
शशाङ्के स्वातिगे, मुक्ति-काले शक्रः प्रभुं जगौ ।।२७९।।
जिनेश ! तव जन्मर्क्षे, गन्ता [1]भस्मकदुर्ग्रहः ।
बाधिष्यते स वर्षाणां, सहस्रे द्वे तु शासनम् ।।२८०।।

१ - अस्य कीदृशं स्वरूपमिति न ज्ञायते ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

तस्य सङ्क्रमणं यावद्, विलम्बस्व ततः प्रभो ! ।
भवत्प्रभाप्रभावेण, स यथा विफलो भवेत् ।। २८१।।
स्वाम्यूचे शक्र ! केनापि नायुः सन्धीयते क्वचित् ।
[१]दुःषमाभावतो बाधा, भाविनी मम शासने ।।२८२।।
प्रबोध्येति सुधर्मेशं, त्रिंशद् वर्षाणि केवलात् ।
सार्द्धषण्मासहीनानि, प्रपाल्य परमेश्वरः ।।२८३।।
द्वासप्ततिवत्सरायुः, पर्यङ्कासनमास्थितः ।
कृतषष्ठतपा मुक्ति-मेकाकी समुपेयिवान् ।।२८४।।-युग्मम्
निशि तस्यां कृतो देवै-रुद्द्योतो रत्नदीपकैः ।
प्रतिवर्ष तदाद्येव, विश्वे दीपोत्सवोऽभवत् ।।२८५।।
त्रिंशद्वर्षी गार्हस्थ्ये द्वि-चत्वारिंशत् समा व्रते ।
द्वासप्ततिवर्षाणीति, सर्वायुश्चरमार्हतः ।।२८६।।
गते श्रीपार्श्वनिर्वाणात्, सार्द्धे वर्षशतद्वये ।
श्री वीरस्वामिनो जज्ञे, [२]महानन्दपदोदयः ।।२८७।।

आनन्दास्वादसीमा सुजनजनहृदां भाग्यसौभाग्यसीमा
विश्वालीलोचनानां परमशमरसस्याद्भुतैश्वर्यसीमा ।
धर्मस्योल्लाससीमा शिवसुखपटलीसंश्रयोपायसीमा
श्राद्धानां शर्म संवर्द्धयतु जिनविभोर्वर्द्धमानस्य मूर्त्तिः ।।२८८।।

[३]इति वायटगच्छीयश्रीजिनदत्तसूरिशिष्यश्रीमदमरचन्द्रमहाकविविरचिते चतुर्विंशति-जिनेन्द्रसङ्क्षिप्तचरिते चतुर्विंशतितमं श्रीमहावीरजिनचरितं समाप्तम् ।।

---

१ क - 'दुःखमाबाधतो भावा शंसिनी मम०' । २ -'मोक्षपदवीप्रादुर्भवः' । ३ क - 'इति श्रीजिनदत्तसूरिशिष्यसरस्वतीकण्ठाभरणवेणीकृपाणापर(नाम) पण्डितश्रीमदमरचन्द्रविरचितानि चतुर्विंशतिजिनेन्द्रचरितानि समाप्तानि ।। ग्रन्थाग्रं २९६ ।। ।। २४ ।।' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

परिशिष्टम् (१)

श्री ऋषभचरित्रगत - ६७ तमे श्लोकेसूचित विंशतिस्थानक स्वरुपं
उद्धृत (पद्मानंद महाकाव्य सर्ग ६ श्लोक २३०-२५०)

इतश्च तीर्थङ्करनामगोत्र-कर्मार्जयामास विनिर्जितात्मा ।
श्रीवज्रनाभो भगवानपीति, स विंशतिस्थानविधानधन्य ः।।१।।
तत्रार्हतां तत्प्रतिमाततीनां, यत् पूजनं यत् स्तवनं वरार्थैः ।
अवर्णवादप्रतिषेधनं यत्, स्थानं तदार्हन्त्यनिमित्तमेकम्।।२।।
प्रभावना सिद्धगणस्य सिद्धि-स्थानेषु 'सम्मेत'नगादिकेषु ।
तथा यथावस्थितसिद्धभाव-सङ्कीर्तनं तद् गदितं द्वितीयम्।।३।।
बाल्यस्थरोगाकुलशैक्षमुख्य-तपोभृतां नित्यमनुग्रहो यत् ।
सिद्धान्तवात्सल्यमनारतं तत्, स्थानं तृतीयं गदितं गरिष्ठैः ।।४।।
शुद्धान्नपानौषधवस्त्रमुख्य-विश्राणनादञ्जलियोजनाच्च ।
अतुच्छवात्सल्यकृते गुरुणां, स्थानं चतुर्थं कथितं मुनीन्द्रैः।।५।।
भवन्ति ये विंशतिसङ्ख्यवर्ष-पर्यायिण षष्टिसमायुषोऽथ ।
तुर्याङ्गधुर्याः[१] स्थविरास्त्रिधैषु, भक्तिस्तु तत् पञ्चममामनन्ति ।।६।।
बहुश्रुता ये स्फुटमात्मनोऽर्थ-व्यपेक्षया स्युर्व्रतिनां वतंसाः।
तेष्वन्नवस्त्रप्रभृतिप्रदानं[२], वात्सल्यमेतत् प्रवदन्ति षष्ठम् ।।७।।
अत्यन्तमुत्कृष्टतपः पराणां, व्रतीश्वराणां परिकल्पते यत् ।
विश्रामणादानपरेण भक्ति-र्वात्सल्यमेतत् किल सप्तमं स्यात्।।८।।

---

१ समवायाङ्गधारिणः । २ क - 'दानप्रभृतिप्रशस्तं' ।

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

यद् द्वादशाङ्गे सततं श्रुतेऽपि, प्रतन्यते प्रश्नसुवाचनाद्यैः ।
सूत्रात्तथाऽर्थाद्द्वितयाच्च सम्यग् ज्ञानोपयोगो हि तदष्टमं स्यात् ॥९॥
[१]शङ्कादिपञ्चाद्भुतदोषमुक्तं, [२]स्थैर्यादिपञ्चोरुगुणप्रपञ्चम् ।
[३]शमादिपञ्चस्फुटलक्षणाङ्कं, सम्यक्त्वमुक्तं नवमं मुनीन्द्रैः ॥१०॥
सज्ज्ञान-सद्दर्शन-सच्चरित्र-भावोपचारैश्च चतुष्प्रकारैः ।
स्वसेवकानां विनयः कुकर्म-ततेर्विनेता दशमं मतं तत् ॥११॥
आवश्यकेषु प्रतिघस्रमिच्छा[४]-मिथ्याक्रियाद्येषु गुरुप्रयत्नः ।
योगेष्वतीचारविवर्जनं यत्, स्थानं तदेकादशमामनन्ति ॥१२॥
गुणेष्वहिंसादिषु यत् समित्या-दिकेषु मूलेषु तथोत्तरेषु ।
यत्नादतीचारनिवारकत्वं, तद् द्वादशं स्थानमुदाहरन्ति ॥१३॥
प्रमादमुच्चैः परिहृत्य दूरे, क्षणे क्षणे यत् तु लवे लवेऽपि ।
सद्ध्यानसन्धानविधानमेव, त्रयोदशं स्थानमिदं वदन्ति ॥१४॥
नित्यं तपःकर्म कुकर्ममर्म-व्यथाकरं यत् क्रियतेऽतितीव्रम् ।
[५]अबाधया स्वान्तशरीरयोस्त-च्चतुर्दशं स्थान[६]मुशन्ति दक्षाः ॥१५॥
तपःप्रपन्नेषु परं क्रियेत, मुदा यदन्नादिकसंविभागः ।
मनोवचःकायविशुद्धधन्यै-स्तत्स्थानकं पञ्चदशं दिशन्ति ॥१६॥

---

१ शङ्का-काङ्क्षा-विचिकित्सा-मिथ्यादृष्टिप्रशंसा-तत्संस्तवेति सम्यक्त्वस्य पञ्च दूषणानि । २ स्थैर्य-प्रभावना-भक्ति-जिनशासनकौशल-तीर्थसेवेति सम्यक्त्वस्य पञ्च भूषणानि । ३ शम-संवेग-निर्वेदा-ऽनुकम्पा-ऽऽस्तिक्येति सम्यक्त्वस्य पञ्च लिङ्गानि । ४ उक्तं च **अनुयोगद्वारे** ११८ तमे सूत्रे -

"इच्छा १ मिच्छा २ तहक्कारो ३ आवस्सिया ४ य निसीहिया ५ ।
आपुच्छणा ६ य पडिपुच्छा ७ छंदना ८ य निमंतणा ९
उवसंपया १० य काले सामायारी भवे दसविहा उ ।"
(इच्छाकारो मिथ्याकारस्तथाकारः आवश्यकी च नैषेधिकी ।
आपृच्छना च प्रतिपृच्छना छन्दना च निमन्त्रणा ।
उपसम्पदा च काले सामाचारी भवेद् दशविधा तु)

एतत् विद्यते **विचारसारे** २४९-२५० तमगाथासार्धरूपेण

५ **क** - 'आबाधया' । ६ **ख** - 'कथयन्ति' ।

www.jaintatvagyanshala.org

आचार्यमुख्येषु दशस्वतीव-भक्त्या-ऽन्न-ऽपानाऽशनदानमुख्यैः ।
निर्वेदहीनं करणेन वैय्या-वृत्तस्य तत् षोडशमामनन्ति ।।१७।।
तत् स्थानकं सप्तदशं स्मृतं यत्, क्रियेत सङ्घस्य चतुर्विधस्य ।
अपायसम्भारनिवारणेन, मन समाधिश्च समुन्नतिश्च ।।१८।।
सूत्रा-ऽर्थयोस्तद् द्वितयस्य वाऽथ, यत्नादपूर्वस्य दिने दिनेऽपि ।
विरच्यते यद् ग्रहणं गुरुभ्यः, स्थानं तदष्टादशमाहुरार्याः ।।१९।।
सदासमुद्भासन-वासनाभ्या-मवर्णवादप्रतिषेधनेन ।
श्रुतस्य भक्तिर्यदहर्निशं त-देकोनविंशं समुदाहरन्ति ।।२०।।
क्रियेत विद्या-कविता-विवाद-निमित्तसद्धर्मकथादिभिर्यत् ।
प्रभावना श्रीजिनशासनस्य, तत् स्थानकं विंशमुशन्ति विज्ञाः ।।२१।।

---

१ कथयन्ति । । २ तत्कर्तृपरत्वे उल्लेखोऽयं सम्यक्त्वसप्ततौ -
पावयणी १ धम्मकही २ वाई ३ नेमित्तिओ ४ तवस्सी ५ य ।
विज्जा ६ सिद्धो य ७ कवी ८ अट्ठेव पभावगा भणिया ।।
(प्रावचनी धर्मकथा वादी नैमित्तिकः तपस्वी च ।
विद्यासिद्धः च कविः अष्टैव प्रभावका भणिताः ।।)

परिशिष्टम् (२)

ऋषभचरित्रगत-अंतिमश्लोके सूचित
१ त्रयोदश क्रियास्थान स्वरुपं
२ चतुर्दश गुणस्थानक स्वरुपंच ।।

१ समवायाङ्गसूत्रे (सू. १३) प्रोक्तम् -
"तेरस किरियाठाणा पण्णत्ता, तं जहा-अट्ठादंडे १,

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

अणट्ठादंडे २, हिंसादंडे ३, अकम्हा दंडे ४, दिट्ठिविपरियासियादंडे ५, मुसावायवत्तिए ६, अदिण्णादाणवत्तिए ७, अज्झत्थिए ८, माणवत्तिए ९, मित्तदोसवत्तिए १०, मायावत्तिए ११, लोभवत्तिए १२ , इरियाववहिए नामं तेरसमे १३ ।।

(त्रयोदश क्रियास्थानानि प्रज्ञप्तानि, तद्यथा-अर्थदण्डे १, अनर्थदण्डे, हिंसादण्डे ३, अकस्माद्दण्डे ४, दृष्टिविपर्यासिकादण्डे दृष्टिविपर्यासितादण्डे वा ५, मृषावादप्रत्यये ६, अदत्तादानप्रत्यये ७, आध्यात्मिके ८, मानप्रत्यये ९, मित्रद्वेषप्रत्यये १०, मायाप्रत्यये ११, लोभप्रत्यये १२, एर्यापथिके नाम त्रयोदशमे १३ ।।)

२ अयोगाख्यं चतुर्दशमिति । गुणस्थानक्रमारोहे चतुर्दशगुणस्थाननामनिर्देशो यथा-

"चतुर्दश गुणश्रेणि-स्थानकानि तदादिमम्। मिथ्यात्वाख्यं द्वितीयं तु स्थानं सास्वादनाभिधम् २
तृतीयं मिश्रकं तुर्यं सम्यग्दर्शनमव्रतम्। श्राद्धत्वं पञ्चमं षष्ठं प्रमत्तश्रमणाभिधम् ।।३।।
सप्तमंत्वप्रमत्तंचा-पूर्वात्करणमष्टमम्। नवमंचानिवृत्याख्यं दशमंसूक्ष्मलोभकम्।।४।।
एकादशंशान्तमोहं द्वादशंक्षीणमोहकम्। त्रयोदशंसयोग्याख्य-मयोग्याख्यंचतुर्दशम्।।५।।"

-चतुर्भिः कलापकम्

परिशिष्टम् (३)

श्री शांतिनाथ चरित्र १५३, २४२, ३६५, ३६७ श्लोके सूचित तपसां स्वरुपं

(४) चान्द्रायणं व्रतम्

तपोरत्नमहोदधौ प्रथमे, भागे त्रयोविंशे पृष्ठे चान्द्रायणप्रकारा एवम् -

"चान्द्रायणं च द्विविधं, प्रथमं यवमध्यकम् ।
द्वितीयं वज्रमध्यं तु, तयोश्चर्या विधीयते ।।

www.jaintatvagyanshala.org

यवमध्ये प्रतिपदं, शुक्लामारभ्य वृद्धित ।
एकैकयोर्ग्रासदत्त्यो, राकां यावत् समान (प ?) येत् ।।
तत कृष्णप्रतिपद-मारभ्यैकैकहानितः।
अमावास्यां तदेकत्वे, यवमध्यं च पूर्यते ।।
वज्रमध्ये कृष्णपक्ष-मारभ्या प्रतिपत्तिथिं ।
कार्या पञ्चदशग्रास-दत्तिभ्यां हानिरेकतः ।।
अमावास्याश्च परतो, ग्रासदत्तिं विवर्द्धयेत् ।
यावत् पंचदशैव स्युः, पौर्णमास्यां च मासतः ।।
एवं मासद्वयेन्, स्यात् पूर्णं च यववज्रकम् ।
'चान्द्रायणं' यतेर्दत्तेः, सङ्ख्या ग्रासस्य गेहिनाम् ।।"

एकोनविंशे पञ्चाशकेऽपि –

"चंदायणाइय तहा अणुलोमविलोमओ तवोअवरे ।
भिक्खाकवलाण पुढो विण्णेओ वुड्ढिहाणीहिं ।।१८।।
सुक्कंमि पडिवयाओ तहेव वुड्ढीए जाव पण्णरस ।
पंचदस पडिवयाहिं तो हाणी किण्ह पडिवक्खे ।।१९।।
किण्हि पडिवय पण्णरस णाहाणीउ जाव इक्को उ ।
अवमस्स पडिवयाहिं वुड्ढीं पण्णरस पुण्णाए ।।२०।।
एत्तो भिक्खामाणं एगा दत्ती विचित्तरूवा वि ।
कुक्कुडिअंउयमेत्तं कवलस्स वि होइ विण्णेयं ।।२१।।"

पाराशरस्मृतेः[१] प्रायश्चित्तकाण्डस्य दशमाध्यायस्य माधवीयटीकायां (पृ. २४१) यथा –

"द्विविधं चान्द्रायणं पिपीलिकामध्यं यवमध्यं च ।"

तद्विधिश्चायम् –

"अमावास्यां पौर्णमास्यां, व्रतं चान्द्रायणं चरेत् ।
ग्रासान् प्रवर्द्धयेत् सोमः, पञ्च पञ्च च पञ्च च ।।

---

१ सन्तुल्यतां यदुक्तं **मनुस्मृतौ** (अ. ११, श्लो. २१६-२१९)

एकैकं वर्द्धयेत् पिण्डं, शुक्ले कृष्णे च ह्रासयेत् ।
अमावास्यां न भुञ्जीत, एष 'चन्द्रायणो' विधिः ।।
एकैकं ह्रासयेत् पिण्डं, कृष्णे शुक्ले च वर्द्धयेत् ।
एतत् पिपीलिकामध्यं, 'चान्द्रायण' मुदाहृतम् ।।
वर्द्धयेत् पिण्डमेकैकं, शुक्ले कृष्णे च ह्रासयेत् ।
एत 'च्चान्द्रायणं' नाम, यवमध्यं प्रकीर्तितम् ।।"

पुनरपि प्रकारान्तरेण चान्द्रायणं त्रिविधं ऋषिचान्द्रायणं, शिशुचान्द्रायणं यतिचान्द्रायणमिति तेषां स्वरूपं यम आह –

त्रींस्त्रीन् पिण्डान् समश्नीया-न्नियतात्मा दृढव्रतः ।
हविष्यान्नस्य वै मास-मृषिचान्द्रायणं स्मृतम् ।।
चतुर प्रातरश्नीया-च्चतुरः सायमेव च ।
पिण्डानेतद्धि बालानां, शिशुचान्द्रायणं स्मृतम् ।।
पिण्डानष्टौ समश्नीयान्-मासं मध्यन्दिने रवौ ।
यतिचान्द्रायणं ह्येतत्, सर्वकल्मषनाशनम् ।।"

(५) कर्मचक्रवालतपः

कर्मचक्रवालतपो द्विविधं लघु, बृहच्च । लघु (तपोरत्न० भा. १, पृ. ५) यथा –

"विधाय प्रथमं षष्ठं, षष्टिमेकान्तरांस्तथा ।
उपवासान् धर्मचक्रे, कुर्याद् ब्रह्मयर्क (१२३) वासरे ।।"

बृहत्त्वेवम्-पूर्वमष्टमं ततश्चतुः षष्टिमुपवासानेकान्तरपारणाश्च । कुर्यात् प्रान्तेऽप्यष्टमम् । एवं ७० उपवासाः ६६ पारणाश्च ।।

(६) द्वात्रिंशत्कल्याणकं तप :

एतत्स्वरूपं (तपोरत्न० भा. १, पृ. ११०) यथा –

"उपवासत्रयं कृत्वा, द्वात्रिंशदुपवासकाः ।
एकभक्तान्तरास्तस्मा-दुपवासत्रयं वदेत् ।।"

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

(७) आचाम्लवर्द्धमानतपः

अस्य स्वरूपं (तपोरत्न० भा. १, पृ. ११६) एवम् -

"उपावासान्तरितानि च शतपर्यन्तं तथैकमारभ्य ।
वृद्धया निरन्तरया भवति तदा चाम्लवर्द्धमानं च ।।"

✦ ✦ ✦

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

परिशिष्टम् - ४

आचार्य श्री अमरचन्द्रसूरि विरचित
चतुर्विंशति जिनेन्द्र चरित्रगत
-पदार्थ यंत्रकम्-

		१	२	३	४
		શ્રી ઋષભદેવ ભગવાન	શ્રી અજીતનાથ ભગવાન	શ્રી સંભવનાથ ભગવાન	શ્રી અભિનંદન્ સ્વામી.
૧.	પૂર્વના ત્રીજા ભવમાં જન્મસ્થાન.	પૂ. વિદેહમાં પુંડરિકિણિનગરી	મહાવિદેહમાં સુસીમાનગરી.	ઐ. ધાતકીખંડ-ક્ષેમપુરી	પૂ. વિદેહે રત્નસંચયાનગરી
૨.	પૂર્વના ત્રીજા ભવમાં ગુરુનું નામ	વજ્રસેન મુનિ	સારીન્દમ મુનિ	સ્વયંપ્રભ	વિમલસૂરિ
૩.	પૂર્વના ત્રીજા ભવમાં પોતાનું નામ	વજ્રનાભ	વિમલ વાહન	વિપુલ વાહન	મહાબલ રાજા
૪.	કયા દેવલોકથી ચ્યવ્યા	સવાર્થ-સિદ્ધ	વિજયવિમાન	આનતદેવલોક	વિજય
૫.	દેવલોકનું આયુષ્ય	૩૩ સાગરોપમ	૩૩ સાગરોપમ	[૧] ૧૯ સાગરોપમ	૩૩ સાગરોપમ
૬.	ચ્યવન દિન	અષાઢ વદ-૪	વૈશાખ સુદ-૧૩	ફાગણ સુદ-૮	વૈશાખ સુદ-૪
૭.	ચ્યવન નક્ષત્ર	ઉત્તરાષાઢા	રોહિણી	મૃગશિર	અભિજિત્
૮.	જન્મ સ્થાન	વિનિતા નગરી	વિનિતાનગરી	શ્રાવસ્તિ	વિનિતા
૯.	વંશ	ઈક્ષ્વાકુ વંશ	ઈક્ષ્વાકુ વંશ	ઈક્ષ્વાકુ વંશ	ઈક્ષ્વાકુ વંશ

१. सप्ततिशतकस्थान प्रकरणे एकोनत्रिंशद् सागरोपम ।

www.jaintatvagyanshala.org

૧૦. પિતાનું નામ	નાભિરાજા	જીતશત્રુરાજા	જીતારી	સંવર
૧૧. માતાનું નામ	મરૂદેવા	વિજયા	સેના	સિદ્ધાર્થા
૧૨. જન્મદિન	ચૈત્ર વદ-૮	મહાસુદ-૮	માગસરસુદ-૧૪	મહાસુદ-૨
૧૩. જન્મ રાશિ	ધનુ	ઋષભ	મિથુન	મકર
૧૪. જન્મ નક્ષત્ર	ઉત્તરાષાઢા	રોહિણી	મૃગશિર	અભિજિત્
૧૫. લંછન	વૃષભ	હાથી	અશ્વ	કપિ (વાંદરો)
૧૬. વર્ણ	સુવર્ણ	સુવર્ણ	સુવર્ણ	સુવર્ણ
૧૭. ઊંચાઈ	૫૦૦ ધનુષ	૪૫૦ ધનુષ	૪૦૦ ધનુષ	૩૫૦ ધનુષ
૧૮. કુમારાવસ્થા	૨૦ લાખ પૂર્વ	૧૮ લાખ પૂર્વ	૧૫ લાખ પૂર્વ	૧૨ા લાખ પૂર્વ
૧૯. રાજ્યાવસ્થા	૬૩ લાખ પૂર્વ	૫૩ લાખ પૂર્વ + ૧ પૂર્વાંગ	૪ પૂર્વાંગ ૪૪ લાખ પૂર્વ	૮ા પૂર્વાંગ ૩૬ લાખ પૂર્વ
૨૦. દીક્ષા તિથિ	ચૈત્ર વદ-૮	મહા સુદ-૯	માગસરસુદ-૧૫	મહાસુદ -૧૨
૨૧. દીક્ષા નક્ષત્ર	ઉત્તરાષાઢા	રોહિણી	મૃગશીર	અભિજિત્
૨૨. શિબિકાનું નામ	સુદર્શના	સુપ્રભા	સર્વાર્થ	અર્થસિદ્ધા
૨૩. દીક્ષા સમય	પશ્ચિમ	પશ્ચિક	પશ્ચિમ	પશ્ચિમ
૨૪. કેટલા સાથે દીક્ષા	૪૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦
૨૫. દીક્ષા વનનું નામ	સિદ્ધાર્થ વન	સહસ્રામ્રવન	સહસ્રામ્રવન	સહસ્રામ્રવન
૨૬. દીક્ષા તપ	છઠ	છઠ	છઠ	છઠ
૨૭. પ્રથમ પારણુ કરાવનાર	શ્રેયાંસરાજા	બ્રહ્મદત્ત રાજા	સુરેન્દ્રદત્ત	ઈન્દ્રદત્ત
૨૮. કયા ગામમાં પારણુ	હસ્તિનાપુર	વિનીતા નગરી	શ્રાંવસ્તિ	વિનીતા નગરી

૨૯.	શેનાથી પારણુ	ઈક્ષુરસ	પરમાન્ન	પરમાન્ન	પરમાન્ન
૩૦.	છદ્મસ્થ કાળ	૧૦૦૦ વર્ષ	૧૨ વર્ષ	૧૪ વર્ષ	૧૮ વર્ષ
૩૧.	કેવળ જ્ઞાન દિન	ફાગણવદ-૧૧	પોષ સુદ-૧૧	કારતક વદ-૫	પોષસુદ-૧૪
૩૨.	કેવલજ્ઞાનનક્ષત્ર	ઉત્તરાષાઢા	રોહિણી	મૃગશિર	અભિજિત
૩૩.	કેવલજ્ઞાનતપ	અઠ્ઠમ તપ	છઠ્ઠ તપ	છઠ્ઠ	છઠ્ઠ
૩૪.	દિવસના કયા ભાગે કેવલજ્ઞાન	પ્રાતઃ	દિવસોદયે	પૂર્વાહ્ણે	પૂર્વાહ્ણે
૩૫.	કેવલજ્ઞાન વનનું નામ	શકટાનન	સહસ્ત્રામ્ર	સહસ્ત્રામ્ર	સહસ્ત્રામ્ર
૩૬.	કેવલજ્ઞાનવૃક્ષ	કંકેલી વૃક્ષ	સપ્તચ્છદતરુ	શાલવૃક્ષ	પ્રિયાલુવૃક્ષ
૩૭.	ગણધર સંખ્યા	૮૪	૯૫	૧૦૨	૧૧૬
૩૮.	મુખ્ય ગણધરનું નામ	વૃષભસેન	સિંહસેન	ચારુ	વજ્રનાભ
૩૯.	ચૈત્યવૃક્ષનીઉંચાઈ	૩ ગાઉ	૨ ગાઉ ૧૪૦૦ ધનુષ	૨ ગાઉ ૮૦૦ ધનુષ	૨ ગાઉ ૨૦૦ ધનુષ
૪૦.	યક્ષ	ગોમુખ	મહાયક્ષ	ત્રિમુખ	યક્ષેશ્વર
૪૧.	યક્ષિણી	અપ્રતિચક્રા	અજીતબલા	દુરિતારી	કાલિકા
૪૨.	સાધુ	૮૪,૦૦૦	૧,૦૦,૦૦૦	૨,૦૦,૦૦૦	૩,૦૦,૦૦૦
૪૩.	સાધ્વી	૩,૦૦,૦૦૦	૩,૩૦,૦૦૦	૩,૩૬,૦૦૦	૬,૩૦,૦૦૦
૪૪.	ચૌદ પૂર્વી	૪૭૫૦	૩૭૦૦	૨૧૫૦	૧૫૦૦
૪૫.	અવધિજ્ઞાની	૯૦૦૦	૯૪૦૦	૯૬૦૦	૯૮૦૦
૪૬.	મનઃપર્યવજ્ઞાની	૧૨,૬૫૦	૧૨,૪૫૦	૧૨,૧૫૦	૧૧,૬૫૦

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

www.jaintatvagyanshala.org

૪૭. કેવલ જ્ઞાની	૨૦,૦૦૦	૨૨,૦૦૦	૧૫,૦૦૦	૧૪,૦૦૦
૪૮. વાદી	૧૨,૬૫૦	૧૨,૪૦૦	૧૨,૦૦૦	૧૦,૦૦૦
૪૯. વૈક્રિયલબ્ધિધારી	૨૦,૬૦૦	૨૦,૪૦૦	૧૯૮૦૦[1]	૧૯,૦૦૦
૫૦. શ્રાવક	૩,૫૦,૦૦૦	૨,૯૮,૦૦૦	૨,૯૩,૦૦૦	૨,૮૮,૦૦૦
૫૧. શ્રાવિકા	૫,૫૪,૦૦૦	૫,૪૫,૦૦૦	૬,૩૬,૦૦૦	૫,૨૭,૦૦૦
૫૨. દીક્ષાકાળ	૧ લાખ પૂર્વ	૧ પૂર્વાંગન્યૂન ૧ લાખ પૂર્વ	ચાર પૂર્વાંગ હીન ૧લાખ પૂર્વ	૮ા પૂર્વાંગ હીન ૧ લાખ પૂર્વ
૫૩. કેવળજ્ઞાન કાળ	૧૦૦૦ વર્ષ ન્યૂન ૧ લાખ પૂર્વ	૧૨ વર્ષ એક પૂર્વાંગ ન્યૂન ૧ લાખ પૂર્વ	૧૪ વર્ષ ચાર પૂર્વાંગહીન ૧ લાખ પૂર્વ	૧૮ વર્ષ ૮ા પૂર્વાંગન્યૂન ૧ લાખ પૂર્વ
૫૪. નિર્વાણ તિથિ	મહાવદ-૧૩	ચૈત્ર સુદ-૫	ચૈત્ર સુદ-૫	વૈશાખ સુદ-૮
૫૫. નિર્વાણ સમય	પૂર્વાહ્ણે	પૂર્વાહ્ણે	પ્રભાતે	સંધ્યા સમયે
૫૬. કેટલા સાથે નિર્વાણ	૧૦,૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦
૫૭. નિર્વાણ તપ	ચતુર્દશભક્ત	માસક્ષમણ	માસક્ષમણ	માસક્ષમણ
૫૮. નિર્વાણ નક્ષત્ર	અભિજિત	મૃગશિર	મૃગશિર	પુષ્ય
૫૯. નિર્વાણ સ્થાન	અષ્ટાપદ પર્વત	સમેતશિખર	સમેતશિખર	સમેતશિખર
૬૦. નિર્વાણ આસન	પર્યંકાસન	પર્યંકાસન	ઉર્ધ્વ	ઉર્ધ્વ
૬૧. સર્વાયુ	૮૪ લાખ પૂર્વ	૭૨ લાખ પૂર્વ	૬૦ લાખ પૂર્વ	૫૦ લાખ પૂર્વ
૬૨. આંતરુ	----	૫૦ લાખ ક્રોડ સાગરોપમ	૩૦ લાખ ક્રોડ સાગરોપમ	૧૦ લાખ ક્રોડ સાગરોપમ

१. त्रिषष्टि चरित्रे द्विशतोनविंशतिसहस्राणि ।

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

		શ્રી સુમતિનાથ ભગવાન	શ્રી પદ્મપ્રભુ સ્વામી	શ્રી સુપાર્શ્વનાથ ભગવાન	શ્રી ચન્દ્રપ્રભ સ્વામી
૧.	પૂર્વના જન્મ સ્થાન	પૂ. મહાવિદેહમાં શંખપુરી	પૂ. મહાવિદેહમમાં સુસીમાપુરી	પૂ. મહાવિદેહમાં ક્ષેમપુરી	પૂ. મહાવિદેશમાં રત્નસંચયા
૨.	ત્રીજા ગુરુનું નામ	વિનયનન્દન	પિહિતાશ્રુત	અરિદમન	યુગંધર
૩.	ભવમાં - પોતાનું નામ	પુરુષસિંહ	અપરાજિત રાજા	નંદિષેણ	શ્રી પદ્મરાજા
૪.	કયા દેવલોકથી ચ્યવ્યા	વિજયવંત	નવમું ગ્રૈવેયક	છઠ્ઠા ગ્રૈવેયક	વૈજયન્ત
૫.	દેવલોકનું આયુષ્ય	૩૩ સાગરોપમ	૩૧ સાગરોપમ	૨૮ સાગરોપમ	૩૩ સાગરોપમ
૬.	ચ્યવન દિન	શ્રાવણ સુદ-૨	મહાવદ-૬	ભાદરવા વદ-૮	ચૈત્ર વદ-૫
૭.	ચ્યવન નક્ષત્ર	મઘા	ચિત્રા	અનુરાધા	અનુરાધા
૮.	જન્મસ્થાન	અયોધ્યા	કૌશમ્બી	વારાણસી	ચન્દ્રાનનાપુરી
૯.	વંશ	ઈક્ષ્વાકુ વંશ	ઈક્ષ્વાકુ વંશ	ઈક્ષ્વાકુ વંશ	ઈક્ષ્વાકુ વંશ
૧૦.	પિતાનું નામ	મેઘરાજા	ધર રાજા	પ્રતિષ્ઠ રાજા	મહસેન રાજા
૧૧.	માતાનું નામ	મંગલા માતા	સુસીમા માતા	પૃથ્વી માતા	લક્ષ્મણા માતા
૧૨.	જન્મ દિન	વૈશાખ સુદ-૮	કારતક વદ-૧૨	જેઠ સુદ-૧૨	પોષ વદ-૧૨
૧૩.	જન્મ રાશિ	સિંહ	કન્યા	તુલા	વૃશ્ચિક
૧૪.	જન્મ નક્ષત્ર	મઘા	ચિત્રા	વિશાખા	અનુરાધા
૧૫.	લંછન	કૌંચ પક્ષી	પદ્મ	સ્વસ્તિક	ચન્દ્ર
૧૬.	વર્ણ	સુવર્ણ	લાલ	સુવર્ણ	શ્વેત
૧૭.	ઉંચાઈ	૩૦૦ ધનુષ	૨૫૦ ધનુષ	૨૦૦ ધનુષ	૧૫૦ ધનુષ

www.jaintatvagyanshala.org

૧૮.	કુમારાવસ્થા	૧૦ લાખ પૂર્વ	૭ાા લાખ પૂર્વ	પાંચ લાખ પૂર્વ	૨ાા લાખ પૂર્વ
૧૯.	રાજ્યા-વસ્થા	૧૨ પૂર્વાંગ ૨૯ લાખ પૂર્વ	૧૬ પૂર્વાંગ ૨૧ાા લાખ પૂર્વ	૨૦ પૂર્વાંગ ૧૪ લાખ પૂર્વ	૨૪ પૂર્વાંગ ૬ાા લાખ પૂર્વ
૨૦.	દીક્ષા તિથિ	વૈશાખ સુદ-૯	કારતક વદ-૧૩	જેઠ સુદ-૧૩	પોષ વદ-૧૩
૨૧.	દીક્ષા નક્ષત્ર	મઘા	ચિત્રા	અનુરાધા	અનુરાધા
૨૨.	શિબિકાનું નામ	અભયકરા	નિવૃત્તિકરા	મનોહરા	મનોરમા
૨૩.	દીક્ષા સમય	પૂર્વાહ્ણે	અપરાહ્ણે	પશ્ચિમ ભાગે	અપરાહ્ણે
૨૪.	કેટલા સાથે દીક્ષા	૧૦૦૦ રાજા	૧૦૦૦ રાજા	૧૦૦૦ રાજા	૧૦૦૦ રાજા
૨૫.	દીક્ષા વનનું નામ	સહસ્રામ્ર	સહસ્રામ્ર	સહસ્રામ્ર	સહસ્રામ્ર
૨૬.	દીક્ષા તપ	એકાસણુ	છઠ્ઠ તપ	છઠ્ઠ	છઠ્ઠ
૨૭.	પ્રથમ પારણું કરાવનાર	પદ્મનૃપ	સોમદેવ રાજા	મહેન્દ્ર રાજા	સોમદત્ત
૨૮.	કયા ગામમાં પ્રથમ પારણુ	વિજયપુર	પદ્મસ્થળ	પાટલીખંડનગર	પદ્મખંડપુર
૨૯.	શેનાથી પારણુ	પરમાન્ન	પરમાન્ન	પરમાન્ન	પરમાન્ન
૩૦.	છદ્મસ્થકાળ	૨૦ વર્ષ	૭ મહિના	૯ માસ	૩ માસ
૩૧.	કેવળજ્ઞાન દીન	ચૈત્ર સુદ-૧૧	ચૈત્ર સુદ-૧૫	ફાગણ વદ-૬	ફાગણ વદ-૭
૩૨.	કેવળજ્ઞાન નક્ષત્ર	મઘા	ચિત્રા	વિશાખા	અનુરાધા
૩૩.	કેવળજ્ઞાન તપ	છઠ્ઠ	છઠ્ઠ	છઠ્ઠ	છઠ્ઠ
૩૪.	કેવળજ્ઞાન સમય	પૂર્વાહ્ણે	પૂવાહ્ણે	પૂવાહ્ણે	પૂર્વાહ્ણે
૩૫.	કેવળજ્ઞાન વનનું નામ	સહસ્રામ્ર	સહસ્રામ્ર	સહસ્રામ્ર	સહસ્રામ્ર
૩૬.	કેવલજ્ઞાન વૃક્ષ	પ્રિયઙ્ગુ વૃક્ષ	વડવૃક્ષ	શિરીષ વૃક્ષ	પુન્નાગ વૃક્ષ

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

૩૭. ગણધર સંખ્યા	૧૦૦	૧૦૭	૯૫	૯૩
૩૮. મુખ્ય ગણધરનું નામ	ચમર	સુવ્રત	વિદર્ભ	દત્ત
૩૯. ચૈત્યવૃક્ષનીઊંચાઈ	૧ ગાઉ ૧૬૦૦ ધનુષ	૧ાા ગાઉ	૧ ગાઉ ૪૦૦ ધનુષ	૧૮૦૦ ધનુષ
૪૦. યક્ષ	તુમ્બરૂ	કુસુમ	માતઙ્ગ	વિજય
૪૧. યક્ષિણી	મહાકાલી	અચ્યુતા	શાન્તાદેવી	ભૃકુટી
૪૨. સાધુ	૩,૨૦,૦૦૦	૩,૩૦,૦૦૦	૩,૦૦,૦૦૦	૨,૫૦,૦૦૦
૪૩. સાધ્વી	૫,૩૦,૦૦૦	૪,૨૦,૦૦૦	૪,૩૦,૦૦૦	૩,૮૦,૦૦૦
૪૪. ચૌદ પૂર્વી	૨,૪૦૦	૨,૩૦૦	૨,૦૩૦	૨,૦૦૦
૪૫. અવધિજ્ઞાની	૧૧,૦૦૦	૧૦,૦૦૦	૯,૦૦૦	૮,૦૦૦
૪૬. મનઃપર્યવજ્ઞાની	૧૦,૪૫૦	૧૦,૩૦૦	૯,૧૫૦	૮,૦૦૦
૪૭. કેવળજ્ઞાની	૧૩,૦૦૦	૧૨,૦૦૦	૧૧,૦૦૦	૧૦,૦૦૦
૪૮. વાદી	૧૦,૪૫૦	૯,૬૦૦	૮,૪૦૦	૭,૬૦૦
૪૯. વૈક્રિયલબ્ધિધારી	૧૮,૪૦૦	૧૬,૧૦૮	૧૫,૩૦૦	૧૪,૦૦૦
૫૦. શ્રાવક	૩[1],૮૧,૦૦૦	૨,૭૬,૦૦૦	૨,૫૭,૦૦૦	૨,૫૦,૦૦૦
૫૧. શ્રાવિકા	૫,૧૬,૦૦૦	૫,૦૫,૦૦૦	૫,૦૭,૦૦૦	૪[2],૧૦,૦૦૦
૫૨. દીક્ષાકાળ	૧૨ પૂર્વાંગ ન્યુન ૧ લાખ પૂર્વ	૧૬ પૂર્વાંગ ન્યુન ૧ લાખ પૂર્વ	૨૦ અંગ ન્યૂન એક લાખ પૂર્વ	૨૪ પૂર્વાંગ ન્યૂન ૧ લાખ પૂર્વ
૫૩. કેવળજ્ઞાન કાળ	૨૦ વર્ષ ૧૨ પૂર્વાંગ ૧ લાખ પૂર્વ	૭ માસ ૧૬ પૂર્વાંગન્યૂન એક લાખ પૂર્વ	નવ માસ ૨૦ અંગ ન્યૂન એક લાખ પૂર્વ	ત્રણ માસ ૨૪ પૂર્વાંગ ન્યૂન એક લાખ પૂર્વ

१. त्रिषष्टि चरित्रे सैकाशीति सहस्रकं लक्षद्वयम् । २. त्रिषष्टि चरित्रे अष्टोत्तरशतत्रयं ।

www.jaintatvagyanshala.org

૫૪.	નિર્વાણ તિથિ	ચૈત્ર સુદ-૯	માગશર વદ-૧૧	ફાગણ વદ-૭	ભાદરવા વદ-૭
૫૫.	નિર્વાણ સમય	પૂર્વાહ્ણે	પૂર્વાહ્ણે	પૂર્વાહ્ણે	પૂર્વાહ્ણે
૫૬.	કેટલા સાથે નિર્વાણ	૧૦૦૦	[1]૩૮૦૦	૫૦૦	૧૦૦૦
૫૭.	નિર્વાણ તપ	માસક્ષમણ	માસક્ષમણ	માસક્ષમણ	માસક્ષમણ
૫૮.	નિર્વાણ નક્ષત્ર	પુનર્વસુ	ચિત્રા	મૂળ	શ્રવણ
૫૯.	નિર્વાણ સ્થાન	સમેત શિખર	સમેત શિખર	સમેત શિખર	સમેત શિખર
૬૦.	નિર્વાણ આસન	ઉર્ધ્વ	ઉર્ધ્વ	ઉર્ધ્વ	ઉર્ધ્વ
૬૧.	સર્વાયુ	૪૦ લાખ પૂર્વ	૩૦ લાખ પૂર્વ	૨૦ લાખ પૂર્વ	૧૦ લાખ પૂર્વ
૬૨.	આંતરુ	નવ લાખ ક્રોડ સાગરોપમ	૯૦ હજાર ક્રોડ સાગરોપમ	નવ હજાર ક્રોડ સાગરોપમ	નવસો ક્રોડ સાગરોપમ

		શ્રી સુવિધિનાથ ભગવાન	શ્રી શીતલનાથ ભગવાન	શ્રી શ્રેયાંસ ભગવાન	શ્રી વાસુપૂજ્ય સ્વામી
૧.	પૂર્વના ત્રીજા ભવમાં જન્મ સ્થાન	પૂ. મહાવિદેહમાં પુંડરિકકિણિ	પૂ. મહાવિદેહે સુસીમાનગરી	પૂ. વિદેહે ક્ષેમાનગરી	પૂ. વિદેહમાં રત્નસંચયા
૨.	ગુરુનું નામ	જગન્નન્દ	અસ્તાઘ	વજ્રદત્ત	વજ્રનાભ્
૩.	પોતાનું નામ	શ્રી પદ્મરાજા	પદમોત્તર રાજા	નલિન ગુલ્મ	પદ્મોત્તર
૪.	કયા દેવલોકથી ચ્યવ્યા	વિજયન્ત	પ્રાણત	શુક્ર	પ્રાણત
૫.	દેવલોકનુંઆયુષ્ય	૩૩સાગરોપમ્	૨૦સાગરોપમ્	[2]૧૯સાયરોપમ	૨૦સાગરોપમ્
૬.	ચ્યવન દિન	ફાગણ વદ-૯	વૈશાખવદ-૬	જેઠવદ-૬	જેઠ વદ-૯
૭.	ચ્યવન નક્ષત્ર	મૂલ	પૂર્વાષાઢા	શ્રવણ	શતભિષા

१. त्रिषष्टि चरित्रे नवभिः सहस्रै न्यूनं पञ्चलक्षकम् । २. सप्ततिशतकस्थानके २२ सागरोपम

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

૮.	જન્મ સ્થાન	કાકન્દી	ભદ્રિલપુર	સિંહપુર	ચંપાનગરી
૯.	વંશ	ઈક્ષ્વાકુ	ઈક્ષ્વાકુ	ઈક્ષ્વાકુ	ઈક્ષ્વાકુ
૧૦.	પિતાનું નામ	સુગ્રીવ	દ્રઢરથ	વિષ્ણુ	વસુપૂજ્ય
૧૧.	માતાનું નામ	રામા	નંદા	વિષ્ણુ	જયા
૧૨.	જન્મ દિન	માગસર વદ-૫	મહા વદ-૧૨	ફાગણ વદ-૧૨	ફાગણ વદ-૧૪
૧૩.	જન્મ રાશિ	ધન	ધન	મકર	કુંભ રાશિ
૧૪.	જન્મ નક્ષત્ર	મૂલ	પૂર્વાષાઢા	શ્રવણ	શતભિષા
૧૫.	લંછન્	મકર	શ્રીવત્સ	ખડ્ગ	મહિષ
૧૬.	વર્ણ	શ્વેત	સુવર્ણ	સુવર્ણ	રક્ત
૧૭.	ઉંચાઈ	૧૦૦ ધનુષ	૯૦ ધનુષ	૮૦ ધનુષ	૭૦ ધનુષ
૧૮.	કુમારાવસ્થા	૫૦ હજાર પૂર્વ	૨૫ હજાર પૂર્વ	૨૧ લાખ વર્ષ	૧૮ લાખ વર્ષ
૧૯.	રાજ્યાવસ્થા	૨૮ અંગ યુક્ત ૦ાલાખ પૂર્વ	૫૦,૦૦૦ પૂર્વ	૪૨ લાખ વર્ષ	નાસ્તિ
૨૦.	દીક્ષા તિથિ	માગસર વદ-૬	મહાવદ-૧૨	ફાગણવદ-૧૩	ફાગણ વદ અમાસ
૨૧.	દીક્ષા નક્ષત્ર	મૂલ	પૂર્વાષાઢા	શ્રવણ	શતભિષા
૨૨.	શિબિકાનું નામ	સૂરપ્રભા	ચંદ્રપ્રભા	વિમલપ્રભા	પૃથિવી
૨૩.	દીક્ષા સમય	અપરાહ્ણે	અપરાહ્ણે	પૂર્વાહ્ણે	અપરાહ્ણે
૨૪.	કેટલા સાથે દીક્ષા	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૬૦૦
૨૫.	દીક્ષા વનનું નામ	સહસ્રામ્ર	સહસ્રામ્ર	સહસ્રામ્ર	વિહારગૃહ
૨૬.	દીક્ષા તપ	છઠ	છઠ	છઠ	૧ ઉપવાસ (ચતુર્થ ભક્ત)

www.jaintatvagyanshala.org

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

૨૭. પ્રથમ પારણુ કરાવનાર	પુષ્પ રાજા	પુનર્વસુ	નંદરાજા	સુનંદરાજા
૨૮. કયા ગામમાં પારણુ	શ્વેતપુર	રિષ્ટપુર	સિદ્ધાર્થનગર	મહાપુર
૨૯. શેનાથી પારણુ	પરમાન્ન	પરમાન્ન	પરમાન્ન	પરમાન્ન
૩૦. છદ્મસ્થકાળ	૪ માસ	૩ માસ	૨ વર્ષ	૧ માસ
૩૧. કેવળજ્ઞાનદીન	કારતક સુદ-૩	પોષ વદ-૧૪	મહાવદઅમાસ	મહાસુદ-૨
૩૨. કેવલજ્ઞાનનક્ષત્ર	મૂલ	પૂર્વાષાઢા	શ્રવણ	શતભિષા
૩૩. કેવલજ્ઞાનતપ	છઠ્ઠ	છઠ્ઠ	છઠ્ઠ	ચતુર્થભક્ત
૩૪. કેવલજ્ઞાનસમય	પૂર્વાહ્ણે	પૂર્વાહ્ણે	પૂર્વાહ્ણે	પૂર્વાહ્ણે
૩૫. કેવલજ્ઞાન વનનું નામ	સહસ્રામ્ર	સહસ્રામ્ર	સહસ્રામ્ર	સહસ્રામ્ર
૩૬. કયા વૃક્ષનીચે કેવલી થયા?	સાલૂર વૃક્ષ	પ્લક્ષવૃક્ષ	અશોકવૃક્ષ	પાટલાવૃક્ષ
૩૭. ગણધર સંખ્યા	૮૮	૮૧	૭૬	૬૬
૩૮. મુખ્ય ગણધરનું નામ	વરાહ	નંદ	ગોશુભ	સૂક્ષ્મ
૩૯. ચૈત્યવૃક્ષનીઉંચાઈ	૧૨૦૦ ધનુષ	૧૦૮૦ ધનુષ	૯૬૦ ધનુષ	૮૪૦ ધનુષ
૪૦. યક્ષ	અજિતા	બ્રહ્મ	ઈશ્વર	કુમાર
૪૧. યક્ષિણી	સુતારા	અશોક	માનવી	ચંડા
૪૨. સાધુ	૨,૦૦,૦૦૦	૧,૦૦,૦૦૦	૮૪,૦૦૦	૭૨,૦૦૦
૪૩. સાધ્વી	૧,૨૦,૦૦૦	૧,૦૬,૦૦૦	૧,૦૩,૦૦૦	૧,૦૦,૦૦૦
૪૪. ચૌદ પૂર્વી	૧,૫૦૦	૧,૪૦૦	૧,૩૦૦	૧,૨૦૦
૪૫. અવધિજ્ઞાની	૮,૪૦૦	૭૨૦૦	૬,૦૦૦	૫,૪૦૦

www.jaintatvagyanshala.org

૪૬.	મનઃપર્યવજ્ઞાની	૭,૫૦૦	૭,૭૦૦[૧]	૬,૦૦૦	૬,૧૦૦
૪૭.	કેવલજ્ઞાની	૭,૫૦૦	૭,૦૦૦	૬,૫૦૦	૬,૦૦૦
૪૮.	વાદી	૬,૦૦૦	૫,૮૦૦	૫,૦૦૦	૪,૭૦૦
૪૯.	વૈક્રિયલબ્ધિધારી	૧૩,૦૦૦	૧૨,૦૦૦	૧૧,૦૦૦	૧૦,૦૦૦
૫૦.	શ્રાવક	૨,૨૯,૦૦૦	૨,૮૯,૦૦૦	૨,૭૯,૦૦૦	૨,૧૫,૦૦૦
૫૧.	શ્રાવિકા	૪,૭૨,૦૦૦	૪,૫૮,૦૦૦	૪,૪૮,૦૦૦	૪,૩૬,૦૦૦
૫૨.	દીક્ષાકાળ	૨૮ અંગન્યૂન ૧ લાખ પૂર્વ	૨૫ હજાર પૂર્વ	૨૧ લાખ વર્ષ	૫૪ લાખ વર્ષ
૫૩.	કેવલજ્ઞાનકાળ	ચાર માસ અને ૨૮ અંગન્યૂન ૧ લાખ પૂર્વ	ત્રણ માસ ન્યૂન ૨૫૦૦૦ પૂર્વ	૨ માસ ન્યૂન ૨૧ લાખ વર્ષ	૧ માસ ન્યૂન ૫૪ લાખ વર્ષ
૫૪.	નિર્વાણતિથિ	ભાદરવા સુદ-૯,	વૈશાખ વદ-૨	ભાદરવા વદ-૩	અષાઢ સુદ-૧૪
૫૫.	નિર્વાણસમય	પૂર્વાહ્ણે	પ્રાતઃ	પ્રાતઃ	
૫૬.	કેટલા સાથે નિર્વાણ	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૬૦૦
૫૭.	નિર્વાણતપ	માસક્ષમણ	માસક્ષમણ	માસક્ષમણ	માસક્ષમણ
૫૮.	નિર્વાણનક્ષત્ર	મૂલ	પૂર્વાષાઢા	ઘનિષ્ઠા	ઉત્તરાભાદ્રપદ
૫૯.	નિર્વાણસ્થાન	સમેતશિખર	સમેતશિખર	સમેતશિખર	ચંપાનગરી
૬૦.	નિર્વાણઆસન	ઉર્ધ્વ	ઉર્ધ્વ	ઉર્ધ્વ	ઉર્ધ્વ
૬૧.	સર્વાયુ	૨ લાખ પૂર્વ	૧ લાખ પૂર્વ	૮૪ લાખ વર્ષ	૭૨ લાખ વર્ષ
૬૨.	આંતરુ	૯૦ ક્રોડ સાગરોપમ	૯ ક્રોડ સાગરોપમ		૫૪ સાગરોપમ

૧. त्रिषष्टि चरित्रे सार्धसप्तसहस्री ।

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

		શ્રી વિમલનાથ ભગવાન	શ્રી અનંતનાથ ભગવાન	શ્રી ધર્મનાથ ભગવાન	શ્રી શાંતિનાથ સ્વામી
૧.	પૂર્વના, જન્મ સ્થાન	ધાતકીખંડ પૂ. વિદેહમાં મ.પુ.ન.	પૂર્વવિદેહમાં રિષ્ટપુરી નગરી	પૂ. મહાભરત વિ ભદ્રિલપુર નગર	પુંડરિકીણી નગરી
૨.	ત્રીજા ગુરુનું નામ	સર્વગુપ્ત	ચિત્રરક્ષ	વિમલ વાહન	દ્રઢરથ
૩.	ભવમાં - પોતાનું નામ	પદ્મસેન	પદ્મરથ	દ્રઢરથ	મેઘરથ
૪.	કયા દેવલોકથી ચ્યવ્યા	સહસ્રારદેવલોકથી	પ્રાણતદેવલોકથી	વૈજ્યંત દેવલોકથી	સર્વાર્થ સિદ્ધ
૫.	દેવલોકનુંઆયુષ્ય	૧૮[1] સાગરોપમ	૨૦ સાગરોપમ	૩૩[2] સાગરોપમ	૩૩ સાગરોપમ
૬.	ચ્યવન દિન	વૈશાખ સુદ-૧૨	શ્રાવણ વદ-૭	વૈશાખ સુદ-૭	ભાદરવા વદ-૭
૭.	ચ્યવન નક્ષત્ર	ઉત્તરા ભાદ્રપદ	રેવતિ	પુષ્ય	ભરણી
૮.	જન્મ સ્થાન	કામિપલ્ય નગર	વિનિતા નગરી	રત્નપુર નગર	હસ્તિનાપુર
૯.	વંશ	ઈક્ષ્વાકુ	ઈક્ષ્વાકુ	ઈક્ષ્વાકુ	ઈક્ષ્વાકુ
૧૦.	પિતાનું નામ	કૃતવર્મા	સિંહસેન	ભાનુરાજા	વિશ્વસેન
૧૧.	માતાનું નામ	શ્યામા માતા	સુયશા	સુવ્રતા	અચિરામાતા
૧૨.	જન્મદિન	મહા સુદ-૩	વૈશાખવદ-૧૪	મહાસુદ-૩	જેઠ વદ-૧૩
૧૩.	જન્મ-રાશિ	મીન રાશિ	મીન રાશિ	કર્ક રાશિ	મેષ રાશિ
૧૪.	જન્મ-નક્ષત્ર	ઉત્તરા ભાદ્રપદ	રેવતિ	પુષ્ય	ભરણી
૧૫.	લંછન	શૂકર	સિંચાણો	વજ્ર	મૃગ
૧૬.	વર્ણ	સુવર્ણ	સુવર્ણ	સુવર્ણ	સુવર્ણ

१ सप्ततिशतक स्थान प्रकरणे अष्टादश सागरोपम । २. सप्तशितक स्थान प्रकरणे द्वात्रिंशत् सागरोपम ।

www.jaintatvagyanshala.org

૧૭.	ઉંચાઈ	૬૦ ધનુષ	૫૦ ધનુષ	૪૫ ધનુષ	૪૦ ધનુષ
૧૮.	કુમાર-અવસ્થા	૧૫ લાખ વર્ષ	સાડા સાત લાખ વર્ષ	અઢી લાખ વર્ષ	૨૫,૦૦૦ વર્ષ
૧૯.	રાજ્યઅવસ્થા	૩૦ લાખ વર્ષ	૧૫ લાખ વર્ષ	પાંચ લાખ વર્ષ	૫૦,૦૦૦ વર્ષ
૨૦.	દીક્ષા-તિથિ	મહા-સુદ-૪	વૈશાદ-વદ-૧૪	મહા-સુદ-૧૩	જેઠ-વદ-૧૪
૨૧.	દીક્ષા-નક્ષત્ર	ઉત્તરાભાદ્રપદ	રેવતિ	પુષ્ય	ભરણી
૨૨.	શિબિકાનું નામ	દેવદત્તા	સાગરદત્તા	નાગદત્તા	સર્વાર્થા
૨૩.	દીક્ષા સમય	અપરાહ્ણે	દિવસના પાછલા ભાગે	દિવસના પાછલા પહોરે	દિવસના પાછલા પહોરે
૨૪.	કેટલા સાથે દીક્ષા	૧,૦૦૦ સાથે	૧,૦૦૦ સાથે	૧,૦૦૦ સાથે	૧,૦૦૦ સાથે
૨૫.	દીક્ષા વનનું નામ	સહસ્ત્રામ્ર	સહસ્ત્રામ્ર	વપ્રકાંચન વન	સહસ્ત્રામ્ર
૨૬.	દીક્ષા તપ	છઠ્ઠ	છઠ્ઠ તપ	છઠ્ઠ તપ	છઠ્ઠ
૨૭.	પ્રથમ પારણું કરાવનાર	જયરાજા	વિજયરાજા	ધર્મસિંહ	સુમિત્ર
૨૮.	કયા નગરમાં પ્રથમ પારણુ	ધાન્યકર નગર	વર્ધમાન નગર	સૌમનસ	મંદિરાનગર
૨૯.	શેનાથી પારણુ	પરમાન્ન	પરમાન્ન	પરમાન્ન	પરમાન્ન
૩૦.	છદ્મસ્થ કાળ	બે માસ	ત્રણ વર્ષ	બે વર્ષ	એક વર્ષ
૩૧.	કેવળજ્ઞાન દિન	પોષ-સુદ-૬	વૈશાખ-વદ-૧૪	પોષ-સુદ ૧૫	પોષ-સુદ-૯
૩૨.	કેવલજ્ઞાન નક્ષત્ર	ઉત્તરા ભાદ્રપદ	રેવતિ	પુષ્ય	ભરણી
૩૩.	કેવલજ્ઞાન તપ	છઠ્ઠ તપ	છઠ્ઠ તપ	છઠ્ઠ તપ	છઠ્ઠ તપ
૩૪.	દિવસના કયાભાગે કેવળી	પ્રથમ પ્રહરે	પૂર્વાહ્ણે	પૂર્વાહ્ણે	પૂર્વાહ્ણે
૩૫.	કેવલજ્ઞાન વનનું નામ	સહસ્ત્રામ્ર	સહસ્ત્રામ્ર	વપ્રકાંચન ઉદ્યાન	સહસ્રામ્ર

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

www.jaintatvagyanshala.org

૩૬. કેવલજ્ઞાન વૃક્ષ	જંબુવૃક્ષ	અશોક વૃક્ષ	દધિપર્ણ	નંદીવૃક્ષ
૩૭. ગણધર સંખ્યા	૫૭	૫૦	૪૩	૩૬
૩૮. મુખ્ય ગણધરનું નામ	મંદર	યશ	અરિષ્ટ	ચક્રાયુધ
૩૯. ચૈત્યવૃક્ષનીઉંચાઈ	૭૨૦ ધનુષ	૬૦૦ ધનુષ	૫૦૦ ધનુષ	૪૮૦ ધનુષ
૪૦. યક્ષ	ષણ્મુખ	પાતાલ	કિન્નર	ગરૂડ
૪૧. યક્ષિણી	વિદિતા	અંકુશા	કન્દર્પા	નિર્વાણી
૪૨. સાધુ	૬૮,૦૦૦	૬૬,૦૦૦	૬૪,૦૦૦	૬૨,૦૦૦
૪૩. સાધ્વી	૧ લાખ અને ૮૦૦	૬૨,૦૦૦	૬૨,૦૦૦	૬૧,૬૦૦
૪૪. ચૌદ પૂર્વી	૧૧૦૦	૯૦૦	૫૦૦	૮૦૦
૪૫. અવધિજ્ઞાની	૪૮૦૦	૪૩૦૦	૩૬૦૦	૩૦૦૦
૪૬. મન:પર્યવજ્ઞાની	૫૫૦૦	૪૫૦૦	૪૫૦૦	૪૦૦૦
૪૭. કેવલજ્ઞાની	૫૫૦૦	૫૦૦૦	૪૫૦૦	૪૩૦૦
૪૮. વાદી	૩૨૦૦	૩૨૦૦	૨૮૦૦	૨૪૦૦
૪૯. વૈક્રિયલબ્ધિધારી	૯૦૦૦	૮૦૦૦	૭૦૦૦	૬૦૦૦
૫૦. શ્રાવક	૨ લાખ અને ૮ હજાર	૨,૦૬,૦૦૦	૨,૪૦,૦૦૦	૨,૯૦,૦૦૦
૫૧. શ્રાવિકા	૪,૩૪,૦૦૦	૪,૧૪,૦૦૦	૪,૧૩,૦૦૦	૩,૯૩,૦૦૦
૫૨. દીક્ષા કાળ	૧૫ લાખ વર્ષ	૭,૫૦,૦૦૦	૨,૫૦,૦૦૦	૨૫,૦૦૦ વર્ષ
૫૩. કેવલજ્ઞાન કાળ	૨વર્ષ ન્યૂન ૧૫ લાખ વર્ષ	૩ વર્ષન્યૂન ૭ાા લાખ વર્ષ	૨ વર્ષ ન્યૂન રાા લાખ વર્ષ	૧૨ માસન્યૂન ૨૫૦૦૦ વર્ષ

૫૪.	નિર્વાણ તિથિ	અષાડ વદ-૭	ચૈત્ર સુદ-૫	જેઠસુદ-૫	જેઠ વદ-૧૩
૫૫.	નિર્વાણ સમય	પૂર્વાહ્ણે	પૂર્વાહ્ણે	પૂર્વાહ્ણે	
૫૬.	કેટલા સાથે નિર્વાણ	૬૦૦૦ સાથે	૭૦૦૦ સાથે	૧૦૮ સાથે	૯૦૦ સાથે
૫૭.	નિર્વાણ-તપ	માસક્ષમણ	માસક્ષમણ	માસક્ષમણ	માસક્ષમણ
૫૮.	નિર્વાણ-નક્ષત્ર	રેવતિ	રેવતિ	પુષ્ય	ભરણી
૫૯.	નિર્વાણ-સ્થાન	સમેત શિખર પર્વત	સમેત શિખર	સમેત શિખર	સમેત શિખર
૬૦.	આસન	ઉર્ધ્વ	ઉર્ધ્વ	ઉર્ધ્વ	ઉર્ધ્વ
૬૧.	સર્વાયુ	૬૦ લાખ વર્ષ	૩૦ લાખ વર્ષ	૧૦ લાખ વર્ષ	૧ લાખ વર્ષ
૬૨.	આંતરૂ	૩૦ સાગરોપમ	૯ સાગરોપમ	૪ સાગરોપમ	૩/૪ પલ્યોપમ હીન ૩ સાગરોપમ

		શ્રી કુંથુનાથ ભગવાન	શ્રી અરનાથ ભગવાન	શ્રી મલ્લિનાથ ભગવાન	શ્રી મુનિસુવ્રથ સ્વામી
૧.	પૂર્વના ત્રીજા ભવમાં જન્મ સ્થાન	પૂ. મહા. આવર્ત વિજય, ખડ્ગિપુરી	પૂ. વિદેહમાં સુસીમાનગરી	વીતશોકાનગરી	પશ્ચિમ વિદેહમાં ભરત વિ. ચંપાનગરી
૨.	ગુરુનું નામ	વત્સર આચાર્ય	સંવર મુનિ	વરધર્મ	સુનન્દન
૩.	પોતાનું નામ	સિંહાવહ રાજા	ધનપતિ રાજા	મહાબલ રાજા	સુરશ્રેષ્ઠ
૪.	ક્યા દેવલોકથી ચ્યવ્યા	સર્વાર્થસિદ્ધથી	નવમા ગ્રૈવેયકથી	વૈજયન્તવિમાનથી	પ્રાણતદેવલોકથી
૫.	દેવલોકનું આયુષ્ય	૩૩ સાગરોપમ	૩૧ સાગરોપમ	૩૩ સાગરોપમ	[1]૨૦ સાગરોપમ
૬.	ચ્યવન દિન	શ્રાવણ-વદ-૯	ફાગણ-સુદ-૨	ફાગણ-સુદ-૪	શ્રાવણ-સુદ-૧૫

१. सप्ततिशतकस्थान प्रकरणे त्रयस्रिंशत् सागरोपम ।

૭.	ચ્યવન-નક્ષત્ર	કૃતિકા	રેવતિ	અશ્વિની	શ્રવણ
૮.	જન્મ-સ્થાન	હસ્તિનાપુર	હસ્તિનાપુર	મિથિલાનગરી	રાજગૃહી
૯.	વંશ	ઈક્ષ્વાકુ	ઈક્ષ્વાકુ	ઈક્ષ્વાકુ	હરિવંશ
૧૦.	પિતાનું નામ	સુરરાજા	સુદર્શન રાજા	કુંભ રાજા	સુમિત્ર રાજા
૧૧.	માતાનું નામ	શ્રી માતા	દેવી માતા	પ્રભાવતી	પદ્માવતી
૧૨.	જન્મ-દિન	વૈશાખ-વદ-૧૪	માગસરસુદ-૧૦	માગસર-સુદ-૧૧	જેઠવદ-૮
૧૩.	જન્મ-રાશિ	વૃષભ રાશિ	મીન	મેષ	મકર
૧૪.	જન્મ-નક્ષત્ર	કૃતિકા	રેવતિ	અશ્વિની	શ્રવણ
૧૫.	લંછન	છાગ-(બોકડો)	નંદાવર્ત	કુંભ	કૂર્મ
૧૬.	વર્ણ	સુવર્ણ	સુવર્ણ	નીલ વર્ણ	શ્યામ
૧૭.	ઉંચાઈ	૩૫ ધનુષ	૩૦ ધનુષ	૨૫ ધનુષ	૨૦ ધનુષ
૧૮.	કુમાર-અવસ્થા	૨૩,૭૫૦ વર્ષ	૨૧,૦૦૦ વર્ષ	૧૦૦ વર્ષ	૭ાા હજાર વર્ષ
૧૯.	રાજ્ય-અવસ્થા	૨૩,૭૫૦ વર્ષ તથા ચક્રીપણું	૨૧,૦૦૦ વર્ષ તથા ચક્રીપણું	રાજ્ય ભોગવ્યું નથી	૧૫,૦૦૦ વર્ષ
૨૦.	દીક્ષા તિથિ	વૈશાખ-વદી ૫	માગસરસુદ-૧૧	માગસરસુદ-૧૧	ફાગણસુદ-૧૨
૨૧.	દીક્ષા-નક્ષત્ર	કૃતિકા	રેવતિ	અશ્વિની	શ્રવણ
૨૨.	શિબિકાનું નામ	વિજયા	વિજયન્ત્યા	જયંતિ	અપરાજિતા
૨૩.	દિવસના કયા ભાગે દીક્ષા	દિવસના પાછલા પહેરે	દિવસના પાછલા પહોરે	પૂર્વાહ્ણે	અપરાહ્ણે
૨૪.	કેટલા સાથે દીક્ષા	૧,૦૦૦ સાથે	૧૦૦૦ સાથે	૩૦૦ રાજાઓ, (૬૦૦ સાથે ૩૦૦ સ્ત્રીઓ	૧૦૦૦ સાથે

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

૨૫.	દીક્ષા વનનું નામ	સહસ્રામ્ર	સહસ્રામ્ર	સહસ્રામ્ર	નીલગુહા
૨૬.	દીક્ષા-તપ	છઠ્ઠ તપ	છઠ્ઠ તપ	અઠ્ઠમ	છઠ્ઠ
૨૭.	પ્રથમ પારણું કરાવનાર	વ્યાઘ્રસિંહ	અપરાજિત	વિશ્વસેન	બ્રહ્મદત્ત
૨૮.	પ્રથમ પારણું (નગર)	ચક્રપુર નગર	રાજપુર નગર	સહસ્રામ્રવનમાં	રાજગૃહી નગરી
૨૯.	શેનાથી પારણુ	પરમાન્ન	પરમાન્ન	પરમાન્ન	પરમાન્ન
૩૦.	છદ્મસ્થ કાળ	૧૬ વર્ષ	ત્રણ વર્ષ	દિક્ષા દિને જ કેવળજ્ઞાન	૧૧ માસ
૩૧.	કેવલજ્ઞાન દિન	ચૈત્ર-સુદ-૩	કારતક-સુદ-૧૨	માગસર-સુદ-૧૧	ફાગણ-વદ-૧૨
૩૨.	કેવલજ્ઞાન નક્ષત્ર	કૃતિકા	રેવતિ	અશ્વિની	શ્રવણ
૩૩.	કેવલજ્ઞાન-તપ	છઠ્ઠ	છઠ્ઠ	અઠ્ઠમ	છઠ્ઠ તપ
૩૪.	દિવસના કયા ભાગે કેવળી	પૂર્વાહ્ણે	પૂર્વાહ્ણે	પૂર્વાહ્ણે	પૂર્વાહ્ણે
૩૫.	કેવલજ્ઞાન વનનું નામ	સહસ્રામ્ર	સહસ્રામ્ર	સહસ્રામ્ર	નીલગુહાઉદ્યાન
૩૬.	કેવલજ્ઞાન વૃક્ષ	તિલક વૃક્ષ	આમ્રવૃક્ષ	અશોક વૃક્ષ	ચંપક વૃક્ષ
૩૭.	ગણધર સંખ્યા	૩૫	૩૩	૨૮	૧૮
૩૮.	મુખ્ય ગણધરનું નામ	સ્વયંભૂ	કુંભ	ભિષક્	નિન્દ્ર
૩૯.	ચૈત્યવૃક્ષનીઉંચાઈ	૪૨૦ ધનુષ	૩૬૦ ધનુષ	૩૦૦ ધનુષ	૨૪૦ ધનુષ
૪૦.	યક્ષ	ગન્ધર્વ	ષણ્મુખ	કુબેર	વારૂણ
૪૧.	યક્ષિણી	બલાહકા	ધારણી	વૈરૂટયા	નરદત્તા
૪૨.	સાધુ	૬૦૦૦૦	૫૦,૦૦૦	૪૦,૦૦૦	૩૦,૦૦૦
૪૩.	સાધ્વી	૬૦,૬૦૦	[૧]૬૫,૦૦૦	૫૫,૦૦૦	૫૦,૦૦૦

१. त्रिषष्ठिचरित्रे – षष्ठिसहस्रि

www.jaintatvagyanshala.org

૪૪. ચૌદ પૂર્વી	૬૭૦	૬૧૦	૬૬૮	૫૦૦
૪૫. અવધિજ્ઞાની	૨૫૦૦	૨,૬૦૦	૨,૨૦૦	૧,૮૦૦
૪૬. મનઃપર્યવજ્ઞાની	૩,૩૪૦	૨,૫૫૧	૧,૭૫૦	૧,૫૦૦
૪૭. કેવળજ્ઞાની	૩,૨૦૦	૨,૮૦૦	૨,૨૦૦	૧,૮૦૦
૪૮. વાદી	૨,૦૦૦	૧,૬૦૦	૧,૪૦૦	૧,૨૦૦
૪૯. વૈક્રિયલબ્ધિધારી	૫,૧૦૦	૭,૩૦૦	૨,૯૦૦	૨,૦૦૦
૫૦. શ્રાવક	૧,૭૯,૦૦૦	૧,૮૪,૦૦૦	૧,૮૩,૦૦૦	૧,૭૨,૦૦૦
૫૧. શ્રાવિકા	૩,૮૧,૦૦૦	૩,૭૨,૦૦૦	૩,૭૦,૦૦૦	૩,૫૦,૦૦૦
૫૨. દીક્ષા કાળ	૨૩,૭૫૦ વર્ષ	૨૧,૦૦૦ વર્ષ	૫૪૯૦૦ વર્ષ	૭ાા હજાર વર્ષ
૫૩. કેવળજ્ઞાન કાળ	૨૩,૭૩૪ વર્ષ	૩ વર્ષ ન્યૂન ૨૧ હજાર વર્ષ	૫૪,૯૦૦ વર્ષ	૧૧ માસ ન્યૂન ૭ાા હજાર વર્ષ
૫૪. નિર્વાણ તિથિ	વૈશાખ-વદએકમ	માગસરસુદ-૧૦	ફાગણસુદ-૧૨	જેઠ વદ-૯
૫૫. નિર્વાણ સમય	પ્રાતઃકાલ	પૂર્વાહ્ણે	પૂર્વાહ્ણે	
૫૬. કેટલા સાથે નિર્વાણ	૧૦૦૦ સાથે	૧૦૦૦ સાથે	૧૦૦૦ સાથે	૧૦૦૦ સાથે
૫૭. નિર્વાણ તપ	માસક્ષમણ	માસક્ષમણ	માસક્ષમણ	માસક્ષમણ
૫૮. નિર્વાણ નક્ષત્ર	કૃતિકા	રેવતિ	ભરણી	શ્રવણ
૫૯. નિર્વાણ સ્થાન	સમેત શિખર	સમેતશિખર	સમેતશિખર	સમેતશિખર
૬૦. આસન	ઉર્ધ્વ	ઉર્ધ્વ	ઉર્ધ્વ	ઉર્ધ્વ
૬૧. સર્વાયુ	૯૫,૦૦૦ વર્ષ	૮૪,૦૦૦ વર્ષ	૫૫,૦૦૦ વર્ષ	૩૦,૦૦૦ વર્ષ
૬૨. આંતરૂ	૧/૨ (અર્ધ) પલ્યોપમ	[1] કોટિવર્ષન્યૂન ૧/૪ પલ્યોપમ	૧ હજાર ક્રોડ વર્ષ	૫૪ લાખ વર્ષ

१. त्रिषष्टिचरित्रे वर्ष कोटि सहस्रोने पल्यतुर्यांशकः ।

		શ્રી નમિનાથ ભગવાન	શ્રી નેમિનાથ ભગવાન	શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન	શ્રી મહાવીર સ્વામી
૧.	પૂર્વના ત્રીજા ભવમાં... જન્મસ્થાન	પશ્ચિમવિદેહમાં કૌશામ્બીન	ભરતક્ષેત્રમાં હસ્તિનાપુર	પૂર્વવિદેહ-જંબુદ્વિપમાં પૂરાણન	ભરતક્ષેત્રમાં છત્રાપુરી
૨.	ગુરુનું નામ	સુદર્શન મુનિ	શ્રીષેણ કેવળી	બુદ્ધિસાગર સૂરિ	પોટિલ્લાચાર્ય
૩.	પોતાનું નામ	સિદ્ધાર્થ રાજા	શંખ રાજા	સુવર્ણ બાહુ	નંદન રાજકુમાર
૪.	કયા દેવલોકથી ચ્યવ્યા	અપરાજિતવિમાનથી	અપરાજિતવિમાનથી	પ્રાણતદેવલોકથી	પ્રાણત દેવલોક પુષ્પોત્તરવિમાન
૫.	દેવલોકનુંઆયુષ્ય	૩૩ સાગરોપમ	૩૩ સાગરોપમ	૨૦ સાગરોપમ	૨૦ સાગરોપમ
૬.	ચ્યવન દિન	આસો સુદ-૧૫	કારતક વદ-૧૨	ચૈત્ર વદ-૪	અષાડ સુદ-૬
૭.	ચ્યવન-નક્ષત્ર	અશ્વિની	ચિત્રા	વિશાખા	ચિત્રા
૮.	જન્મ સ્થાન	મિથિલા નગરી	સૌરીપુરી	વાણારસી	ક્ષત્રિયકુંડ
૯.	વંશ	ઈક્ષ્વાકુ	હરિવંશ	ઈક્ષ્વાકુ	ઈક્ષ્વાકુ
૧૦.	પિતાનું નામ	વિજયરાજા	સમુદ્રવિજયરાજા	અશ્વસેન રાજા	સિદ્ધાર્થ રાજા
૧૧.	માતાનું નામ	વપ્રામાતા	શિવાદેવી	વામા માતા	ત્રિશલા માતા
૧૨.	જન્મ દિન	શ્રાવણ વદ-૮	શ્રાવણસુદ-૫	પોષ વદ-૧૦	ચૈત્ર સુદ-૧૩
૧૩.	જન્મ રાશિ	મેષ	કન્યા	વૃશ્ચિક	કન્યા
૧૪.	જન્મ નક્ષત્ર	અશ્વિની	ચિત્રા	અનુરાધા	ઉત્તરા ફાલ્ગુની
૧૫.	લંછન	નીલકમલ	શંખ	સર્પ	સિંહ
૧૬.	વર્ણ	સુવર્ણ	શ્યામવર્ણ	નીલવર્ણ	સુવર્ણ
૧૭.	ઉંચાઈ	૧૫ ધનુષ	૧૦ ધનુષ	૯ હાથ	૭ હાથ

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala
www.jaintatvagyanshala.org

૧૮.	કુમાર-અવસ્થા	૨ા હજાર વર્ષ	૩૦૦ વર્ષ	૩૦ વર્ષ	૩૦ વર્ષ
૧૯.	રાજ્ય-અવસ્થા	૫૦૦૦ વર્ષ	રાજ્ય ભોગવ્યું નથી	રાજ્ય ભોગવ્યું નથી	રાજ્ય ભોગવ્યું નથી.
૨૦.	દીક્ષા-તિથિ	અષાઢ વદ-૯	શ્રાવણ સુદ-૬	પોષ વદ-૧૧	માગસરવદ-૧૦
૨૧.	દીક્ષા-નક્ષત્ર	અશ્વિની	ચિત્રા	અનુરાધા	ચિત્રા
૨૨.	શિબિકાનું નામ	દેવકુરૂ	ઉત્તરકુરૂ	વિશાલા	ચન્દ્રપ્રભા
૨૩.	દિવસના કયા ભાગે દીક્ષા	દિવસના છેલ્લા પ્રહરે	પૂર્વાહ્ણે	પૂર્વાહ્ણે	દિવસના પાછલા ભાગે
૨૪.	કેટલા સાથે દીક્ષા	૧૦૦૦ સાથે	૧૦૦૦ સાથે	૩૦૦ રાજા સાથે	એકાકી
૨૫.	દીક્ષા વનનું નામ	સહસ્રામ્ર	સહસ્રામ્ર	મહાશ્રમ વન	જ્ઞાતખંડ વન
૨૬.	દીક્ષા તપ	છઠ્ઠ તપ	છઠ્ઠ તપ	અઠ્ઠમ	છઠ્ઠ તપ
૨૭.	પ્રથમ પારણું કરાવનાર	દત્ત રાજા	વરદત્ત રાજા	ધન્ય શ્રાવક	બહુલ બ્રાહ્મણ
૨૮.	કયા નગરમાં પ્રથમ પારણું	વીરપુર નગર	ગોષ્ઠ	કોપકટસન્નિવેષ	કોલ્લાકસન્નિવેષ
૨૯.	શેનાથી પારણું	ક્ષીર	પરમાન્ન	પરમાન્ન	પરમાન્ન
૩૦.	છદ્મસ્થ કાળ	૯ માસ	૫૪ (ચોપન) દિવસ	૮૪ દિવસ	સાડાબાર વર્ષ
૩૧.	કેવલજ્ઞાન દિન	માગસર-સુદ૧૧	આસો-વદ-અમાસ	ચૈત્ર વદ-૪	વૈશાખ-સુદ-૧૦
૩૨.	કેવલજ્ઞાન નક્ષત્ર	અશ્વિની	ચિત્રા	વિશાખા	ચિત્રા
૩૩.	કેવલજ્ઞાન - તપ	છઠ્ઠ તપ	અઠ્ઠમ	અઠ્ઠમ	છઠ્ઠ
૩૪.	કેવલજ્ઞાનસમય	પૂર્વાહ્ણે	દિવસના પ્રથમ પ્રહરે	પૂર્વાહ્ણે	દિવસના પશ્ચિમ પ્રહરે
૩૫.	કેવળજ્ઞાન વનનું નામ	સહસ્રામ્ર	સહસ્રામ્ર	આશ્રમપદઉદ્યાન	ઋજુવાલુકાનદીના ઉત્તરકાંઠે

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala
www.jaintatvagyanshala.org

૩૬.	કેવલજ્ઞાન વૃક્ષ	બકુલ વૃક્ષ	વેતસ વૃક્ષ	ધાતુકી વૃક્ષ	શાલ વૃક્ષ
૩૭.	ગણધર સંખ્યા	૧૭	૧૧	૧૦	૧૧
૩૮.	મુખ્ય ગણધરનું નામ	કુંભ	વરદત્ત	આર્યદત્ત	ગૌતમસ્વામિ
૩૯.	ચૈત્યવૃક્ષનીઉંચાઈ	૧૮૦ ધનુષ	૧૨૦ ધનુષ	૨૭ ધનુષ	૩૨ ધનુષ
૪૦.	યક્ષ	ભૃકુટિ	ગોમેધ	પાર્શ્વ	માતંગ
૪૧.	યક્ષિણી	ગાન્ધારી	અંબિકા	પદ્માવતી	સિદ્ધાયિકા
૪૨.	સાધુ	૨૦૦૦૦	૧૮૦૦૦	૧૬૦૦૦	૧૪૦૦૦
૪૩.	સાધ્વી	૪૧,૦૦૦	૪૦૦૦૦	૩૮૦૦૦	૩૬૦૦૦
૪૪.	ચૌદ પૂર્વી	૪૫૦	૪૦૦	૩૫૦	૩૦૦
૪૫.	અવધિજ્ઞાની	૧૬૦૦	૧૫૦૦	૧૪૦૦	૧૩૦૦
૪૬.	મનઃપર્યવજ્ઞાની	૧,૨૬૦	૧,૦૦૦	૭૫૦	૫૦૦
૪૭.	કેવલજ્ઞાની	૧,૬૦૦	૧,૫૦૦	૧,૦૦૦	૭૦૦
૪૮.	વાદી	૧,૦૦૦	૮૦૦	૬૦૦	૪૦૦
૪૯.	વૈક્રિયલબ્ધિધારી	૧,૦૦૫	૧,૫૦૦	૧,૧૦૦	૭૦૦
૫૦.	શ્રાવક	૧,૭૦,૦૦૦	૧,૬૯,૦૦૦	૧,૬૪,૦૦૦	૧,૫૯,૦૦૦
૫૧.	શ્રાવિકા	૩,૪૮,૦૦૦	૩,૩૯,૦૦૦	૩,૭૭,૦૦૦	૩,૧૮,૦૦૦
૫૨.	દીક્ષાકાળ	અઢી હજાર વર્ષ	૭૦૦ વર્ષ	૭૦ વર્ષ	૪૨ વર્ષ
૫૩.	કેવલજ્ઞાન કાળ	૯ માસ ન્યૂન ૨ાા હજાર વર્ષ	૬૯૯ વર્ષ અને ૩૦૬ દિવસ	૬૯ વર્ષ અને ૨૭૬ દિવસ	છ માસ ન્યૂન ત્રીસ વર્ષ
૫૪.	નિર્વાણ તિથિ	વૈશાખ-વદ-૧૦	અષાડસુદ-૮	શ્રાવણ સુદ-૮	કારતક-વદ-અમાસ

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

૫૫. નિર્વાણ સમય	પૂર્વાહ્ણે	દિવસના છેલ્લા પ્રહરે	પૂર્વાહ્ણે	રાત્રિના અંતિમ પ્રહરે
૫૬. કેટલા સાથે નિર્વાણ	૧૦૦૦ સાથે	૫૩૬ સાથે	૩૩ મુનિ સાથે	એકાકી
૫૭. નિર્વાણ તપ	માસક્ષમણ	માસક્ષમણ	માસક્ષમણ	છઠ્ઠ તપ
૫૮. નિર્વાણ નક્ષત્ર	અશ્વિની	ચિત્રા	વિશાખા	સ્વાતિ
૫૯. નિર્વાણ સ્થાન	સમેત શિખર	રૈવતાચલ(ગિરનાર)	સમેતશિખર	અપાપાનગરી
૬૦. આસન	ઉર્ધ્વ	પર્યંકાસન	ઉર્ધ્વ	પર્યંકાસન
૬૧. સર્વાયુ	૧૦,૦૦૦ વર્ષ	૧,૦૦૦	૧૦૦	૭૨ વર્ષ
૬૨. આંતરૂ	૬ લાખ વર્ષ	૫ લાખ વર્ષ	૮૩૭૫૦ વર્ષ	૨૫૦ વર્ષ

www.jaintatvagyanshala.org

પાના નં.	લાઈન નં.	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૮૬	૧૧	पन्त्यभूत	पत्न्यभूत्
૧૧૬	૨૪	भुंक्तवोद्धृतो	भुक्त्वोद्धृतो
૧૪૮	૧૯	ब्रहम्ययर्क	ब्रह्म्यर्क

Aacharya vijay shri Surendrasuriswarji Jain Tatvagyanshala

શ્રી વિજયરામસૂરીશ્વરજી ગ્રંથમાલાના

પ્ર...કા...શ...નો

૧. શ્રી જૈન ધર્મ પ્રકરણ રત્નાકર (સ્વાધ્યાય)

૨. જ્ઞાનપદપૂજા

૩. યતિ શ્રાદ્ધ વ્રતવિધિ સંગ્રહ (પ્રતાકારે)

૪. मैं साधु बन जाऊँगा । (हिन्दीकथा संग्रह)

૫. ચમત્કારના ચમકારા (કથાસંગ્રહ)

૬. મધુર કથા સંગ્રહ

૭. સુવર્ણાક્ષરીય કલ્પસૂત્ર (પ્રતાકારે)

૮. શ્રુતજ્ઞાન અમીધારા

૯. પ્રમાણનય તત્ત્વાલોકાલંકાર

૧૦. ક્રિયારત્ન સમુચ્ચય

૧૧. ઉપદેશપ્રાસાદ સંસ્કૃત ભાગ ૧ થી ૪ (પ્રતાકારે)

૧૨. અધ્યાત્મસાર

૧૨. અધ્યાત્મકલ્પદ્રુમ

૧૪. હૈમ ધાતુ કૃદન્ત રૂપાવલી

૧૫. વિમલ સ્વાધ્યાય

- પ્રાપ્તિસ્થાન -

આ. શ્રી સુરેન્દ્રસૂરીશ્વરજી જૈન તત્ત્વજ્ઞાનશાળા

ઝવેરીવાડ, ... અમદાવાદ ૧

www.jaintatvagyanshala.org